קרבן העדה על תלמוד ירושלמי קידושין

רבי דוד פרנקל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרבן העדה על תלמוד ירושלמי קידושין

רבי דוד פרנקל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרבן-העדה-על-תלמוד-ירושלמי-קידושין/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 17
הלכה ג 32
הלכה ד 39
הלכה ה 46
הלכה ו 51
הלכה ז 54
הלכה ח 63
הלכה ט 65
פרק ב 67
הלכה א 67
הלכה ב 76
הלכה ג 77
הלכה ד 77
הלכה ה 80
הלכה ו 82
הלכה ז 83
הלכה ח 88
הלכה ט 89
פרק ג 91
הלכה א 91
הלכה ב 96
הלכה ג 101
הלכה ד 104
הלכה ה 107
הלכה ו 110
הלכה ז 111
הלכה ח 112
הלכה ט 114
הלכה י 115
הלכה יא 116
הלכה יב 116
הלכה יג 122
פרק ד 123
הלכה א 123
הלכה ב 131
הלכה ג 131
הלכה ד 134
הלכה ה 136
הלכה ו 136
הלכה ז 139
הלכה ח 141
הלכה ט 141
הלכה י 142
הלכה יא 142
הלכה יב 145

פרק א

הלכה א

מתני' **האשה נקנית**. לבעלה להצריכה גט ולפי שאין אשה מתקדשת אלא מדעתה או ע"י אביה תנא האשה נקנית ולא תני האיש קונה ואיידי דתנא רישא האשה נקנית תנא סיפא היבמה נקנית ליבם דנקנית משמע בין מדעתה בין שלא מדעתה:

בשלש דרכים. כדמפרש ואזיל ומשום דתנן דרכים לשון נקבה תני נמי שלש לשון נקבה ולא תני שלשה לשון זכר:

וקונה את עצמה. להיות ברשותה להנשא לאחר:

בכסף ובשטר. בגמרא מפרש:

בפרוטי'. של נחשת ששויה כמשקל חצי שעורה כסף שהוא אחת משמנה באיסר האיטלקי:

היבמה נקנית. ליבם להיות כאשתו לכל דבר:

בביאה. אבל כסף ושטר לא מהני בה מדאורייתא אלא רבנן תקנו דמהני בה מאמר לפסלה על שאר האחין אבל לא לפטרה מן החליצה ולא ליורשה ולהטמא לה:

גמ' **כיני מתני'**. כן הוא פירושא דמתני' שהאשה נקנית באחד משלשה דרכים או בכסף וכו':

ותני ר"ח כן. ותני' נמי הכי מפורש בבריית' דר"ח:

לא סוף דבר. לאו דוקא בשלשה דרכים יחד נקנית אלא אפי' באחד משלשתן נקנית:

כי יקח איש אשה ובעל'. מגיד שניקנית בכסף שאין קיחה אלא בכסף שנא' נתתי כסף השדה קח ממני:

הייתי אומר. דוקא ע"י כסף וביאה יחד נקנית לו כדכתיב כי יקח דהיינו כסף והדר ובעלה אבל באחד מהן כסף או ביאה מנ"ל שנקנית:

שוכב עם אשה בעולת בעל. ומתו גם שניהם בחנק והיינו כנשואה:

הגע עצמך. אמור לנפשך הלא לא כתיב בהאי קרא אלא שנעשה לה בעל ע"י בעילה ואפ"ה הבא עליה בחנק כדין הבא על אשת איש:

ה"ג הבא אחריו בחנק כהדא דתני בעולת בעל להביא את המקבלת בעלה בבית אביה והיא ארוסה והבא אחריו בחנק ולא סוף וכו' וכן הגירסא בכתובות פ"ג. וה"פ להביא את שבא עליה הארוס בבית אביה שעדיין ארוסה היא לענין מציאתה ומעשה ידיה שהן של אביה אפ"ה בזה דינה כבעולה שהבא עליה אח"כ נידון בחנק כדין הבא על אשת

איש ואינו בסקילה כדין הבא על הארוסה ולאו דוקא בבא עליה הארוס כדרכה אלא אפי' בא עליה שלא כדרכה והבא אחריו בחנק:

לא צריכא. לא איצטריך קרא אלא לבא עליה הארוס שלא כדרכ':

אין תימר. אם תאמר דקרא אתי לבא עליה הארוס תחלה כדרכה דוקא:

למה לי בעלה. שבא עליה הארוס בבית חמיו אז הבא אחריו בחנק. אפי' אחר שבא על נערה המאורסה כדרכה הבא אחריו אינו בסקילה אלא בחנק ולכתוב בעולת איש מאי בעולת בעל אלא ללמד אם בא עליה הארוס שלא כדרכה הבא אחריו בחנק שהבעל עושה בעולה שלא כדרכה:

כיי. כי האי דתנינן תמן בסנהד' פ"ז:

באו עליה. על נערה המאורס':

והשני בחנק. דבעולה היא וכתיב כי יהיה נערה בתולה מאורש' לאיש וגו' בתולה ולא בעולה:

ופריך הא למדנו ביאה בלא כסף. דקונה מדכתיב בעולת בעל אלא דנקנית בכסף לחוד בלא ביאה מנ"ל:

ויצאה חנם אין כסף. כתיב באמה העבריה וכתיב לעיל מיניה ואם אחרת יקח לו דהיינו שיקח לו אשה אחרת שאינה אמה דמקשינן אחרת לאמה מה אמה נקנית בכסף לבד אף אשה נמי נקנית בכסף לבד בלא ביאה:

בשטר. מנ"ל דכתי' וכתב לה וכו':

א"ר אבין. וכן תני חזקי' וכו' ופליג אר"י:

ודין הוא. שתהא נקנית בכסף מק"ו ול"ל קרא:

ה"ג מה אמה העברייי' וכו' שאינה נקני' בביאה. אם מסרה לה לביאה לשם שפחה אינה שפחתו בכך:

נקנית בכסף. כדכתיב ויצאה חנם אין כסף:

זו שנקנית בביאה. כדיליף לקמן מובעלה:

יבמה אינה נקנית בכסף. ליבם להיות כאשתו להוציא' בגט בלא חליצה. ה"ג אע"פ שהיא נקנית בביאה לא תקנה בכסף:

ה"ג לא תקנה בביאה תלמוד לומר ובעלה מגיד שהיא נקנית בביא':

בשטר. מנ"ל:

שהוא מוציא להקדש ידי פדיונו. כלומר שפודין בו הקדשות והוא יוצא לחולין וכיון שמוציא דין הוא שיכניס:

תאמר בשטר. שאם כתב לגזבר שטר חוב על פדיון הקדש אין הקדישו פדוי דבעינן ונתן הכסף וקם לו:
נשבר ק"ו. כלומר מופרך הק"ו וצריכין למילף מקרא:
לפום כן. לפיכך צריך לומר היקיש' דויצאה והיתה להקיש הוי' ליציאה:
שאינה נקנית בביאה. כדיליף לקמן מוהתנחלתם וגו':
ק"ו **לבת חורין**. כלומר לבת ישראל פנויה שתהא נקני' בחזקה:
ת"ל והתנתלתם וכו' לרשת אחוזה דומי' דאחוזה שנקנית בכסף ובשטר ובחזקה:
עד כדון בישראל. עד כאן לא שמענו אלא דהאשה נקנית לישראל בג' דרכים אבל בגוים לא שמעינן במה נקנית:
והיא בעולת בעל. הל"ל והיא אשת איש אלא ללמד דבבעיל' היא נקנית:
ה"**ג על הנשואו' הן חייבין**. וכ"ה בבראשית רבה:
מלתי' דר"א אמרה. מדברי ר"א שמעינן דבעינן שיתכוין בבעילתו לקנותה לאשה אבל אם בעלה לשם זנות אין חבירו חייב עליה והיינו מדקאמר על הנשואות הן חייבין ולא קאמר על הבעולות ש"מ דקסבר דתרתי בעינן שתהא נשואה לו ובבעילה לאפוקי נכנס' לחופה ולא נבעלה או שנבעלה בעילת זנות דאין חבירו חייב עליה ותרווייהו מחד קרא נפקי מדלא כתיב אשת איש ממעטינן נכנס' לחופה ולא נבעלה ומדלא כתיב בעולת איש ממעטין בעיל' זנות:
מלתי' דשמואל אמרה. מדברי שמואל שמעינן שאפי' לא נתכוין לקנותה אלא שבעלה לשם זנות כיון שנבעלה הרי היא כאשת איש לכל דבריה:
זונה. העומדת בחלון. במקום שדרך הזונות לעמוד ועדיין היא בתולה או אלמנה או גרושה:
באו עליה שנים. לשם זנות:
והשני נהרג. ע"י הראשון:
וכי נתכוין הראשון לקנותה. בתמי' אלא ודאי קסבר שמואל אפי' לא נתכוין לקנותה נעשית כאשת איש לכל דבריה והך דרשא מדכתיב בעולת בעל ולא בעולת איש לית לי' לשמואל:
מה ת"ל איש איש. אל כל שאר בשרו וגו':
שבאו על העריות האומות. שהאומות נזהרין עליהם:
שידונו בדיני האומות. בסייף ואין צריך עדה ועדים והתראה ואם באו על עריות ישראל אם בא על בת ישראל שהיא מן העריות שאין בני נח מוזהרין עליה:
שידונו אותם בדיני ישראל. לחייבו מיתה:

מכולם. מכל העריות שבתורה אין לנו שיהו ישראל חייבין עליה ואין האומות מוזהרין עליה אלא נערה המאורסה דלדידהו לית להו כדדריש לעיל והיא בעולת בעל על הנשואות חייבין ולא על הארוסות לפיכך אם בא על ישראלית נערה מאורסה לישראל נהרג עליה:

במה הוא מתחייב. עכו"ם שבא על ארוסת ישראל במה הוא נידון בדיניהם או בדיני ישראל:

אין תימר. כלומר ונפקא מיניה דאם נידון בדיני ישראל בעינן שיהא שני עדים וכ"ג דיינים והתראה ונסקל עליה ואם בדיני אומות הוא נידון אינו צריך אלא עד אחד ודיין אחד ושלא בהתראה ובסייף שכל מיתת בני נח אינה אלא בסייף:

ר"י בן פזי מוסיף. אם נידון בדיני אומות נידון בחנק ומפי עצמו דקסבר כל מיתה האמורה לבני נח אינה אלא בחנק ומפי עצמו שאין צריך אפי' עד אחד:

ה"ג מוסיף בחנק ומפי עצמו מ"ט דכתיב שופך דם האדם באדם דמו ישפך. וה"פ מנ"ל דמיתת בני נח בחנק ומפי עצמו ודריש ליה מדכתיב שופך דם האדם באדם וגו' שדי לי' האי באדם אסיפא דקרא ודריש ביה הכי באדם דמו ישפך שבתוך האדם דמו ישפך איזהו שפיכות דמים של אדם שהוא בגופו של אדם הוי אומר זה חנק שאין דמו יוצא לחוץ ודריש בי' נמי באדם אפי' ע"פ האדם עצמו דמו ישפך א"נ מדכתיב ומיד האדם דריש דאפי' מפי עצמו נהרג:

אין תימר בדיני ישראל. כלומר ונפקא מיניה עוד דאם נדון בדיני ישראל אם נתגייר אחר שבא על נערה המאורסה אפ"ה חייב וא"ת בדיניהם דיינינן ליה אם נתגייר פטור:

מפני שנשתנה דינו. שבן נח שקילל את השם בסייף וישראל בסקילה וה"נ אי בדיניהם דיינינן ליה כשהיה עכו"ם מיתתו בסייף וכשנתגייר בסקילה:

ה"ג מניין שבני נח מוזהרין על העריות כישראל:

ה"ג ודבק באשתו ולא באשת חבירו ולא בזכור ולא בבהמה וכ"ה בב"ר. והאי קרא מסיפא לרישא קדריש מדכתיב באשתו ממעטים אשת חבירו ומאשה ממעטים זכור ובהמה:

ממקום ששניהם עושים בשר א'. כלומר ממקום שמולידין ומקיימין זרע:

הערייה בזכור. המערה בזכור או בבהמה מהו שיהא חייב ומה הוא הערייה. פליגי בה אמוראי בר"פ הבע"י איכא מאן דאמר זו נשיקת אבר ואיכא מ"ד זו הכנסת העטר':

ופשיט וכל העריות. דקי"ל דהעראה כגמר ביאה לא מן הנדה למדו דכתיב בנדה את מקורה הערה וילפינן שאר עריות ממנה בהיקישא דרבי יונה דכתיב את כל אשר יעשה מכל התועבות האלו הוקשו כולן זה לזה אף זכור ובהמה ילפינן מינה דהיינו מנדה:
עד כדון. עד כאן שמענו מנדה דישראל חייב על העראה דזכור ובהמה כגמר ביאה בגוי מנין דחייב על העראת דזכור ובהמה שהרי אינן מוזהרים על הנדה:
לא מינה. מקרא ששמענו איסוריה שמענו כמו כן דחייב על העראה דכי היכי דאמרינן שאם הערה באשת חבירו דחייב דודבק באשתו ולא באשת חברו משמע כל שהוא נדבק באשת חבירו חייב ה"ה בזכור ובבהמה חייב:
או שאין להן גירושין. בכתב אלא באמירה בעלמא סגיא:
או ששניהן מגרשין זה את זה. שאם ירצה הוא או היא לפרוש זה מזה פורשין:
ה"ג אשר שנא שלח אמר ה' אלקי ישראל:
בכל הפרשה וכו'. בא לפרושי דברי ר"י האיך יליף מהאי קרא מיעוטא לעכו"ם משום דבכל הפרשה וכו':
שלא ויתר הקב"ה שמו בגירושין וכו'. כלומר שהזיווגים מה' כדכתיב אלקים מושיב יחידים ביתה אין ראוי שלא יקוים לעולם אך. בישראל ויתר שמו וכבודו:
מילתיה דר"ח רבה. מדברי ר"ח הגדול דמייתי בסמוך שמעינן דאין להם גירושין כלומר שאינן בתורת גירושין:
ואח"כ נתגיירו שניהן. היא ובעלה הראשון:
ה"ג איני קורא וכו' וכ"ה בב"ר. וה"פ מותר בה ואיני קורא בה לא יוכל וגו' ולא גזרינן דלמא אתי לאחלופי כיון דאין להם גירושין בכתב כישראל ליכא למיחש למידי:
ותני כן. ותניא נמי הכי:
מעשה בא לפני רבי. בגר וגיורת שהיתה נשואה לו בגיותו וגירשה ונישאת לאחר קודם שנתגיירה והכשיר רבי להנשא לו כדאמר ר"ח דאין להם גירושין:
הדא דתימר. הא דתנן במתניתין שנקנית בשטר אפי' בשטר שאין בו שוה פרוטה דבשטר שהוא שוה פרוטה לא איצטריך למתני דהיינו כסף:
ותני ר"ח כן. ותניא נמי בברייתא דר"ח כן:
לא סוף דבר. לאו דוקא בשטר שיש בו שוה פרוטה דאין צריך התנא לאשמועינן דהלא היא מתקדשת בכל דבר שיש בו שוה פרוטה דכסף לאו דוקא אלא שוה כסף ככסף ומ"ש דתני שטר אלא לאשמועינן אפי' כתבו על החרס או על הנייר שאין בו שוה פרוטה הרי את מקודשת לי ונתנו לה ה"ז מקודשת:
כתבו. לגט על דבר שהוא איסורי הנאה:

מעשה בא לפני ר'. בגט שהיה כתוב על איסורי הנאה:
הויין רבנן פליגין. היו רבנן דבני ישיבה פליגי בה אם פלוגתייהו דרבי ור"א גם בקידושין אם כתב בשטר שהוא מאיסורי הנאה הרי את מקודשת או לא פליגי בקידושין:
חברייא אמרין לחומרין. ולא פליגין במקודשת:
מהו לחומרין. דמודו ר' ור"א בקידושין שהיא מקודשת וכי קאמר ר"א אינה מגורשת לחומרא או דלמא תרווייהו סברי דאינה מקודשת וכי קאמר רבי מגורשת לחומרא:
ופשיט אינה מקודשת ומגורשת היינו לחומרין. בתמיה תרווייהו קולי נינהו אף על גב דלענין זה הוא חומרא שאסורה לכהן מכל מקום קולא היא דמשתריא אשת איש לעלמא:
אלו אינה מגורשת מקודשת. אבל אם אמרינן דאדר"א קאי דקסבר אינה מגורשת ומקודשת תרווייהו חומרי נינהו שאסורה לעלמא:
מאי כדון. הלכתא מאי לענין קידושין:
ה"ג מ"ד מקודשת הא באיסורי הנאה מדבריהן. וה"פ רבנן דקסרין אמרו דלא פליגי חברייא מ"ד מקודשת היינו בשקידש בשטר שאסור בהנאה מדרבנן ומ"ד אינה מקודשת במקדש בשטר שאסור בהנאה מדאורייתא:
ופריך אין תימר כן. כלומר אם נאמר דבאיסורי הנאה מדבריהם מקודשת לפי שמדאורייתא תפסי בה הנך קידושין לא אתי אסורא דרבנן ועוקרין להו א"כ פליג עליה דרב:
דברי ר"מ. אפילו לר"מ דאמר חמץ משש שעות ולמעלה מדבריהן אפ"ה אם קידש בו אין קידושיו קידושין:
ה"ג א"ר הונא ויאות אלו חטים קורטבניות במדבר דלמא טבן אינון במועדא כלום וחמץ משש שעות וכו'. וכ"ה בפסחים דף ג'. וה"פ ר"ה אמר שפיר קאמר רב שהרי אם קידש בחטי קורטבניות בפסח שאינן אלא חמץ נוקשה אפ"ה אין קידושיו קידושין לכ"ע משום דאתי חמץ דרבנן ומפקיע הקידושין ה"ה המקדש בחמץ גמור בשעות דרבנן אין קידושיו קידושין וא"ת היאך אתי דרבנן ומפקע קידושי דאורייתא ושרי אשת איש לעלמא י"ל הא קיי"ל כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש והפקר ב"ד הפקר והם הפקירו ממונו מ"מ קשיא מהכא אדברי רב:
ה"ג תמן בגופו קידש ברם הכא בהנאה שבו קידש. וה"פ התם בדמי שויו של החמץ קידש ואינו שוה כלום שהרי אסור מדרבנן והם הפקירו ממונו אבל הכא בשטר לא קידש אלא בהנאה של השטר קידש כיון שאין איסור הנאה שלו אינו אלא מדרבנן קידושיו קידושין:

ופריך מעתה וכו' מה בינה לשטר שאינו יפה ש"פ. דעיקר קידושין הויא הכתיבה א"כ ה"נ אע"ג שהשטר אסור בהנאה תהא מקודשת בכתיבה שבו:

ומשני תמן. באיסורי הנאה דאורייתא אינו ראוי להשלים עליו שהוא בעצמו אינו ראוי לשום דבר בעולם:

ברם הכא. אבל הכא במקדש בשטר שאין בו שוה פרוטה ראוי לאצטרופי לנייר אחר עד שיהא בו שוה פרוטה דהא מיהת מותר ליהנות ממנו:

תמן תנינן. פ"ו דשבועות:

שבועת הדיינין. השבועה שהדיינין משביעין ע"י הודאה במקצת הטענה. צריך שלא תהא הטענה פחותה משתי כסף וההודאה שמחייבת לישבע לא תהא פחותה משוה פרוטה:

הטענה בש"א וכו'. במתניתין תנן סתמא ובברייתא תניא פלוגתייהו דב"ש וב"ה:

ופריך מחלפא וכו'. קשיא ב"ש אב"ש וב"ה אב"ה דאשה ניקנית בכסף ילפינן מדכתיב כי יקח וכתיב נתתי כסף השדה קח ממני וגבי שבועה כתיב כי יתן איש אל רעהו כסף וגו' וקאמרי ב"ש גבי קידושין דהכסף הוא דינר וב"ה קאמרי דהוא פרוטה ואלו גבי שבועה קאמרי ב"ש דהכסף הוא מעה וב"ה קאמרי דהוא שתי מעין:

מה תחלת מכירתה בדינר. כדדייק בסמוך:

ב"ה למידין מסוף גירועיה. לקמן מפרש לה:

וכי אין אנו יודעין שאין כסף. שהרי כבר כתיב ויצאה חנם:

מכאן שנמכרה בכסף יותר מכסף. דהא קרא איירי בשיוצאת בסימני נערות שכבר עבדה לו והיא מגרע' פדיונה ואס"ד שנמכרת תחלה בכסף דהיינו מעה כדמסיק א"כ כשעבדה קצת כבר נגרע פדיונה מכסף וכשיוצאת בלא סימני נערות נמי אין שם כסף ומאי קמ"ל קרא בזו שיוצאת בלא כסף אלא ודאי שנמכרה תחלה ביותר מכסף דהיינו דינר שאף לאחר הגירעון נשתייר שם כסף לפדיונה וקמ"ל קרא כשיוצאת בסימני נערות אין כסף:

ופריך או. נאמר אין כסף היינו פרוטה ונמכרה תחלה בשתי פרוטות:

ומשני סוף מטבע כסף מעה. אי אתה מוצא מטבע כסף בתורה פחות ממעה שהוא גרה כדמתרגמינן עשרים גרה עשרים מעין:

ופריך ותהא מעה. תחילת קנין של העבריה וקרא ויצאה חנם אין כסף איירי שבאו לה סימני נערות מיד אחר הקנין:

שאם בקשה וכו'. לכך אמרינן שתחלת קניינה בדינר כדי שתגרע' בכל שנה מעה אחת שהרי שש שנים עובדת והדינר שש מעה:

ופריך ותגרע בפרוטה. כלומר לעולם אימא לך תחלת קניינה במעה ואי משום גרעון הרי מעה שמנה פרוטות ויכולה לגרע כל שנה פרוטה:

הגע עצמך. אמור לנפשך אם באתה לצאת מתחלת השנה הששית ולגרע פדיונה נותנת פרוטה ובסוף השנה נמי צריכה ליתן פרוטה שהרי קנינו היא ואינה יכולה לצאת עד תשלום זמנה אע"פ שאינה שוה פרוטה אבל כשנקנית בדינר בכל שנה מגרעת מעה נמצא שיש לה לגרע שמנה פרוטות:

ה"ג מתחלת השנה הששית גירועיה בפרוטה וכו':

ה"ג וסוף גירועיה בפרוטה ומה טעמא דבית הלל ממה שסוף גירועיה בפרוטה אתה יודע שקידושיה בפרוטה הגע עצמך שאם נשתייר שם שוה פרוטה שמא אינה מגרעתו ויוצא' כשם שסוף גירועיה בפרוטה כך קידושיה בפרוטה מחלפה וכו' וכ"ה בשבועות. וה"פ בית הכל ילפי מסוף גירועיה שאם יש לו בה עדיין פרוטה מייעדה באותה פרוטה מינה ילפי בית הלל שקידושיה בפרוטה:

ופריך מחלפה שיטתהון דב"ח. כלומר עדיין קשיא דבית הלל אדבית הלל דהכא סברי דכסף סתמא הוא פרוטה והתם בשבועות סברי דטענה שתי כסף והן שתי מעין:

ומשני כתיב כי יתן איש וכו'. דכסף מיותר הוא דלכתוב כי יתן איש אל רעהו דבר לשמור:

אם ללמד שאין בית דין נזקקין לפחות משוה פרוטה. להשביעו עליו:

לאשמה בה. בסוף פרשת ויקרא כתיב מכל אשר יעשה לאשמה בה ודריש בת"כ פרט לפחות משוה פרוטה:

ה"ג מה תלמוד לומר כסף מכאן שיש כאן יותר מכסף. ריבה הכתוב כסף יותר מסתם כסף והיינו שתי מעה:

ופריך או. נאמר כסף היינו פרוטה וכשריבה הכתוב כסף היינו שתי פרוטות:

ומשני סוף מטבע כסף מעה. סתם מטבע כסף שבתורה אין פחות ממעה והכא בקידושין שאני דילפינן מסוף גירועיה דאמה:

ופריך ותהא מעה. ותו לא קשיא מלאשמה בה דהיינו פרוטה ואיצטריך כסף לאשמועינן דבעינן מעה:

ומשני כתיב או כלים. ודרשינן כסף דומיא דכלים מה כלים שנים אף כסף שנים והיינו שתי מעין כסתם כסף. ה"ג לרבות כלי חרס וכ"ה בשבועות. וה"פ כלים אפילו אינן שוין מעה אחת נשבעין עליהן:

כדי שיהא הטענה שוה פרוטה. דהא כתיב לאשמה בה דאין משביעין על פחות משוה פרוטה:

ואתיא כבית שמאי. הא דאמר שמואל ור"ח אתיא כבית שמאי:

ודכוותה. הכי נמי יש להקיש כלים לכסף שיהו שוים שתי מעים:

אף על פי שנחלקו בית שמאי וב"ה בצרות. שב"ש אומרים צרת ערוה מתיבמת וב"ה אוסרים ליבם אלא תינשא לשוק בלא חליצה בפ"ק דיבמות:

ובאחיות. ריש פ"ד אחין ארבעה אחין שני' מהם נשואים ב' אחיות ומתו הנשואים את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתיבמות ואם קדמו וכנסו רא"א בש"א יקיימו ובה"א יוציאו:

ובגט ישן. המגרש את אשתו בגט שנתייחד עמה בין כתיבה לנתינה דפליגי ב"ש וב"ה בגיטין פ' מי שאחזו:

ובספק אשת איש. ביבמות פ' ב"ש תנן בש"א אין ממאנין אלא ארוסות וכו' וקטנה בת מיאון קרי ספק אשת איש דלמא ממאנה ונפקא:

ובמקדש בשוה פרוטה. דתנן במתני' בש"א. בדינר ובה"א בפרוטה:

והמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי. בגיטין פרק הזורק:

והאשה מתקדשת וכו' ל"ג דהיינו המקדש בפרוטה:

ופריך ממזרות בנתיים. בין ב"ש וב"ה איכא אותן שמותרים לאלו בניהם ממזרים לאלו:

ואת אמר הכין. שלא נמנעו מלישא נשים זה מזה בתמיה:

היך עבידא. היכי דמי פסול ממזרות אליבא דב"ש לב"ה דהא ב"ש מחמירין ואיך קאמרת דיש פסול ממזרות ביניהם:

ע"ד דב"ש. אם ניסת לראשון הולד ממנו ממזר שהרי קידושי השני תפסו בה ולא קידושי הראשון ולב"ה איפכא קידושי הראשון תפסו בה והולד ממזר מהשני:

ה"ג מודים ב"ש לב"ה לחומרין וכ"ה ביבמות. וה"פ ב"ש היו מחמירין על עצמן לעשות כדעתן לקדש בדינר מ"מ אם קידשה אחד בפרוטה והשני בדינר היו אוסרין אותה על שניהן עד שיגרשנה הראשון:

ה"ג מעתה ב"ה ישאו נשים מב"ש דאינון וכו' וב"ש לא ישאו נשים מב"ה דלית וכו'. וה"פ כיון דלב"ה אם קידשה הראשון בפרוטה והשני בדינר אין קידושי השני כלום ולב"ש קידושי השני תופסין בה והולד ממזר מהראשון:

אלו ואלו כהלכה היו עושין. למעשה היו אלו ואלו מחמירין על עצמן לעשות כחביריהם ולא פליגי אלא לדינא:

ה"ג אם כהלכה היו עושין בדא תנינן וכו' וכ"ה ביבמות. וה"פ דפריך איך מצית למימר כהלכה היו עושין לצאת ידי שניהן הא תנינן במקוואות פ"ד מעשה בשוקת והיא שהיה אבן חלול תחת הצנור המקלח מים מן ההר שהיתה נקובה למקוה כשפופרת הנוד דבהכי סגי לב"ה אבל ב"ש אומרים דבעינן שתפחת רובה והיו כל הטהרות שבירושלים נעשין על גבה ושלחו ב"ש ופחתוה עד רובה ש"מ שלא היו ב"ה עושין כב"ש במקום שב"ש מחמירין ולמעשה נמי פליגי:

עד שלא בא מעשה וכו'. כלומר אף למעשה פליגי אלא כשבא מעשה לפני אחד מהם במקום שחביריהם מחמירין והן מקילין היו מודיעין לחביריהם ולא היו חביריהם נוגעין בו אבל כל זמן שלא היו חביריהם מודיעין להן וידעו שמעצמו נעשה הדבר ההוא היו הן עושין כדעתן לחומרא והך שוקת לא נעשה ע"פ ב"ה לכך שלחו ב"ש ופחתוהו גם לא היה ניכר בזה שום מחלוקת שהרואה אומר לאפושי מיא במקוה הוא דעביד:

ויאות. ושפיר קאמר מי תנינן וטמאו טהרות למפרע לא תנן אלא מכאן ולהבא תקנוה וש"מ שמשעשו היו מודיעין זה לזה לכך לא טמאו כל טהרות למפרע לפי שב"ה היו מקילין לעצמן:

איתפלגון. פליגי בה רב ושמואל:

ממזרות בינתים וכו'. למ"ד שהיה כל א' עושה כהלכתו פריך איך תני לעיל שלא נמנעו לישא נשים זה מזה:

ומשני המקום משמר ולא אירע מעשה מעולם. שיורה אחד מהן לקולא במקום שאלו מחמירין:

כהדא דתני. ותניא כוותיה דמ"ד אלו כהלכתן ואלו כהלכתן דלמ"ד אלו ואלו כהלכה היו עושין קשיא דה"ל כסיל בחשך הולך:

הדא דתימר. הא דאמרת מי שרוצה לעשות כב"ש עושה לא אמרן אלא קודם שיצא הבת קול אבל משיצא הבת קול הכל צריכין לעשות כב"ה:

חייב מיתה. שכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה:

פונדיון ואיסר ומזומז וקרדיונטס. מיני מטבעות הם קטנות זו מזו:

ה"ג שני פונדיון מעה שני איסרין פונדיון:

ה"ג סלקין אחד מל"ב למעה. וה"פ לפי חשבון זה עולה המעה לל"ב פרוטות:

ה"ג אר"ז בימי ר' סימא שיערו ורבותינו עשו אותם אחד מכ"ד למעה. וה"פ ר' סימאי שיער שצריכין הקידושין שוין אחד משמנה באיסר ורבותינו והיינו רשב"ג דבסמוך קסבר דפרוטה אחד מששה באיסר:

ה"ג שני שמין בוצה שני פרוטות שמין:
דרוסה בוצה שמין. מיני מטבעות הם קטנות זו מזו:
ר"ח ורבי מנא. פליגי:
נחשא. נחשת דהיינו הפרוטה שהן מנחשת לעולם בשויו קיים אלא הכסף לפעמים בזול ופעמים ביוקר לכך פעמים ל"ב פרוטות במעה ופעמים כ"ד פרוטות במעה שהיא מטבע של כסף:
כספא באתריה קיים. כלומר בשויו והנחשת הוא דיוקר וזול:
ה"ג על דעתיה דר' מנא לעולם ח' נשים מתקדשות באיסר ע"ד דר"ח פעמים שש פעמים ח'. וה"פ ואיכא בינייהו לר"מ דאמר כספא באתריה קיים א"כ לעולם יש באיסר ח' פרוטות של תורה ואע"ג דהשתא אין באיסר ח' פרוטות מ"מ כיון דבשעת מ"ת היו מתקדשות ח' נשים באיסר השתא נמי שמנה נשים מתקדשות בו ולר"ח כספא הוא דיוקר וזול הלכך אינן מתקדשות בו אלא כפי שויו בפרוטות בשעת הקידושין ולא סמכינן אשיוויו בימי משה דהא כספא הוא דיוקר וזול:
חילפיי. שם חכם ובבבלי נקרא אילפא:
אמר. אשב על שפת הנהר אם לא אוציא כל הדינים השנויים בברייתות דרבי חייא הגדול ממתניתין יטילוני לנהר:
א"ל אף אנן תנן. במתניתין בב"מ פרק הזהב:
כמה תהא הסלע חסירה. מטבע היוצא ותמיד הוא שוחק וחסר כמה תחסר ולא תהא אונאה אם הוציאה בסלע:
ארבע איסרות לסלע. שהן איסר לדינר ש"מ שהסלע ארבע דינרין:
א"ל אוף אנא תנינתה. בב"מ פרק הזהב:
האונאה ד'. מעות כסף:
מכ"ד כסף לסלע. אם היה המקח סלע שיש בו כ"ד מעה כסף דהשתא הויא האונאה ד'. כסף שתות למקח חייב להשיב לו כל אונאתו ד' כסף וכיון דסלע כ"ד מעה ש"מ דדינר ששה מעה שכבר תנן שהסלע ד' דינרין:
א"ל אוף אנן תנינתה. בערכין פרק אין מקדישין המקדיש שדהו בשעת היובל נותן בזרע חומר שעורים חמשים שקל כסף דהיינו חמשים סלעים למ"ט שני היובל הקדישה שתים ושלש שנים לפני היובל נותן סלע ופונדיון לשנה שכשתחלק מ"ט סלעים למ"ט שנה הרי סלע לכל שנה נשאר עוד סלע אחד שהוא מ"ח פונדיון הרי עוד פונדיון לכל שנה ומה שנותן פונדיון יותר הוא לקלבון:

המניח איסר וכו'. פ"ד דמעשר שני תנן המניח איסר לחלל עליו מעשר שני ואכל עליו חציו ונמצא חציו אחר עדיין חולין והלך למקום אחר והרי יוצא אותו איסר בפונדיון שהאיסרים יקרים שם נמצא החצי שלא אכל עדיין שוה איסר אוכל עליו עוד איסר ש"מ שהפונדיון שני איסרים שהרי חשבינן חציו באיסר:

דכתיב וכתב לה ספר כריתות. והלכה והיתה לאיש אחר:

דכתיב או כי ימות האיש האחרון. וכתיב בתריה לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה הא לאחר שרי:

ופריך עד כדון. עד כאן לא שמעינן מקרא אלא דמיתת האחרון מתירה אבל שמיתתו של הראשון מתירה מנ"ל:

ה"ג מה אם כו'. וה"פ משני דק"ו הוא מה אם האחרון שאין היתירו היתר מרובה אפילו אם גירשה אסורה לראשון שהרי כתיב לא יוכל וגו' אפ"ה מיתתו מתירתה ראשון שמתירה בגט לכל אדם אינו דין שמיתתו מתירתה:

ובן אין לו. לא תהיה אשת המת חוצה לאיש זר הא אם יש לו בן מותרת לאיש זר:

מנן וכו'. מנא לן לאשכוחי אלמנה דמותרת לכה"ג דאיצטריך קרא לאשמועינן שכה"ג אסור באלמנה דכתיב אלמנה וגרושה וגו' לא יקח אלא ודאי דאלמנה לכ"ע שריא:

תיפתר ביבמה. אלמנה לכה"ג אסורה אפילו כשהוא יבם הא לכ"ע שריא ליבמין אבל שלא במקום יבום לאחר מיתת הבעל לכ"ע נמי אסורה:

ולקחה לו לאשה זו המאמר. שמקדשה בכסף כדמסיק והיינו לשון ליקוחין דכי יקח איירי בכסף כדאמרינן בריש מכילתין:

כך יהא המאמר גומר בה. שתהא כאשתו לכל דבריה וירד בנחלת אחיו:

ת"ל ויבמה. ולקחה לו לאשה ויבמה אע"ג שלקחה לאשה בקידושי כסף צריך שייבמנה בביאה:

עירה. כמו עירב:

א"כ. שאחר המאמר צריך לייבמה בביאה מה הועיל בה מאמר ול"ל ולקחה לו לאשה דאי לעשותה ארוסה פשיטא דהא לא גרעה מאחרת:

לאוסרה על האחין. אם עשה בה אחד מן האחין מאמר אסורה על שאר האחין:

המאמר או קונה או לא קונה. כלומר מספקא ליה אי מאמר קונה קנין גמור או לא קונה כלל:

ולמה. לית אנן אמרין במתניתין שהיבמה קונה נמי את עצמה בחליצת חברתה כגון מי שהיו לו שתי נשים ומת חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה:

חזר ואמר. וכי תנן במתני' והיבמה קונה את עצמה בחליצתה דהוה משמע בחליצתה ולא בחליצת חברתה הרי תנינן וקונה את עצמה בחליצה ואף בחליצת חברתה משמע:
ופריך והא תנן. והיבמה נקנית בביאה וכי אפשר לומר שבביאת חברתה היא נקנית הא אדרבה בביאת חברתה היא נפטרה:
מתניתין. כלומר אלא מתניתין ביבמה אחת איירי:
מה צריכא ליה. א"כ מאי קמיבעיא ליה ליתני בחליצת חברתה היינו בשתי יבמין ולא איירי מתניתין בהו ל"א מה קא קשיא ליה ליתני בשני יבמין נפטרה בחליצת חברתה:
שפחה חרופה. היא שפחה שחציה עבד וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי כדמסיק לקמן:
במה היא קונה את עצמה. שתהא פטורה מן המלקות אם בא עליה אחר והבא עליה יפטור מן האשם שהבא עליה בעודה שפחה חרופה מביא אשם והיא חייבת מלקות:
פשיטא. אם נתן לה גט שאינה קונה את עצמה:
אין חוששין לקידושין. דהא לא חזיא לפלגא דעבדות דידיה וכיון דלא חזיא לכוליה לא הוי קידושין:
ודכוותה. והכא נמי אם גירש עבד עברי חצי שפחה וחצי בת חורין שייחדה לו רבו אין גירושיו גירושין דאין הגירושין תופסין בכולה:
ה"ג פשיטא שאינה יוצאה בגט דא"ר יוסי וכו':
עקילס הגר. הוא תרגום אונקלס הגר:
בכתושה לפני איש. כלומר שכבר נבעלת לאיש אבל אם היא בתולה פטור הבא עליה:
הריפות. דבר שנשתנה מברייתו ע"י כתישה ה"נ שנשתנית ע"י אבר שמש שדש בה ש"מ שקידושין לחוד אינן מועילין בה לחייב הבא עליה ה"ה גירושין אינן מועילין שתצא בהן:
מהו שתקנה עצמה במיתת רבה וכו'. כי קמיבעיא ליה לרבי שמואל בר' יצחק מהו שתקנה עצמה במיתת האדון ובשש כדין אמה העבריה:
מה צריכה ליה. כי קמיבעיא ליה לר"ע דקסבר שפחה חרופה דקרא היינו חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי:
ה"ג ברם כר"י לא צריכה ליה. וה"פ אבל לר"י לא קמיבעיא ליה דקסבר שפחה חרופה היינו שפחה כנענית הנשואה לעבד עברי ואף על גב דאין קידושין תופסין בה גזירת הכתוב היא בזו שנשואיה מן התורה כדכתוב ואם אדוניו יתן לו אשה שחייב הבא עליה אם כן ודאי שאינה יוצאת במיתת האדון כדין כנענית דכתיב בהו והתנחלתם:

לא צורכה דלא. לא קמיבעיא ליה לר' ישמעאל אלא למ"ד לקמן בפרקין שאף העבד עברי אינו עובד לא את הבן ולא את הבת וקמיבעיא ליה כיון שהעבד עברי יוצא במיתת האדון ובשש ואז היא אסורה לו מהו שתחזור היא להיתירה הראשון כדין פנויה או לא:

הלכה ב

מתני' **נקנה בכסף ובשטר**. בגמרא יליף לה:

בשנים. לסוף שש שנים יוצא לחפשי:

וביובל. אם פגע בו יובל בתוך שש שנים יוצא לחפשי:

ובגרעון כסף. פודה את עצמו ומגרע לו רבו מפדיונו דמי שיעבוד השנים שעברו והכל לפי חשבון דמי מקנתו קנאו בשש מנים ועתיד לצאת בסוף שש נמצא קונה עבודת כל שנה במנה:

יתירה עליו אמה. שקונה עצמה בכל אלה ובסימני נערות:

ובמיתת האדון. ואינו עובד את יורשיו אבל עבד עברי הנמכר בתחלתו לשש שנים ומת האדון תוך שש משלים ליורשין:

מתני' **וקונה את עצמו**. מיד רבו:

גמ' **מה עברייה נקנית בכסף ובשטר**. כדמסיק בסמוך:

ניחא. ופריך הניחא שעברייה נקנית בכסף שמעינן מדכתיב ויצאה חנם אין כסף ש"מ דקנייתה היתה ע"י כסף אלא שהיא נקנית בשטר מנ"ל:

ומשני עברייה למידה מבת חורין. כלומר מאשה שנקנית בשטר ועבד עברי נלמד מעברייה:

ופריך נמצא למד מלמד. עברי מעברייה ועברייה מאשה הניחא לר"ע דקסבר דבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בהיקש אלא לר"י דקסבר דבר הלמד בבנין אב אינו חוזר ומלמד בהיקש מנ"ל דעברי נקנה בשטר:

ה"ג אשכח תנו ר"י להא מילתא חפשי מחופשה. וה"פ מצא ברייתא דתני בה דר"י יליף עברי נקנה בשטר מכנענית בגזרה שוה דכתיב גבי עברי יצא לחפשי חנם וכתיב גבי שפחה חרופה וחפשה לא ניתן לה ובכנענית איירי דר' ישמעאל אמר בשפחה כנענית הנשואה לעבד עברי הכתוב מדבר כדאמרי' לעיל בפרקין וחפשה היינו שטר חירות לא ניתן לה וילפינן ע"ע מכנענית מה היא נקנית בשטר אף ע"ע נקנה בשטר וילפינן עברייה מעברי:

ופריך בכל אתר. בכל מקום לית ליה לר"י דילפינן למד מן הלמד והכא בעברייה למד מן הלמד הוא:

ומשני תני לה בשם חכם. כלומר חכם אחד תני הך ברייתא ולא נודע לנו מי הוא:
מנן תיתי לר"י. מהיכן יליף ר"י דע"ע נקנה בשטר:
שילוח שילוח. יליף בגז"ש נאמר באשה ושלחה מביתו ונאמר בעבד עברי תשלחנו חפשי מעמך מה שילוח שנאמר להלן באשה הוא ע"י שטר אף שילוח הנאמר בעבד הוא ע"י שטר וה"ה שנקנה בשטר:
ופריך ולא דמיא. שטר הנאמר בשילוח האשה הוא שתקנה את עצמה ע"י שטר:
ברם הכא. אבל כאן בע"ע בעינן למילף שיהא נקנה לאחרים בשטר:
מכירה מכירה. יליף כתיב לא ימכרו ממכרת עבד לא תרדה בו בפרך וכתיב בעברי כי ימכר לך אחיך העברי או העברייה מה עבד כנעני נקנה בשטר אף עברי ועברייה נקנין בשטר:
ופריך אי מה להלן. עבד כנעני נקנה בחזקה אף העברי נקנה בחזקה:
הוא עברי הוא עברייה. כלומר כבר הוקש עברי לעברייה ובעברייה כתיב אם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת לגלות על גז"ש דמכירה מכנעני שבאה ללמד על קנין השטר ולא על החזקה אבל עיקר שטרא לאו מקידושין יליף דתימא אדון כותבו אלא משטר עבד כנעני יליף דמוכר כותבו וה"נ אפילו אב כותבו כדמסיק לקמן:
והיה כסף ממכרו. בע"ע הנמכר לעכו"ם כתיב:
ה"ג בכסף הוא נקנה ואינו נקנה לא בתבואה ולא בכלים. וכ"ה בבבלי בפרקין:
ופריך בכל. מקום אתה אומר שוה כסף ככסף כגון קידושי אשה ופדיון הבן ונזיקין ודומיהן והכא גבי עבד אמרינן ששוה כסף אינו ככסף:
שנייא היא. שאני הכא דכתיב שני פעמים כסף שנאמר והיה כסף ממכרו וכתיב מכסף מקנתו:
ה"ג ששינה עליו הכתוב כסף מכסף. אוף ר"ח בר אדא יודה וכו'. נראה דקים ליה לש"ס דר"ח בר אדא הוא דאמר דאינו נקנה בתבואה וכלים וקאמר דאף ר"ח בר אדא מודה כשמגרע פדיונו ויוצא יכול ליתן להאדון תבואה וכלים בפדיונו דכתיב ישיב גאולתו וישיב קרא יתירא הוא דהמ"ל לפיהן גאולתו אלא לרבות שוה כסף ככסף לענין פדיון ל"א אוף ר"ח בר אדא דאמר לעיל הוא עברי הוא עברייה ולית ליה היקישא דאם אחרת מודה הוא דנגאל בשוה כסף:
הדא דתימר. לא אמרן שאינו נקנה בתבואה וכלים אלא בשלא עשאן דמים דלא קיצי דמייהו כמה הם שוים אבל אם קיצי דמיהן ושומתן ידועה הרי הן ככסף:
בשטר של כסף. שכותב בשטר בכך וכך מעות אני מכור לך:

הא בשטר של מתנה. אם כתב בשטר הריני נתון לך במתנה לעבד אינו כלום דחיישינן שמא יחזור בו העבד במתנתו וכיון דיכול לחזור בו לא הוה קנין למפרע:
ופריך מעתה אפילו בשטר של כסף. לא יקנה שהרי העבד יכול לחזור בו דהא בדלא יהיב ליה כסף איירי דא"כ נקנה בכסף וכיון שכן גם הכסף הכתוב בשטר מתנה הוא ויכול לחזור בו:
שמא תבא שנת רעבון ויחזור בו רבו. שיאמר אי אפשי במתנה זו אבל אם קנאו אינו יכול לחזור בו:
ה"ג סדר קידושין כך הוא אני פלוני קדשתי בתו שלפלוני:
ה"ג החליף ואמר וכו'. אני פלוני קדשתי בתי לפלוני מהו:
א"ל ומה בכך. תרווייהו מהני:
אבל אם החליף לשון מכירה בלשון קידושין. כגון שבא לקדש את בתו לאחר וכתב בתי מכורה לך או איפכא במכירה כתב בתי מקודשת לך לא עשה כלום:
שביעית של מכירה. דהיינו שיעבוד שש שנים מיום ליום.:
ולא שביעית של עולם. דסד"א שביעית דקרא היינו שנת השמיטה:
הרי שש שנים. שלמות אמורות:
ופריך אימא חליף. כשהוא אומר ובשביעית יצא הרי שביעית אמור ומה אני מקיים שש שנים יעבוד בשנמכר בתחלת שש א"נ ה"ה בכל השנה הראשונה שבשמיטה כיון שהגיע ר"ה של שנה שנייה שבשמיטה כבר עלתה לו שנה:
ובשביעית כתיב. דוי"ו מוספת על ענין הראשון לומר דקאי נמי ובשביעית אירשא דקרא וה"פ שש שנים יעבוד ובשביעית דהיינו בשנת שביעית שהיא שנת השמיטה נמי יעבוד לפעמים כגון שלא נמכר בתחלת השמיטה ובשביעית מיום ליום יצא:
א"כ מה היובל בא ומוציא. דכתיב עד שנת היובל יעבוד עמך ובשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו ואס"ד דבשביעית של עולם יוצא הרי כבר הוציאו השמיטה שלפני היובל דבשביעית ודאי אינו נמכר דהא נמכר כבר יוצא אינו דין שאינו נמכר:
אתייא כמאן דאמר אין היובל עולה ממנין שני שבוע. פלוגתא דרבי יהודה ורבנן דר"י סובר שנת יובל עולה למנין שני שבוע הבאה ומונה עוד חמש שנים לשמיטה הראשונה ורבנן סברי דאין שנת יובל עולה למנין שבוע הבאה אלא מונה שש שנים לאחר היובל ובשנה השביעית שלאחריה היא שנת השמיטה דלרבנן ניחא תירוצו של ר' חונה אבל לר"י איכא למימר דאיצטריך קרא שהיובל מוציאו ללמוד מיניה שאינו נמכר ביובל דסד"א כיון דכתיב שש שנים יעבוד ובשביעית יצא בכל השמיטות איירי ואפילו

בשמיטה הראשונה שלאחר היובל וממילא נאמר שעובד ביובל דאל"כ פעמים שהוא בא באמצע שני שבוע שהרי אינן אלא חמש שנים לכך איצטריך לאשמועינן דבשאר שני שבוע איירי קרא דשש שנים יעבוד לעולם ובשביעית היינו שנת השמיטה:

ה"ג אפילו כמ"ד אין היובל עולה ממנין שני שבוע לית אנן מפקין לה מן הכא שביעית מוציאה וכו'. וה"פ אפילו למ"ד אין היובל וכו' אין להוכיח מהאי קרא דשביעית שלו קאמר דמאי קאמרת מה בא היובל ומוציא איכא למימר שמיטה מוציאה עבדים והיובל הנרצעים:

מנין אפי' חלה. בתוך שש שיוצא בשביעית ואינו חייב להשלים מה שלא עבד בימי חליו:

ת"ל ובשביעית יצא. כל שהוא שנה שביעית מיום שנמכר יצא אע"פ שלא עבד כל שש:

יכול אפילו ברח. מרבו תוך שש שאינו חייב להשלים כל הימים שברח מרבו:

ומשני אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את. החולה שהוא ברשותו של האדון ומסתבר למעט את הבורח שאינו ברשותו של אדון כל ימי בריחתו ל"א מרבה אני את הבורח שמשלים שברשותו היה לעבוד ובזדון לבו לא עבד לכך דין הוא שישלים וממעט אני את החולה שלא היה בכוחו ורשותו לשרת את רבו:

ה"ג ניחא חלה ואח"כ ברח שאינו משלים ברח ואח"כ חלה. וה"פ פשיטא בחלה ואח"כ ברח והיה חולה כל הימים אשר ברח שאינו משלים שהרי כבר חלה כשהיה ברשותו ולא היה לו שום הפסד בבריחתו אלא ברח ואח"כ חלה מאי מי מצי א"ל אלו היית בביתי לא חלית או דלמא מצי העבד למימר מה לי הכא מה לי התם ואף אם הייתי בביתך לא שוינא לך מידי:

נשמעינה מן הדא. תא שמע:

המורדת על בעלה. מתשמיש:

כותבין לו איגרת מרד על כתובתה. כלומר לפחות לה מכתובתה כל שבוע שבעה דינרין הכי תנן במתני' פ' אע"פ:

ה"ג ותני ר"ח וכו'. נדה וחולה וכו'. שמרדו על בעליהן כותבין עליהן איגרת מרד:

מה אנן קיימין. במאי עסקינן:

אם. בשהתחילה למרוד בו בימי נדתה למה תדון כמורדת הרי התורה אסרתה עליו ואף שאומרת שאלו לא היתה נדה היתה מורדת בו אין בדברים אלו קנס לדונ' כמורדת אלא הכא במאי עסקינן בשמרד' עליו עד שלא היתה נדה ואח"כ פירסה נדה כותבין עליה איגרת מרד ופוחתין מכתובתה אף בימי נדתה אע"ג דהשתא לאו במרידתה תליא מלתא

דהא מדאורייתא אסורה מ"מ אמרינן מזלא דידה גרם שאינה יכולה לשוב לבעלה ה"נ גבי עבד ברח ואח"כ חלה חייב להשלים דהוא מצי למימר ליה אלו היית גבאי לא חלית:
אפי' על קדמיתא. אף על הראשונה דפשיטא ליה לר' אושעי' דהיינו בחלה ואח"כ ברח שאינו משלים אתייא היא ברייתא זו למפשטה דלא כוותיה דכי היכי דאמרינן בברח ואח"כ חלה דמצי למימר מזלך גרם ה"נ מצי האדון לומר אלו היית אצלי היית מתרפא במהרה:
אינו נמכר בפחות משש. דקרא סתמא כתיב שש שנים יעבוד:
ה"ג ולא יותר על שש:
טעמא דהדין תניי'. טעמו דהך תנא דקסבר דנמכר בפחות משש. שהרי לפעמים נמכר שתים או ג' שנים לפני היובל והוא יוצא ביובל בע"כ ש"מ דנמכר בפחות משש:
דכתיב אם עוד רבות בשנים. לפיהן ישיב גאולתו ואם מעט נשאר בשנים כפי שניו ישיב גאולתו:
וכי אין אנו יודעין וכו'. כלומר לכתוב רחמנא כפי שניו ישיב גאולתו וממילא ידעינן אם רבות הן צריך ליתן הרבה ואם מעט הן ממעט בתשלומין:
פעמים שהשנים מרובות על השכר. כגון שהשביח וכדמסיק:
נמכר ממנה מנה. אם נמכר בששה מנים שמגיע לכל שנה מנה אחת והשביח העבד והרי הוא שוה למלאכתו בכל שנה במאתים:
מנין. כשבא לפדות עצמו שאינו חושב שכר שנים הנותרות כי אם במנה לשנה:
ת"ל כפי שניו ישיב גאולתו. וה"ק אם מעט נשאר בשנים אם תחשוב מה שכבר עבד נשאר מדמי מכירתו מעט כגון שנמכר בשש שנים ובא לפדות עצמו בשנה החמישית נמצא שלא נשאר מדמי מכירתו רק שני מנים לא אמרינן אחרי שהשביח עתה ועמד במאתים לשנה ישלם ד' מנים אלא כפי שניו שעברו ישיב גאולתו דהיינו שני מנים:
למדנו בנמכר לעכו"ם. הואיל ונגאל בקרובים ידו של העבד על העליונה כשהוא נגאל:
שכיר שכיר לגז"ש. דכתיב בנמכר לעכו"ם כשכיר שנה בשנה וכתיב בנמכר לישראל כתושב וכשכיר יהיה עמך:
מה ת"ל יגאלנו יגאלנו ג' פעמים. בנמכר לנכרי כתיב אחד מאחיו יגאלנו או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו:
לרבות כל הגאולות. נמכר לעכו"ם ומוכר עצמו לישראל או שמכרוהו ב"ד יהו נגאלין כסדר הזה כנמכר לעכו"ם:
ואם לא יגאל באלה. בנמכר לנכרי כתיב באלה בקרובים דכתיב לעיל מיניה או דודו וגו':
באלה לשחרור. וגאלוהו קרובים אינו משתעבד להם ר"י הגלילי דריש הכי:

ואם לא יגאל באלה. ויצא בשנת היובל ה"ק ואם לא יגאל באלה בקרובים אלא אחרים פדאוהו מן הנכרי משעבד להם ויצא בשנת היובל:

ה"ג ר"ע דריש ואם לא יגאל אלא באלה משלים ויוצא. וה"פ בקרובים הוא נגאל משלים עבודתו ויוצא ביובל אבל אם נגאל ע"י אחרים יוצא לחירות:

דברי חכמים. ודעת חכמים אר"י בשם ר"י שהם סוברים בין שגאלוהו קרובים בין שגאלוהו אחרים לעולם יוצא לחירות:

ותני כן. ותניא נמי הכי:

ה"ג מה השגת יד של עצמו לעצמו אף השגת ידי אחרים לעצמו. וה"פ מה כשהוא גואל את עצמו יוצא לשחרורו הרי הוא לעצמו אף בנגאל ע"י אחרים הרי הוא לעצמו:

כדברי מי שהוא אומר לשיעבוד. אם פדאוהו לשם שיעבוד משלים השיעבוד דהיינו שש שנים ואח"כ יוצא:

ה"ג אם משגאלו הרי כנכרי ומשעבד ויוצא. וה"פ הישראל שגאלו מיד הנכרי משעבד בו כל הזמן שהיה חייב לשעבד לעכו"ם ומדברי ר"י משמע שאינו משעבד בו אלא שש שנים כדין הנמכר לישראל שאינו נמכר ליתר משש כדתניא לעיל בברייתא:

לית כאן משעבד ויוצא. ל"ג בברייתא משעבד ויוצא אלא ה"ג משלים ויוצא:

רצו קרוביו של ראשון וכו'. אעבד עברי שנשבה קאי אם רצו קרוביו של רבו הראשון לגאול גואלין להן לעצמן לשעבד בו:

רצו קרוביו של שני לגאול. כלומר קרוביו של העבד אם רצו לגאול אין גואלין לעצמן אלא יוצא לחירות אחר הגאולה:

אתייא. הך ברייתא כמ"ד באלה בקרובים שבאו לגאול גואלים לשחרור ובשאר כל אדם שגואלין ע"ע הנמכר לעכו"ם גואלין לשעבוד והאי ע"ע שנשבה דינו כע"ע שנמכר לעכו"ם:

הכא. בע"ע שנמכר לעכו"ם כתיב וחשב עם קונהו:

והכא. במקדיש שדה אחוזה כתיב וחשב לו הכהן:

והכא את מחשב וכו'. בע"ע מחשבין חדשים כמה חדשים נשארו וכמה שנים נשארו כגון שנשארו שנה ושש חדשים נותן כפי המגיע לשנה ומחצה:

והכא לית את וכו'. והכא גבי שדה אחוזה אין מחשבין החדשים דאין מחשבין חדשים להקדש כדתנן בערכין פ"ז דכתיב וחשב הכהן ע"פ השנים הנותרות שנים אתה מחשב להקדש ולא חדשים:

א"ל שנייא היא. שאני הכא גבי עבד דכתיב וחשב עם קונהו וגו' כימי שכיר יהיה עמו מה שכיר דמחשב עמו חדשים כדרך כל השכירות אף העבד כן:

ויצאה חנם. כתיב באמה העבריה ולא פירש מתי תצא:
אלו ימי הבגרות. שהיא משתנה מנערות להיות בוגרת:
אין כסף. אלא דבר אחר מוציאה אלו סימני נערות:
ופריך ויאמר באחת מהם. לכתוב רחמנא שיוצאת בימי נערות והייתי אומר השתא בסימני נערות יוצאת כ"ש בימי בגרות:
ומשני אלו כן. דלא נכתב אלא חד קרא הייתי אומר דקרא ימי בגרות אתי לרבויי דיוצאת בהן אבל לא בסימני נערות:
והדין נותן. לרבויי טפי בוגרת:
ה"ג מה מרשות האב אינה יוצאה אלא בבגר אף מרשות האדון לא תצא אלא בבגר. וה"פ מרשות האב אינה יוצאה אלא בבגר דאף בימי נערות אביה מקדשה וכסף קידושיה ומעשה ידיה של האב:
לפום כן. לפיכך איצטרך תרווייהו ויצאה חנם אין כסף:
או חליף. ויצאה חנם אלו סימני נערות אין כסף אלו ימי בגר אין כסף. דרשי' הכי אין כסף לאדון אבל יש כסף לאב והיינו כסף קידושין הלכך מוקמינן אין כסף לסימנין דאלו בבגרות אין האב זכאי בקידושיה דמשבגרה אין לאביה רשות בה:
אשר לא יעדה והפדה. ואין יעידה אלא במקום פדייה שאם בא ליעדה בסוף שש צריך שיהא שהות ביום שאם תבא לחשבון גרעונה דיהא עליה גרעון של פרוטה:
ובמע"י. כלומר או במע"י או בגירועיה צריך שיהא שו"פ:
עד דמדומי חמה. עד שקיעת החמה של סוף שנה הששית דסברי חכמים מעו' ראשונו' לקידושין ניתנו הלכך אין צריך שישייר שו"פ באחרונה לקידושין וכדמסיק:
הכל מודים בע"ע. שאם לא נשתייר שו"פ שאינו יכול לגרע:
ופריך יאות. שפיר קאריב"י ומ"ט דרבנן שהרי עם דמדומי חמה אין לאדון בה לא כסף מקנתו ולא במע"י שו"פ א"כ במה הוא מייעדה:
מייעדה בדברים. שאומר לה בפני שנים הרי את מיועדת לי:
בסוף וכו'. הכסף שנשתייר לו בה בסוף קודם שמייעדה בו הוא מייעדה:
משעה ראשונה. כשנתן לאביה כסף מקנתה בו הוא מייעדה וקידושין אלו ע"י אביה הם:
מה נפקא מביניהון. מאי בינייהו:
מעשה ידיה של אביה. מה שעשתה מיום הקנייה עד שעת נישואין הרי הוא של אביה למפרע דה"ל כארוסה מיום ההוא והלאה וארוסה מעשה ידיה לאביה:
אפילו כמ"ד וכו'. סתמא דש"ס קאמר דלכ"ע מעשה ידיה של האדון דכיון דקנאה נמי לאמה יעשה כאומר וכו':

היה נשוי את אחותה. בשעה שקנאה ואח"כ מתה אשתו איכא בינייהו:
ה"ג מאן דאמר בסוף ניתן כסף ליעודים אינה צריכה כסף אחר ומ"ד משעה ראשונה ניתן כסף ליעודים צריכה כסף אחר. וה"פ לריב"י כיון דבכסף שנשתייר לו עליה הוא מקדשה א"כ א"צ כסף אחר ליעודים שהרי בשעה שניתן לה כסף יעודיה דהיינו בשעה שקנאה אז לא היתה ראויה לו שהיתה אחות אשתו לפיכך צריכה כסף אחר בשעת היעוד:
ה"ג אפי' כמ"ד בסוף ניתן כסף ליעודים צריכה כסף אחר. סתמא דש"ס קאמר דאף לריב"י בכה"ג צריך כסף אחר דלכך מהני שאומר הרי את מיועדת לי על כסף הקנייה אע"ג דקטנה אין לה יד לקדש עצמה משום דנעשה כאלו אמר לה אב בשעה שמכרה צאי וקבלי קידושיך וכיון דכ"ע מודים שאין תופסין בעריות א"כ בשעת מכירה לא היתה ראויה לו הלכך צריכה כסף אחר ל"א אפי' לריב"י צריכה כסף אחר דבשעת היעוד אמרי' דאיגלאי מלתא למפרע דמעות הראשונות לקידושין ניתנו והכא כיון דכ"ע מודים דאין קידושין תופסין בעריות אמרי' אגלאי מלתא דלשם מתנה ניתנו כדאמרי' במקדש אחותו ופי' זה עיקר:
מיסבור וכו'. קסבר ריב"י דהנך יעודין דיניהון כדיני קידושין וכל מאי דלא מהני בקידושין דעלמא ביעוד נמי לא מהני ואלו המקדש אחות אשתו מעות מתנה הן הכא נמי:
דתני. האומר לאשה התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך:
אפילו לא נשתייר וכו' מקודשת. בהאי הנאה דמחיל לה גבה:
ה"ג מלוה כפקדון:
כן ריב"י עביד ייעודים כמלוה. דבעינן שישייר בו שוה פרוטה:
ואינו מיעדה. האדון אינו יכול ליעד האמה העבריה לאחד מאחיו שיאמר לה הרי את מיועדת לאחי כדרך שהוא אומר כשמיעדה לבנו:
לייבום. דכתיב כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהן ובן אין וגו' אבל הבן אינו מייבם את אמו:
שהוא קם תחתיו בשדה אחוזה. המקדיש שדה אחוזתו פודה בית כור זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף ואם לא פדאה ומכרה הגזבר לאחר אין יכול לפדותה עוד וכשיוצאה מיד הלוקח ביובל מתחלקת לכהנים אבל אם לקחה בנו של המקדיש אינה יוצאה הימנו ביובל להתחלק לכהנים דכתיב ואם לא יגאל את השדה דהיינו בעלים ואם מכר את השדה דהיינו הגזבר לאיש אחר לא יגאל עוד ודרשינן לאחר ולא לבן או אינו אלא לאחר ולא לאח כשהוא אומר לאיש הרי האח אמור הא מה אני מקיים לאחר ולא לבן:
ה"ג ת"ל ואם לבנו ייעדנה לבנו הוא מייעדה ולא לבן בנו. וכ"ה ביבמות:

בפרשת נחלות. לענין ירושה בן הבן עד סוף כל הדורות הרי הם כבן וקודמין לשאר קרובים והכא דרשינן בנו דוקא ולא בן בנו:

מ"ד לי. תירוץ אקושיא זו אשקנו יין קונדיטין והוא יין שיש בו דבש ופלפלין:

התיב ר' תנחום. לתרץ קושית ר' זעירא:

פ' נחלות הרי עשית את כבן וכו'. וכיון דמצינו דלא קפיד קרא אבן דוקא אמרינן נמי דבן הבן כבן אבל כאן אף דנאמר דאח כבן מק"ו מ"מ שאר כל הקרובים דליכא ק"ו ודאי דאינו מייעד להן הלכך אמרינן נמי דבן הבן אינו כבן:

הרי פרשת טומאת הכהן שהאח כבן וכן שאר כל הקרובין אביו ואמו ואשתו ואחותו כדכתיב לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו ואפ"ה אינו מטמא לבן הבן דלא מנו חכמים אלא ז' מתים א"כ גם ביעוד א"צ קרא למעט בן הבן וגם גבי נחלות לית לן לרבויי בן הבן אמרין אזיל קונדיטון. שהיה לר"ז להשקות לר' תנחום שלא תירץ מידי אקושית ר' שמואל בר אבא:

לית כאן לדעת. כלומר ליתא להך ברייתא אלא אפילו שלא לדעת בנו יכול לייעדה לו:

איתי כאן. לעולם הך ברייתא לאו משבשתא היא והא דתני לדעת היינו לדעתה וכריב"י דאמר מעות הראשונות שקבל האב לאו לקידושין ניתנו ואין יעוד אלא בפרוטה שעליה לפיכך אין דעת האב בהן מתחלה ואם אינו מודיעה שתקבל עליה אין כאן קידושין:

אפילו תימא איתי כאן וכריב"י. מ"מ לשון הברייתי' דתני ואם לבנו ייעדנה לדעת משמע דבעי' דעת בנו והא ודאי ליתא דהא מייעדה אפילו לבנו הקטן וכדאר"י בסמוך וקטן לית בו דעת ל"א ה"פ ע"כ צ"ל לדעת אדעתה דאי לדעת בנו קשיא הא אפי' לבנו קטן מייעדה:

אינו מייעדה אלא לבנו הגדול ובלבד לדעת. מה טעם קאמר מ"ט אין יעוד אלא בגדול לפי שאין יעוד אלא מדעת וקטן אין בו דעת ל"א ובלבד לדעת דידה וכריב"י:

ה"ג בן ט' שנים ויום אחד עושה אלמנה לכה"ג וכו'. וה"פ בן ט' שנים ולא בא עליה משהגדיל ומת הרי היא אלמנה ואסורה לכה"ג ואם נתן לה גט או שחלץ לה או שמת וחלץ לה אחד מן האחין אסורה לכהן:

ה"ג ע"ד דר"י דהוא פתר ליה בייעודין ניחא ייעודין שיש לו קנין בה עושה אלמנה לכה"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט ע"ד דרשב"ל דהוא פתר לה בנישואין תהא פטורה מן החליצה ומן היבום והתנינן נשא אשה ומת פטורה מן החליצה ומן היבום וכ"ה ביבמות. וה"פ בשלמא לר"י דאמר שמייעדה לבנו קטן א"כ מצינו אישות לקטן וקנין דיעוד קנין גמור מדאוריית' הוא מצינו לפרושי הך ברייתא דבן ט' שנים שנשא אשה היינו ע"י ייעוד והלכך בעיא חליצה ויבום ומיפסלא לכהונה אלא לרשב"ל דאמר אין ייעוד אלא בגדול

ע"כ לומר דהך ברייתא בנישואין דקטן איירי א"כ תהא פטורה מן החליצה ומן היבום דהא תנינן ביבמות פרק האשה שהלך בן ט' שנים ויום אחד שנשא אשה פטורה מן החליצה ומן היבום דאע"ג דביאתו ביאה אין קנינו כלום:

אתיא דרשב"ל כריב"י. רשב"ל מוקי להך ברייתי' כריב"י דאמר אם עמדו הסימנין מט' שנים ויום אחד עד שיהיה בן י"ב שנים ויום אחד הרי הוא גדול למפרע מיום שנראו בו סימנין הללו וכדמסיק ובכה"ג איירי הך ברייתא:

שומא. ורוא"ה בלע"ז ודרכה ליגדל בה שער:

והן. והוא שסימנין אלו שנראו בו מט' שנים ואילך עמדו בו אף לאחר שהגדיל אבל אם נשרו בינתיים איגלאי מלתא למפרע דשומא הן ואף לריב"י לא הוו סימנין:

עמדו בו בשעת סימנין. דהיינו משנעשה בן י"ב שנים ויום אחד לריב"י למפרע משעה שנראו בו סימנים אלו הוא נעשה איש או דלמא מכאן ולהבא פליגי דלת"ק כיון שנראו בו סימנים הללו קודם שהגדיל אף שעמדו בו לאחר שהגדיל לאו כלום הן וריב"י סובר דה"ל סימנין מכאן ולהבא אבל למפרע לכ"ע לא הוה גדול:

ה"ג א"נ ר' אבון פשיטא וכו':

דו פתר וכו'. דהוא מפרש הא דרשב"ל דמוקי להך ברייתא דתני בן ט' שנים ויום אחד עושה אלמנה לכה"ג וכו' כריב"י וכדפרישית ש"מ דסובר דלריב"י למפרע הוא נעשה איש:

ופריך ולמה ליה ר"י וכו'. כלומר כיון דלרשב"ל צריכין לפרש כן דברי ריב"י א"כ מאי קמיבעיא ליה לרבי יוסי:

דהוא צריכא ליה. אף אי מוקמינן הך ברייתא כריב"י לא מיתרצא יפה לרשב"ל דקשי' ליה גרושה וכדמסיק הלכך שפיר קמיבעיא לי' לר"י ל"א ה"ג אר"מ דהוא צריכא לי' לר' יוחנן אליבא דריב"י עמדו בו וכו' וה"פ דקמבעיא לי' לר' יוסי היינו אליבא דר' יוחנן אבל לרשב"ל לא קמיבעיא לי':

ניחא אלמנה. אהט דתני בברייתא בן ט' שנים ויום אחד עושה אלמנה לכה"ג וגרושה לכהן הדיוט קשיא ליה הניחא אלמנה עושה לר"י ע"י ייעוד ולרשב"ל בשעמדו בו סימנין אלא גרושה מי הוה גיטו גט הא קטן הוא:

ומשני תיפתר לה. תפרש לה שבא עליה כשהוא קטן ומשהגדיל נתן לה גט וגירושיו גירושין גמורין הן אם היה תחלת קנינו קנין גמור וכה"ג תנן התם ביבמות:

ופריך חלוצה. הא דתני שעושה חלוצה קס"ד שחלץ ליבמתו והרי היא חלוצה וקשיא לר' יוחנן דקטן אין חליצתו כלום ואי משהגדיל פשיטא:

ומשני תיפתר. תפרש לאו בשחלץ הוא ליבמתו איירי אלא בשבא על ייעודתו דה"ל קנין גמור וזקוקה היא ליבם ואם חלץ לה אחד מן האחין נעשית ע"י חלוצה:

מעתה. דמוקמת לה בייעוד אפילו בפחות מבן ט' נמי קנינו קנין גמור הוא ולמה תני בברייתא בן ט':

וכיני. וכן הוא דה"מ למתני בהני אפי' פחות מבן ט' אלא משום דתני התם שאר מילי דלא שייכי אלא בבן ט' כגון שבא על עריות חייבין על ידו תני נמי אלו בבן ט':

מאחז למד ריב"י. דבן ט' יכול להוליד:

אחז הוליד בן ט'. דבן עשרים היה כשמלך וט"ו שנה מלך הרי שכל שנותיו היו ל"ה וחזקיהו בנו היה בן כ"ה שנים כשמת אביו הרי שנולד חזקיהו כשהיה אחז בן עשר שנים וכד מדלית ט' חדשים דימי עבור הרי שבן ט' היה אחז כשנתעברה אשתו עם חזקיהו בנו:

והרן בן שש. שאברהם היה גדול מנחור שנה אחת ונחור היה גדול מהרן שנה אחת נמצא שהרן קטן מאברהם שתי שנים ואברהם קשיש משרה עשר שנים כדכתיב הלבן מאה שנה יולד ואם שרה הבת תשעים שנה תלד תן שנה לעיבורה של מלכה ושנה לעיבורה של יסכה שהיא שרה הרי שהוליד כשהיה בן שש שנים מיהו כיון דאפשר לומר ששנים מקוטעות הן ובן שבע הוליד לכך לא יליף מהרן:

וכלב בן עשר. שבן ארבעים שנה היה כשהלך לרגל את הארץ ואז היה בצלאל בן בנו בן י"ד שנה שכשהוקם המשכן היה בצלאל בן י"ג שנה דכתיב איש איש ממלאכתו ואין איש פחות מי"ג שנה דל י"ד דבצלאל פש להו כ"ו שנים דל תרתי שני דתלתא עיבורא אשתכח דכל חד וחד בר תמני אוליד והא דקאמר כלב בן עשר כלומר לא יותר מעשר דא"כ צ"ל דאורי וחור הולידו כשהיו בני שש או פחות:

וכמ"ד הוא כלב וכו'. דכתיב במרגלים כלב בן יפונה וכתיב בד"ה ויקח לו כלב בן חצרון את אפרת ותלד לו את חור וכתיב בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה א"כ כשכלב בן יפונה הוא כלב בן חצרון שמעינן דבצלאל בן בנו היה והחשבון מכוון:

שיחק האב באדון. ומקודשת לשני:

נעשה כאומר וכו'. לריב"י קאמר דלכך סובר שיחק האב באדון לפי דקסבר נמי דמעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו הלכך נעשה כאומר האדון מתחילה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום:

ה"ג ובא אחר וקידשה. תוך ל' יום שמא אינה מקודשת לשני בתמיה והכי תנן סתמא לקמן ר"פ האומר דמקודשת לשני ה"נ גבי ייעוד אע"ג דלא אמר בפירוש לאחר ל' יום מ"מ כיון דאין הקידושין חלין מעכשיו נעשה כאומר לאחר ל' יום:

מעכשיו וכו'. כלומר טעמייהו דרבנן דקסברי מעות הראשונות לקידושין ניתנו הלכך נעשה כאומר הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום:

שמא אינה מקודשת לשניהן. בתמיה דודאי אסורה לשניהן אא"כ נתן האחד גט ולאדם אחר אסורה עד שיתנו שניהם גט כדתנן לקמן ר"פ האומר א"כ ה"נ גבי ייעוד אסורה לשניהן:

מכבר לכשירצה. אם התנה מתחלה האב שיהיו המעות לשם ייעוד לכשירצה:

הכל מודים. אפילו רבנן מודים ששיחק האב באדון ומקודשת לשני:

ה"ג לאמה לאמה בלבד. וה"פ כתיב וכי ימכור איש את בתו לאמה האי לאמה מיותר אלא ללמד פעמים שאינו מוכרה אלא לאמה בלבד והיינו כשמתנה עמו על מנת שלא לייעדה:

ופריך ולית ליה לר"מ כל המתנה וכו' תנאו בטל. בתמיה הא תנן סתמא בבבא מציעא סוף פרק השוכר את הפועלים דתנאו בטל וסתם מתניתין ר' מאיר:

ומשני אית ליה. ודאי דקסבר דתנאו בטל בתנאי שאי אפשר לו לקיימו בסופו כגון שנושא אשה ע"מ שלא תהא זקוקה ליבם אבל בתנאי שאפשר לקיימו בסופו שלא יעבור על דברי תורה תנאו קיים וה"נ אפשר לקיימו שלא ייעדנה:

ופריך ולית להו לרבנן תנאי שאפשר לקיימו בסופו. שתנאו קיים:

ומשני אית להו. אלא מיהו דוקא בתנאי שבממון אבל בתנאי הגוף כמי שאי אפשר לקיימו הוא:

וזה. ייעוד כתנאי הגוף הוא:

ניחא שאר וכסות. דתנאי ממון הם אלא עונה תנאי הגוף הוא ולמה תנאו קיים:

ומשני תיפתר. תפרש ברייתא זו שאומר כן לקטנה שאין מניעת העונה לה צער הגוף ובשהתנה כן שאין לה עליו עונה כל ימי היותה קטנה:

מה מקיים וכו'. כלומר ורבנן האי לאמה מאי עבדי ביה:

ומשני מוכרה אלמנה לכה"ג וכו'. מיבעיא ליה שמוכרה כשהיא אלמנה לכה"ג אע"פ שאינה ראויה לו לייעדה שהרי אסורה לו ואינה נמכרת לו אלא לשפחות וה"ה לשאר פסולין כגון לממזרת ולנתינה:

ופריך מה מקיים הדין תנייא לאמה. תנא דהך ברייתא שמוכרה אלמנה לכה"ג איך אפשר ללמוד כן מלאמה שהרי אחר שנשאת אין לאביה רשות בה וזו שנעשית אלמנה

איך ימכרנה אח"כ. תיפתר. תפרש באלמנה מן האירוסין שעדיין לא יצאה מרשות אביה וכן גרושה וחלוצה נמי מן האירוסין איירי:

ופריך והא תני מוכר הוא אדם את בתו לאישות ושונה. קיבל בה קידושין ונתארמלה או נתגרשה מן האירוסין חוזר ומקדשה לאחר וכסף קידושין שלו אם לא בגרה:

לשפחות ושונה. מכרה ויצאה בשש או ביובל או במיתת האדון ועודה קטנה חוזר ומוכרה:

לאישות אחר אישות. מוכרה בקבלת קידושין אחרי שמכרה לשפחות ויצתה וחזרה אליו. אבל לא לשפחות אחר אישות. קיבל קידושין וחזרה אליו וכגון שנתארמלה מן האירוסין אין חוזרה ומוכרה לשפחות ש"מ שאפילו אחר אירוסין אינו יכול למכרה:

תניי אינון תנאי נינהו:

אית ליה. נמי שיכול למכרה אחר שנתארמל' מן האירוסין לשפחות:

מה מקיים וכו'. האי תנא דקסבר דאין למכרה לשפחות אחר אישות לאמה למה לי:

תיפתר. תפרש דאיצטריך קרא כשמוכרה לחתנו שנשא אחותה שאינה ראויה אלא לאמה בלבד וה"ה דהמ"ל דסובר כר"מ דאיצטריך קרא דיכול להתנות שלא יהא עליה ייעודין אלא דניחא ליה למוקמי ככ"ע:

בבגדו בה דכתיב לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו בה ומפרש לקרא הכי לעם נכרי דהיינו לשפחות לא ימשול למכרה כיון שבגד בה פעם אחת ומכרה לשפחות ולשפחות אחר אישות קסבר ר"ש דכ"ש הוא שהרי יפה כחה באישות דמשניסת איי לאביה רשות בה וגם האירוסין מוציאין מיד האדון כדאמרינן לעיל מכרה לזה וקידשה לזה שיחק האב באדון:

מה מקיימין רבנן וכו'. כלומר ורבנן דסברי דשפחות אחר שפחות מוכר האי בבגדו בה מה קעבדי ביה:

ומשני בבגדו בה. הוא מלשון בגד וה"ק כיון שפירש האדון טליתו עליה לשם ייעוד אם גירשה בגט וחזרה אצל אביה לעם נכרי לא ימשול למכרה עוד לשפחות והיינו לשפחות אחר אישות אבל שפחות אחר שפחות שרי:

יוצאה בנישואים. אם השיאה האב בתוך ימי עבדות יוצאת מהאדון מק"ו:

שאינן מוציאין מרשות האב. שהרי כל שבח נעורים לאביה:

הרי הן מוציאין אותה מרשות האדון. כדתנן במתני' א"ל אני אין לי אלא של משנה. אותן השנויים במשנתינו שיוצאת בהן והיינו סימנין כדתנן יתירה עליו וכו' אבל לא בנישואין:

במיתת רבה. היינו במיתת האדון אע"ג שלא הוזכר במשנתינו ופליג ארבי יוחנן:

וכתיב. ברישא והיה לך עבד עולם וכתיב בתריה ואף לאמתך תעשה כן:

מה נרצע יוצא במיתת רבו. דכתיב ועבדו לו ולא לבן:
ה"ג אמה העברייה אינה עובדת את הבת ואינה עובדת את הבן:
ה"ג אינן עובדין לא את הבן ולא את הבת:
מה מקיים הדין. תנא דקסבר דאף העבד אינו עובד את הבן דכתיב ועבדך שש שנים לך ולא ליורש אפי' לבן א"כ ל"ל קרא אף לאמתך תעשה כן למעט האמה שאינה עובדת את היורש תיפוק ליה דהוקש עבריה לעברי:
ומשני פתר לה. מפרש לקרא להעניק את האמה כשהיא יוצאת בסימנים דתחלה כתיב הענקה והדר כתיב רציעה וכתיב בתריה ואף לאמתך תעשה כן ואהענקה קאי:
הא כיצד. שתהיה ההגשה לאלהים ולדלת:
זה שהוא נמכר בב"ד. והגישו אדוניו אל האלהים למקום שנמכר לו:
ב"ד כותבין שטרו. כבשאר מכירות שהמוכר כותב השטר אלא מוכר עצמו מי כותב השטר מי אמרי' האדון כותבו דומי' דשטר אשה שכותב הבעל הרי את מקודשת לי שקנין עבד בשטר ילפינן מעבריה ועבריה מאחרת דכתיב ואם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת מה אחרת בשטר אף זו בשטר או דלמא כיון דהוא עצמו המוכר כותב בשטר אני מכור לך כמו שאר שטרי מכירה:
ופריך כתיב לא ירדנו בפרך לעיניך. הרי שמצווה שלא לעבוד בו עבודת פרך ואת אמרת הכי שיעבוד ביום ובלילה אין לך עבודת פרך גדולה מזו:
ונמצא עובד בין ביום בין בלילה. שכשיוצא כתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה:
הגע עצמך שהוא קונה. עבד שהוא כהן איך ימסור לו שפחה כנענית הרי זונה היא וכהן אסור בה:
א"ל וישראל לאו היתר מכלל איסור הוא. כלומר הרי גם ישראל אסור בשפחה כנענית אלא חידוש הוא שהתירה התורה בע"ע א"כ ל"ש ישראל ול"ש כהן:
כר"ש. ר' בא בר ממל קאמר ליה אימור דאמרי' דישראל אסור בשפחה מדאורייתא היינו לר"ש דאמר כי יסיר לרבות כל המסירין והבא על השפחה גורם את הבן לסור מאחרי ה' שהבן מן השפחה הוא עבד ואינו מישראל אבל לרבנן דפליגי אר"ש דסברי דכי יסיר בשבעה אומות הוא דכתיב ליכא איסורא מן התורה בישראל והא דכתיב ואם אדוניו יתן לו אשה לאשמועינן דרבו יכול ליתן לו שפחה בעל כרחו ושפיר מיבעיא ליה בעבד כהן אם מותר בשפחה:
ר' בא בר ממל מכאן. כלומר מברייתא דמייתי בסמוך חזר בי' מאיבעיא דידיה ופשיט ליה דע"ע כהן רבו מוסר לו שפחה כנענית:
דרש ר"י וכו'. ברייתא היא שנוייה במכלתא:

ה"ג דרש ר"י בריבי מן המילת הוא נרצע רמ"א יהא כהן ויפסל. וה"פ מן המילת הוא אלי' של אזן משם הוא נרצע דאס"ד בתנוך שמא יהא העבד כהן ונפסל כדתנן בבכורות נפגמה אזנו מן הסחוס ה"ז מום אבל לא מן העור:

מן הסחוס. הוא חלק העליון שבאזן שם הוא נרצע:

שמא ייעשה בעל מום. דשמא ינקוב בו ככרשינה וכדמסיק:

ופריך וירצע הסחוס פחות מכרשינה. ולא יהא מום:

ומשני שמא יבא לידי כרשינה. ויפסול:

ופריך ויבוא לידי כרשינה. ומה בכך ה"ל טרוד בדבר מצוה ופטור כדתנן בלולב אם הוציאו לר"ה פטור מפני שהוציאו ברשות:

ה"ג ושב אל משפחתו בעינו. וה"פ צריך שישוב אל משפחתו כעין שהיה מקדם וזה נפסל מכהונתו:

כלום היה נרצע. כלומר מעתה תפשוט בעיא דר' בא דמדברי שניהם שמעי' דעבד כהן רבו מוסר לו שפחה כנענית דאל"כ פשיטא שאינו נרצע דהא בעינן שיאמר הנרצע אהבתי את אשתי ואת בני ואשתו היינו השפחה שמסר לו רבו:

בסול. חתיכת עץ חדודה:

ת"ל ורצע. דהל"ל ונתן את המרצע באזנו כדכתיב במשנה תורה ולקחת את המרצע ונתת באזנו אלא ורצע מ"מ בכל דבר וא"ת מרצע למה לי כבר שניא לה בבבלי דאתי למעט שלא יתן סם על אזנו וינקבנו:

ופריך עד כדון כר"ע. הניחא לר"ע דדריש לשונות כפולים שבתורה אייתר לן ורצע אלא לר"י דלא דריש לשונות כפולים אלא קסבר דברה תורה כלשון בני אדם מאי איכא למימר:

ומשני תני ר"י. ופליג וקסבר דלאו מורצע יליף אלא הלכה למשה מסיני הוא שהוא בכל דבר:

התורה עוקפת למקרא. כלומר הלכה למשה מסיני מקפחת ועוקרת משמעות הפסוק:

ובמקום אחד. הלכה למשה מסיני עוקרת דבר שהוא בא ממדרש חכמים דהיינו דבר דילפינן מאחד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן והוא כלל ופרט וכלל:

התורה אמרה בספר. וכתב לה ספר כריתות דמשמע גויל:

והלכה אמרה בכל דבר. שהוא תלוש כגון עלה של זית או לוח כותבין גט עליו:

התורה אמרה בעפר. בכיסוי הדם כתיב וכסהו בעפר:

בכל דבר שהוא מגדל צמחים. כגון הגיר הזרניך והסיד וחרסית ולבנה שכתשה. שהוא מקום כינוס שער ונראה. לאפוקי שער שבזרוע ובשוק שאין שם קיבוץ שער ולאפוקי שער של בית השחי שאינו נראה:

ה"ג והלכה אמרה יגלחנו כדלעת. וה"פ שיהא גופו חלק כדלעת ע"י גילוחו. זה מקדח גדול. מה"א דהמרצע קדריש שבחשובה ובמיוחדת שבמרצעין איירי והיינו מקדח הגדול:

זה הפסילה. כלי ברזל רחב כמין מעצד שמפסלין בו את העץ:

מה המזוזה עומדת. דבלא"ה לא מיקריא מזוזה:

גנאי לו וגנאי למשפחתו. לכך הוא נרצע בדלת במקום פרהסיא שיהא לו לגנאי ולמשפחתו שלא גאלו אותו:

שע"י דלת יצאו מעבדות לחירות. במצרים שפסח ה' על הפתח ולא נתן להמשחית לבא לנגוף אותם:

מה אזנו שנאמר להלן. במצורע ימנית דכתיב על תנוך אזנו הימנית:

עד שהוא בעבודתו. שנאמר ואם אמר העבד:

ואחת בתחלת שבע. שנאמר לא אצא חפשי משמע דבדידיה תליא מילתא אם חפץ לצאת יוצא והיינו בתחלת שנה השביעית שלו. עד שיהא לו אשה ובנים. שפחה כנענית שמסרה לו רבו וילדה לו בנים:

ולרבו אשה ובנים. שנאמר אהבך ואת ביתך:

עד שיהא אוהב את רבו. שנאמר אהבך:

ורבו אוהבו. שנאמר כי טוב לו עמך:

כל ימי עולמו של אדון. שנאמר והיה לך ולא לבן:

הלכה ג

בכסף ע"י אחרים. שיתנוהו לרבו על מנת שיהא זה בן חורין אבל הוא עצמו לא יקבל מהם ואפי' ע"מ שאין לרבו רשות בו דאין קנין לעבד בלא רבו:

וחכ"א בכסף ע"י עצמו. דסברי יש קנין לעבד בלא רבו הלכך קונה את עצמו בכסף אפי' ע"י עצמו וכ"ש ע"י אחרים:

ובשטר ע"י אחרים. דסברי זכות הוא לעבד שיוצא מתחת ידי רבו לחירות וזכין לאדם שלא בפניו:

ובלבד שיהא הכסף משל אחרים. דעבד אין לו כלום דאם מצא מציאה או קבל מתנה הכל לרבו ואם בא לפדות ע"י עצמו צריך שיתנו לו אחרים ע"מ שאין לרבו רשות בו:

גמ' **מה אחוזה נקנית וכו'**. כדמסיק:

אף עבד כנעני. וכל האומות משנמכר מהם לעבד כך דינו אלא שכל העבדים נקראים על שם כנען דכתיב ביה עבד עבדים יהיה לאחיו:
שדות בכסף יקנו. מדכתיב יקנו מעיקרא ש"מ דבכסף לחוד קנה וה"ה בספר וחתום בעדים דהיינו בשטר לחוד נמי קני וה"ה בחזקה לחוד והיינו והעד עדים:
ופליג וכו'. הא דאר"י דבשוה פרוטה סגי דמיקרי כסף פליג אהא דאר"ח דשקלים היינו ליטרא דשדות בכסף יקנו בנביאים כתיב בירמיה דשקלים וכסף חדא מלתא נינהו דכתיב כסף ישקול:
קינטורין. הם השקלים היותר גדולים שבמדינה:
ולא דמיא. כלומר לעולם דלא פליגי אלא שקלים לחוד וכסף לחוד:
התיבון. הקשו הרי אונס דלא כתיב ביה אלא ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וקיי"ל דשקלים הוא נותן:
ודלא כר' לעזר. הא דתנן שאין השדה נקנית אלא בכסף ובשטר ובחזקה ולא בדבר אחר אתיא דלא כר"ל דאמר אפי' בהילוך לחוד קני:
הכל מודין במוכר שביל לחברו. שנקנה ע"י הילוך כיון דשביל אינו עשוי אלא להילוך:
מ"ט. דר"א דהילוך קונה:
כי לך אתננה. ובהילוך קנאה:
איתמתני' אמר. יש משניות דמשמע מהם דעבדים כקרקעות ויש משניות דמשמען שעבדים כמטלטלין:
דתנינן תמן. בבבא בתרא ריש פרק חזקת:
חזקת הבתים וכו' והעבדים. אע"ג דהתם איירי בחזקת שלש שנים אם אבד שטרו דנאמן לומר לקוחה היא בידו מ"מ משמע דחזקת הקרקעות והעבדים שוים:
ה"ג איתמתני' אמר עבדים אינן כקרקעות דתני:
נעל לו. העבד לרבו מנעלו:
נטל. כליו לפניו לבית המרחץ:
אם הגביהו. הרב להעבד ה"ז חזקה:
מיליהון דרבנן. דברי רבנן דמייתי בסמוך שמעינן דעבדים כמטלטלין:
אין שיעבוד למתנה. הנותן מתנה לחבירו ולא פירש שמקבל על עצמו האחריות אינו חייב באחריותו אע"ג דבשאר שטרות אמרינן אחריות טעות סופר במתנה לא אמרינן הכי:
אין גובין מהעבדים. בעל חוב אין גובה חובו מהיתומים אם לא הניח אביהם קרקעות:
מאן אינון רבנן. דסברי דעבדים אינן כקרקעות:

ארמלתא. אלמנה אחת תפסה שפחה מעזבון בעלה לגבות ממנה כתובתה וכתובת אשה אינה נגבית אלא ממקרקע. ל"א אע"ג דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובת אשה מ"מ תפיסה מהני כי היכי דמהני לבעל חוב ולעולם קסבר דעבדי מטלטלי נינהו ולשון זה נראה עיקר:

תפסת תפסת. כיון שכבר החזיקה גובה הימנה דמספקא ליה אי עבדי כמקרקע דמיין או כמטלטלין ומספיקא אין מוציאין מיד המוחזק:

ר' אימי. הוציאה להשפחה מיד האלמנה דקסבר תפיסתה לא מהניא שהיא סברה שהיא משועבדת לה כקרקעות ובאמת לאו שלה היא לכך חזר ר' אימי והוציאה ממנה שאין זו חזקה מעלייתא שלא כיוונה לשם חזקה אלא סברה כיון ששמשתה בחיי בעלה ועדיין היא ברשותה הרי היא שלה וכן עיקר והכי משמע בכתובות פ"ט:

ולא כקרקעות. מהך ברייתא דבסמוך שמעינן דעבדי לאו כמקרקע נינהו:

ה"ג קרקעות ועבדים החזיק בקרקעות לא החזיק בעבדים:

אם אומר את וכו'. אס"ד דעבדים כמקרקע דמי אפילו אינן עומדין בתוכה קנה:

היו לו שתי שדות וכו'. ומכרן לאחר כיון שהחזיק הלוקח באחת מהן קנה שנייה:

לא כמטלטלין. ושאין עבדים כמטלטלין כמי שמעינן מהך ברייתא:

ה"ג כיון שהחזיק בקרקע החזיק בעבדים:

דתנינן תמן. לקמן בפרקין:

ה"ג נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות וזוקקין וכו'. ולא בעינן צבורי' בתוכה:

ובשטר ע"י עצמו. דקסבר חובה הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו לחירות שאם עבד כהן הוא פוסלו מלאכול בתרומה ואם עבד ישראל הוא אוסרו מיהא בשפחה וכיון דקיי"ל אין חבין לאדם שלא בפניו הלכך ע"י עצמו דוקא אבל לא ע"י אחרים וכסף ע"י אחרים שאני שקבלת רבו גרמה לו להשתחרר מאליו ואין אחרים הללו חבין לו אלא קבלת הרב והרב אינו נעשה שלוחו אלא לצורך עצמו ומקנהו מאליו:

מאחר לרבו. הא דתנן בכסף ע"י אחרים היינו שהאחר נותן הכסף לרבו:

ופריך הא מרבו לאחר לא. פי' אם נתן רבו כסף לאחרים ואמר שע"י קבלה זו יצא עבדו לחירות לא מהני בתמיה אמאי לא מהני:

אפילו מרבו לאחר. נמי מהני והא דנקט מאחר לרבו לא אתי אלא למעוטי מרבו לעצמו שאם נתן הרב כסף לעבדו שיצא לחירות ע"י קבלה זו לא מהני כיון דאין כאן נתינה כלל שהרי הוא של הרב דמה שקנה עבד קנה רבו:

ה"ג הילך כסף זה שיצא עבדך לחירות א"ל יוצא שתצא שדך להפקר וכו'. וה"פ מעיקרא בעא מיניה אי מהני באומר ע"מ וא"ל דמהני והדר קבעי מיניה אי מהני באומר הילך כסף זה ע"מ שתצא שדך להפקר:

מה בין זה לזה. בין שדה לעבד:

זה זיכה לבן דעת. המקבל מזכה לעבד שהוא בן דעת לכך מהני משא"כ שדה:

ופריך הגע עצמך. שהיה העבד חרש ואינו בן דעת לדבריך אם אמר הילך כסף זה שיצא עבדך החרש לחירות לא מהני:

א"ל איש. כלומר הואיל ומינו בני דעת נינהו אמרינן לא פלוג:

ופריך הגע עצמך. שהיה העבד קטן שאינו בן דעת וגם רוב קטנים אינן בני דעת לא מהני אם אמר הילך כסף זה ע"מ שיצא עבדך הקטן לחירות:

א"ל דרכו. של קטן להגדיל ודמי לבן דעת משא"כ בשדה:

אתיא דר"ז. דאמר אפילו מרבו לאחר כרשב"א:

אף בשטר ע"י אחרי' וכו'. ופליג אתנא דמתני' דאמר משום ר"מ בשטר ע"י עצמו:

לא רבו וכו'. לאו שמעי' דאיירי שרבו נותן שטר לאחרים שיצא עבדו לחירות:

ה"ג אף הכא רבו נותן כסף לאחרים שיצא עבדו לחירות:

אתיא כר'. הא דארשב"א בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו היינו דוקא במשחרר חצי עבדו וכדמסיק דאי במשחררו כולו למה לא ע"י עצמו וכי לית ליה דגיטו וידו באין כאחת:

ופריך ולית לרבנן אדם משחרר חצי עבדו. בתמיה א"כ מי שחציו עבד וחציו בן חורין היכי משכחת ליה:

ומשני אית להו. דאדם משחרר חצי עבדו מיהו דוקא בעבד של שני שותפין ושחרר אחד מהן חלקו דלא שייר בקנינו:

אבל בעבד שכולו שלו. ושחרר חציו שאני שכשהוא נותן לידו הגט אינו אלא כמזכה מימינו לשמאלו שמעולם לא יצא מרשותו:

ופריך ולית ליה לרבי. שזהו כמזכה מימינו לשמאלו ולמה קנה:

ומשני אית ליה. בנותן ליד עבד דלא קנה וכי קאמר דקנה היינו במזכה לו ע"י אחר חציו:

ופריך ולית להו לרבנן במזכה על ידי אחר. דקנה ואמאי פליגי:

ומשני סברין רבנן הראוי לזכות ע"י עצמו ראוי לזכות ע"י אתר. אבל העבד כיון שאינו ראוי לזכות ע"י עצמו החציו אינו זוכה ע"י אחר דזכות על ידי אחר ה"ל מטעם שליחות וכל מידי דאיהו לא מצי למיעבד שלוחו נמי לא מצי למיעבד:

הגביה. העבד את המציאה ואמר על מנת שאזכה בה אני ולא רבי מהו. מי אמרינן על כרחו זכה בו הוא ורבו זוכה ממנו או דלמא כיון דמתחלה הגביה לצורך עצמו ולא

לרבו ה"ל כנותן לו מתנה ע"מ שאין לרבך רשות בהן והא דתנן פ"ק דב"מ מציאת עבדו ושפחתו הכנענים הן שלו היינו בשלא התנה קודם הגבהה שתהיה לעצמו:

נשמעינה מן הדא. תא שמע:

המודר וכו'. מתני' היא בפ' בתרא דנדרים:

תנא ולא ליך. צריך שיאמר ע"מ שאין לבעלך ולא לך רשות בהן:

דר"מ עביד יד עבד כיד רבו. וה"ה יד אשה כיד בעלה ואלו לא אמר ולא לך זכתה היא וחוזר הבעל וזוכה ממנה:

ופריך במתנה. הוא דאית ליה לר"מ דיד אשה כיד בעלה ויד עבד כיד רבו אבל במציאה איכא למימר דמודה ר"מ לרבנן דזכה לנפשיה:

אר"ז לפני ר"מ וכו'. טעמא מפרש מ"ש מציאה ממתנ' וקאמר דשאני מתנה דבזוכה מדעת אחר הוא משא"כ מציאה לאו מדעת אחר הוא זוכה:

כאן. במציאה שהוא כזוכה מדעת עצמו לא כ"ש שיד עבד כיד רבו ולא זכה:

ופריך ולמה לא תנן. במתני' שהעבד קונה את עצמו בראשי איברים שאם חיסר רבו ממנו אחד מכ"ד ראשי איברים שאינן חוזרין שיוצא בהן לחירות:

מפני המחלוקת. דפליגי תנאי חד אמר היוצא בראשי איברים צריך גט שחרור וחד אמר אין צריך גט שחרור וכיון דלמ"ד צריך גט היינו בשטר לכך לא תני ליה:

מרבו לעצמו לא. דבזה הכל מודים דיד עבד כיד רבו:

ה"ג מחלוקת ר"מ וחכמים דתניא האומר הא לך וכו':

מה צריכא ליה. כי קמיבעיא ליה מרבו לאחר מהו מי אמרינן כי היכי דיכול העבד להיות שליח לזכות מאחר לרבו ה"נ יכול להיות שליח לזכות מרבו לאחר או דלמא כיון דיד העבד כיד רבו לכך זוכה מאחר לרבו אבל מרבו לאחר לא דה"ל כזוכה מימינו לשמאלו ועדיין לא יצא מרשותו ויכול לחזור בו:

השואל את הפרה. מתני' היא בב"מ פ' השואל:

ביד שלוחו. ומתה פטור. לית הדא אמרה וכו'. מסיפא דמתני' דייק דתנן א"ל השואל שלחה לי ביד עבדך ושלחה לו חייב השואל באונסין ואס"ד דאין העבד זוכה מרבו לאחר ה"ל כאלו עדיין היא בידו דמשאיל ולמה יתחייב השואל אלא ודאי כשנתנה המשאיל ליד עבדו שיזכה בה בשביל השואל זכה בה השואל לפיכך חייב באונסין:

תיפתר. תפרש למתני' בששלחה לו ביד עבדו העברי דלא קנה לגופיה לענין זה ויכול לזכות לאחרים על ידו:

תפתריניה. כלומר לעולם אפילו בעבד כנעני איכא לאוקמי מתני' ואפ"ה ליכא למפשט מידי תפרש למתני' באומר לו המשאיל פתח לה והיא תבא מאליה דמשעבד נפשיה משיצאה מחצירו ומשום דשלח עבדו עמה לא מיפטר:

ותני כן. ותניא נמי הכי:

הנהיגה. או שהמשיכה או שקרא לה השואל ובאתה אחריו נתחייב השואל לשלם והיינו כר"י דאמר כשפתח לה ובאה חייב:

ה"ג ובאת אחריו:

שמע לה מן הדא. פשיט לה מהך מתני' דעירובין פ' חלון:

אבל אינו מזכה. העירוב לכל בני המבוי לא ע"י בנו וכו':

לית הדא אמרה. וכי לא שמעינן מהכא שאין העבד כנעני זוכה מיד רבו לאחר:

תיפתר. תפרש למתני' דאתיא כר"מ דאמר יד העבד כיד רבו מאחר לעצמו וה"ה מרבו לאחר וכי קמיבעיא ליה לרבנן דקסברי מאחר לעצמו זכה העבד איכא למימר דמרבו לאחר נמי זכה העבד:

ופריך והתני. ברישא דמתני' דמזכה ע"י אשתו ואס"ד מתני' כר"מ והא איהו הוא דאמר דיד האשה נמי כיד בעלה א"כ כי היכי דקאמרת לר"מ אין העבד זוכה לאחר מרבו אשתו נמי דהא אשה ועבד דמיין להדדי:

תיפתר כהדין תנייא. תפרש למתני' דאתי כר"מ אליבא דהאי תנא וה"ה דהוי מצי לשנויי הכי אמתני' דהשואל אלא דעדיפא מיניה משני:

ה"ג אשתו אינה פודה לו מע"ש רשב"א אומר משום ר"מ אשתו פודה לו מע"ש וכ"ה בעירובין וה"פ אם היה לאשתו מעות שאין לבעלה רשות בו כגון שנתן לה בעלה מתנה דקנתה לגמרי ואין הבעל אוכל פירות ואמר לה בעלה שתפדה בו מע"ש שלו אינה פודה בלא חומש דידה כידו והבעלים שפודין מע"ש שלהם מוסיפין חומש ורשב"א אומר דפודה לו מע"ש בלא חומש שאין ידה כידו והויא לה כאיש אחר שאינו מוסיף חומש:

והדין תנייא. והאי תנא כלומר רשב"א הוא דאמר משום ר"מ אע"ג דיד עבד כיד רבו אפ"ה אין יד אשה כיד בעלה:

שיזכה עבד בגט שחרור. שיהיה שליח לקבל גט שחרור של חבירו כיון דאיתיה בתורת שחרור מצי נמי להיות שליח:

שאין לו גט אשה. שאינו בתורת גיטין וקידושין:

אין תימר מתני' היא. א"ת דמפורש בברייתא דעבד נעשה שליח לקבל גט שחרור של חבירו מרבו שלו שעוברה כעבד אחר דמיא:

זכתה לו. לעובר בקבלת גט זה להיות משוחרר:

עוברה עשו אותו כאחד מאיבריה. כלומר עובר ירך אמו וה"ל כמשחרר חצי עבדו דקנה אפי' קיבל העבד עצמו שטר שחרור דאף בחצי עבד אמרינן גטו וידו באין כאחת אבל לאחר לא שמעינן ממתני' נראין הדברים שיקבל העבד גט שחרור. לעצמו שגטו וידו באין כאחת:

ואל יקבל גט כוותין. כלומר שאינו כשר לקבל גט חבירו שהוא עבד דכוותיה כיון דאינו בן ברית אינו בתורת שליחות:

א"ת מתני' קודמת. כלומר ברייתא השנויה לפני ר"י פליג עליה:

אם היתה עוברה זכתה לו. אע"פ שהיא שפחה מקבלת גט עוברה שהוא עבד:

עוברה עשו אותו כא' מאיבריה. דעובר ירך אמו וה"ל כמשחרר חצי עבדו אבל לאחר לא:

אעלון עובדא. העלו מעשה כזה לפני ר' יוחנן באחד שאמר קודם מיתתו פלונית שפחתי אני עושה לה כתב שלא תשתעבד מה דינה מי אמרינן כיון דלא אמר לשון שחרור ולא לשון הפקר לאו כלום הוא או לא:

אמר לא כל הימנו לשעבד. פי' אר"י לאו כל כמיניהו דיורשים לשעבד בה דמצוה לקיים דברי המת:

בניה מה הם. שאלו לר' יוחנן בניה שתלד מכאן ולהבא מה הם מי אמרינן דמשוחררת היא או לא:

עבדים. פשיט להו ר"י דבניה עבדים הם:

מה שייר בה. הא דקאמר שלא תשתעבד היינו שלא יטריחוה בעבודתם ושיהיה מעשה ידיה לעצמה:

דרבי היא. הא דאמרי' דלשון זה מהני לעצמה למעשה ידיה אבל לא לבניה אתיא כר' דאמר משחרר חצי עבדו:

לשני עבדיו כאחת. שכתב כל נכסי נתונין לפלוני ופלוני עבדי:

ושניהן צריכין לשחרר זה את זה. שכל אחד זכה בחבירו מחציתו:

דרבי היא. דכשכתב לפלוני ופלוני ה"ל כאומר חצי לזה וחצי לזה ולא שחרר אלא חציו שהרי חציו השני עדיין עבד הוא שהרי נתנו לחבירו אלא כרבי אתיא דאמר אדם משחרר חצי עבדו:

לית הדא אמרה. מי לא שמעינן מהכא שהעבד זוכה מרבו לאחר שהרי עדיין עבדו הוא ואיך זוכה בנכסים אלא ודאי שכל אחד זוכה בשביל חבירו וקשיא מתניתין דעירובין אבל לא ע"י עבדו ושפחתו הכנענים דפשט ר"ז לעיל בשמעתין מינה שאין העבד זוכה מרבו לאחר:

א"ל. מי סברת שתחלה זוכין בנכסים ואח"כ יוצאין לחירות על ידי שמשחררין זה את זה אלא בנכסים ובגופן זוכין כאחת וה"ל כאילו זוכה להן ע"י בן חורין או שכל אחד זוכה בחלקו שהרי הזכיה בנכסים ושחרורו באין כאחד:

הרי את בת חורין. האומר לשפחתו מעוברת הרי את בת חורין בגט שחרור זה וולדך עבד:

וולדה כיוצא בה. משוחרר:

אב המשנה. אב לשון אדון כלומר שבקי בהם במשניות:

שניהן בן חורין. הא דאמרו חכמים לא עשה כלום היינו ששניהם. ב"ח:

שניהן עבדים. אפילו השפחה אינה משוחררת דה"ל משחרר חצי עבדו:

ופריך ע"ד דר"י וכו'. פי' הניחא לר"י איכא מחלוקת בין ר"י וחכמים דלר"י שניהן ב"ח ולרבנן שניהן עבדים אלא לר"א דאמר אף לרבנן שניהן ב"ח במאי פליגי:

אלא כיני. כן היא לשון הברייתא דר"י הגלילי אמר דבריו קיימין וחכמים אומרים לא עשה כלום ועלה פליגי ר"א ור"י:

וכרבי. והא דאר"י הגלילי דבריו קיימין אע"ג דעובר ירך אמו הוא אתיא כרבי דאמר אדם משחרר חצי עבדו:

הלכה ד

מתני' **במוסיר**'. בעלים מוסרים אותה ללוקח באפסר או בשערה אבל במשיכה לא מיקניא דאין דרכה בכך להוליכה לפניו:

בהגבהה. ולא במשיכה:

גמ' ה"**ג אין מוסירה קונה בנכסי הגר וכ"ה בבבלי פ"ק דב"מ**. וה"פ דמוסירה היינו אדם המוסר דבר לחבירו ובנכסי הגר מאן מסר ליה דליקני:

בנכסי הגר. שמת ואין לו יורשין וכל הקודם בנכסיו זכה בהן:

כולהם קנה. שהרי כולן נגררים אחריהם וה"ל כאלו מסר לו כולן או דלמא בעינן שימסור לו כל אחת ואחת ולא קנה אלא אותה שמסר לו:

לקנות וולדותיה. שא"ל משוך בהמה זו וקני וולדותיה דלקנות לחוד ודאי לא מהני דמשמע אתה התכוין לקנות אני איני מקנה לך:

לא קנה. ואיירי בשעדיין לא נתעברה וכדמסיק:

ופריך אלו האומר לחבירו משוך בהמה זו שתקנה משוי שלה. לקנות הכלים שעליה ולא אותה:

שמא לא קנה. בתמיה הא ודאי קנה א"כ ה"ה האומר משוך בהמה זו לקנות ולדותיה קנה:

הדא דתימר. הא דאר"ח לקנות ולדותיה לא קנה בשלא היתה הבהמה מעוברת באותה שעה אבל אם היתה מעוברת מודה ר"ח דה"ל כמשאה של בהמה דקנה:

ההן דנגיד. האי מאן דמשיך נוד מלא יין ונתבקע הנוד בידו ונשפך היין:

לא חייב בה. בתמיה דודאי חייב אף על גב שלא כיון לקנות הנוד אלא היין מהכי משיכת הנוד להתחייב על היין והוא הדין במשוך הבהמה לקנות המשא שעליה קנה:

לכן צריכה. לא נצרכא אלא אפילו לא נתכוין לקנות אפילו היין אלא שמשך הנוד להעלותו לתוך החנות כדי שלא יקחנה איניש אחרינא אפ"ה חייב במשיכה זו אם נשברה תחת ידו:

ה"ג דלא יזכה בה חורין. וכ"ה במסכת ע"ז:

מהו שתקנה בשער הפחות. האומר לחבירו מכור לי חבית יין וא"ל הן ומשך הלוקח החבית מהו שקונה במשיכה זו היין אם אמר המוכר שדעתו למכרו בשער הפחות שבשוק דודאי מתרצה לוקח וחייב באונסין או כיון דלא סמכא דעתיה לא קנה:

דתנינן תמן. פ"ה דע"ז:

פסק. הישראל עמו המעות בכמה הוא מוכר לו המדה אבל עדיין לא מדד דמיו מותרים דמשיכה בעכו"ם קונה כמו בישראל וכשמודדו הישראל בכליו ובא הכלי ברשות העכו"ם קנאו העכו"ם במשיכה וה"ל לישראל זוזי גביה בהלואה ויין נסך לא הוי עד דנגע:

מדד עד שלא פסק. סכום הדמים כך וכך יין בכך וכך דמים דמיו אסורין דעכו"ם לא קנייא השתא במשיכה דכיון דלא פסק דמיו לא סמכא דעתיה למקנייא במשיכה שמא ירבה לו דמיו הלכך כי נגע ביה הוה יין נסך ברשות ישראל שעדיין לא קנאו העכו"ם עד שיפסוק לו דמים:

אם אומר את וכו'. ואס"ד דמהני משיכה לקנות בשער הפחות א"כ אפילו מדד עד שלא פסק נמי יהו דמיו מותרים דה"ל כמדד ופסק:

ההין וכו'. האי מאן דנוטל כזוניתא כלי דומה לקיתון מן האומן לבקרו אם טוב הוא ונאנסה מידו ונשברה חייב דהרי הוא בנטילה זו כלוקח גמור אי נמי כשואל שכל הנאה שלו:

הדא דתימר. לא אמרן דחייב באונסין אלא בצור ודדמיין לה או בקיסרין שהן עיירות גדולות דאין הנאה למוכר בלקיחתו של זה דהרבה ימצא קופצין ומשום דהנאתו של לוקח לבד הוא ה"ל עליו כשואל וחייב באונסין:

ברם. אבל כאן שהעיר קטנה ועדיין דרכו של מוכר לחזור למשקל ולמכור אין הלוקח לבקרו חייב באונסין שאין כל ההנאה שלו אלא של שניהם:

כיון שמסר לו משכוכית קנה כל העדר דה"ל כאומר לו לך משוך וקני:
חוטרא. מקל שמנהל בו הצאן והוא ניכר להצאן שרצים מפניו:
שרקוקיתה. כלי שמצפצפים עליו הרועים והצאן שומעים קולו והולכין אחריו והוא מלשון אשרקה להם ואקבצם:
נגדתא. לשון משיכה והוא עז חריף ההולכת בראש העדר והעדר כולו הולך אחריה:
כיון שמסר לו דליו. הוא כיסוי הבור ל"א הדלי ששואבין בו קנה וה"ל כאומר לו לך חזק וקני:
כיון שצבר. המוכר פירות של לוקח בתוכו קנה דה"ל כאומר לו לך חזק וקני:
דתנינן תמן. טהרות פ"ז:
הבית טהור. כל הטהרות שבתוכו טהורות:
שלא מסר לו אלא שמירת המפתח. בלבד ולא סמכא דעתיה לכנוס דמתפס כגנב:
רבי שמעון מטמא. דכשמסר לו המפתח כאלו אמר לו לילך בכל הבית הלכך לר"ש משמסר לו המפתח כאלו א"ל לך חזק וקני:
לא עשה כלום. דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם:
ה"ג וולד שפחתו לחבירו לא עשה כלום. וה"פ וכן המוכר וולד שפחתו לחבירו וכו':
אויר חרבתו לא עשה כלום. דאין אדם מוכר דבר שאין בו ממש:
ומשייר מעשרותיה. דכל המשייר בעין יפה הוא משייר וה"ל כמשייר שדה למעשרותיה וכן כולם ה"ל כמשייר מגופו וגוף הוא בעולם ודבר שיש בו ממש:
ופריך והיך אפשר וכו'. כלומר מי שרוצה למכור אויר חורבתו כיצד יעשה:
תיפתר. תפרש באומר המוכר לקונה תלוש מן החורבה דבר שהוא לתקנת החורבה דה"ל חזקה בגוף הקרקע ואגבה קנה האויר דה"ל כמוכר גוף החורבה לאויר:
ה"ג מן החורבה הזו וקנה אויר שבה:
וכא. והכא גבי מעשרות נמי אם אומר לו תלוש מן הקרקע הזה שתקנה אגבה אחד מעשר מפירותיה קנה:
בחצר שאינה של שניהן. לא של מוכר ולא של לוקח:
תני ר"ח ופליג. ברייתא דמייתי בסמוך דתני ר"ח פליגא אדרב:
או בחצר שאינה של שניהן. וכגון שלא נתן להם בעל החצר רשות לכנוס שם דה"ל כר"ה:
אבל ברשות הלוקח. שהביא המוכר תבואתו למכור בבית הלוקח:
כיון שקיבל עליו. המוכר וא"ל כל תבואה זו קנויה לך בכך וכך כל סאה:
זכה. הלוקח מיד אע"פ שלא משך ולא מדד דקני ליה רשותו:

ברשות המוכר לא קנה. במשיכה סתם אלא בהגבהה שהיא קונה בכל מקום:
או עד שעה שימשוך. ויוציאנה מרשות מוכר לר"ה או לרשות לוקח:
ברשות זה שהן מופקדין אצלו. שהפקיד המוכר פירותיו אצל אחר:
לא קנה. הלוקח במשיכה דמסתמא הקנה הנפקד למפריד רשותו וה"ל כרשותו של מוכר ולא קנה עד שיזכה בהן הלוקח בהגבהה או במשיכה חוץ לרשותו לר"ה:
או עד שישכור לו הנפקד מקומו. שהתבואה מונחת שם:
כי הא וכו'. כלומר כיון דמקרא שמעינן דבהמה דקה נקנית במשיכה שפיר פשט ר"א דבהמה גסה דוקא במסירה:
ה"ג דר"י שלח לשאול לר' אלעזר וכו'. ולהכי מייתי בסמוך שאר שאלות ששלת ר"י לר"א:
א"ל ולא מתניתין היא. לר"י אמרו מאי תיבעי לך מתניתין היא שבהמה גסה ניקנית במסירה:
ומשני אית תניי. יש תנאים שמחליפין ותני במתניתין וחכ"א אף בהמה גסה ניקנית במשיכה לכך שאל ופשטו דבמסירה דוקא ולא במשיכה וחכמים לא פליגי אלא בבהמה דקה דנקנית במשיכה:
בכור שנטרף. בכור אדם שנעשה טרפה תוך שלשים יום ללידתו מי אמרינן אי לאו דנטרף היה בריא כל שלשים יום ולאו נפל הוא וחייב בפדיון או דלמא השתא מיהא לא חי שלשים יום שלימות ופטור ל"א שנטרף היינו שנהרג תוך ל' יום:
א"ל כמו שמת. הוא ופטור מפדיון ה' סלעים של הבכור שנאמר אך פדה תפדה את בכור אדם אך מיעוטא הוא למעט כה"ג שפטור מפדיון:
שילייא שיצאה וכו'. דקיי"ל המפלת שלייא יושבת עליה ימי טומאה וימי טהרה שאין שלייא בלא וולד אלא שנימוח בתוכה:
מקצתה היום וכו'. מיבעיא ליה מאיזה יום מונין לה ימי טומאה וימי טהרה:
אם לדם טהור. שיכלו ימי טהרה שנותנין לזכר כדכתיב בקרא מונין מיום הראשון:
ואם לדם טמא. שיכלו ימי טומאת לידה של נקבה מונין התחלתן מיום שני:
הדא דתימר. לא אמרן:
בשלא יצא עמה. עם השליא וולד גמור:
הראשון חייב. בכל מה שהיה חייב כשהיה אצלו ואין דין הבעלים עם השני אלא עם הראשון א"נ אפילו באונסין חייב וכן משמע בסמוך:
ה"ג רבי יוחנן אמר הראשון חייב. וכ"ה בבבלי פ' המפקיד:
תמן תנינן. ב"מ פרק המפקיד:

השוכר פרה מחבירו והשאילה. השוכר בימי שכירותו לאחר לעשות בה מלאכה ומתה בבית השואל כדרכה:
ישבע השוכר. למשכיר שמתה כדרכה ופטור שהשוכר פטור מאונסין:
והשואל. שחייב באונסין ישלם להשוכר:
אלא תחזור הפרה לבעלים. משום דחשיב שוכר כאלו השאילו בשליחות המשכיר הלכך דין המשכיר עם השואל:
והוא שנתן לו. המשכיר רשות להשוכר להשאיל פרתו אם ירצה:
לא בדא. לא בזה אמרו חכמים שהשוכר ישבע למשכיר אלא השוכר חייב אפילו באונסין ששינה מדעת הבעלים וה"ל פושע דקסבר שומר שמסר לשומר אחר חייב באונסין:
ופריך ושואל. אמאי איצטריך ר"ח לאשמועינן דאם שינה חייב הא אפילו לא שינה השואל חייב באונסין:
ומשני אלא. איצטריך משום הא דתנן בב"מ. ס"פ השוכר את הפועלים מתנה וכו':
להיות פטור מן השבועה. ולא הוי כמתנה על מה שכתוב בתורה:
ואתא מימר לך. ובא ר"ח לאשמועינן אפילו פטרו המשאיל להשואל להיות כש"ח אם שינה והשאילו לאחר ומתה באונס חייב לשלם:
ביקש. המשכיר להשביע את השואל שמתה כדרכה מהו שיכול להשביעו או דלמא מצי למימר ליה לאו בעל דברים דידי את:
נשמע מן הדא. תא שמע ממתני' דפ' הכותב:
כתב לה. לאשתו:
אינו יכול להשביעה. שלא עכבה משלו כלום:
אבל משביע הוא את יורשיה. אם גרשה ומתה ויורשיה תובעין ממנו כתובתה משביען שלא עכבו כלום משלו:
ואת הבאים ברשותה. אם מכרה כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה והלקוחות תובעין כתובתה נשבעי' עליה:
הדא אמרה. זאת אומרת דכי היכי דיכול הבעל להשביע את הבאים ברשותה ה"נ המשכיר יכול להשביע את השואל שהוא בא ברשות השוכר:
והיא. והך שבועה דכתובת אשה ילפינן מהך דהשוכר לענין זה שאם לא פטרה משבועה יכול להשביע' כי היכי דהשוכר יכול להשביעו למשכיר אם ירצה:
לא צריכא וכו'. הא לא איצטרך למילף מהתם דמגופה שמעינן דוקא בשפטרה משבועה הוא דאינו משביעה אבל בשלא פטרה משביעה:

ומה צריכא למילף. כי איצטרך למילף מהתם היינו דאירי נמי בשנתן לה רשות שיהיו בניה אפטרופסין:

כיי. כי האי דאמר ר' הילא וכו' דמתני' דהשוכר איירי בשנתן לו רשות להשאיל ה"נ בשנתן רשות שיהיו בניה אפטרופסין אבל לא נתן לה רשות ומעצמה עשתה בניה אפטרופסין אע"פ שפטרה משבועה משביעה כדאמרינן גבי שואל שפטרו להיות כש"ח כיון ששינה מדעת בעלים חייב:

צריך להעלות לו שכר וכו'. אדר' ינאי קאי דאמר אבל אם לא נתן לו רשות השוכר חייב באונסין ותחזור הפרה להבעלים מ"מ חייב השוכר לשלם כל דמי שכירות הפרה עד שמתה להבעלים:

שאלוהו הבעלים. הפרה מהשוכר ומתה כדרכה בבית בעלים מהו שיהו הבעלים חייבים לשלם להשוכר כאלו השאילה לאחר או לא:

אמר ליה כן אנן קיימין. הכי קיימא לן אם שאלו הבעלים מהמשכיר ואכלוה תוך ימי שאילות אמר ר"י בר' בון שלהם אכלו ופטורין:

היך עבדין עובדא. הלכתא מאי בשומר שמסר לשומר:

אמר ליה. שנים נגד ארבעה אין מורין הלכה כהנך שנים והכא ר' לעזר ור' יוחנן ור' ינאי ור' חייא רבה כולן ס"ל הראשון חייב ור' יהודה ששאל מר"א וריש לקיש סוברין השני חייב לא שבקינן דעת ארבעה נגד שנים:

א"ל. ר' זעירא שנים נגד שנים הן שר' אלעזר תלמידו דר"ח הגדול הוא ור' יוחנן תלמידו דר' ינאי והרב ותלמידו אין מונין להן אלא אחד:

האחין שחלקו וכו'. כגון שמת אביהם ואחר כך מת אחיהם וחלקוה אחים הנותרים נכסי אביהם ואחר כך ייבם אחד מהאחים אשת אחיו המת מהו שיחזירו לו כולן מחלק ירושתם כפי המגיע על חלק אחיהם שמת שהרי אלו לא חלקו עדיין היה היבם נוטל גם חלק אחיו המת או דלמא כיון שבשעה שחלקו היו כולן ראויין ליבם אשת אחיהם זכו כולן בחלקם:

ה"ג א"ל זכו כולם בנכסי המת. וכדפרישית:

מצוית דעתיה על דר' לעזר. כלומר חיבר דעתיה לדעת ר"ל וכדמסיק. מצוית לשון צוותא:

ולא שנא. אם חלקו ואח"כ ייבם או בשייבם אחד מהן ואחר כך חלקו בשוה ואחר החלוקה תובע היבם חלק שמת זכו כולן בנכסי המת:

ולמה א"ל. ר"א באחין שחלקו ואח"כ ייבם טפי הל"ל אפילו ייבם ואח"כ חלקו שזכו כולן בנכסי המת ויותר נ"ל דגרסינן ולמה לא א"ל:

ומשני מה דשאליה. רב יהודה השיבו והוא שאל אחלקו ואח"כ ייבם:

ופריך ולמה לא שאל. ר"י גם אייבם ואח"כ חלקו מה דינו:

ומשני משום דא"ר אבינא בשם ר"א בכור שחלק כפשוט. בנכסי אביו:

חזקה וויתר. חלקו ויבם נמי בכור קריא רחמנא כדכתיב יקום על שם אחיו הבכור הלכך כשייבם תחלה ואח"כ חלקו פשיטא ליה דזכו כולן בחלקם שכבר ויתר ולא קמיבעיא ליה אלא כשחלקו קודם הייבום שעדיין לא זכה בחלק המת ולא שייך לומר וויתר ופשיט דאפילו הכי אבד חלקו כיון דבשעת חלוקה יד כולן שוו בחלק המת:

האחין שחלקו. לאחר שעמדו זמן מה בשותפות בנכסי אביהם איך ומה הן חולקין:

חולקין. אף הבגדים שעליהן שנעשו מירושת אביהם אבל הבגדים שעל בניהן ובנותיהן שנעשו מתפיסת הבית. אין חולקין שמסתמא מחלו זה לזה:

העושה שום לבתו. העושה כלים לשומן בנדונית בתו שקנה בתפיסת הבית:

ה"ג מביאין שום לאמצע וחולקין. דהא ודאי לא מחלו:

קטלא. בגד שיש לו שנצים כעין מכנסים מכנסת בו רצועה רחבה וקושרת סביב צוארה והבגד תלוי על לבה ולפעמים הוא חשוב:

בראויה להשתמש בחול. שהקטלא אינה חשובה וראויה לימות החול אבל אם היא חשובה שראויה לרגל היא לאמצע:

כלי שבת. בגדי שבת שעל בניהן ובנותיהן:

צריכא. קמיבעיא ליה אם הן לעצמן או לאמצע:

איליין בולסייא. הנך מראות של זכוכית שהבנות רואות בהן אם הן כבגדים של חול והן לעצמן או לא:

חכים את. ניכר אתה שיש לך מראות הרבה לפיכך אתה שואל עליהן:

ה"ג סגין מביאין וחולקין. וה"פ דודאי לאו בכלל בגדים הן ולאמצע:

מהו לגבות. מיורשים מעבדים כמקרקעות או דלמא כמטלטלי נינהו ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב:

האנס והגזלן והגנב. שלקחו בהמה ומתה או כלים ונשברים מי שמין הנבלה והשברים לבעלים והפחת משלמין או דלמא הן מטפלים בנבלה והן משלמים בהמה או כלים כעין שגנבו:

חזקה שאין הבעלים מטפלין במיתה. דגנב וגזלן קנו מיד כשהוציאו מרשות בעלים:

עד כדון. עד כאן לא שמעינן מהאי קרא אלא גנבה דחיים שנים ישלם בגניבה כתיב בגזלה מנין:
בעיינה. כעין שגזל:

הלכה ה

מתני' **נכסים שיש להם אחריות**. היינו קרקעות שהמלוה את חבירו סומך עליהם לפי שקיימי' ועומדים ואחריות לשון חזרה ואחור שחוזר המלוה עליהם וטורף אותם מן הלקוחות כשלא ימצא כלום ללוה:
ובחזקה. שחופר מעט בקרקע או נועל וגודר ופורץ כל שהוא:
נקנין עם נכסים וכו'. אם מכר מטלטלין עמה:
וזוקקין נכסים. הללו שאין להן אחריות וכו' לישבע עליהן אע"ג דאין נשבעין על הקרקעות היכא דטענו מטלטלין וקרקעות ונתחייב לישבע על המטלטלין זוקקין המטלטלין את הקרקעות לישבע עליהם ע"י גלגול שבועה:
זוקקין. גוררין:
גמ' **בשליפת המנעול**. והוא קנין חליפין:
מי שלף. ונתן:
הקונה. דניחא ליה לקונה דליהוי המקנה קונה כי היכי דלגמר וליקני ליה:
המקנה. בהאי הנאה דמקבל מיניה הקונה מתנה נוח לו כאלו נותן לו הקונה מתנה רבה וגמר נותן ומקנה לו הקרקע:
ואתיין וכו'. כלומר כתנאי:
בועז נתן לגואל. דה"ל בכליו של קונה:
שדות בכסף יקנו זה הכסף. מדכתיב יקנו מעיקרא ש"מ דבכסף לחוד קניא וה"ה בשטר ובחזקה:
ופליג וכו'. הא דאר"י דבשוה פרוטה סגי דמיקרי כסף פליג אהא דאר"ח דשקלים היינו ליטרא דשדות בכסף יקנו כתיב בנביאים בירמיה והיינו ליטרא ושקלים וכסף חדא מלתא נינהו דכתיב כסף ישקול:
קנטירין. הם השקלים היותר גדולים שבמדינה:
חוץ משקלי עפרון. דכתיבי בתורה והיו קנטירין:
ומשני ולא דמי'. כלומר לעולם דלא פליגי אלא שקלים לחוד וכסף לחוד:
התיבון. הקשו הרי אונס דלא כתיב ביה אלא ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וקיי"ל דשקלים הוא נותן אלא ודאי דפליגי וקסבר ר' יוחנן דכסף דנביאים אפילו פרוטה:

ולא כר' ליעזר. מתני'. דלא כר"ל דלא תנן אלא כסף שטר וחזקה ואלו לר"ל אף בהילוך לחוד נקנה:

במוכר שביל לחבירו. שנקנה ע"י הילוך כיון דשביל אינו עשוי אלא להילוך:

מ"ט. דר"ל דסובר דהילוך קונה א"נ אפילו לרבנן ומ"ט בשביל דהילוך קונה והראשון נראה:

קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה. כי לך אתננה וע"י ההילוך החזיק בה אברהם:

ר"י סבר למימר. הא דתנן דבשטר לחוד קונה היינו בשאינו צריך ליתן לו כסף כגון שנתן לו השדה במתנה:

ה"ג עד שיתן הכסף:

מתני'. ברייתא דמייתי בסמוך:

מכר לו עשר שדות. בעשר מדינות כאחת:

אונו. שטר:

וכי יש אונו בלא כסף. לדבריך דשטר לחוד לא קני בלא כסף א"כ אפי' כתב שטר על כולן לא קנה אלא כנגד מעותיו:

אין תימר. אלא תאמר דאיירי שנתן דמי כולן הא לא אמר אלא דמי אחת מהן הוא דלא קנה אלא אחת אבל אם נתן דמי כולן קנה כולן אלא או כסף או שטר לחוד קונה:

ע"מ שלא יכתוב אונו. כלומר במקום שאין כותבין שטר:

לא קנה עד שיכתוב אונו. דלא סמכ' דעתיה דלוקח עד דנקיט שטרא ועיקר דעתו לקנות על השטר הוא:

פליגין. וסברי דלעולם כסף לחוד קונה והא דאמר ע"מ שיכתוב לו אונו ליפות כחו שלא יהא צריך לעדים:

שוחט ונתעסק בקדשים. ששכח בשעת שחיטה שהן קדשים וסבר שהן חולין מאי שיהו פסולין:

א"ל. כתיב בקדשים לרצונכם תזבחוהו לדעתכם זבוחו פרט למתעסק:

ועוד שאל כתב מתנה בלשון קנין. מי הועיל כלום:

א"ל ארכבי' אתרי ריכשי. וקונה כדמסיק ר' יוסי בסמוך:

ה"ג אמר ר' בא ולא קיבלה שמואל. תשובת רב הונא דקסבר כיון דהך שטרא לאו כלום הוא אע"ג דמתחלה זיכה לו במתנה גמורה כיון שדעתו היה לכתוב שטר לא קנה עד שיכתוב לו שטרא מעליא והיינו כר' בא:

סברין מימר. סברוהו למימר הא דאר"ח ארכבי' אתרי ריכשי היינו כאלו הביא שני סוסים שוטים שאינן יכולין לילך בשוה והוא רוכב באמצען וזה מושך לכאן וזה לכאן

ולא הועיל כלום שאינו יכול לזוז ממקומו כן הדבר הזה שמתנתו לאו מתנה עד שיכתוב שטרא והשטר לאו כלום שהרי לא מכר לו כלום:

ייפה כחו וכו'. הא דאר"ח ארכבי' אתרי ריכשי היינו שנתן בו שני כחות שייפה כחו בשני דברים דשטר מכירה מהני שיש שיעבוד למכירה ואם בא בעל חוב של נותן ולקחה ממנו ישוב עליו לתבוע ממנו דמים המפורשים:

שהמוכר. שדה סתם לא מכר לו בור ודות אבל הנותן מתנה בעין יפה הוא נותן ונתן לו הכל לכך א"ל תחלה בלשון מתנה:

חד בר נש. אדם א' כשמת אמר ינתנו כל נכסי לפלוני:

חזר ואמר כתבו. שטר מתנה ותנו לפלוני ומת קודם הנתינה:

אעלון עובדא. הביאו המעשה הזה לפני ר"י ושאלו מיניה אם הוה מתנתו מתנה או לא:

אם אמר לזכותו. באמירה הראשונה במתנה גמורה ד"ה זכה והא דאמר אח"כ לכתוב שטר היינו כדי לייפות כחו:

ואם לזכותו בכתב. שמתחלה היתה כוונתו שיזכה במתנה ע"י השטר הכל מודים שאין שטר שלא ניתן להמקבל קודם שמת הנותן מהני ולא זכה כלום המקבל:

ה"ג מי מודיע את דעתו. א"נ יש לפרש לפי הגירסא שלפנינו מי מודיע מי האדון של נכסים אלו:

תיפתר. תפרש שהיו שם עדים יודעים אם אמר לזכותו:

ופריך הגע עצמך. אמור לנפשך אם אין שם עדים הנכסים למי למקבל או ליורשי הנותן:

לעולם השדה בחזקת בעליה. והיינו בחזקת היורשים והמקבל הוא המוציא ועליו הראיה ואם אינו מביא ראיה הרי הוא של היורשים:

ויתן להם אביהם. בבני יהושפט כתיב:

עד כדון. תינח כשהיו קרקעות ומטלטלין צבורין בתוכן שמעינן מהך קרא דנקנין זה עם זה:

ומטלטלין במקום אחר. מהו שיהו נקנין עמהן:

במרוני. מאותו מקום ששמו מרון כדתנן עוברין לפניו כבני מרון:

וביקש. לחלקן במתנה קודם מותו:

אא"כ קנית קרקע. ותקנם למקבלי מתנה ע"ג קרקע:

סלע אחד. שהוא גבוה וחדוד וא"א להניח עליו הרבה:

וקיימו את דבריו. ש"מ דלא בעינן צבורין בתוך הקרקע:

ולא שכיב מרע הוא. בתמיה הא מרוני שכ"מ היה וליכא להוכיח מיניה דאיכא למימר כי היכי דייפו כח מתנת שכ"מ שאפילו בדברים בעלמא נקנית משא"כ מתנת בריא

שצריכה שטר ה"נ לענין צבורין יפה כח מתנת שכ"מ שאינן צריכין להיות צבורין אבל במתנת בריא בעינן צבורין:

א"ל לא כר"ל היא. בתמיה וכי לא אתיא הך ברייתא כר"ל הא תני בה אר"ל. ופריך שנייא היא. בתמיה הא שכ"מ דר"ל היינו שכ"מ דרבנן:

א"ל. אין דאיכא בין שכ"מ דר"ל לרבנן דמתנת שכ"מ לר"ל בעיא קנין כבריא לרבנן כדתנן בב"ב פ"ט המחלק נכסיו על פיו רא"א אחד בריא אתד מסוכן נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה וכו' דלית ליה לר"א דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי שמעינן מיניה דאף בבריא לא בעינן צבורין:

תמן תנינן. פ"ג דפאה:

חייב בפאה וביכורים. ולקנות עמה נכסים שאין להן אחריות בכסף ובשטר ובחזקה דר"ע:

ופריך קרקע כל שהוא. למאי חזי כמה מטלטלין יכול לצבור בה אלא ש"מ דלא בעינן צבורין בתוכה:

תיפתר. לעולם בעינן צבורין ומתניתין תפרש שהיתה הקרקע מקום שיעמוד בה שבולת אחת ובה מרגליות טמונה והא דנקט שיבולת אחת משום רישא דתנן חייבת בפיאה וביכורים:

לזכות. גם בזו שבגליל:

קנה. שתיהן:

אפי'. אינו מפסיק אלא מיצר ביניהן הוה הפסק ולא קנה אלא זו שהחזיק בה:

נתכוין לזכות וכו'. אם החזיק בנכסי הגר בשדה אחת לקנותה ואת המיצר שלה ואת השדה שסמוך למיצר מצד השני מהו מי אמרינן הא דלא קנה לר"י את תברתה בחזקתה דאידך היינו משום שלא נתכוין להחזיק במיצר וכיון שהוא מפסיק לא קנה השדה אחר שאינה מחובר לה אבל הכא דמתכוין לקנות גם המיצר קנה וגם השני' דמצר דארעא חד הוא או דלמא כיון דסתם מיצר מופלג מן השדה גבוה או נמוך וכל אחד מקום חשוב בפני עצמו הוה מצר לבד ושדה לבד ואפי' המיצר לא קנה:

לא נתכוין לקנות. השדה שבאמצע שני השדות לא קנה אותו שדה שלא החזיק בה הואיל דאיכא הפסק בין השדה שהחזיק בה להשדה שרוצה לקנות עמה עד שעה שיתכוין לקנות גם השד' שבאמצען דאז אמרינן דמצר דארעא חד הוא:

מתניתא. ברייתא דמייתי בסמוך קשיא לר"ח:

המחזיק בקרקע. ועליה קמה:

חייב בכל. בלקט שכחה ופאה ותרומו' ומעשרות:

המחזיק בקמה. דהיינו שהחזיק בקרקע לקנות הקמה שעליה ולא אותה:
ואין אויר מפסיק בין שבולת לשבולת. בתמיה ואפ"ה זכה בכל הקמה ודוחק לאוקמי הברייתא שהחזיק בכל שבולת בפני עצמה:
ותלש כל שהוא. מן הפירות המחוברים הגדילים שם קנה כל השדה:
אלא אותו קלח. שתלש:
קיימה. פירשה ר' אבודמא מן נחותא הך מתני' בנכסי הגר דמהני אפילו רפק בה פורת' מהני נמי תלישה כל שהוא ושמואל מיירי בקונה מחבירו:
מהו שיקנו בגרירה. דהיינו משיכה:
מה צריכא לי'. כי קמיבעיא ליה בעורות הקשין שאין דרכן בהגבהה. אבל בעורות הרכיס. שדרכן בהגבהה:
מתני'. ברייתא דמייתי בסמוך קשיא אר' אבא בר ממל:
והוציאו. בצידי רשות הרבים בשבת חייב בתשלומין ולא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה דליכא הכא שתי רשעיות ביחד:
שכבר נתחייב. בגניבתו של כיס משעת הגבהה דהגבהה קונה בכל מקום ואיסור שבת ליכא עד שעת הוצאה:
עד שלא קידשה וכו'. כלומר עד שלא בא עליו איסור שבת:
אבל אם היה גירר בו ויוצא. שלא הגביהו ברשות בעלי' ולא קנה אלא בשינוי רשות שמשכו לרשות אחר שאיסור שבת שחייב עליו מיתה ותשלומין באין עליו כאחד:
פטור. מן התשלומין דקם ליה בדרבה מיניה:
הא אם לא וכו' חייב. בתשלומין אפילו נאבד באונס אמאי הא אפי' בחול לא קנאו דכיס בר הגבהה הוא ולא נקנה במשיכה כמו עורות הרכים לר' בא בר ממל:
תיפתר. תפרש להך ברייתא דאיירי בהנך כיסים גדולים דדרכן בגרירה ולא בהגבהה ומשיכה אינה קונה עד שיוציאו מרשות שהוא בו:
מסוטה. דכתיב ואמרה האשה אמן אמן ודרשינן אמן מאיש זה שקינא לה עליו אמן מאיש אחר שלא קינא עליו ועל איש אחר משבועה ע"י גלגול שבועה שיש לו עליה מאיש זה שקינא לה:
ופריך עד כדון. תינח דברים הראויי' להשביע עליהן בפני עצמן כגון התובע לחבירו שחייב לו מנה והלה כופר ונתחייב לו שבועה שיכול לגלגל עליו שאר תביעת ממון שאלו תבעו מתחלה על שאר תביעות היה נשבע עליהן שפיר שמעינן מהכא שיכול לגלגל עליו כי היכי דמשביעה על איש אחר שאלו קינא אותה ממנו תחלה היה משביעה

עליו. דברים שאין ראוי להשביע עליהן. כגון קרקעות שאין נשבעין עליהן מנ"ל שע"י שבועות מטלטלין מגלגלין על הקרקעות כדתנן במתני' זוקקין וכו':

נשמעינה מן הדא. ת"ש ממתני' דפ"ב דסוטה:

אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה. מגלגל עליה זנות של אירוסין אע"פ שלא היה בו קינוי וסתירה:

שומרת יבם וכנוסה. אם היתה יבמתו וכנסה וקנא לה ונסתרה מגלגל עליה טומאה שנטמאה כשהיתה שומרת יבם:

ארוסה ושומרת יבם ראוי הוא להשביע. בתמיה שהרי ארוסה ושומרת יבם לא שותות כדתנן התם בסוטה פ"ד אלא כשקינא לה כשהיא ארוסה ומשקה כשהיא נשואה מי בדקי לה מיא דהא אין הבעל מנוקה מעון שלא הוה ליה לישא אותה כיון דחזא בה פריצותא א"נ כיון שבשעת השקאה יודע שבא עליה באיסור אינו מנוקה מעון קרינא ביה:

את אמר. שאפ"ה מגלגלין מארוסה ושומרת יבם:

והכא. ילפינן מסוטה שמגלגלין כהאי גונא אפילו דברים שאין ראויין להשביע עליהן:

מה זו. שבועת סוטה באלה ובשבועה כדכתיב בקרא:

הוון בעי מימר. סברוה למימר:

ניחא. דאינו מחלק בין שבועת סוטה לשאר שבועות:

לגילגול וכו'. קשיא מ"ש דגלגול שבועה ילפינן מסוטה ואלה ושבועה לא ילפינן מסוטה:

מה זו. סוטה היתה קבלת שבועתה באמן אמן תרי זימני:

ניחא. דכי היכי דילפינן מסוטה גלגול שבועה ילפינן נמי דבעיא אמן אמן:

כלום למדו וכו' קשיא כי היכי דלמדו מסוטה גלגול שבועה למה לא נלמוד נמי דבעיא אמן אמן בשאר כל הנשבעין:

הלכה ו

מתני' **כל הנעשה דמים באחר**. כל דבר שאם בא לתתו באחר צריך לשומו דהיינו כל המטלטלין בר ממטבע וכל הנעשה דתנן היינו כל הנישום:

כיון שזכה זה. כלומר כיון שמשך האחד נתחייב זה שלא משך בחליפיו בכל מקום שהם אם מתו או אבדו שהרי במשיכת המוכר הסודר או החפץ נקנה המקח ללוקח בכל מקום שהוא:

רשות הגבוה בכסף. בגמרא מפרש דמעות הקדש קונות:

בחזקה. במשיכה:

אמירתו לגבוה וכו'. בגמרא מפרש:

גמ' **תמן תנינן**. בב"מ פ"ד:
כל המטלטלין קונין זה את זה. בין בתורת חליפין שהחליף אלו באלו כיון שמשך האחד קנה חבירו את שלו בין בתורת דמים בכמה תתן לי את שלך בכך וכך וזה חוזר ואומר בכמה תתן לי את שלך בכך וכך ונתרצו ומשך האחד נתקיימו הדברים:
אפילו צבור בציבורין. צבור תבואה שיש לו כאן בצבור תבואה שיש לחבירו במקום אחר וה"ה לכל שני דברים השוים ה"ל חליפין:
דבר הצריך לשום. אבל שני דברים השוים וידוע סכום דמיהן אינן בתורת חליפין אלא כהלואה הוא:
ור"ל בשיטתיה. לשיטתו דפליג גם אר"י:
דתנינן תמן. פ"ק דשקלים:
האחין. שהן שותפין שחלקו ירושת אביהם וחזרו ונשתתפו שאז הן חייבין בקלבון כשאר שני בני אדם ששקלו סלע:
פטורין ממעשר בהמה. כל הבהמות הנולדות להן כל ימי שותפתן אינן צריכין לעשר דכתיב יהיה לך ולא של שותפות:
וכשחייבין במעשר בהמה. היינו כשלא חלקו דכתיב יהיה מ"מ אפילו קנו בתפיסת הבית:
פטורים מן הקלבון. שממון אביהם בחזקתו עומד והוי כאב השוקל ע"י בניו שפטור מקלבון:
והן. כלומר והוא דפטורים ממעשר בהמה דוקא שחלקו הירושה לפי שויה ולא לקח כל אחד מהם המחצה מהבהמות שהיו בעין דודאי לאו חלקו הראוי לו נטל אלא קנין הוא שקנאו זה מזה והבהמות שהיו בשעת חלוקה פטורין ממעשר שהלוקח פטור והעתידין לבוא פטורין מטעם שותפות:
הוא חלקו משעה ראשונה. ושם ירושה עליה וכשחזרו ונשתתפו חל עלייהו שם תפיסת הבית כמעיקרא ואותן שהיו בשעת חלוקה פטורין מטעם לקוח והעתידין לבוא חייבין דלאו כשותפין הן והשתא ר' לעזר בשיטתיה דכל דבר השוה לא שייך ביה מכירה ולא חליפין:
כלקוחות הן. דאין ברירה וכיון דמעיקרא לקוחות והשתא שותפין שמעינן דאפילו בדבר השוה שייך לקיחה וה"ה חליפין והיינו כרב:
דתנינן תמן. פ"ט דבכורות:
הלוקח. או שניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה הלכך האחין שחלקו פטורין:
בשחלקו. מתני' דשקלים אתי לפרושי כדפרישית:

משך בעל החמור את הפרה. והחמור היה בבית בעליו ותנן במתניתין כיון שמשך אחד מהם נתחייב חברו באונסי החליפין בכל מקום שהם:
ונמצא שמת החמור. וזה אומר עד שלא משכת פרתי מת חמורך ולך מת וזה אומר משמשכתי מת כבר קנוי הוא לך:
חוץ מן החליפין. שהמחזיק עצמו מסופק בפרה ואין לו שום טענה ברורה ואזלינן בתר חזקת מרא קמא:
ומאן דלא. מבין דבר זה אינו מבין בנזיקין כלומר בדיני ממונות כלום:
ואנא. לית אנא סובר כן:
ה"ג מתניתין מסייעא ליה לשמואל:
היי בה מומין. המקדש אשה ונמצאו בה מומין והיא עדיין בבית אביה:
האב צריך להביא ראיה. אם בא להוציא כתובתה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה:
ולא הבעל וכו'. וכי אין על הבעל נמי להביא ראיה אם בא להוציא מיד האב הקידושין שנתן לו ולמה תנן סתם על האב להביא ראיה אלא ודאי שאף על הקידושין האב צריך להביא ראיה דאף האב מסופק דהא במומין שבסתר איירי כמפורש התם בסיפא דמתני' וחכ"א בד"א במומין שבסתר אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון ואין דרך האב לבדקה וכיון דהאב מסופק אזלינן בתר חזקת מרא קמא:
תיפתר בקידושין קטנים. שאינן שוים הרבה ואין דרך הבעל לתבען אבל דרך האב לתבוע כתובתה לכך לא נקט דגם על הבעל להביא ראיה וליכא סייעתא מהא לשמואל:
דלמא. מעשה בר"ח ור"פ ור"ח שעלו לשאול בשלמא דר"י כדי ללמוד ממנו:
ה"ג א"ל מתניתין קשיא לשמואל:
נכנסה וכו'. היא סיפא דמתני' דלעיל:
נכנס' לרשות הבעל. ניסת והוא בא להוציאה בלא כתובה על מומין שבה:
לא על האב וכו'. וכי אין על האב להביא ראיה כשבא להוציא כתובתה שהרי האב מסופק ובא להוציא ממרא קמא:
שאם משך בעל הפרה את החמור. וטוען אח"כ שנמצא בו מומין שהיה בו בבית בעליו שעל בעל הפרה להביא ראיה שכיון שמשך אזדא לה חזקת מרא קמא:
ה"ג וזו כיון שנכנסה כמי שמשך. וה"פ אשה זו כיון שנכנסה לרשות הבעל כמי שמשך דמי הלכך על הבעל להביא ראיה:
מכר לו פרה בדמים. במעות ולא בחליפין:
דחקיה וא"ל. תן לי אותן פרוטות שאתה חייב לי א"ל מה אתה רוצה לעשות בהן א"ל לקנות בהן חמור וא"ל יש לי חמור שאני נותן לך בהן ומשך בעל הפרה את החמור לא

נקנית הפרה אם עדיין לא משך בעל החמור את הפרה שבדמים מכרה לו ולא בחליפין ותרווייהו צריכין למשוך:

חמור מהו שיקנה. לבעל הפרה במשיכתו קודם שמשך בעל החמור את הפרה שהחמור נקנה לו בתורת חליפין והרי משך או דלמא כיון שהפרה מכרה בדמים ה"ל קנין החמיר בדמי הפרה ולאו חליפין נינהו יכל זמן שלא משך בעל החמור את הפרה אף החמור לא קנה:

סבר ר' בא. ר' יוסי הוא דקאמר קסבר ר' בא דאינון חליפין ולכך נקנה החמור אבל באמת ליתנהו חליפין אלא מכירה הלכך כל זמן שלא משך בעל החמור את הפרה אף החמור לא נקנה:

פעמים. בכיוצא בזה שנתן לו חמור בדמי הפרה לא הוי חליפין אלא בכל אחד קנין בפני עצמו:

היך עבידא. היכי דמי:

סמיכה גביה. הניח אצלו מקצת דמי הפרה:

למחר. מצאו נצב עליו א"ל למה אתה עומד כאן א"ל שאני חפץ ממך מותר מעות הפרה א"ל למה אתה צריך מעות אלו א"ל ליקח בהם חמור א"ל הרי חמור לפניך והרי בעל הפרה צריך להחזיר עוד מעות לבעל החמור:

משך זה לא קנה זה. דלאו חליפין נינהו אלא כל חדא מכירה בפני עצמה היא:

במטלטלין. בהמה לקרבן שמן וסלת למנחות:

קנה הקדש. המטלטלין בכל מקום שהן ובהדיוט עד שימשוך:

לקח פרה מן ההקדש במאתים. ולא משך:

הדא היא אמירתו לגבוה וכו'. וה"ל כאלו משך:

ואם לאו. שפיחת אינו קם לו ובשמשך איירי דאם לא משך פשיטא דאף בהדיוט יכול לחזור:

ובית זה הקדש. קנה הקדש אפילו הוא בסוף עולם אע"פ שלא החזיק בו הגזבר:

הלכה ז

מתני' **כל מצות הבן**. המוטלת על האב לעשות לבנו כדמפרש בגמ' אנשים חייבים. האב חייב במצות הללו לבנו ולא האם:

וכל מצות האב. המוטלת על הבן לעשות לאביו שהם מורא וכיבוד:

אחד אנשים וכו'. כלומר הבנים והבנות חייבין:

כל מ"ע שהזמן. גורם לה שתבא:

חוץ מבל תקיף. פאת הראש:

ובל תשחית. פאת הזקן:
ובל תטמא. דכהנים:
מתני' **הסמיכו' וכו'**. אינה סומכת ואינה מניפה ואינה מגישה מנחה בקרן מערבית דרומית:
כמשפטה אם היא כהנת ואינה קומצת ולא מקטרת ואינה מולקת עוף ואינה מקבלת דם במזרק ואינה מזה דם חוץ מסוטה ונזירה שהן מניפות מנחתן בעצמן שמנחתן טעונה תנופה בבעלים:
גמ' **לפדותו**. בחמש סלעים אם בכור הוא:
אף ללמדו לשוט ע"פ המים. שמא יפרוש בספינה ותטבע ויסתכן אם אינו יודע לשוט:
ביום השמיני ימול וגו'. א"כ ודאי דלאו אקטן מוטל לעשות רק על האב:
ובחרת בחיים זו אומנות. דברישא כתיב ראה נתתי לפניך החיים והמות הברכה והקללה הל"ל ובחרת בברכה אלא לומר שיבחר אומנות עם התורה:
אימתי אתה זוכה וכו'. ברוב העולם אייריי שאינן מאריכין ימיהם כל כך א"נ והודעת מפרש לשון ביאה כמו וידע אדם את אשתו:
דכתיב למען תחיה אתה וזרעך. ותחיה מיותר דהא כבר כתיב ובחרת בחיים אלא שילמדנו דבר שחיות תלוי בו והיינו שילמדנו לשוט:
מה למצוה. מיבעיא ליה אם מצות האב על הבן למצוה לחוד וקרא עצה טובה קמ"ל לאב לעשות כן לבנו או דלמא אפי' לעכב וכופין אותו על כך:
נשמעינה מן הדא. תא שמע:
בר תרומה. כך שמו:
א"ל פייסי. לאבי שישיאני אשה:
אתא. בא ר"א ופייסיה לאביו ולא קבל דבריו:
הדא אמרה. זאת אומרת שאינן אלא למצוה דא"ת לעכב ה"ל לר"א לכופו:
מנין שאם לא עשה לו אביו. כל המצות המוטלת עליו לעשות לבן שהבן מחוייב לעשות כן לעצמו:
ת"ל אדם תפדה. וכל בכור אדם בבניך תפדה דאדם מיותר קרי ביה וכל בכור אדם עצמו או בבניך תפד' ובבבלי דריש מדכתיב פדה תפדה קרי ביה תיפדה:
ה"ג ונמלתם את בשר ערלתכם. שפירושו שימול את עצמו:
ולמדתם אותם. קרי ביה ולמדתם אתם:
ה"ג והודעתם והודעת אתם. וה"פ דכתיב והודעתם לבניך דרשינן כאלו כתיב והודעת אתם:

למען תחיה אתה. על עצמו קאי:
תמן תנינן. עדיות בפ"ב:
האב זוכה לבן. כלומר זכות האב מסייע להבן שיהיה מתואר במעלות ומדות בנוי וכו':
בנוי. בעל צורה:
ולמדתם אותם. אם תלמדו אותם תזכו את בניכם לדבר בם:
כך הוא. הבן חייב להאב חמשה דברים מאכיל וכו' ויש לכוין אלו חמשה מול חמשה שמזכה לו:
הה"ד יחולו וכו'. כלומר כי היכי דהאב זוכה לבנו בחמשה אלו כך חטא האב גורם להפסיד לבניו חמש אלו כדמצינו ביואב:
זב תשיש. חלוש הכח:
עזיב. אין תואר לו:
בוריי. אין בו דעת לעשות מלאכה:
מסכן. עני:
כד אתא. כשבא שלמה להרוג את יואב א"ל יואב דוד אביך גזר עלי כלומר על זרעו חמשה דברים אם אתה רוצה לקבלן על זרעך טוב ויהרגנו ואם לאו אל יהרגנו דבתרי קטלא לא קטלינן:
וקבלין. וקבלם שלמה על עצמו:
וכולהון. נתקיימו מבית דוד:
מ"ד זב. איכא מ"ד שזב היה ויליף מדכתיב בזב וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב ל"א מדהוצרך להתאמץ לעלות במרכבה ש"מ שהיה חולה בזוב:
מ"ד איסטניס. היה לכך הוצרך להתאמץ לעלות:
זה יואש. שנעשה עמו מעשה נשים המחזיקים בפלך:
בירניות קשים. בעלי תאוה כ"מ בויקרא רבה פ' ואשה כי יזוב וגו':
ונופל בחרב זה יאשיהו. שנפל בעבור שטעה בהאי קרא דכתיב וחרב לא תעבור בארצכם אפילו חרב של שלום והא דמייתי הכא ואר"י וכו' איידי דמייתי הך קרא ויורו המורים וגו' דריש ליה:
נתנה לו. מאת המלך דבר יום ביומו וכל יום היה דואג על סעודת מחר וזה קרוי חסר לחם כדדרשינן והיו חייך תלואים לך מנגד זה הסומך על הפלטר וכ"ש בכה"ג:
תמן תנינן. שבת פ"ק לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל לא יכנס אדם למרחץ וכו' עד שיתפלל ואם התחילו אין מפסיקין:
איזורו. חגורו:

הוה יליף. היה רגיל לשמוע פרשה מן בן בנו כל ע"ש:
חד זמן. פעם אחת שכח ונכנס לרחוץ באחת המרחצאות של טבריה:
והוה כו'. והיה נסמך על כתפו דר"ח בר בא:
אנהר. נזכר שלא שמע פרשתו של בן בנו וחזר ויצא לו מן המרחץ:
ה"ג ר' דרוסי אמר כך היה ר' לעזר בר יוסי אמר שליח מנוי הוה. וה"פ ר' דרוסי אמר שר"ל בר' יוסי אמר שריב"ל היה מופשט מבגדיו ואפ"ה יצא:
א"ל ר"ח בר בא. לריב"ל לא כך למדתנו אם התחילו אין מפסיקין לתפלה וה"ה לת"ת:
והודעתם לבניך ולבני בניך. במה שמודיע התורה לבן בנו הרי הוא כיום אשר עמדת לפני ה' בחורב:
לשלשל את השמועה. שלשלת הוא חיבור חתיכות ברזל זה בזה כן צריך להזכיר בעלי השמועה כאשר קבלו זה מזה עד מרע"ה וזהו והודעתם וגו' עד יום אשר עמדת בחורב:
ואם לאו. כי יאריכו הדברים:
ה"ג תפוש ראשון ראשון ואחרון אחרון. וה"פ שיאמר הבעל שמועה הראשון והאחרון וידלג האמצעיים:
כאלו בעל השמועה עומד לפניו. שעי"ז יגיד הדבר על בוריו שעיקר הלימוד מרבו בראיות פכים דכתיב והיו עיניך רואות את מוריך. ומ"ט. מנ"ל:
אך בצלם. שהוא עומד לנגדו יתהלך האיש:
כתיב רב אדם וגו' זה ר"ז. איש אמונים הוא ר"ז שאינו אומר שמועה עד שנתאמת לו מי הוא האומר:
לית אנן חשין. אין אנו צריכין לחוש לשמועות שאמר ר"ש בשם אחרים:
דהוא גברא מפתחא. שהוא סתום עינים ואינו רואה האנשים ששומע מהם ואפשר איניש אחרינא אמרה וטועה בטביעת עינא דקלא כך פי' הי"מ ול"נ דכיון שאינו רואה א"א שיהיה בעיניו כאלו בעל השמועה עומד לנגדו ואינו יכול לכוין הדברים על בוריין הלכך אין לסמוך עליו:
חכים ר'. מכיר אתה לבר פדייה שאתה אומר שמועות משמו דכיון שאין אתה מכירו אין לך לומר משמו כדאמרינן בסמוך:
א"ל ראב"א אמרין לי משמו. וכיון שאני מכיר לראב"א והוא היה מכיר לבר פדייה ה"ז כאלו הייתי מכירו:
לא יושב במקומו. במקום המיוחד לאביו להסב בביתו:
לא מדבר במקומו. במקום המיוחד לאביו לדרוש שם ברבים:
ולא סותר את דבריו. בין שחולק עליו בין שאומר להחולק עליו נראין דבריך:

מן דמאן. משל מי מאכילו ומשקו ומכבדו:
משל זקן. משל אב:
משלו. משל הבן:
ופריך לא כן וכו' השלך את הארנקי שלך לים ששומע לו. ש"מ שהוא משל הבן:
ומשני בההוא. שיש לו אחרים ואינו מקפיד עליו ואיירי בעושה לנחת רוח של אביו שאל"כ עובר על בל תשחית ואינו צריך לשמוע לו שהרי אומר לו לעבור על דברי תורה:
אחד האיש ואחד האשה. חייבין בכיבוד:
ספיקה בידו. יכול לעשות שאין מוחה בידו:
מפני שיש רשות. לבעלה עליה:
כמי שהיא ספיקה בידה לעשות. כלומר הרי היא כבן:
ה"ג שאלו לר"א עד היכן כיבוד אב ואם:
ראש פטר בולי. ראש שרי החיל היה:
והיתה אמו. מכהו על הלחי לפני אנשי החיל ונפל המנעל שלה שהכתה בו מידה והושיט לה דמה המנעל שלא תצטער:
עשה אותה. האבן יראה שלו:
ישפה של בנימין. שבאפוד היה שם בנימין חקוק על הישפה:
אמרין. חכמים מי הוא שיש לו ישפה טוב כזה שנאבד:
אמרין. שיש לדמא בן נתינה הלכו לגביה ולקחו ממנו במאה דנרים:
סליק. עלה ורצה להביאו ומצא שאביו ישן וי"א שהיה המפתח של התיבה שהישפה בתוכה נתון באצבעו של אביו וי"א שהיה רגלו של אביו נתון על התיבה ולא שברה:
נחת. אצלם וא"ל איני יכול להביאו לכם:
אמרון. שמא הוא חוזר מן המקח ורוצה מעות יותר ממה שקנאו בתחלה ואמרו להעלות בדמים עד מאתים ולא רצה והעלוהו עד לאלף דינרים:
כיון. שהקיץ אביו משנתו עלה והביא להן הישפה:
בעו. ורצו ליתן לו אלף דינרים כמו שפסקו לו לבסוף ולא רצה לקבל אלא כמו שפסקו בראשונה:
אמר. וכי אמכור לכם כיבוד אבי בממון איני נהנה מכיבוד אבי כלום:
לא יענה. לא יעכב ובעכו"ם מיירי דבישראל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא:
ונפסק קורדיוקין. מנעלה נפסק ובשבת אסור לקשרו:
ותניית. וסיפרה להן המעשה:
באת ואמרה. לחכמים לקבול על בנה ר"י שיגערו בו שאינו נוהג בה כבוד:

נתכרכמו. נשתנה פניהם שנבהלו על השמועה:
אמרה. כשהוא יוצא מבית המדרש אני רוצה לרחוץ רגליו ולשתות המים ואינו מניח לי לעשות כן:
אמרין. חכמים לר"י הואיל וזהו רצונה זהו כבודה וחייב להניחה לעשות כך:
ויאות. יפה הטחוני' אומרים כל אחד ואחד זכותו תוך קופתו כלומר הכל לפי מזלו:
אימי' דר"ט. אמרה לחכמים הכי שהוא נוהג בה כבוד גדול:
ואגיבונה. והשיבו לה הכי שעדיין לא הגיע לחצי כיבוד:
הלואי שהיה לי אב ואם. כשגדלתי שאכבדם ואירש גן עדן:
כד שמע. כששמע הנך שני ברייתות:
הוינא מקבלה עלוי. שגנאי הוא לעיני הרואים:
פטומו'. עופות ובהמות שנתפטמו:
ויורש גהינם. בסמוך מפרש לה כיצד:
ויש שהוא. מטחינו בריחים ויורש גן עדן:
חד בר נש. אדם אחד היה מאכיל לאביו תרנגולים פטומות:
חד זמן. פעם אחת א"ל בני הנך פטומות מהיכן באו לך:
א"ל. זקן זקן אכול ושתוק שכן הכלבים אוכלין ושותקין:
אתא מצוותא לטחונייא. בא מפקיד המלך לבעלי הריחים שיבואו לעבודת המלך אמר לאביו שיכנס לטחון תחתיו שהטוחן פטור מעבודת המלך והוא ילך במקומו לעבודת המלך שאם יבזוהו טוב שיבזו אותי ולא אותך:
אבל. בהכאה א"א להקישם שאין הכאה כלפי מעלה:
וכן בדין. להקישם לכיבוד ולמורא על הבן שהרי אף הן שותפין למקום בו:
מפני ששלשתן. הקב"ה ואב ואם שותפין באדם:
ומן דמאן. משל מי:
ה"ג הונא בר חיי' אמר משל זקן:
מילתיה דר"ח בר בא פליגי. פליג אהונא בר חיי':
אם יש לך את חייב בכל אלו. דהכי משמע קרא כבד את ה' מהונך מממון שיש לך ואם אין לך פטור אתה:
אבל. בכיבוד אב כתיב כבד את אביך מכל מקום ואם אין לו צריך לחזור על הפתחי' כדי לכבדם ש"מ דקסבר רשב"י דכיבוד משל בן:

טלטל וכו'. וה"פ דקרא למה לא גילה הקדוש ברוך הוא מתן שכר של כל מצוה משום דפן תשקול אורח חיים דהיינו המצות ותעשה המצות שמתן שכרן רב ותניח השאר לפיכך הניע הקב"ה אורחותיה ולא תדע מתן שכרן ותעשה כל המצות באמונה לשם עושיהן:

מכל משמר. מכל המצות שבתורה דהשמר דעשה עשה ודל"ת ל"ת חזק לבך לעשותן ולקיימן כי אין אחת מהם שאין ממנה תוצאות חיים:

זו שילוח הקן. שאין בה לא טורח ולא חסרון כיס:

זו היא כיבוד אב ואם. כדאמרי' לעיל בעובדא דר"ט ור"י:

מה אם דבר שהוא כפרעון חוב וכו'. כלומר מכיבוד אב לחוד' איכא למילף שאר מצות מה אם כיבוד אב שאינו אלא כפרעון חוב על גמול שגמל אתו בלידתו ובגידולו כתי' בו אריכת ימים שאר מצות שיש בהם חסרון כיס ולפעמים סכנת נפשות לא כ"ש שיש בהן אריכת ימים:

וההיא דרבנן. כלומר ור"א בר כהנא למה לא יליף מכיבוד אב גופו:

ומשני קסבר גדול הוא דבר שהוא כפריעת חוב. דאית ביה נמי מצוה דפריעת חוב:

כשם שמתן שכרן. של כיבוד אב ושילוח הקן שוה דבשניהם כתיב אריכת ימים:

כך פורענותן. עונש כל המבזה מצות הללו שוה:

עין תלעג לאב. כלומר אפילו לא היה הלעג והביזה אלא בקריצת העין לחוד:

יבא עורב. וינקר עינו ולא יהנה ממנו כאשר היה הוא אכזרי ולא הנהיג כבוד באביו ואמו:

ויאכלוהו בני נשר. שהוא באמת רחמני על בניו כדכתיב כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף ויפרע ממי שהוא אכזרי ולוקח האם עם הבנים על שהוא עושה עצמו רחמן יותר מהקב"ה ואומר שאינו רוצה לשלוח האם:

אתא. בא אדם אחד ונשק לרגליו דר"י:

מה טיבו. מה הטובה שעשית לו מימיך שהוא משלם לך בנשיקת הרגלים:

א"ל. פעם אחת בא לפני וקבל על בנו שיזונו ואמרתי לו שילך וינעול פתח הבהכ"נ ויצעוק עליו ויבזהו ויזונו וע"י כך זן אותו האב:

ולמה לא כפתוני'. להבן שיזיז אביו:

א"ל וכופין. בתמיה:

א"ל ועדיין את צריך לדין. זה פשיטא שכופין:

אמר לון. אמרו שחזר בו ר"י וקבע הלכה זו שכופין הבן לזון את האב משמיה דנפשיה כאלו הוא אמרה:

הלואי. שיהו כל ההלכות ברורים לי כהלכה זו:

ותפילין. קסבר לילה לאו זמן תפילין א"נ שבת וי"ט לאו זמן תפילין וכיון דאיכא שעתא דלא מחייב בהו זמן גרמא מיקרי:

אבדה. השבת אבדה:

אם היה. הכסות מיוחד ליום ולילה אפילו בלילה חייבת בציצית וה"ל מ"ע שלא הזמן גרמא:

ה"ג פסחן של נשים חובה ודוחין עליו את השבת. וה"פ מדכתיב במכסת נפשות ולא כתיב אנשים אפילו אשה במשמע וכיון דחובה היא דוחה שבת כשל אנשים:

ה"ג ושל עבדים רשות ואין דוחין עליו את השבת:

מצתן מהו. מיבעיא ליה אם הנשים חייבין במצה מדאורייתא או לא:

ר"ז אמר מחלוקת. מ"ד פסחן של נשים חובה אף מצה חובה ומ"ד פסחן רשות מצה נמי רשות ובפסח פליגי בה ר"ש ורבנן לקמן:

דברי הכל. אף מ"ד פסחן רשות סובר דמצה חובה כדמסיק דילפינן מהיקישא:

מתני' וכו'. כלומר תניא כוותיה דר"ז ות"כ דר"ה:

חזרת. מרור ומצה ופסח:

ה"ג ושאר כל הימים רשות ר"ש אומר באנשים חובה ובנשים רשות וכ"ה בבבלי בפסחים פרק האשה. ומדקאמר ת"ק ושאר כל הימים רשות ש"מ דאמצה ומרור קאי דפסח כל שבעה מי איכא ועלה קמהדר ר"ש אף בראשון דקאמר חובה באנשים הוא דהויא אבל בנשים רשות ש"מ דפליגי תנאי אף במצה:

ונשים הרי הן בבל תאכל חמץ. דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה דכתיב איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגו':

והנשים פטורות. ומצה מ"ע שהזמן גרמא היא דכתיב בערב תאכלו מצות:

היא מ"ע. מצה היא מ"ע שבאה מכח היקישא דל"ת לא תאכל עליו חמץ ודינה כל"ת ונשים חייבות בה:

ואתיא. הך ברייתא דיליף נשים חייבות במצה מהיקישא כמ"ד פסחן של נשים רשות דלמ"ד חובה היקישא לא צריך דהא כתיב בפסח על מצות ומרורים יאכלוהו מיהו מהא דאר"י בסמוך אף כמ"ד וכו' משמע דאמתניתין דר"פ האשה במסכת פסחים קאי דתנן התם שחט עליה אביה או בעלה וקאמר דאתיא כמ"ד פסחן של נשים רשות דממתניתין משמע דאין הנשים שוחטות לעצמן אלא שעושין אות טפילה לאנשים:

טפילה תיבור:

ואינה עושה פסח שני. אפילו טפילה לאחרים דלא שייכא ביה מידי ואם אוכלת ממנו הוה פסח נאכל שלא למנויו:

איש שה לבית אבות. איש היינו זכרים ומדכתיב לבית משמע דאם רצו הנשים עושות אפילו לעצמן ואשה נקראת בית כדא"ר יוסי קראתי לאשתי ביתי:

כ"ש לבית. קסבר רבי יוסי שוחטין פסח על היחיד וה"ק קרא שוחטין לאיש שה וכ"ש לרבים דהיינו בית:

איש. לפי אוכליו ולא אשה:

מה מקיימין רבנן. לר"מ ור"י ל"ל איש לפי אוכליו:

איש פרט לקטן. שגדל בין שני פסחים דפטור אף מפסח ראשון וקמ"ל קרא דשני תשלומין דראשון:

אפילו כמ"ד. פסחן של נשים חובה אתיא מתניתין ולכך שוחטין עליה אביה ובעלה ואין שוחטין לעצמן שלא יאמרו כשם שאין עושין חבורת נשים ועבדים כך אין עושין חבורת נשים וזכרים מיהו אם אינה יכולה לשחוט עם אביה ובעלה שוחטת לעצמה:

אף משום לא יקרחו קרחה. נשים פטורות:

דכתיב לא יקרחו קרחה. בראשם ופאת זקנם לא יגלחו:

ועוד. טעמא אחרינא לאיסי מהא דכתיב בנים אתם לה' לא תשימו קרחה וגו' ודרשינן בנים ולא בנות:

כי עם קדוש אתה. דכתיב ולא תשימו קרחה בין עיניכם כי עם קדוש אתה ואף הנשים בכלל:

רב. צוה להנך דבי רב אחי ורב המנונא צוה לחביריו שיצוו לנשיהן כשהן עומדין על המת לא יתלשו בשערן שלא יבואו לידי קרחה ודלא כאיסי:

ממשמע. דסתם קרחה כל שהוא שהרי המקום שנעקרה השער הוא קרח:

ונאמר להלן. בצרעת בקרחתו או בגבחתו והיינו כגריס ככל הנגעים:

כהנת מותרת לצאת חוצה לארץ. שכהן אסור לצאת לח"ל שגזרו חכמים טומאה על ארץ העמים:

לא אל הכהנות. שאין הכהנות מוזהרות על הטומאה:

דלא כן. דאם לא כן מה אנן יכולין לומר הואיל ואף היא בכלל הגזרה שגזרו סתם שלא יצא כהן לח"ל אף כהנות בכלל:

אם כן נמצאת דוחה פ' טמאות. שהרי עיקר טעם הגזרה משום טומאה ואין הכהנות בכלל:

גמ' **כהן וכו'**. בסוטה פ"ג תנן היה נוטל את המנחה וכו' ונותנה על ידיה וכהן מניח ידו תחתיה ומניפה:

ופריך אין הדבר. מכוער שיניח הכהן ידו תחת יד אשה נכריה דאיכא הרהור:

ומשני מביא מפה. הכהן מביא מפה ומניחה בין ידו לידה:
ופריך ואינו חוצץ. בין יד הכהן למנחה בשלמא ידה אינה חוצצת דגזירת הכתוב הוא דבעינן כהן ובעלים אלא מפה ודאי חוצצת:
ומשני מביא כהן זקן. להניף המנחה מתחת יד האשה ואינו מכוער כל כך:
ואפי' תימר וכו'. כלומר אי בעית אימא אפי' בכהן בחור ולא חששו להרהורא שאין יצה"ר מצוי לשעה מועטת שבהגבהה כל דהו סגי:
סוטה גידמת. סוטה שידיה קצוצות שני כהנים מניפין במקומה שהאחד נוטל המנחה בידו והשני מניח ידו תחתיו ומניפה:

הלכה ח

מתני' **כל מצוה שאינה תלויה בארץ**. דהיינו מצוה שהיא חובת הגוף:
וכל שהיא תלויה בארץ. שהיא חובת הקרקע כגון תרומות ומעשרות וכיוצא בהן:
חוץ מן הערלה והכלאים. אע"פ שתלויות בארץ נוהגות אף בח"ל הערלה הלכה וכלאי הכרם מדרבנן:
אף החדש. אסור בח"ל מן התורה אע"פ שהיא חובת הקרקע ובגמרא מפרש טעמא:
גמ' **יכול אפי' מצות**.התלוים בארץ וכו'. דבפרשת אלה החקים כתיבי מצות שאינן תלויות בארץ כגון ע"ז ומצות התלויות בארץ כגון פ' הקרבנות:
אפי' גולים. דכתיב ואבדתם מהרה וגו' וכתיב בתריה ושמתם את דברי אלה וגו':
מה אית לך. כלומר ושמתם אהי קאי אתפילין ות"ת דסמיך ליה בהך פרשתא וקשרתם ולמדתם:
ופריך מעתה משנגאלו יהו פטורין. במצות התלויין בארץ שלא תלאן הכתוב אלא בביאה הראשונה:
ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות וישבו בסוכות כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן:
ולמה ישוע. ולא הושע או יהושע:
פגם הכתוב כבוד הצדיק בקבר. שהחסיר אות משמו:
מפני כבוד הצדיק בשעתו. לומר שגדול כבודו של עזרא בעליותו לארץ משל יהושע:
הקיש וכו'. כלומר ואי קשיא לך משום כבוד עזרא לחוד לא היה צריך לפגום כבוד יהושע דמדתלי הכתוב עשיית הסוכות ביהושע ולא באיניש אחרינא דודאי פעמים רבות עשו ישראל סוכות בישיבתם בארץ אלא הא קמ"ל שגדול כבודו של עזרא לכך קאמר דהיקישא דעזרא ליהושע איצטריך לאשמועינן דאף בימי עזרא פטורין היו ונתחייבו והא דכתיב כי לא עשו לאו אסוכות מהדר אלא ה"ק כי לא עשו מה שעשו עכשיו מימות

יהושע ומאי ניהו קדושת הארץ ולעולם לא היה כבודו של עזרא גדול משל יהושע לכך מוכרח לחסר אות לאשמועינן כבודו של עזרא:

ממה נתחייבו. מדאורייתא או מדרבנן:

הה"ד והביאך וגו'. האי קרא בשובם מן הגלות איירי דכתיב לעיל מיניה ושב ה' את שבותך ורחמך וגו':

והטיבך והרבך מאבותיך. כלומר אע"פ שהיה מהראוי לפטרך שיש. בך קולות רבות משא"כ באבותיך על כל זה הטיבך באבותיך לחייבך:

ה"ג ואתם נתחייבתם ופטורין ונתחייבתם. דכיון שכבר נפטרו לאחר שנתחייבו היה מהראוי לפטרם זה ההטבה שלא היתה באבותיך:

לא היו עליהם עול מלכות. עכו"ם משכבשו הארץ:

אבותיך לא נתחייבו. במעשרות עד לאחר י"ד שנים אבל אתם ראשון ראשון שנכנס וקונה תבואה מתחייב במעשרות:

מאליהן קבלו עליהן את המעשרות. מדאורייתא פטורין היו בימי עזרא דקדושה הראשונה בטלה ולא היו כל יושביה עליה וכתיב וקראתם דרור בארץ לכל יושביה בזמן שכל יושביה עליה אתה מקדש יובלות אין כל יושביה עליה אי אתה מקדש יובלות ש"מ דבימי עזרא בטלה במקצת קדושת הארץ ולא מקשינן עלייתם בימי עזרא ליהושע:

מ"ט. מנ"ל דבטלה קדושת הארץ ומעשרות מדרבנן הן:

דכתיב ובכל זאת וגו'. בעזרא כתיב וכתיב בתריה ואת ראשית עריסותינו ותרומתינו ופרי כל עץ תירוש ויצהר נביא לכהנים אל לשכת בית אלקינו וגו' ואס"ד דמדאורייתא נתחייבו בתרומות ומעשרות מה צורך לחתימתם אלא ודאי דמאליהן קבלו ואי לאו דחתמו עליהן לא נתחייבו בהם:

ופריך מה מקיים ר"ל. הא דכתיב נמי בהך פרשה שבאו על החתום שיביאו בכורות בקרם וצאנם בית ה' לכהנים והני מדאורייתא חייבין בהם:

ומשני מכיון וכו'. כאלו מאליהם קבלו עליהם כדי להרבות שכרן:

ופריך מה מקיים ריב"ח. דאמר לעיל מדאורייתא נתחייבו איך מפרש קרא ובכל זאת וכו' דמשמע מאליהן קבלו:

מה מקיים ר"ל מאבותיך. היינו קרא והטיבך והרבך מאבותיך דמייתי ריב"ח דמדאורייתא נתחייבו:

פתר לה. מפרש להך קרא דקאי על הגאולה האחרונה דברישא כתיב אם יהיה נדחך בקצה השמים והיינו בגלותינו זה שאנו נפוצים בכל העולם ועלי' קאמר והטיבך והרבך מאבותיך והיינו שיירשו עוד שלש העמים כדמסיק:

ה"ג רי"א שלמאה ערביי' נבטייה. הן ג' מדינות וגמרא גמיר ליה שהן ארץ קיני וקניזי וקדמוני:
מאבותיך. מעיקרא פירש מאי והרבך ועכשיו קמפרש מהו והטיבך מאבותיך וקאמר דהטובה שלא ישעבדו בהן עוד לעולם:
בכל מושבותיכם. דכתיב ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה וגו' בשל מושבותיכם משמע בין בארץ בין בח"ל:
בחדש שבו. תבואה שגדלה בא"י ויצאה לח"ל קודם הקרבת העומר אסורה אף בח"ל:
ולמה לא תנינן אף החלה. במתניתין דהא תנן רפ"ב דחלה פירות ח"ל שנכנסו לארץ חייבין בחלה הרי שאף הגדל בח"ל ואינה תלויה בארץ חייב:
ונוהגין. בגדל בשל עכו"ם:
ואינה נוהגת בעיסה שהיה של העכו"ם ומכרו לישראל:

הלכה ט

מתני' **כל העושה מצוה אחת**. בגמ' מפרש:
מטיבין לו ומאריכין לו ימיו. לעולם הבא:
ונוחל את הארץ ארץ החיים:
ולא בדרך ארץ. שאין משאו ומתנו עם הבריות בנחת:
אינו מן הישוב. אינו מועיל לישובו של עולם ומושבו מושב לצים ופסול לעדות:
גמ' **ופריך הא וכו' את אמרת הכן**. בתמיה וכי היושב ובטל יהיה לו שכר כעושי מצוה:
אלא. הכא במאי עסקינן במחוצה שעשה מחצה עבירות ומחצה זכיות ועשה מצוה אחת יתירה על עונותיו הוא נוחל את הארץ:
תמן תנינן ל"ג:
הא כל היושב וכו'. כלומר מסיפא דמתני' מוכח דדוקא העובר עבירה אחת אין מטיבין אבל היושב ובטל יש לו שכר כעושי מצוה והכא ליכא לשנויי דהעובר עבירה אחת יתר על זכיותיו דהא אפילו בשוין אין מטיבין כדדייקי' מרישא:
מי שבאת לידו ספק עבירה ולא עשאה. שכרו כעושה מצוה דהפורש מספק עבירה שכרו הרבה:
מי שייחד לו מצוה. הא דתנן כל העושה מצוה אחת וכו' היינו במי שייחד לו מצוה אחת לעשותה תמיד ולא עבר עליה מימיו:
מה אית לך. באיזו מצוה אמרו:
כגון כיבוד אב ואם. שהיא מצוה חמורה אבל בשאר מצות לא:

כהולכים בתורת ה'. דאל"כ הל"ל אשרי ההולכים בתורת ה' אלא ה"פ דקרא אשרי תמימי דרך שאינן עוברין שום עבירה שהם כהולכים בתורת ה' ועוסקים במצות ה':
כבדרכיו הלכו. דקשיא ליה נמי דהל"ל אף בדרכיו הלכו אלא ה"ק אף אותן שלא פעלו עולה שכרן כאותן שבדרכיו הלכו וקרא איירי באותן שבא דבר עבירה לידן וניצולו הימנו:
מה כתיב אשרי האיש וגו'. דקשיא ליה דהל"ל אשרי האיש אשר בתורת ה' חפצו לכך קאמר דה"פ מכיון שלא הלך בעצת רשעים הרי הוא כאיש אשר בתורת ה' חפצו:
זבובי מות וכו'. ברישא כתיב וחוטא אחד יאבד טובה הרבה והדר כתיב זבובי מות וגו':
אלו זבוב אחד שמת. ונפל לתוך שמן רוקח שמא אינו מבאישו בתמיה:
איבד כל זכיות שבידו. בשהיה שקול במחצה עונות ומחצה זכיות:
אלא לבלי חוק. דמשמע אם יש בידו מצוה אחת אינו יורש גיהנם בתמיה אלא ה"ק למי שאין בידו מצוה אחת יתירה על עונותיו להכריע הכף לזכות:
הדא דאת אמר. לא אמרן דבעינן רוב מצות לזכותו אלא לירש העולם הבא:
אבל בעה"ז. לחיי שעה אפילו זכות כל דהו מספיק:
אפילו תתקצ"ט וכו'. כגון שעשה תתקצ"ט עבירות שמכל אחת קונה לעצמו קטיגור אחד וכל העושה מצוה אחת קונה לו מליץ אחד:
ומה טעם. כלומר מנ"ל:
כאפרכסת הזו. נקב של ריחיים שהוא מכניס הרבה ומוציא קמעא כך תעשה נקב אזנך שתשמע דבריו ואל תשכחם:
תתקצ"ט צדדין באותו המלאך. כגון שעשה עבירה שיש בה חלק אלף עשייתה לשמה ואמרינן גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה:
אלא אחד מני אלף. קרי ביה אלא אחד ממנו אלף:
פדעהו ביסורין. נראה מדכתיב בעי"ן דרשו כמו פדעהו שהוא לשון צרעת כמו דדרשו בפסוק כי פרוע הוא:
מצא כופר לעצמו. המלאך אומר שמצא כופר בעבירה עצמה שיש בה חלק אלף זכות:
היה מחציין. לעתיד לבא אם יש מחצה עברות ומחצה זכיות:
נושא עון. הקדוש ברוך הוא מגביה הכף מאזנים של העונות כדי שיהו הזכיות מכריעין:
ה"ג רבי אבהו אמר נושא עון כתיב. והכי פירושא מדכתיב נושא עון ולא כתיב נושא עונות שמע מינה שחוטף עון אחד מהכף וממילא הזכיות מכריעות:
אין לית ליה וגו'. כלומר לכך כתיב כמעשהו ולא כתיב מעשהו ממש אלא שהקדוש ברוך הוא מטה כלפי חסד והיינו כרבי יוסי בן חנינא:

וסגיין סייגא ותרעין תריעה. משל הדיוט הוא מקום שיש סיג וגדר גודרין יותר ומקום הפרוץ פורצין בו יותר וכן הוא ורשעה תסלף חטאת וכן כולם:
ה"ג וכיני וסגיין וכו' אלא כיני רבי ירמיה וכו' וכן הוא בפרק חלק. והכי פירושא דפריך וכי כך היא המדה שמחזיק הרשע ברשעתו ומשני אלא כן הוא כדאמר ר' ירמיה וכו':
שומר עצמו וכו'. וזו היא המדה שהבא לטהר מסייעין לו לטמא פותחין לו:
מה טעמא. כלומר מנ"ל:
הן כל אלה יפעל אל. אם שימר האדם עצמו פעמיים ושלש אחר כך הקדוש ברוך הוא עם הגבר ומשמרו שלא יחטא עוד:
ובלחוד. ובלבד שלא ישוב האדם לעשות העברה במזיד שוב אינו משמרו אפילו מהשוגג:
אין אטרחת עליו. אם מטריח הוא החבל למשכו יותר מדאי אע"פ שהוא משולש ינתק:
ה"ג נשא כתיב. חסר וי"ו ופירושו כמו ונשא אתכם נשא דכתיב בירמיה:
נשאת עון עמך. שכחת עון אחת כשהיו זכיות והעבירות שקולים וע"י זה כסית כל חטאתם שהזכיות מכריעות:
הדרן עלך פרק האשה נקנית

פרק ב

הלכה א

מתני' **האיש מקדש בו ובשלוחו**. בו תחלה ואח"כ בשלוחו וקמ"ל שמצוה בו יותר מבשלוחו דכי עסיק הוא בעצמו במצוה מקבל שכר טפי:
כשהיא נערה. וכ"ש כשהיא קטנה האב מקדשה והא דנקט נערה לאשמועינן דאסור לאדם לקדש בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה:
ואם לאו אינה מקודשת. בגמרא מפרש טעמא:
היתה אוכלת ראשונה וכו'. בגמרא מפרש אהי קאי:
גמ' **ווידא אמר דא**. כלומר עיקרא דשליחות מנ"ל דושחטו אותו איצטרך לר' נתן שאכילת פסחי' לא מעכבא כדאמרינן בפסחים פ' כיצד צולין א"כ לדידיה שליחות מנ"ל:
ווידא. כמו והיכן:
ויקחו להם איש וגו'. אחד לוקח לכל המשפחה:
אר"י שנייא היא. מעיקרא ליכא למילף מושחטו שליחות שהרי אדם יכול לשחוט פסחו של חבירו שלא מדעתו והא ודאי דאין שליחות אלא מדעת:
אין תימר. א"כ אף מויקחו ליכא למילף דאדם מפריש פסחו של חבירו שלא מדעת:

לית יכיל. אי אפשר לומר כן דאר"ז וכו':
אין השליח עולה משום עד. בין לקידושין בין ששלח ממון לבעל חובו אין השליח מצטרף עם עד להיות שני עדים:
היך עבידא. היכי דמי:
שילח שנים. מלבד השלוח לב"ש צריך שיאמר שיהא האח' שליח ושנים עדי' אבל אם אמר שיהיו כולן שלוחי' אין אחד מהן יכול להיות עד ולב"ה יכול לעשות שלשתן שלוחים והן הן עדיו ודוקא אמר לשלשה צאו וקדשו לי אשה אבל אם אמר לשנים לא והא דקאמר שלשתן שלוחים היינו מי שירצה מהם יכול להיות שליח והשנים אחרים עדים:
נראין דברים. הא דקאמרי ב"ה דשליח נעשה עד דוקא כשקידשה השליח בשטר:
אבל קידשה. השליח בכסף של המשלח אינו נעשה עד לכ"ע דה"ל נוגע בעדות שהרי לאחר שתיקנו רבנן שבועת היסת צריך העד לישבע שעשה שליחותו ואיירי בשיש כפירות ממון ביניהון שהאשה אומרת שלא קיבלה הכסף:
מכיון שהאמינתו התורה. שהרי הוא כופר בכל ואמר שנתן ואין עליו שבועת התורה אינו נוגע בעדות:
אתא עובדא. בא מעשה לפני רב והכשיר השליח לעד:
חד בר נש. אדם אחד הפקיד חבית של יין אצל קרפף של חבירו ושלח לו היין ע"י כתף ואח"כ כפר בו הנפקד:
וחייבו שבועה ע"י כתף. כעד אחד שמחייב שבועה דאורייתא:
איתמתני' אמרה. יש ברייתות שנויות שנשמע מהן שבכל התורה אמרינן שלוחו של אדם כמותו ויש ברייתות שנשמע מהן בהיפך:
ואם המר ימירנו. דאין אדם ממיר קרבן שאינו שלו דכתיב קרבנו לכך איצטרך כפל לשון לרבות שלוחו שממיר:
ה"ג ואם הפר יפר. כפל לשון לרבות שלוחו שמפר:
הוון סברין מימר. סברוהו למימר דמהכא שמעינן שבכל התורה אין שלוחו כמותו אלא שמיעט הכתוב בהני תרתי דשלוחו כמותו:
וסמך ידו וכו'. ברייתא שנויה במנחות פ' שתי מדות:
הוינן סברין מימר ס"ל דשלוחו כמותו. בכל התורה לכך איצטריך התנא דהכא בסמיכה מיעט הכתוב שלוחו מדכתיב ידו:
אדוניו לא בנו. דהאי אדוניו מיותר דכבר כתיב ברישא והגישו אדוניו אלא למעט בנו ושלוחו ומדאצטריך קרא למעט שליח ש"מ דבכל התור' שלוחו כמותו:

ורצע לרבות וכו'. דכתיב ורצע אדוניו את אזנו במרצע והל"ל ונתן את המרצע באזנו כדכתיב במשנה תורה ולקחת את המרצע ונתת באזנו ורצע למה לי לרבות שלוחו:

ופריך עד כדון. הניחא לרבי עקיבא דדריש לשונות כפולים אייתר לי' במרצע אלא לר"י דלא דריש לשונו' כפולי' אלא קסבר דברה תורה כלשון בני אדם דנרצע ע"י שלוחו מנ"ל:

ומשני אדוניו. דמיותר דרשי' אפי' הבא מחמת אדוניו כגון בנו או שלוחו נרצע על ידן:

תמן תנינן. גיטין פ"ו:

היא ואביה. מקבלין את גיטה או היא או אביה היא שיש לה יד ואביה שהתור' זיכתה לו לקבל קידושי' ואיתקש יציא' להוי':

מקבלין את גיטה. אמר ר' יהוד' אין שתי ידים זוכו' כאחת בגוף אחד אלא אביה מקבל את גיטה:

כן מחלוקת בקידושין. מגירושין נשמע לקידושין דלרבנן אם קידשה עצמה מקודשת ולר"י אינה מקודשת:

הכל מודי' בקידושין. דבעינן שיהיו מדעתה וכיון דבעינן דעת המקנה הלכך אביה ולא היא שהתורה זיכתה לו אבל גירושין שישנו בע"כ סברי רבנן בין היא בין אבי' דמה לנו דעתו כי מקבל לי' איהו נמי בע"כ הוא:

ה"ג שאביה מקדשה לא היא מודה ר"ל בנישואין. דאף רבנן מודו דצריך דעת אביה:

שלא הכל ממנה. כלומר לאו כל כמינה להפסיד מעש' ידיה לאביה דמשעת נישואין מעשה ידי' לבעלה אבל באירוסין עדיין מעשה ידי' לאביה לכך באירוסין אין צריכין דעת אבי':

ע"ד דר"י. כשאביה קיים היא כמאן דלית לה דעת דמי' וכ"ש שאינה עוש' שליח והיינו כדפרישית:

מתני' פליגא. כלומר מתני' קשיא לר"י:

והאשה מתקדשת בה ובשלוחה. האיש מקדש את בתו כשהיא נער' בו ובשלוחו וקס"ד מדסיפא בנערה רישא נמי בנערה ואפ"ה מתקדשת בה ובשלוחה וקשי' לר"י:

ומשני פתר לה. לרישא דאיירי בגדולה בבוגרת:

והתנינן. גיטין פ' האומר:

אונו גט עד שיגיע גט לידה. דאין שליחות לקטן הלכך המביאו לה יהא שלוחו של בעל להולכ' ויתננו לה ודוקא קטנה הא נערה הרי זה גט ש"מ דנערה עושה שליח וקשיא לר' יוחנן:

ומשני פתר לה ביתומה. נערה שאין לה אב דיש לה יד ושליחות:

ופריך והתנינן. בסיפא אם אמר אביה וכו' ומדסיפא ביש לה אב רישא נמי בדיש לה אב:

ומשני פתר לה לצדדין. מתני' לצדדין קתני וכדמסיק:
הא מתני' תפרש לה רישא ביתום' וסיפא בשיש לה אב. וחסורא מחסרא והכי קתני קטנה שאמרה וכו' אינו גט עד שיגיע גט לידה הא נערה ה"ז גט בד"א דקטנ' לא שייך בה שליחות בשאין לה אב אבל יש לה אב דשייך בה שליחו' ע"פ האב אפי' היא נערה ואם אמר אביה צא וקבל לבתי גיטה בין נערה בין קטנה ורוצה הבעל לחזור לא יחזור:
בו ובשלוחו. אבל בה ובשלוחה לא אלמא נערה שיש לה אב לא מקדשה עצמה וקס"ד דברי הכל היא:
פתר לה. למתני' דאתיא כר"י דפליג בגיטין ואמר אין שתי ידים זוכות כאח' וכ"ש בקידושין:
חד רב. חד מרבנן יצא מבית המדרש ואמר שהסכימו כולם הלכה למעשה כר"י וסמכו עליו:
לא. שהי' אותו תלמיד ראוי לסמוך על דבריו שמדקדק בשמועתו שאינו משכח אלא שלא הי' רחוק מבית המדרש למקום שאמר הלכה זו אלא כמן הים לעיר ששמה טיגני שהיה סמוכה לים מאוד ל"א לכך סמכו עליו דכיון דמקום קרוב הוא לא משקר כדאמרינן בעלמא הרוצה לשקר ירחיק עדותו אבל במקום קרוב חייש דלמא אתי אינש אחרינא ומכחישו:
קטנה שקידשה עצמה. אחר שהביאה שתי שערות והיינו נערה שלא אמר לה אביה לקבלם ולא ידע:
אביה ממאן. בקדושיה ולא היא דתנן עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות:
ופריך לא אתיא. הא דרבי אסי לא כר"י ולא כר"ל:
אין כר"י. אם כר"י אמרה לשמעתתיה לא שייך כאן מיאון דאפילו שתק האב אין כאן קידושין דהא לר"י לכ"ע אביה מקדשה ולא היא:
אין כר"ל. ואם כר"ל. אמרה לשמעתתיה:
נישואי תורה הן. קידושיה קידושין גמור הן ומה מהני מיאון דאב:
ומשני לא אתיא אלא כרבי יוחנן. כלומר לעולם כר"י ודקשיא אין כאן מיאון אינו דאף על גב דאר"י הכל מודים בקידושין שאביה מקדשה ולא היא:
מודה בה. ר"י דאם קידשה עצמה צריך שימאן אביה בקידושיה בפירוש אבל אם נתרצה למעשיה או אפילו ששתק קידושיה קידושין גמורין הן:
והכניסה שלא לדעת. לא הודיעתו לאביה נישואיה:
מגנונה. מחופתה:

סימן היה לו. לרבי בא בר כהנא על שמועה זו שאמר משמיה דר' יהושע בן לוי דריב"ל פליג אר"ל וכפי שהיא שנויה כאן לית היא פליגא אדרבה דמיא היא לדר"ל דהיך מה דאמר ר' שמעון בן לקיש תמן וכו':

אתא וכו'. כלו' אלא הכא שנויה אתא וכו' בשם ר' יהושע בן לוי וכו' ועקר קידושיה והיינו דפליג ארשב"ל דלדידי' קידושין מיהו הוי לרבנן דפליגי אר' יהודה:

וכנסה שלא לדעת. ואין אביה כאן:

מהו שתאכל בתרומה. אם כהן הוא זה שניסת לו ואע"פ שלא היה חופה זו לדעת אביה הואיל וקידושיה לדעתו אמרינן חופה נמי ניחא ליה או דלמא חיישי' שמא יבא אביה וימחה ונמצאת זרה אוכלת בתרומה חזקה שנכנסה לדעת. וכשיבא אביה לא ימחה וע"פ חזקה זו אוכלת בתרומה:

שכן משנה ראשונה. בכתובות פרק אף על פי ארוסה בת ישראל. לכהן אוכלת בתרומה:

מה נפק מן ביניהון. מאי איכא בין טעמא דרבי מנא לטעמא דרבי יוסי:

מעשה ידיה לבעלה. מטעם חזקה וה"ל כאשתו גמורה:

מעשה ידיה לאבי'. דאינה אלא כארוסה. אתא ר"י וכו'. פעמי' אם מתה בעלה יורשה כגון שהבעל מוחזק בנכסי מלוג שלם ומוקמינן ממונא בחזקתו מספיקא:

איתא חמי. בוא וראה שדברי שמואל הפוכי' ומה אלו קדשה לדעת וכנסה שלא לדעת שקידושי' קידושי דאורייתא אמר שמואל שאינה אוכלת הכא שקדשה שלא לדעת לא כ"ש:

ומשני שמואל עבד לה כיתומ'. דכיון שראה שנתקדשה וניסת שלא לדעתו ושתק מסתמא הפקיר זכות שיש לו בה דבשלמא נתקדשה לדעתו וניסת שלא לדעתו איכא למימר בחדא שתיקה מירתח רתח אבל כולי האי לא שתיק:

מתני' בשאמר אי אפשי בזו אלא בזו. דאי לא תימא הכי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא הא נמי כללא הוא ואם יש בכולן שוה פרוטה מקודשת אלא בשאמר אי אפשי וכו' והא דתנן עד שיהא באחת מהן ש"פ וכו' היינו עד שיהא באחרונה ש"פ:

מאן תנא ויי"ן כללא הוא. ולא אמרי' כיון דאמר ובזו ה"ל פרט:

ר"י. דתנן בפ"ה דשבועות אמר תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך שבוע' שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת רמ"א אפי' אמר חטה ושעורה וכוסמת חייב על כל אחת ואחת דקסבר ר"מ ויי"ן מחלקין ה"ה ה"נ וה"ל כאומר או בזו או בזו ואינה מקודשת לר"מ עד שיהא שוה פרוטה בכל אחת מהן אלא מתני' כר"י אתיא:

ה"ג **ונאכלת בתוך ל' יום**. וה"פ שנאבד או שהוציאה הסלע תוך שלשים יום דכי בעי הקידושין למיחל ליתנהו אפ"ה הוי קידושין:

אף רשב"א. ואף רשב"א דקאמ' בסמוך מלוה כפקדון אם נשתייר שם שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת מודה דהכא מקודשת אע"פ שנאכלו הקידושין:

ופריך מה. בין זו שנאכל הסלע תוך ל' למלו' דהא כיון שנאכל הסלע קודם שחלו הקידושין ה"ל הך סלע מלוה גבה וכי בעי קידושין למיחל ה"ל מקדש במלו' שאינ' בעין דלכ"ע אינה מקודשת:

ומשני מלוה לא נתנה לשם קידושין. אלא להוצאה ניתנה מקמי דניתחלו הקידושין וכי אמר לה התקדשי לי בה לאו דידי' הוא ולא מידי יהיב לה שיחולי הקידושין עליו אבל אלו לא ניתנו לה להוצאה אלא ע"מ להתקדש בהן ולהכי כי אכלה דידה אכלה וכי מטא זימנא מתקדש' בהן למפרע. אר"א וכו'. סיומ' דקושיא היא מעתה לדברי רב אע"פ שאכלה הראשונ' תצטרף עם האחרונה הואיל ולשם קידושין ניתנו:

ומשני פתר לה. הא דתנן היתה אוכלת ארישא כי אמר התקדשי וכו' דאיירי בשאמר אי אפשי בזו וכו' הלכך בעינן שיהא באחת מהן ש"פ:

ופריך ואין על ראשה. ואי ארישא קשי' הא דתנן היתה אוכלת וכו' עד שיהא באחת מהן וכו' משמע אפי' בקמייתא הא לאחר שאמר' אי אפשי בזו קמייתא לאו דידה היא ואיך תתקדש בה:

דרבי שמעון בן אלעזר היא. מתני' אתי' כרשב"א:

אפי' לא נשתייר ש"פ מקודשת. בההיא הנאה דמחיל ההלואה לגבה:

מלוה כפקדון. אם נשתייר בעין מהמלו' ש"פ מקודשת ואם לאו אינה מקודשת:

ה"ג **דהוא פתר לה במלו' שהמלו' אמר לה קח לך חטי' ולקח לה שעורי'**. וה"פ שר' לעזר מפרש להא דרשב"א ורבנן דפליגי במלוה היינו שאמ' האיש להאשה קח לך מן החטין שלי והלכה ולקח' מהשעורי' לת"ק כיון דלא לקח' ע"מ לגזול לאו גזלה היא אלא כמלוה דמי' ולרשב"א כיון דכגזלן הוא דשינה מדע' בעלי' לפקדון דמיא וה"נ כיון דאמ' אי אפשי בזו ואכלתה לרשב"א לפקדון דמי וצריך שיהא בה שוה פרוטה עדיין בעין ולאו בדאכלה כולה איירי אלא שהתחילה לאכול ממנו ואפי' בקמיית' דה"ל כשולח יד בפקדון דכדידה דמיא:

וקשי' מקדשין בגזיל. לרשב"א פריך דלדידי' דה"ל גזלני' איך תתקדש בגזלה זו שבידי' ולא משני מידי אלא הא דקאמ' בסמוך אית תניי תני מקדשין בגזלה היינו שינוייי' אקושי' זו:

ר"י בעי וכו'. את"ק דרשב"א פריך דמפרש במלוה אפי' לא נשתייר שם ש"פ מקודשת היינו בשלא נשתייר מחוב הלוואתה ש"פ וקשיא לי' א"כ במאי מקודשת בהנאת מחילת מלוה בשלמא מי שחייב לחבירו דינר נותן פרוטה להרווחת זמן או שימחול לו חובו אלא הא ודאי אין דרך בני אדם שיתנו ש"פ שימחול לו מלוה של פחות מש"פ:

ה"ג שמא ניתן ש"פ על פחות מש"פ:

אית תניי תני. יש בריייתות דתנינן בהו דמקדשין בגזלה:

א"ר מנא. ולא פליגי:

ה"ג בגזלה שהוא יכול להצילה מידה. דכל זמן שהיא בעין כפקדון דמי' ומתקדשת בה:

בגזלה שאינה יכול להוציאה מידה. דה"ל כמקדש בדבר שאינו שלו:

בגזלה שנתייאשו הבעלי' ממנה. והא דקתני מקדשין בגזלה לאו בגזלה שגזלה היא ממנו איירי אלא שמקדשה בגזלה שגזל הוא הלכך אם נתייאשו הבעלי' ממנה כדידי' דמיא ומתקדשת בה ואם לא נתייאשו הבעלים ממנה לאו כדידי' דמיא ואין מקדשין בה:

מתני'. הך ברייתא דתניא לעיל התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך וכו' איירי בשאמר לה סתם בפקדון שיש לי בידך דמשמע כמו שהוא עתה הן רב או מעט ואף היא שלא הקפידה לומר והוא שלא נגנב או נאבד מינח ניחא לה בכל מה שהוא:

עד שיהו כולן קיימין. דאי לאו הכי לא סמכא דעתה:

ופריך מה בינו למלוה. דלכ"ע לא נשתייר בעין אלא מקצת המלוה מקודשת דאף רשב"א לא פליג אלא דמלוה כפקדון וכשנשתייר ממנו שוה פרוטה מיהת מקודשת ובמלוה כמאן דאמר בכל מה שבידך הוא:

ומשני מלוה ניתנה להוציאה. ואין כוונתו שתהא כל ההלואה בעין אלא כל מה שהלויתיך מחול לך אפי' מה שאינו בעין הלכך בשיור שוה פרוטה בעין סגי אבל פקדון לא ניתן להוציאה וכוונתם שיהי' הכל בעין:

מעתה וכו'. דקס"ד הא דתנן היתה אוכלת וכו' אסיפא קאי דאמר בזו ובזו דה"ל כללא וה"ל כאומר בכולן תתקדש לי וכיון דאכלה ראשונה ראשונה מאי מהני שיש באחת מהן ש"פ הא מיהת אין כולן קיימין בשעה שיחולי הקידושין:

ומשני פתר לה. תפרש הא דתנן היתה אוכלת וכו' דקאי אריש דמתני' האומר התקדשי לי וכו' דקאמר אי אפשי בזו אלא בזו הלכך אם יש באחת מהן ש"פ מקודשת:

ופריך ואין על ראשה. ואם אריש קאי קשי' וכי בהא תנינא היתה אוכלת וכו' הא אפי' מנחת נמי בעינן שיהא באחת מהן ש"פ וכדתנן ברישא:

ומשני אר"א וכו'. כלומר לעולם אסיפ' ודקשיא לא תהא מקודשת עד שיהו כולן קיימין לא כן סברנו למימר דסיפא דמתני' אתיא כר"י דאמר אפי' בוי"ו כדתנן במתני' בזו ובזו

ה"ל כלל' וא"ר יוחנן לדברי ר"י הנכללין אם אמר שבועה שאין בידי חטין ושעורין וכוסמין אינו חייב אלא קרבן אחד אם נשבע לשקר:

ונפרטין. כגון שאין לך בידי חטין בפרוטה ושעורי' בפרוטה וכוסמין בפרוטה חייב ג' קרבנות כמה דהוא אמר בשבועה אם יש בנכללין באחד מהן פרוטה חייב קרבן אחד וה"ה אם יש בשלשתן פרוטה חייב קרבן אחד אבל בנפרטין אם אין בכל אחד מהן פרוטה אינו חייב קרבן כלל וכן בקידושין בכללין אם יש באחד מהן או בכולן פרוטה מקודשת ובנפרטין צריך שיהא באחד מהן שוה פרוטה:

אינה מקודשת. ולא אמרי' כיון דשליחתה קעביד ה"ל כאלו השליך סלע שלה אלא הואיל דלא הגיע מידו לידה אינה מקודשת:

ופריך מ"מ לא נכנס לתוך ידה כלום. אלא ודאי כיון דקעביד שליחותה ונתנו לעני מקודשת א"כ ברישא נמי דקעביד שליחותה וזרקו לים אמאי אינה מקודשת:

רוצה היא. להתקדש לו בהאי הנאה שרואה שהוא עושה טובה לעני:

אומר אדם לפועל. עכו"ם או עם הארץ:

לא משום שביעית. שמא יקח בשכרו פירות שביעית מן החשוד למכרם ותניא אין מוסרין דמי פירות שביעית לע"ה יותר מדמי ג' סעודות:

ולא משום מעשרו'. אם ע"ה הוא ויקח שאינו מעושר ולא נמצא שזה מאכילו דהא לא ספי לי' מידי אלא פריטי יהיב ליה:

ולא משום יין נסך. אם עכו"ם הוא לא נראה כמשקהו יין נסך דהא לא ספי לי' מידי אלא פריטי יהיב לי':

ואני נותן לך דמיו. דה"ל כלוקח האיסור ומאכילו דהשתא לא סליק נפשי' מיני' בפריטי: ה"ג אמר ר' זעירא נעשה החנוני שלוחו של בעל הבית לזכות לפועל ר' הילא אמר פועל זוכה לבעל הבית משל החנוני וחוזר וזוכה לעצמו אוף הכא וכו' ע"ד דר' הילא העני זוכה וכו'. וה"פ ר"ז ור' הילא פליגי בטעמ' דברייתא למה אם א"ל צא וקח לך וכו' חוששין על דמיו ואר"ז שהחנוני שלוחו שלבעה"ב ור"ה אמר שהפועל נעשה שלוחו של בעה"ב וה"ה כאן בקידושין לר"ז הבעל נעשה שלוחה של האשה ולר"ה העני שלוחה של האשה:

מה נפק מן ביניהון. מאי איכ' בין ר"ז לר"ה:

שאין שליחות לחרש. דשליחות ילפינן מדכתיב ויקחו להם איש שה לבית אבות ודרשי' איש למעוטי קטן וה"ה חרש א"נ משום דלית לי' יד וה"ה שליחות לית לי':

בשעת מתנה. כלומר בשעת נתינה:

במה קידשה. שהרי הסלע אינו שלו שלא נתייאשה ממנו:

רוצה היא. להקנו' לו הסלע שיקדשנה בו והוא יהי' חייב לה סלע:

אילו איתמר כלי. שחטף כלי ממנה וקדשה בו שפיר צריכין לטעמ' דידך אבל השתא דתני סלע כיון שדרכה להחליף ודאי סמכא דעתה שזהו לקידושין והוא יתן לה סלע אחר:

כנסי לי סלע זו. לפקדון:

אם. לאחר שנתנה לה הסלע לפקדון אמר לה הרי את מקודשת לי בסלע זו שבידך לפקדון ממני:

רצת. שאמרה בפירוש אין ה"ז מקודשת ואם לאו שלא אמרה אין אינה מקודשת כיון דלא יהיב לה מידי בשעה שאמר לה הרי את מקודשת לי:

אע"פ ששניהן רוצין אינה מקודשת. שהרי לא יהיב לה מידי דהא לאחר שבא המעות לידה הרי הוא שלה:

במנה זו. דדעתה אכולה הלכך אם חסר דינר אינה מקודשת:

דינר רע. דנפיק ע"י הדחק:

עד שעה שישלים. שאין הקידושין עד שתקבל את כולו:

ה"ג התקדשי לי במנה ונתן לה דינר ר' לעזר אומר מקודשת בראשון וכו'. דכיון דאמר לה מנה סתם ולא אמר מנה זו כיון דקיהיב לה דינר כמ"ד על מנת שישלים תנאו וכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי:

לכשישלים. חלין הקידושין:

אמר דין חזר בי' ר"י. מדין זה דמייתי בסמוך נראה דחזר בי' ר"י והודה לדברי ר"ל ל"א אמר ר' לעזר לר"י ברייתא זו דבסמוך דתניא במנה זו אינה מקודשת עד שישלים אבל במנה סתם מקודשת בראשון וחזר בו ר"י ולשון ראשון נראה עיקר:

חד וכו'. אדם אחד נתן משכון לחבירו על פיסוק המרובה ואח"כ כפר בו חבירו שלא נתן לו המשכון על המקח ובב"מ הגירסא וחזר בו והיא גירסא הנכונה:

ומקצת דמים נתן לו. ולא ערבון:

ה"ג אתא עובדא קומי ר"י ור' חייא בר יוסף ר' יוחנן אמר וכו':

או יתן לו בכל מקחו. כפי אשר פסקו או יקבל עליו מי שפרע ה"ה כאן אע"פ שלא נתן אלא דינר חלו הקידושין שהרי קונה כנגד כולו ש"מ שחזר בו רבי יוחנן:

או יתן לו בכל ערבונו. שאין ערבון קונה אלא כנגדו אבל מה שפסקו יתר על שיווי הערבון אינו צריך ליתן:

או ימסור למי שפרע. דדוקא בקרקעות הכסף קונה קנין גמור אבל במטלטלין כל זמן שלא משך אין הכסף קונה אלא להתחייב במי שפרע:

מודה רחב"י לר"י במקום שאין דרכו להקנות לחציין. כגון שקנה ממנו פרה או טלית ונתן לו מקצת הדמים קונה כולו לפי שאין דרך לקנותו לחצאין:
ואשה דרכו להיקנות לחצאין. בתמיה וכיון שכן אף רחב"י מודה לר' לעזר דמקודשת בראשון:
תריהון. תרווייהו אמרו בפירוש דאשה אין דרכה להקנות לחצאין:

הלכה ב

מתני' **של זהב ונמצא של כסף וכו'**. דאיכא דניחא ליה בהא ואיכא דניחא ליה בהא:
מתני' **בת ושפחה גודלת**. קולעת שער. אע"פ שאמרה בלבי היה להתקדש אינה מקודשת. דדברים שבלב אינן דברים:
גמ' **בכוס זה**. אמר לה התקדשי לי בכוס זה אם יש בו ובמה שבתוכו שוה פרוטה מתקדשת דבשניהם זכתה ומצטרפו' לשוה פרוטה:
ה"ג זכה בו אם יש וכו'. וה"פ אמר לה זכה בו אם יש במה שבתוכו לחוד ש"פ מתקדשת:
לא זכת. טעמא קאמר למה אין מצטרפין גם שיווי הכוס עצמו לפי שבלשון זה שאומר זכה בו לא זכת אלא במה שבתוכו בלבד:
לשבח יחסים. כגון לוי ונמצא כהן וכו' דאינה מקודשת דלא ניחא לה בשבחו שהוא מתגאה עליה ולא פליגי אלא בשבח ממון:
מתני' אמרה כן. מתני' נמי דייקא דקתני בסיפא ע"מ שאני כהן ונמצא לוי ולא פליג ר"ש:
גמ' **ופריך הניחא כהן ונמצא לוי**. אינה מקודשת שהטעה לגריעותא אלא כהן ונמצא לוי מ"ט אינה מקודשת הרי הטעתו לשבח:
ומשני יכולה היא לומר איני רוצה בשבחו שרוחו גסה עלי:
ופריך הניחא בן כרך ונמצא בן עיר. שאינה מקודשת שהטעתה דבכרך שכיחי כל מילי אבל לא בעיר אלא בן עיר ונמצא בן כרך מ"ט הרי לשבת הוא:
ומשני יכולה היא לומר רצוני להיות בצנעה משא"כ בכרך שכיחי רבים:
רחוק ונמצא קרוב. מ"ט הרי לשבח היא:
ומשני יכולה היא לומר. רצוני להיות מקפץ ומנתר בהליכתי לבית המרחץ ובחזירתי לביתי:
ה"ג ע"מ שאין לו בת או שפחה גודלת ויש לו ניחא. דהא חזינן דיש לו אלא ע"מ שיש לי ואין לו קאמרת דאינה מקודשת ודאי אמאי הגע עצמך למה לא ניחוש שמא יש לו אחת בסוף העולם:
כיני מתניתין. כן היא משנתינו שאמר ע"מ שיש לי בת לגדלותיך לקלוע שערך ושפחה לשמשך ואם יש לו במקום אחר לא מהני מידי דלא קיים תנאו:

הלכה ג

מתני' **אינה מקודשת**. דדוקא קאמר ליה מקום פלוני שיש לו שם אוהבים ואם יבא אדם לגנותו ימחו בידו:

הרי היא. שם תמצאנה ואין זו קפידא:

גמ' **מתני' דלא כר"ל**. דתנן בגיטין פ' התקבל האשה שאמרה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקבלה לה במקום אחר פסול ר"א מכשיר דקסבר מראה מקום היא לו א"כ ה"כ גבי קידושין כי אמר איהו קדש לי אשה במקום פלוני לר"א מראה מקום הוא לו ובמתניתין תנן דאינה מקודשת:

ה"ג עד שיאמר לו אל תקדשנה לי אלא במקום פלוני והלך וקידשה במקום אחר אוף ר"א מודה שאינה מקודשת הרי זו במקום פלוני אוף רבנן מודיי שמראה מקום הוא לו:

הלכה ד

מתני' **על מנת שאין עליה נדרים**. בגמרא מפרש באיזה נדרים אמרו:

תצא שלא בכתובה. דאמר אי אפשי באשה נדרנית:

ה"ג ע"מ שאין עליה מומין ונמצאו בה מומין אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה שכל המומין הפוסלין וכו'. ומומין הפוסלין בכהנים מפורשין בבכורות פרק מומין אלו:

גמ' **תנינן מומין**. תנא דמתניתין פירש לן איזהו מומין הפוסלין בנשים דהיינו המומין הפוסלין בכהנים המפורשים בבכורות אבל לא פירש באיזהו נדרים אמרו שתצא שלא בכתובה:

נדרה שלא לאכול בשר וכו'. דנדרי עינוי נפש הן ומתגנה על בעלה בכך:

כלי פשתן וכו'. אם נדרה שלא ללבוש כלי פשתן הדקים הבאים ממקום בית שאן אע"פ שלבנים הן ה"ל כאלו נדרה שלא ללבוש בגדי צבעונין ואינה מקודשת:

מתניתין בשאמר שאין עליך נדרים. מסתמא לא קפיד אלא במידי דקפדי אינשי והן נדרי עינוי נפש:

ה"ג אבל אם אמר ע"מ שאין עליך כל נדר אפילו נדרה וכו' בכתובות פרק המדיר. וה"פ כיון דחזינן דקא קפיד אכל מילי ממילא לא נתקיים התנאי ובטלו הקידושין:

הלכה. האשה אחר הקידושין אצל החכם והתיר לה הנדרים שהיו עליה בשעת הקידושין:

וריפאה. מן המומין שהיו בה בשעת הקידושין:

עוקר את הנדר מעיקרו. שהרי פותח לה בחרטה אדעתא דהכי מי נדרת והיא אומרת לא והחכם אומר לה הרי הנדר מביא לך לידי כך הלכך לאו נדר הוא ומותר לך נמצא כמי שלא היה עליה נדר בשעת הקידושין:

אלא מכאן ולהבא. אבל עד עכשיו היו בה נמצא שבשעת הקידושין הטעתו:

אצל הזקן והתיר לה אינה מקודשת. דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ואדעתא דהכי לא קדשה:

מתניתין. הך ברייתא דתני הלכה אצל הזקן אינה מקודשת אתיא כר"א:

ה"ג דתנינן תמן אר"א לא אסרו זה אלא מפני זה מ"ט דר"א בדין היה וכו' וכ"ה בכתובות. וה"פ בגיטין פרק השולח תנן המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר וכו' רמ"א כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושא"צ חקירת חכם יחזיר ראי"א לא אסרו זה אלא מפני זה:

בדין היה. שנדר שצריך חקירת חכם יחזיר דטעמא מאי אמרו המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר משום קלקולא שיאמר אלו הייתי יודע שהחכם יתיר נדרה לא הייתי מגרשה נמצא הגט בטל ובניה ממזרים ובנדר שצריך חקירת חכם לא שייך האי קלקולא שהכל יודעין שהחכם יכול לעקור הנדר אלא שלא היה רוצה שתתבזה אשתו בב"ד אלא מפני מה אסרוהו מפני נדר שא"צ חקירת חכם דיכול לכחש ולומר אלו הייתי יודע שאני יכול להפר לא הייתי מגרשו והא דקאמר בטעמו דר"א שזקן עוקר את הנדר מעיקרו נראה דל"ג ליה וכ"ה בבבלי בכתובות:

מותרת להנשא בלא גט. המקדש אשה ע"מ שאין עליה נדרים ויש עליה נדרים שהחכם יכול להתירן ולא הלכה מותרת להנשא בלא גט:

הוון בעיי מימר. סברוהו למימר:

מ"ד מותרת וכו' אתיא כר' לעזר דאמר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ובודאי מעיקרא על מנת שתלך לחכם לא קידשה:

רבנין. רבי מאיר דפליגי אר"א וכדפרישית:

כולה רבנן. חזרו לומר דשני ברייתות כרבנן:

ה"ג כולה רבנן מ"ד מותרת וכו' והוא מתיר לה אם נדרה. ויהיו קידושי הראשון תלין עליה למפרע ובניה מן השני ממזרים אף היא אינה נשאלת עליו לפיכך מותרת להנשא בלא גט:

שלא תלך אצל הזקן וכו'. דאטו כל הנשים דינא גמירי:

מתניתין. דתנן כנסה סתם תצא שלא בכתובה אלישא קאי שקדשה על תנאי אבל קדשה וכנסה סתם יש לה כתובה דאמרינן מדלא אתני מעיקרא מסתמא ידע ומחיל או דלא קפיד כלל:

אפילו קדשה סתם וכו' אין לה כתובה. שיכול לומר אי אפשי באשה נדרנית וסיפא דמתניתין כנסה סתם איירי בשקדשה נמי בסתם:

וצריכה ממנו גט אפילו קידשה. ובעל על תנאי דאימא משום חיבת ביאה מחל לבסוף התנאי והרי היא מקודשת למפרע לכך צריכה הימנו גט אבל כתובה לית לה אפילו בכנסה סתם וכדאר"י בסמוך:

מה אמר בה רשב"ל. מי אמרינן טעמא דרשב"ל דיש לה כתובה מפני שקדשה סתם מסתמא לא קפיד אנדרים או דלמא מן הסתם ודאי בקידושין דעתו שלא יהיו עליה נדרים והכא כיון שכנסה סתם אמרי' אחולי אחיל הלכך בגירשה מן האירוסין לית לה כתובה:

בעא נשמעינה מן הדא. סברוהו למפשט מהא דתנן בכתובות פרק המדיר:

האב צריך להביא ראיה. אם בא לתבוע כתובה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה צריך להביא ראיה שנולדו בה מומין אלו משנתארסה:

ה"ג הא אם לא הביא האב ראיה אין לה כתובה. ש"מ אף דקדשה סתם אם יש בה נדרים או מומין אין לה כתובה מן האירוסין. ואף הגירסא שלפנינו יש לדחוק ולפרשה כך:

ופריך מה חמית וכו'. מה ראית לומר דמתניתין דכתובות איירי בשקדשה סתם:

ה"ג וגרשה מן האירוסין אנן קיימין:

ומשני מן דבתרא. מסיפא דמתניתין מוכח דתנן בד"א במומין שבסתר וכו':

ואם. כדסלקא אדעתך דבקדשה על תנאי איירי הא אפילו במומין שבגלוי יכול לטעון דטעמא מאי אינו יכול לטעון במומין שבגלוי דאמרינן כיון דראה ושתיק מחיל כי התנה ודאי לא מחל אלא דאי בקדשה סתם איירי רישא סיפא:

אמור. סיפא דסיפא תקשה לרשב"ל אם נוקמי מתניתין דבקדשה בסתם איירי:

הבעל צריך להביא ראיה. שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות:

אין לה כתובה. ואמאי הא ארשב"ל לעיל קדשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה אלא ודאי דמתניתין דכתובות בקדשה על תנאי איירי הלכך אם הביא הבעל ראיה אף על פי שכנסה סתם אין לה כתובה:

מתני'. סיפא דמתניתין דכתובות איירי בשנכנסה לרשות הבעל ועדיין לא בעלה והא דאמר ר' שמעון בן לקיש קדשה וכנסה סתם יש לה כתובה היינו בשכנס ובעל דאמרינן מסתמא נתרצה בקידושין אפילו יש בה מומין דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות:

הוסיפו עליהן. מומין בנשים שאינן בכהנים:

בעור הפנים שנו. שהשומא עומדת בעור הפנים הלכך אפילו אין בה שער נמי הוה מום:
וזו. שומא העומדת בעור הפנים לא מן המומין שבגלוי הוא בתמיה:
ומשני תיפתר. תפרש דאיירי בעומדת תחת הכפה שבראשה פעמים מיגליא ופעמים מיכסיא:
ה"ג בין בגוף בין בפנים ה"ז מום:
כגון. האי דינר היוצא בהרי אררט ושיעורו כחצי זהב היוצא בארץ ישראל וכל שהוא דבר מועט יותר מחצי זהב והיינו שיעורו דאיסר האיטלקי:
אשה. שראשה קרחה ושורה שער מקפת מאזן לאזן מי הוי מום באשה או לא:
בעיי משמיענא מן הדא. סברוהו למפשט מהא:
ולא אדכרון. ולא הזכירו קרחה שהוסיפו עליהן באשה אלא ודאי דבקרחה שוה אשה לאיש דאינו מום:
מום הוא. דלמא לעולם כה"ג הוה מום ודקשיא ליתני נמי קרחה איכא למימר דלא תני בברייתא דהוסיפו עליהן אלא דבר שהוא מאוס בשניהם באיש ובאשה ואפ"ה לא הוה מום אלא באשה אבל לא באיש אבל דבר שהוא נוי באיש כגון קרחה ושיטה שער מקפת לא קתני מום באשה:
תדע לך שהוא כן. דלא תני אלא דבר שהוא מכוער בשניהם:

הלכה ה

מתני' **סבלונות**. דורונות שדרך החתן לשלוח לארוסתו:
אינה מקודשת. ולא אמרינן יודע היה שאין קידושיו קידושין וגמר ושלח סבלונות לשם קידושין אלא אמרינן מחמת קידושין ראשונים שלח:
וכן קטן שקידש. ושלח סבלונות משהגדיל:
גמ' **וכולן שבעלו**. כגון שקידשה בטעות או בפחות משוה פרוטה קנו דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגמר ובעל לשם קידושין:
ה"ג רשב"י אומר משום ר"ש וכולן שבעלו לא קנו:
אם קנו. למ"ד קנו מי הוה קנין גמור בין לקולא בין לחומרא או דלמא לחומרא דוקא הוי קנין אבל לא לקולא:
קנו לחומרין. אם קדשה אדם אחר צריכה גט משניהם או אחד כונס וא' מגרש:
כל תנאי שהוא מעשה מתחלתו. שהקדים המעש' שיש עליו לעשות לתנאי שהוא מבקש ממנו כגון קח מאתי דבר זה ע"מ שתעשה לי דבר פלוני:
מקודשת לחומרין. דמספקא לן אי הלכה כר"מ דאמר כל התנאים צריכין שיהיו כתנאי בני גד ובני ראובן והתם כתיב אם יעברו ונתתם והיינו תנאי קודם למעשה והכא תנאו

בטל או הלכה כרחב"ג דאמר לא בעינן כתנאי ב"ג וב"ר ותנאו קיים הלכך מקודשת לחומרין:

דלא כר"ש. דאמר אם בעלו לא קנו דלשם קידושין ראשוני' בעל וה"ל כאלו אמר הריני מקדשך בבעילה על תנאי כך וכך אע"ג דהמעשה דבעילה נעשית קודם התנאי ואפ"ה לא קנו ש"מ דר"ש כרחב"ג ס"ל דלא בעינן תנאי קודם למעשה:

מקודשת לחומרין. אף ר"ש מודה דמקודשת לחומרין ופליג את"ק דאמר קנו לגמרי דקסברי דתנאו בטל ל"א אף ר' יודן כר"ח ס"ל דאף לת"ק קנו לחומרין ולא הוסיף ר' יודן אלא היך עבידא וכו':

היך עבידא. היכי דמי מעשה קודם לתנאי:

בקידושי מלוה. המקדש במלוה לחומרא מקודשת ואינה מקודשת:

ובקרקעות. אם מכר לו קרקע שנקנה בכסף אם א"ל מלוה שיש עליך יהא לך בשביל המכר ונתרצה לו לא קנה:

ביקש. הלוקח להעמיד לו מקחו מהו מי אמרי' שאין מוסרין אותו למי שפרע והמקח בטל או דלמא ה"ק אין די שקיבל על עצמו מי שפרע אלא צריך לקיים המקח או נאמר אם יש לו להמוכר בעין בשעה שנתרצה המקח קיים ואם לאו המקח בטל:

נשמעינה מן הדא. ותא שמע דתנן בב"מ איזהו נשך ואיזו תרבית המרבה בפירות כיצד לקח הימנו חטים בדינר זהב הכור וכן השער עמדו חטים בשלשים דינר א"ל תן לי חיטי' שאני מוכרן ולוקח בהן יין א"ל חיטיך עשויות עלי בשלשים דינר והרי לך אצלי בהן יין ויין אין לו ש"מ אם יש לו יין הוה מקח גמור ואין בהן משום רבית:

תני ר"ח. מפורש דאם יש לו יין חייב ליתן לו והתם למלוה דמי ש"מ דבמטלטלין קנה אם יש לו:

ר' יצחק שילא. כך שמו:

אמר לתמן. שלח לבבל:

הוון ידעין. הוו ידעין דפסק ר"ח בשם ר"י בקידושי מלוה לחומרא ואינה מקודשת לגמרי:

ובאיש. והרע לר"ז:

ופריך למה. הרע לו:

ומשני בגין. בשביל שהיו מחמירין בקידושי מלוה כקידושין גמורין והקיל עליהם:

אר"י בר' בון. לכך הרע לר"ז שהיו נוהגין להקל בקידושי מלוה שאינן כלום ור' שמואל החמיר עליהם שאם בא אחר וקדשה שתופסין בה הקידושין וצריכה גט משניהם ל"א ר' יוסי אמר שיפה עשה רשב"י שאמר להן שאינו אלא חומרא בעלמא כדי שאם קדשה אחר יהו קידושין תופסין בו:

הלכה ו

מתני' **כאחת**. שאמר הרי שתוכם מקודשות לי:

אינן מקודשות. ואין אחת מהן צריכה גט דכיון שאינו בזה אחר זה דאם קידש הראשונה ואח"כ קידש את השניה אין הקידושין תופסין בשניה דכתיב ואשה אל אחותה לא תקח אף אם קידש שניהם בבת אחת אין הקידושין תופסין בשניהם וה"ה לכל שאר העריות שיש בהן כרת אין הקידושין תופסין בהם:

ושל שביעית היתה. בגמרא מפרש מאי אתא לאשמועינן:

גמ' **ה"ג ערוה ושאינה ערוה וכו'**. וה"פ המקדש שתי נשים כאחד ואחת מהן אסורה עליו איסור ערוה והשניה מותרת לו אותה שאינה ערוה מקודשת ואין הערוה מעכבת הקידושין:

ש"מ. ממתני' חמש דיני':

את ש"מ שה' נשים מתקדשות כאחת. דסד"א דוקא ד' נשים מתקדשות כאחת דמגיע עונה לכל אחת לחודש דהשי תנן ביבמות פ' החולץ וממתני' שמעינן דהתם עצה טובה קמ"ל אבל לדינא אם קידש אפי' חמש כאחת הקידושין תופסין בהן:

שהאשה מקבלת קידושיה וקידושי חברתה. דסד"א כיון דע"י קבלת אחת מהן הקידושין לכולם הן נעשית צרות ובכל עדות שהאשה כשרה אין הצרה כשרה לא תיהני קבלתה לחברתה קמ"ל אין האחיות מקודשות אבל הנכריות מקודשות דשליחותייהו כיון דעבדא עבדא:

ה"ג ואין מקדשין בגזלה. וה"פ מדקתני ושלהם היתה ושל שביעית היתה טעמא דשביעית דהפקר הוא הא דשאר שני שבוע לא ואפי' נכריות אינן מקודשות שאין אשה מתקדשת אפילו בגזלה דידה:

ומקדשין בפירות עברה. ולא אמרי' כיון דכתיב בפירות שביעית לאכלה ולא לסחורה קידושי אשה נמי לקנין דמי' קמ"ל דאפ"ה מקודשת:

ואין קידושין תופסין. בכל העריות ואפילו חייבי כריתות ודלא כר"י דאמר אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד א"נ קמ"ל דאף ר"י מודה דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות באחיות המקדש שתי אחיות כאחת שאמר אחת מכם תהא מקודשת לי לא קידש אפילו אחת מהם דקידושין שאין מסורין לביאה לא הוו קידושין:

ובחטאות. אם הפריש שני קרבנו' על חטא אחד והקריבן כיפר:

היך עבידא. היכי דמי דהא אם הקריב אחת מהן השני תמות או תרעה:

שחט שתי חטאות. כאחד לשם חטא אחד וזרק דמן והעלה אימוריהן של שניהן כאחד:

המזבח בורר את הראוי לו. כלומר שתיהן לא ירדו אלא המזבח יברור הראוי לו וא"צ להביא חטאת אחר דהא ממ"נ יש לו כפרה:

ושתיהן אסורות באכילה. דהא אחת מהן ודאי נשחטת שלא לשם חטאת ואין ידוע איזו היא:

שחט שני אשמות וכו'. קמ"ל אע"ג דאשם שנשחט שלא לשמו כשר אפ"ה שניהן אסורי' באכיל' דאידך ה"ל כשוחט חולין בעזר' דאסור באכילה:

שחט את הראשון. מי שהפריש שתי חטאות לשם חטא אחד ושחט הראשון שלא לשמו והשני שחט לשמו כיפר השני ושניהן אסורין באכילה שאין הראשון כשר שלא לשמו דחטאת שנשחט' שלא לשמו פסול' אלא מפני השני שנשחט לשמו יש להכשיר הראשון דהא מעתה לאו חטאת היא מ"מ בשעת שחיטה כבר נפסלה:

על מה השני בא ומכפר. וכי על טומאה שאירעה בין זה לזה הוא מכפר בתמיה הא שניהן בבת אתת נשחטו ועוד הא אין חטאת באה אלא על חטא שהופרשה עליה. והא דנקט על טומאה לאו דוקא אלא על חטא שאירע לו בין זה לזה קאי ושיגרא דלישנא דפ"ק דשבועות נקיט:

ופסחים. אם שחט שני פסחים על אדם אחד כאחת:

לא כיפר. שהרי שתיהן אסורות באכילה שאחד מהן פסול דה"ל כנשחט שלא למנויו שאין אדם אחד נמנה על שני פסחים כאחת ואין ידוע איזו הוא ופסח עיקרו לאכילה באה לכך לא כיפר ואינו יוצא בפסחים אלו:

ודלא כר' נתן. דעיקרו של פסח הוא שתהא הזריקה לשם בעלים ואכילת פסח אינה מעכבת והא דכתיב איש לפי אכלו למצוה:

הלכה ז

מתני' **בחלקו**. שחלק עם אחיו הכהנים:

אינה מקודשת. בגמרא מפרש:

במעשר שני. דקסבר ר"מ ממון גבוה הוא:

רי"א מזיד קידש. דקסבר מע"ש ממון הדיוט הוא:

ובהקדש. של בדק הבית:

ובשוגג לא קידש. בגמרא מפרש טעמיה:

גמ' **דברי הכל**. הא דתנן ברישא המקדש בחלקו מקדשי קדשים וכו' אינה מקודשת אתיא כדברי הכל כרבי מאיר וכר"י:

במחלוקת. אף ברישא פליגי ומתני' דר"מ ור' יהודא סובר דמקודשת:

תמן תנינן. פ"ק דמע"ש:

ה"ג ובעל מום חי ושחוט:
ומקדשין בו את האשה. דממוני' הוא:
חי לא שחוט. הא דתנן תמים חי דוקא חי אבל שחוט אפי' בזמן הבית אין מוכרין אותו ואין מקדשין בו את האשה כדמסיק לקמן מקרא:
ואר"י בן פזי. הא דאמר ר' יוחנן במחלוקת היינו טעמייהו:
מה מעשר בהמה אין מקדשין בו את האשה. דילפינן מחרמי כהנים דכתיב בהו לא ימכר ולא יגאל וגבי מעשר כתיב לא יגאל מה להלן אף מכירה בכלל ה"נ מכירה בכלל האיסור וקידושי אשה למכירה דמיא וילפינן כל הקדשים ממעשר בהמה:
מה הבכור מקדשין בו את האשה. לקמן מפרש טעמא:
ופריך מחלפא שיטתיה וכו'. קשיא דריב"פ אהדדי:
תמן. אגב שיטפא דלישנא דסוגיא דמעשר שני קאמר כאן תמן וקאי אהא דאריב"פ הכא דלר' יהודה בכל הקדשים מקדשין את האשה לאחר שחיטה דהא בחלקו תנן והיינו כשנשחט וכולהו יליף מבכור א"כ בכור מקדשין בו שחוט והא דתנן במעשר שני בכור מוכרין אותו תמים חי איירי בזמן הזה שא"א לשוחטו תמים והתם קאמר חי לא שחוט אפי' בזמן הבית:
ומשני תמן. הא דאמר ריב"פ הכא דיליף ר"י קדשים מבכור משמיה דנפשיה הוא דקאמר הכי והא דאמר התם חי ולא שחוט משמיה דריב"ל הוא דקאמר וליה לא ס"ל:
אפי' תימר. כלומ' איבעית אימא תרווייהו משמיה דנפשיה אמרן ול"ק דמתני' דהכא נמי איירי במקדש בקדשים חיים והא דתנן המקדש בחלקו היינו בחלק הראוי לו ליפול כשישחט:
ובשרם יהיה לך כחזה התנופה. בבכור שחוט הכתוב מדבר וסובר ריב"ל דבחזה ושוק לכ"ע אינה מקודשת ומתני' דהכא אתיא ככ"ע:
יהיה לך. בהווייתן יהו שלך לקדש בו האשה:
ריבה לו. לבכור הוויה אחרת שיהיה כשלמים שנאכלין לשני ימים ולילה אחד:
תמן תנינן. דמאי פ"ק:
חלת ע"ה. שתיקן לו גבל חבר ורוצה ליתן החלה לכהן חבר פטור מן הדמאי:
והמדומע. ע"ה שנתערב לו תרומה בחולין פחות ממאה שנתן הכל לכהן פטור מן הדמאי:
והלקוח בכסף מעשר. שלקח דמאי בכסף מעשר אפי' ודאי:
ושירי מנחות. של ע"ה דבמנחות לא חיישינן שמא הביא ע"ה דבר שאינו מתוקן:

וכולן. הנך דתנן דפטורים מן הדמאי אם קרא שם לתרומת מעשר ומע"ש שלהם כשאר דמאי שאין מפרישן ממנו אלא תרומת מעשר ומע"ש אבל מעשר ראשון ומעשר עני אין מפרישין ממנו דאמרינן המע"ה:

מה שעשה עשוי. וצריך שיתן התרומת מעשר לכהן ומ"ש צריך לאכול בירושלים:

חוץ משירי מנחות. הא דתני וכולן לאו דוקא דשירי מנחות הן ממון גבוה ואפי' קרא שם לאו כלום הוא:

השאר במחלוקת. הא דתני מה שעשה עשוי לא אתיא ככ"ע דאיכא דפליגי ביה:

היידא מחלוקת. באיזה מהן איכא מחלוקת ושירי מנחות ככ"ע:

מה אנן קיימין. כמאן מוקמינן הך ברייתא דנימא בשירי מנחות לכ"ע לא עשה כלום אבל בשאר מחלוקת דהא אף בשירי מנחות מחלוקת:

אין כר"מ. הא לדידיה הלקוח בכסף מעשר שני הוא כשירי מנחות דהא קסבר ר"מ מעשר שני ממון גבוה כשירי מנחות:

אין כר"י. אף בשירי מנחות מה שעשה עשוי דהא קסבר ר"י המקדש בקדשים מקודשת דילפינן מבכור וה"ל ממון כהן:

ה"ג א"ל מר' ירמיה:

ואמרית. שפיר אמר רבי ירמיה לעיל והשאר במחלוקת דהוא שמע הא דא"ר לעזר המקדש בקדשים אינה מקודשת אתיא אף כר"י הלכך אר"ל שירי מנחות לדברי הכל לא עשה כלום וא"ר ירמיה והשאר דהיינו הלקוח בכסף מע"ש לחודא במחלוקת אבל בשירי מנחות לד"ה לא עשה כלום:

ה"ג ר' יוסי דלא שמיע ליה. הדא דר"ל דאמר ד"ה הוא הוא אמר וכו' וה"פ ר"י כיון דלא שמיע ליה הא דר' לעזר וסבר דאף בקדשים מחלוקת ר"מ ור"י וכר' יוחנן לפיכך מיבעיא ליה איזהו במחלוקת וכדמסיק:

כד דמך. כשמת ר"מ צוה ר"י שאל יכנסו תלמידי ר"מ לבה"מ שהן קנטרנים להראות שהן חריפים ואין עומד לנגדם:

דחק סומכוס. ונכנס:

ה"ג ואמר המקדש בקדשי קדשים אינה מקודשת וא"ל ואשה נכנסת. בעזרת כהנים וקדשי קדשים שהוציאן אפי' לעזרת נשים נפסלים ביוצא:

א"ל ר' יוסי במקדש ע"י שליח. שעשאה האשה שליח לקבל קידושיה בעזרה:

במה קידשה. המקדש בקדשי קדשים:

בגופו. בקדשים עצמן אע"ג דאסורים לאכלם מ"מ כיון שעשה לה הנאה ונתן לה חלקו ה"ל כאומר הרי את מקודשת לי ע"מ שאדבר עליך לשלטון מקודשת אע"פ שלא נתן לה כלום אלא שעשה לה הנאה:

בטובת הנאה שבו. שיכולה למוכרו לכהן בפרוטה:

או נאמר. דלא פליגי ר"ל ור"י דמאי דאר"ל בגופו היינו בחזקת טובת הנאה שבו:

מקדשין בפרוטה של מע"ש. לר"י דאמר מע"ש ממון הדיוט הוא אפי' לכתחלה מקדשין בו:

לא עלתה על דעתו וכו' הא דאר"מ בהקדש בשוגג לא קידש היינו טעמא שלא עלה ע"ד לעבור על דברי תורה להוציא הקדש לחולין ואם קידושין הן הרי נתחלל שזו הוא הוצאתו כשהוציאו מרשות גבוה ונתנו לה:

אחת וכו'. בהקדש ובמע"ש חלוקים טעמייהו למה בשוגג לא קידש וכדמפרש ר' יונה בסמוך:

ה"ג ואחת לא עלתה על דעתה:

ה"ג אר"י הקדש לא עלתה על דעתה. לעבור על דאורייתא וכדפרישית:

ומ"ש לא עלתה ע"ד. משום טירחא דאורחא להעלותו לירושלים ואם היתה יודעת שהוא כן לא היתה מקבלת לשם קידושין וה"ל כמו קידושי טעות:

הקדש. לא עלה ע"ד שניהם דקראן הכתוב מועלי מעל שהרי על ידי שניהם יוצא ההקדש לחולין:

מע"ש עלתה על דעתו. דניחא ליה דנקני ליה איתתא ממילא ולא על דעתה משום טרחא דאורחא כדפרישית:

הקדש מזיד. המוציא מעות של הקדש במזיד מתחלל ויוצא לחולין בלא פדיון. ופריך והא תני בשגגה. נפש כי תחטא בשגגה ומעלה מעל:

פרט למזיד. שאין בו מעילה:

ומשני הדא דאת אמר. בשגגה לא אתי אלא למעט מזיד שאינו מוסיף חומש בתשלומין ופטור מקרבן הא להוציא ההקדש לחולין אפילו במזיד יוצא:

ה"ג ר' חמא בשם ריב"ח שלמי' יוצאין לחולין בלא פדיון. וה"פ לר"מ קדשי' קלי' מתחללין במזיד ק"ו קדשי קדשים מתחללין קדשים קלים לא כ"ש ויוצאין לחולין בלא פדיון:

מקדשי. דכתיב וחטאה בשגגה מקדשי ה' ודרשינן מקדשי ולא כל קדשי כמעט קדשים קלים:

ומשני הדא דאת אמר. לא אתי קרא אלא למעט קדשים קלים מחומש וקרבן הא לחולין יוצאין אף קדשים קלים:

תמן תנינן. שקלים פ"ז:

מירושלים ועד מגדל עדר וכמדתה לכל רוח. זכרים עולת נקבות זבחי שלמי' דחיישינן שמא מירושלים יצאה ורוב בהמות היוצאות ממנה זבחי' הם ואיכא לספוקי בכל זבחים שהיה ראוי להם הלכך זכר דחזי לעולה מספקא לעולה:

בבא. לחוב בדמיהן שנו דקשיא לי' זכרים עולות הוא דהוו זבחי שלמים לא הוו בתמיה דלמא שלמי' הוא והאיך מקריב לה עולה לכך מפרש דאיהי ודאי לא קרבה אלא אם בא אדם זה לעשות לה תקנה ובא לקבל על עצמו חוב כל דמי' שהוא בספק ולהוציאה לחולין ולהקדיש דמיה אם זכר הוא נתחייב אף בדמי עולה דחיישינן שמא עולה היא:

ואומרין לו לאדם וכו'. דודאי תמימים אינן נפדין דרך חילל אלא ע"כ לומר דאמרי' לו שיתכוין לגוזלה ולקנותה מיד המקדיש ולזכות בה ולשנות בה ואחר שהוציאה לחולין בא לחוב בדמיהן וקשיא וכי אומרים לאדם צא ומעל בקדשים כדי לתקן הבהמה שמצא:

ה"ג אלא הילכו בהן אחר הרוב אם רוב זכרים עולות וכו'. וה"פ אם רוב בהמות שנמצאו זכרי' כולן עולות והן עצמן יקרבו עולות ואם רובן נקבות אף זכרים שבהן שלמים:

ופריך אין שלמים באין זכרים. נמי וא"כ אף זכרים ניחוש שמא שלמים הן:

ומשני כיצד הוא עושה מוציאן לחולין. שלא ע"י פדיון אלא מתכוין לגוזלן ע"מ שיחזרו להיות עולות ואין זה חטא דהא מקריבן על גבי מזבח א"נ גם זה מן הקושי' כלומר אף לר"י קשיא כיצד הוא עושה וכו' אלא שמוציאן לחולין ומשני דתנאי בית דין הוא וכו' ול"ק לר"י:

ה"ג אמר רבי זעירא כמה דאת אמר תמן וקשי' ויש חטאת קריבה עולה אר"ח תנאי ב"ד הוא על המותרות שיקרבו עולות כן אמר אוף הכא תנאי ב"ד הוא על האובדו' שיקריבו עולו' א"ר יוסי לרבי יעקב בר אחא אין זה מזיד א"ל מכיון שהוא תנאי ב"ד אין זה מזיד וכ"ה במס' שקלי'. וה"פ כמה דאת אמר תמן בשקלי' אהא דתנן מעו' שנמצאו בין קינין לגוזלי עולה קרוב לקינין יפלו לקינין קרוב לגוזלי עולה יפלו לגוזלי עולה מחצה למחצה יפלו לגוזלי עולה וקשי' בשלמ' קרוב לגוזלי עולה ניחא דמדאוריית' אזלינן בתר קרוב אלא מחצ' למחצה אמאי לגוזלי עולה וכי חטאת קריבה עולה מספק ומשני ר' חזקי' תנאי ב"ד הוא על המותרו' אפילו מותר חטאת יקריבו עולו' ה"נ תנאי ב"ד הוא שהספק יקרבו עולו' ה"ה ה"נ תנאי ב"ד הוא על האובדו' זכרי' שיקריבו עולו' ורבי יוסי פריך

ואין זה מזיד בתמיה שהרי מחלל במזיד שלמי' על עולו' וא"ל רבי יעקב שכיון שתנאי ב"ד הוא אין כאן מזיד שעקרו שלמים מיני' וה"ל כאלו לא היה עליו שם שלמי' מעולם:

הלכה ח

מתני' **המקדש בערלה וכו'**. דכולהו איסורי הנאה נינהו:

מקודשת. שאין הדמי' נתפסין באיסור:

גמ' **שאינו יוצא מידי איסורו בחייו**. ע"י פדיון דלעולם בקדושתי' קאי עד שיומם:

זה. פטר חמור שיוצא לחולין ע"י פדיון שה כדכתיב ופטר חמור תפדה בשה:

לא כ"ש. שמקדשין בו את האשה:

מה נפיק מן ביניהון. כלומר ותו מאי איכא בין ר"ל לר"י:

ר"ל אומר אינו פדוי. שהרי ממון בעלים לקדש בו את האשה הלכך צריכין דעת בעלים לפדותו:

רי"א פדוי. דלאו ממון בעלים הוא:

מתני' וכו'. כלומר רישא דברייתא סייעתא לר' לעזר וסיפא תיובתיה:

משלם תשלומי כפל. ש"מ דממון בעלים:

ה"ג שאע"פ שאין לו בו עכשיו יש לו בו לאחר זמן. וה"פ אע"פ שעכשיו קודם הפדיון אסר לו בהנאה מ"מ כיון שהוא יכול לפדותו וליהנות בו לאחר זמן הלכך משלם תשלומי כפל והיינו דלא כר"ל דלדידיה גם עכשיו ממונו הוא:

מתני'. משנתינו קשיא לר"ל דתנן בפטר חמור אינה מקודשת:

ומשני פתר לה. ר"ל מפרש למתני' דאיירי המקדש בפטר חמור לאחר עריפה דמודה ר"ש דאינה מקודשת:

בתרתיי. כלומר ממה נפשך:

אין בחיי. אם נאמר דפלוגתייהו דרבי שמעון ורבנן בפטר חמור חי קשיא מרבנן דאמרי אין מקדשין בו את האשה:

אין לאחר עריפה. פליגי קשיא מר' שמעון דמתיר ואיהו דאמר דלאחר עריפה הכל מודים שאינו פדוי ואסור בהנאה:

תיפתר. דפליגי כשמת הפטר חמור ולא נתערף:

עריפה עריפה. מעגלה ערופה:

עורפו וקוברו ואסור בהנאה. דכתיב וערפו שם שם תהא קבורתה:

על דעתיה דר"ל ניחא. דאיצטרך גזרה שוה לאסרו בהנאה לאחר עריפה:

לא כ"ש לאחר עריפה. וגז"ש למה לי':

על דרבנן צריכה. לרבנן איצטרך גז"ש:

אף עריפתו. מוציאו לחולין לכך איצטרך גז"ש לאסרו אחר עריפה:
מצינו דבר וכו'. כך השיב ר"ש לחכמים והיכן מצינו דבר שהוא ופדיונו יוצאין לחולין שהרי אף השה שפודין בו הפטר חמור יוצא לחולין ויהא אסור בהנאה קודם הפדיון:
התיבון. השיבו הרי טבל תבואה שלא הופרש ממנה מעשר עני שלאחר שהופרש ממנה מעשר עני שניהן יוצאין לחולין ואפ"ה האוכל ממנה קודם שהפריש מעשר עני חייב מיתה וכדא"ר בא וכו':
ומותר בהנאה. קודם שנפדה:
התיבון. השיב רבי שמעון הרי בכור אדם וכו':
בשאין דמיהן. הא דתנן מכרן וקידש בדמיהן לא איירי בדמים ראשונים שמכרם אלא איירי שהחליפן וה"ל חליפי חליפין ושרי דדמיהן עצמן אסורים וה"ל כמקדש באיסורי הנאה:
זאת אומרת שאין מקדשין בגזלה. דאל"כ ה"ל למוקמי מתני' בדמיהן ממש והא דמקודשת לפי שהדמים הם גזל בידו דהא לית להו דמי ולא הוה כמקדש באיסורי הנאה אלא ודאי דס"ל לר' זעירא שאין מקדשין בגזלה:

הלכה ט

מתני' **ובמתנות כהונה**. הזרוע והלחיים והקיבה:
אע"פ ישראל. בגמרא מפרש:
גמ' ה"ג ריב"ח אמר אדם נותן מעשרותיו בטובת הנאה ר' יוחנן אמר אין אדם נותן מעשרותיו בטובת הנאה מ"ט וכו' כ"ה בנדרים. וה"פ אדם נותן מעשרותיו לכהן בשכר שיעשה לו טובת הנא':
ואיש את קדשיו לו יהי'. למאי הא צריך ליתנם לכהן אלא שיהי' גם לו הנאה מהם:
יתנם לכל מי שירצה. לענין זה הם שלו ליתן לכל כהן שירצה אבל לא שיהיה לו הנאה:
מתנית'. דנדרי' פ' בתרא קשיא לריב"ח דתנן האומר קונם כהני' ולוי' נהנין לי יטלו תרומותיו ומעשרותיו בע"כ ש"מ דטובת הנא' לאו ממון הוא דאל"כ כהני' שנאסרו בהנאתו איך יטלו מעשרותיו:
ומשני פתר לה. תפרש למתני' בחומר איני רוצה ליתן תרומת ומעשרות כל עיקר א"כ אין לו בהן טובת הנאה כלל הלכך נוטלין בע"כ:
יטלו אחרים. אבל הני לא ש"מ דטובת הנאה ממון ורישא איירי בשאינו רוצה ליתן כלל:
ה"ג אומר הוא הילך וכו'. וה"פ אומר ישראל זה לישראל אחר שיש לו בכור הילך סלע זו וכו' ש"מ דמותר ליתן קדשיו בטובת הנאה:

ומשני פתר לה. דאיירי בשרצה ליתן המחצה לבן בתו כהן ונותן לו הסלע שלא יתן הנותר לכהן שני ואין זה כנוטל שכר מנתינת קדשיו שהרי עיקר שכרו שלא יתן קדשיו לכהן השני ולכך מוקי לי' בשרצה ליתנו לשני כהני' ובן בתו אחד מהן שיודע בודאי שאם לא יתנו לכהן השני שיתן כולו לבן בתו:

כהדא כהן לישראל אסור. דבסיפא דהך ברייתא תניא אם הי' כהן לכהן אסור פירוש אם הי' כהן נותן סלע לישראל שיתנו לכהן אחר קרובו אסור וקשי' ליה אם בכה"ג איירי שנותן לו הסלע שלא יתננו לכהן אחר אף בכהן שרי בשלמ' כשנותן סלע שיתנו לבן בתו הלכך לכהן אסור כיון דלדידי' חזי' ה"ל ככהן המסייע בבית הגרנות אבל אם נותן לו שלא יתן לכהן אחר אמאי אסור לכהן:

ה"ג מה ר"י אמר וכ"ה בנדרי'. וה"פ ותו הך סיפא אף לרבי יוסי בר חנינא קשי' אמאי אסור לכהן:

ולא אגיבון. ולא השיבן ר"ז על קושייתם:

אכין. הכי אמר להו ר"ז דע"כ צריכין לתרץ סיפא דברייתא אליבא דריב"ח דלכך כהן לישראל אסור שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות א"כ אף לר"י כהן לישראל אסור אפילו נותן לו שלא יתן משום מראית העין שנרא' ככהן המסייע בבית הגרנות:

ה"ג אף ר"י אית ליה כהן לישראל אסור וכו':

ועוד מן הדא. מברייתא זו נמי שמעינן שכהן המסייע אסור ליתן לו מתנות מפני שנראה כמוכר לו מתנותיו:

המסייעי' בגרנות. לדוש ולזרות:

ואם נתן ה"ז חילל. ועליהן הכתוב אומר ולא יחלל וגו' משמע שהן מחללין אותן אף על פי שנותנן לכהנים והיינו בכה"ג בשנותנן לכהן המסייע בבית הגרנות:

וכהניה במחיר. שהן מסייעין בבית הגרנות משביעין אותן ונותנין להן המתנות וקדריש יורו כמו רוה מלשון למען ספות הרוה את הצמאה:

ג' פורענות. שדה תחרש ועיין תהי' ולבמות יער נגד ג' עבירות דקחשיב ראשיה בשחד ישפטו וכהני' במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסומו ויש לכוין הפורענות שהן מדה כנגד מדה:

אע"פ ישראל. וקס"ד אע"פ שאין לו ולה בכל אלה אלא טובת הנאה מיקדשא בהן ש"מ טובת הנאה ממון:

ומשני פתר לה. תפרש למתני' בישראל שנפלה לו תרומה מאבי אמו הכהן. וכן מעשר שנפל לו מאבי אמו הלוי שהן שלו ורשות בידו למכרם לכהן וללוי והדמים שלו:

הדרן עלך פ' האיש מקדש

פרק ג

הלכה א

מתני' **האומר לחבירו וכו' והלך וקדשה לעצמה**. נקט והלך לישנא דקרא אשר לא הלך בעצת רשעים ואשמועינן אע"פ שמקודשת מ"מ מנהג רמאות הוא:

ובא אחר וכו' מקודשת לשני. ויכול לכונסה אפי' בתוך שלשים יום:

בת ישראל לכהן תאכל בתרומה. בגמרא מפרש:

מקודשת ואינה מקודשת. לשניהם דאסורה לשניהם אא"כ נתן האחד גט ולאדם אחר אסורה עד שיתנו שניהם גט:

בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה. שמא אינן קידושין ובת כהן לישראל נמי לא תאכל בתרומת בית אביה שמא הוו קידושין וזר פוסל בקידושין את בת כהן מן התרומה:

גמ' **תני הרי זה זריז ונשכר**. ואיירי בשאין לו אשה ובנים לכך נקרא זריז דלא עביד איסורא ומקיים מצות פריה ורביה ונשכר שיש לו אשה דעבדה ליה צרכיו:

אף למדת הדין כן. כלומר לאו לענין איסור והיתר לחוד הדין כן אלא אף בדיני ממונות כן הדין וכדמסיק:

הרי זה זריז. שהוא עוסק בדרך ארץ ומצוה היא כמ"ש בש"ע או"ח סס"י רמ"ח ונשכר בממון:

רבי זעירא. מקלל לאותן שרואין שחבירו רוצה ליקח דבר מן השוק ומייקר השער ואומר שירבה בשכר ומתוך כך גם חבירו צריך להרבות במכר:

אף לעושה עליו חבילה. שעושה קשר עם שאר מוכרים שלא למכור לאיש פלוני חפצים הצריכים לו אלא כשער היוקר:

למס מרעהו חסד. מי שמונע מרעהו החסד שהיה לו לעשות עמו כגון זה שלא היה לו להעלותו בדמים:

למס. כמו ונמס:

ויראת שדי יעזוב. הרי זה פורק יראת שמים:

לא הוחזק השליח בעדים. שלא עשה הראשון השליח בעדים:

הוא אומר. השליח אומר שאמר לה בשעת הקידושין שלעצמו מקדשה והאשה אומרת לראשון ששלחו נתקדשתי ויש כאן עדים שראו הקידושין אבל אינן זוכרים למי נתקדשה:

השני. השליח שהוא כאומר לאשה קידשתיך והיא אומרת לא קידשתני דתנן לקמן בפרקין שהוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו:
והיא כאומרת וכו'. דתנן התם היא אסורה בקרוביו והוא מותר בקרובותיה וה"נ היא צריכא גט מהראשון ואסורה לקרוביו והראשון מותר בקרובותיה:
אמרה איני יודע. למי נתקדשתי אם למשלח או לשליח:
חזקה לשני. דכיון שלא נעשה השליח בעדים אף על פי שא"ל שהוא שלוחו של פלוני מכל מקום לא סמכא דעתה אראשון שאינו כאן וסתמא לשני:
חזקה לראשון. שהיא סומכת על השליחות הלכך הראשון אסור בקרובותיה שהרי נעשה השליחות בעדים:
שניהם נותנים גט. דחוששין שמא סמכא דעתה על השליחות כיון שנעשה בעדים מיהו אף לשני חוששין הואיל והוא היה כאן י"ל סמכא דעתה טפי עליו מעל המשלח:
לפיכך וכו'. אמתני' קאי דתנן וכן האומר לאשה וכו' מקודשת לשני וקאמר לפיכך אם מת השני בתוך שלשים חלו קידושי הראשון עליה לאחר שלשים יום דאמרינן שלא היה דעתה לחזור מקידושי הראשון לגמרי אלא אם אפשר להם לחול יהיו קידושיו קידושין:
ולא גירש. פי' ולא גירש תוך שלשים יום וגירסת הרא"ש או גירש לאחר שלשים יום:
לא חלו עליה קידושי הראשון. כיון שבשעה שבאו קידושי הראשון לחול מצאו אותה אשת איש והרי זה כמי שקידש אשת איש שאין קידושין תופסין בה:
הדא דתני ר"ח. הא דאמרי' דאם מת תוך שלשים מקודשת לראשון אתיא כדתני ר"ח:
כל תנאי. שבשעה שהתנה היה יכול להתקיים כגון זה שבשעת הקידושין היה אפשר להתקיים אע"פ שבטל אח"כ ע"י קידושי השני אם חזר ונתקיים ע"י מיתת השני ה"ז מקודשת לראשון:
וכל תנאי שבטל בשעת הקידושין. כגון שהתנה על מנת שישא אחיו את אחותה ובאותה שעה כבר נשא אחיו אחת מאחותיה:
אע"פ שנתקיים וכו'. כגון שמתה אחותה הנשואה לו ונשאה השנייה אפ"ה אינה מקודשת:
ה"ג אמורא בשם ר' יוחנן ה"ז עולה וכו' וכ"ה גי' הרשב"א בחי' בנדרים פ"ג וכ"נ דהא ר' אבהו בשם ר"י לקמן פלי"ג עליה וסובר דהקדש חל עליה מיד:
ה"ז מכורה. דכל זמן שלא הגיע הזמן יכול לחזור בו:
והקדישה הקדש. אם הקדישה לקרבן אחר כגון לשלמים תופסת והרי היא שלמים דחזרה היא:

חל עליה הקדש עולה. שבשעה שבא ההקדש לחול אין כאן שום מעכב וכדאמרי' לעיל באשה:
לאחר ל' יום. אם חזר ולקחה לאחר ל' יום לא חל עליה הקדש עולה שבשעה שבא ההקדש ראשון לחול לא היה שלו:
ופריך לא דמיא עולה לאשה. דאמירה לגבוה חמירא דהויא כמסירה להדיוט וחשבינן ליה כזוכה מעתה אלא שמשייר בה גיזותיה וולדותיה של שלשים יום ולא מהני המכירה שמכר בתוך שלשים יום:
מה דמיא. באיזה דבר שוותה אשה לעולה דלא מהני המיתה של השני:
לא חלו עליה קידושי הראשון. שאין קידושין תופסין ביבמה:
מה דמיא עולה לאשה. באיזה דבר שוה עולה לאשה דאינו חל עליה הקדש מיד:
שהקדישה בעלת מום קבוע. לאחר שלשים יום דכיון שלא הקדישה אלא לדמי לא חמירא מאשה ואם מכרה תוך שלשים מכורה:
והכא את אמר הכין. דאם מכרה תוך שלשים יום מכורה ואהא דאמר האמורא בשם ר' יוחנן הוא דפריך:
תמן באומר מכבר. אם אומר מעכשיו הוא דהוה כמסירה להדיוט אבל הכא באומר לאחר שלשים יום אף בהקדש יכול לחזור בו דאתי דבור ומבטל דבור:
יצאתה לחולין מאיליה. בלא פדיון דאפי' קדושת הגוף פקעה בכדי:
מעילתה מה היא. המועל בה תוך שלשים יום הוי כמועל בודאי הקדש וחייב באשם מעילות או לא הוי אלא במועל בספק שהרי לאחר ל' יום לאו עולה היא:
מעילתה ברורה. כודאי מועל הוא דאזלינן בתר השתא ועכשיו היא ודאי עולה:
מעילתה ספק. שאם לא יקריבנה תוך ל' יום איגלאי מלתא למפרע דלא הויא עולה ואין מעילתה מעילה:
ה"ז מקודשת. לעולם:
ופריך מה. איכא בין הקדש לאשה דאמרת בהקדש דלאחר ל' יום יוצאת לחולין מאיליה:
ומשני מצינו להקדש דמים שיצא בלא פדיון. וכדמסיק הלכך אף קדושת הגוף כשהוא לזמן כשעבר הזמן יוצא לחולין אבל לא מצינו אשה שיוצאה בלא גט לפיכך כיון שהיא מקודשת לשלשים יום שוב אינה יוצאת ממנה בלא גט:
ופריך הן אשכחנן. והיכן מצינו שהקדש יוצא בלא פדיון:
ומשני כר"ש. דתנן בערכין פ"ז המקדיש שדה אחוזה והגיע היובל ולא נגאלה רש"א הכהנים נכנסים לתוכה ואינן נותנין דמיה דא"צ לפדותה ורי"א צריכין ליתן דמיה לר"ש מיהת מצינו דהקדש יוצא בלא פדיון:

תיפתר ד"ה. תפרש דאתיא ככ"ע ובשדה מקנה שאם הקדישה הלוקח חוזרת למוכר ביובל וא"צ לפדותה לדברי הכל דכתיב בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו:
אין זה גט כריתות. דבעינן דבר הכורת בינו לבינה לעולם דכתיב וכתב לה ספר כריתות וזו אגידא ביה לאחר שלשים יום:
הדא דאת אמר. הא דאמרי' אם קידשה לשלשים יום דמקודשת לעולם היינו דוקא בשקידשה בכסף אבל אם קידשה בשטר לשלשים יום אינה מקודשת לעולם שהרי לא למדנו קידושי שטר אלא מגירושין דכתיב ויצאה והיתה מקיש הוי' ליציאה מה יציאה בשטר אף הוי' בשטר ואמרי' דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה בגירושין אם גירשה לשלשים יום אינה מגורשת כדאמרי' לעיל בסמוך אף קידושי שטר אם קידשה לשלשים יום אינה מקודשת:
אינה מכורה. דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט ומחמרינן בי' במי דאע"ג דלא אמר מעכשיו כאומר מעכשיו הוא ולא מצי הדר בי':
ליידא מילה. א"כ לאיזה דבר אמר לאחר שלשים יום כיון דלא מצי הדר בי':
לשייר גיזה ועבודה. שיהא גיזה ועבודה שבתוך שלשים יום שלו:
תלוש מן הקרקע הזה. האומר לחבירו תלוש מן הקרקע הזה דבר לקנותה במתנה בחזקה זו לאחר ל' יום ומכרה לאחר תוך ל' יום אינה מכורה אלא להראשון דהנותן בעין יפה נותן וה"ל כאומ' מעכשיו כדאמרינן גבי מקדיש:
הקדישה תוך ל' יום לא קדש. דה"ל כמקדיש דבר שאינו שלו:
ליידא מילה. א"כ לאיזה דבר אמר ישיקנה לאחר ל' יום כיון דיצאה מרשותו מיד:
לשייר. לעצמו אכילת פירות מקרקע זו כל שלשים יום:
מה בינה לאשה. דהא אשה לשדה דמיא ותנן במתני' אם בא אחר וקדשה תוך ל' יום מקודשת לשני ש"מ דיכול לחזור וה"ה במכירה דהא מוכר בעין רעה מוכר:
שיקנה לי עבדך. עבד הכנעני:
הראשון ישנו בדין יום או יומיים. אם הכהו תוך ל' יום הללו ולא מת תחת ידו אלא עמד חי יום או יומיים אינו נהרג דכתיב אך אם יום או יומיים יעמוד לא יוקם אבל אם הכהו השני תוך ל' יום הללו שהיה בבית הראשון אינו בדין יום או יומיים ונהרג עליו אם מת מחולי זה אפילו לסוף שלשה שנים דעבד כנעני כישראל לכל דבריו דגמר לה לה מאשה:
ומת תחת ידו. היינו רשותו כדכתיב ויקח את כל ארצו מידו א"נ מתחת יליף דכיון דהוא תחתיו ויכול לרדותו קרינן ביה ומת תחת ידו:

מ"ד השני וכו'. דייק ליה מסיפא דקרא דכתיב לא יוקם כי כספו הוא למי שקנוי גופו הוי עבד ואית ביה דין יום או יומיים:

מ"ד זה וזה ביום וכו'. ופטורין מספק דספק נפשות להקל כדנפקא לן מושפטו העדה והצילו העדה א"נ רחמנא פטרה לשניהם דזה תחת ידו הוא וזה כספו הוא:

הראשון שאינו כספו. דכתיב כי כספו הוא מיותר דמה נתינת טעם צריך ליתן בדבר ולומר לא יוקם שכספו הוא א"נ דהמ"ל כי כסף הוא אלא לומר דבעינן כספו המיוחד לו:

ה"ג בת ישראל לכהן תאכל בתרומה:

א"ר הילא. ולא פליגי:

כשהשני כהן. הא דתנן בת ישראל לכהן היינו שהשני כהן וכיון דקידושיו קידושין גמורים הלכך תאכל בתרומה:

בשאין השני כהן. והא דתנן בת ישראל לכהן היינו שהראשון כהן הלכך לא תאכל בתרומה שקידושי שני עיקר:

קידושי מאה תופסין בה. אם קדשו כולם תוך ל' יום דראשון ואמרו מעכשיו ולאחר שלשים דהא קונין ומשיירין שהרי הוא אומר מעכשיו יתחילו הקידושין ולאחר ל' יום יגמרו וכל אחד מצא מקום וזמן פנוי לקידושיו ותפסו כולן לאסרה:

לכן צריכה. לא נצרכא אלא אפי' קידשה השני בלא תנאי קמ"ל מתני' דאפ"ה מקודשת ואינה מקודשת דבשקידשה השני ג"כ על תנאי לא איצטריך מתני' לאשמועי' דספיקא הוא א"נ אדברי ר' יוחנן קאי דאפי' קידשה השני קידושין גמורים אפ"ה קידושי מאה תופסין בה:

מה נפשך. אי תנאה הוי אם לא אחזור בי תוך ל' יהיו קידושין מעכשיו קידושי ראשון קידושין גמורים הם ואי חזרה הוי ממאי דאמר מעכשיו וקאמר איני אומר מעכשיו אלא התקדשי לי לאחר ל' יום א"כ קידושי שני שהם קידושין גמורים ליהוו קידושין ומקודשת לשני כדתנן ברישא דמתני' ולמה יהו קידושי מאה תופסין בה:

וכי יש נפשך בעריות. וכי שייך לומר ממ"נ כזה להתיר בעריות:

מהו כדון. מה טעם יש שאין לומר ממ"נ זה:

כל אשה שאינה קנויה. קנין גמור לאדם אחד אלא שהוא קנויה ומשויירת כגון זו אפילו קידושי מאה תופסין בה דהא כל אחד מצא מקום זמן פנוי לקידושיו:

נתן לה. השני תוך ל' יום דהראשון קידושין בשחרית על מנת לגרשה בין הערביים ואת"כ נשאת לאיש ומת או גירשה מהו שתהא אסורה לזה שקידשה בשחרית על מנת לגרשה בין הערביים דקרינן בה לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה או לא:

חד דייר. גר וחבירו בבבלי בגיטין דייר בר דיירתא:

סבר מימר כל שהוא קונה. זה שקידשה תוך ל' יום דהא הראשון קונה ומשויירת וכיון דקנה כל שהוא קורא אני ביה לא יוכל וגו' ואסורה לו:

ה"ג אר"ז כל שלשים יום קונה ואינו קונה לאחר שלשים וכו' וכ"ה גי' הרשב"א. וה"פ אע"ג דאמר ר"י קידושי מאה תופסין בה מ"מ לאו שיור גמור הוא אלא אתחולי הוא דמתחלי מהשתא ומיגמר לא גמרי עד לאחר ל' יום:

אבל אם הוסיף בה השני קנין גמור. כגון שקדשה סתם בלא תנאו כיון דלא שייר בה מידי קרינן ביה לא יוכל וגו' ואסורה לו לאחר שנשאת לאיש:

היו שניהן. אותן שקידשו אחד מעכשיו ולאחר ל' יום והשני קדשה תוך אותן ל' יום היו כהנים או שני אחין שניהן אסורין בה דהא שניהן צריכין ליתן גט וכהן אסור בגרושה והאחים אסורים משום גרושת אחיו אבל אם היו שני ישראלים נכרים אחד כונס ואחד מגרש:

וקידשוה שנים מהן. א' מעכשיו ולאחר ל' ובא השני וקדשה תוך ל' ומתו מהו שיהא האח השלישי מיבמה:

הדא וכו'. ופשיט היינו דתני ר"ח דאינו מייבם אשת שני מתים דכתיב אשר לא יבנה בית אחיו בית אחד הוא בונה ולא שני בתים וזו אשת שני מתים היא:

ופשיט ממה נפשך. השני מותר בה החלק שקנה בה ודאי מותר בה ומה שלא קנה בה איהו הרי מותר בה מחמת יבום מאחיו:

שאין כולה לפנים. שאין קנויה כולה ליבם אלא מקצת קנויה לו מחמת ייבום כגון זו צד הקנוי שבה צד שאינו זקוק ליבום ה"ל כערוה והויא לה לצד הזקוק כצרת ערוה וערוה פוטרת צרתה דכתיב לצרור וקרי ליבם לפנים מדכתיב לא תהיה אשת המת החוצה ש"מ שהיבם קרוי לפנים:

יאות. שפיר אר"י בן פזי שאסור בה:

כלום נפלה לו וכו'. הצד השני ששייר אינו קונה אלא מחמת קידושי אחיו המת וכיון שהיתה אסורה לאחיו בחייו איך תהא מותרת לו:

לכן צריכה. לא נצרכא מתני' לאשמועינן אלא שאפי' השני כהן דסד"א הואיל והיא כהנת והשני כהן תאכל בתרומה קמ"ל דקידושי הראשון שהוא ישראל פוסלתה מתרומה דאי בששניהם ישראלים פשיטא דהא עכ"פ קנויה היא לישראל ממ"נ אי בשהשני ישראל והראשון כהן נמי פשיטא דכיון דתפסו קידושיו למה לא תפסול מתרומה:

הלכה ב

מתני' **הרי את מקודשת לי**. בפרוטה זו ע"מ שאתן לך מאתים זוז:

והוא יתן. ומשיתן מקודשת למפרע דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי:
ה"ז מקודשת ויש לו. אם יש עדים שיש לו ואם אין עדים מקודשת מספק שמא יש לו ומתכוין לקלקלה:
אם הראה על שלחנו. כגון שהיה שולחני והראה לה מעות שאינן שלו והן על השלחן אינה מקודשת שלא נתכוונה זו אלא לראות משלו:
גמ' **תמן תנינן**. גיטין פ"ז:
לא הספיקה ליתן. מאתים זוז עד שמת הבעל מהו שיהא גט דקאמרה אנא הא קאימנא:
נותנין לאביו וכו'. דס"ל לי ואפי' ליורשי משמע וכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי הלכך כשנותן לאביו או לאחיו הוי ליה למפרע גט משעת נתינה וא"צ חליצה וייבום:
כרשב"ג. לדברי רשב"ג בגירושין אף בקידושין אם מת ונתנו לה אביו או אחיו מאתים זוז הרי זו זקוקה לחליצה וייבום דה"ל קידושין למפרע:
סדר הסמפון כך הוא. פי' שטר התנאים וכל דבר המבטל דבר קרוי סמפון שלו כגון שובר הוי סמפון של שטר וכאן קורא סמפון דבר המבטל את הקידושין:
מיקמת פלוני. סך ממון זה כפי הכתוב בשטר והממון נקרא יקום כדכתיב וכל היקום אשר ברגליו:
ומכניסיניך. וזמן הנישואין יהיה ביום פלוני ואם יבוא היום הקבוע ולא אנשאך לא יהיה לי כלום עליך והקידושין בטלים למפרע:
אירע לו אונס. שלא כנסה לזמן הקבוע מהו:
אונסא כמאן דלא עבד. דאין טענת אונס בקידושין אע"ג דיש טענת אונס בגיטין שאני גט שאין הדבר תלוי אלא בו לא נתרצה לגרש אלא אם יעבור על התנאי ברצון אבל אונס רחמנא. פטריה אבל קידושין דבעינן גם דעת האשה אפי' לא נתקיים התנאי באונס פטורה היא מקידושיו דאונס רחמנא פטריה אמרינן אבל אונס חייביה רחמנא לחייב האשה שתהא אגידא ביה לא אמרי':
אונסא כמאן דעבד. כאלו לא עבר על התנאי דיש טענת אונס בקידושין כמו בגיטין:
היך צריך למיעבד. איך יכתוב סמפון שלא וכל לטעון שנאנס:
ולא הויתי כנסה לי. שהאשה לא תתרצה בנישואין הקידושין בטלים וכשיבא זמן הקבוע ולא ישאנה אף היא תחזור בה וממילא נתבטלו הקידושין:
ר"י דמיך. כשמת ר"י צוה לבנותיו כשיתקדשו בתנאי יכתבו סמפון כר"ל דשמא יבא ב"ד אחר ויפסקו כר"ל והם יסמכו על דברי אביהן וינשאו בלא גט נמצא בניהן ממזרים לדברי אותו ב"ד:

הגיע הזמן. שקבע בסמפון והוא אומר שקיים התנאי הכתוב בו והיא אומרת שלא נתקיים:
מכיון שהוא מבקש. להוציא ולבטל את הכתוב בסמפון שהוא מסייע לאשה והסמפון כמלוה כתובה בשטר ועליו להבי' ראיה:
ופריך הגע עצמך דלא הוה סמפון. אמור לנפשך אם אין כאן שטר תנאין אלא תנאי בעל פה מי נאמן:
מכיון שהוא מבקש לאסרה. שלפי דבריו שטוען שקיים התנאי נתקיימו קידושיו והיא אשת איש ואסור' לעלמא הלכך עליו להביא ראי' שקיי' כיון שהתנאי הוא בקום ועשה כדאמרי' בסמוך:
ה"ג הגע עצמך שכנסה בתוך זמן הסמפון וכ"ה גי' הריטב"א. וה"פ שכנסה בתוך הזמן שקבע לקיים התנאי וכשהגיע הזמן הוא אומר נתתי והיא אומרת לא נטלתי מהו אחרי שכבר נאסר' וגם אין התנאי כתוב בשטר אלא תנאי בעל פה הוא:
ופשיט אתא עובדא וכו'. מעשה כזה שכנס' בתוך זמן הסמפון ואמר נתתי בא לפני רבי אבהו:
א"ל. ר"א להבעל זיל הב לה שאינו נאמן לומר שקיים התנאי אע"פ שכנסה ונוסף עליו החיוב מחמת שכנסה שכופין אותו לקיים עכ"פ:
א"ל. הבעל לר"א רבי כיון שאין אתה מאמין לי שנתתי א"כ אינה מקודשת ולמה אתה כופני לקיים התנאי שהרי המעשה תלוי בתנאי ואין לכוף על קיומו אלא שיתבטל המעשה:
אר"א מימי לא שחק בי אדם אלא זה. שהדין עמו:
חזר. ר"א ואמר שהדין כדבריו הראשוני' דכיון שכנסה לאו כל כמיני' לחזור בו שמשעת כניסה מסתמא בטלו לתנאי שלא יהו הקידושין תלוין בו כדי שאם לא יתקיים לא יהא בעילתן בעילת זנות מיהו נשארו המעו' עליו חוב שע"מ כן נתרצו לכנוס וכיון שכן הבא לחזור בו שלא לקיים התנאי שעליו כופין אותו ואינו יכול לחזור בו לא הוא ולא היא ומי שהתחיי' ליתן חייב לקיים אפילו אחר שככסה ואינו נאמן לומר שפרע דה"ל כאומר פרעתיך תוך זמנו:
אין חזר וכו'. אם הוא חוזר חייב ליתן ואם היא חוזרת צריכה ליתן כפי התנאי:
ופריך והלא הדא היא קמייתא. והלא אלו הם דבריו הראשונים של ר"א וחזר בו מפני טענת הבעל א"כ ליכא למפשט מדברי ר"א:

ומשני חזר ר"א ועשאו מעשה ב"ד. כיון שהודה לדברי האיש ואח"כ ראה שבטעו' חזר בו והדין כדבריו הראשונים חזר וקיי' אותם ועשה מעשה ב"ד כדבריו הראשונים להוציא מדברי האיש:

הדא דאת אמר. הא דאמרת דלאחר שכנסה כופין אותו לקיים התנאי אבל הקידושין קיימי' היינו דוקא כשאין שניהן מודים אלא שיש הכחשה ביניהם שהוא אומר נתתי והיא אומרת לא נטלתי:

אבל אם היו שניהן מודים. שלא נתקיים התנאי נאמנים והאיש או האשה יכולין לחזור בהן והרי היא מותרת לעלמא בלא גט ופליג אמ"ד לעיל שבשעת הנישואין בטלו לתנאי א"נ לא פליג והכא איירי קודם הנישואין:

כהדא. כהא דתניא ביבם ויבמה לאחר שכנסה שלשים יום ורוצה להוציאה והוא אומר בעלתי והרי היא יוצאת בגט והיא אומרת לא נבעלתי וצריכה חליצה:

לא הכל ממנו. לאו כל כמיניה להוציאה בחליצה לחוד אלא צריכה נמי גט שכבר אמר בעלתי וגם החזקה מסייעו דעד תלתין יומין מוקי' אינש נפשיה טפי לאמוקי' נפשי' מיהו צריכה נמי חליצה דהא איהי שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא שאינה מותרת בלא חליצה:

אבל אם לא אמר משעה ראשונה בעלתי. אלא שאמ' נמי מיד לא בעלתי:

ה"ג שניהן יכולין לעקור חזקה ול"ג היא וכ"ה ביבמו'. וה"פ שהן נאמנים ופטורה בחליצה לחוד' בלא גט אע"ג דאיכא לנגדם חזקה דלא מוקי אינש נפשי' טפי מתלתין יומין אפ"ה נאמני' ה"ה כאן בקידושין נאמנים לומר לא נתקיים התנאי ועוקרין הקידושין אע"ג דאיכא חזק' דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות:

והחתן חתום בכתב ידו. על הסמפון מי הוה סמפון או לא דאין דרך החתן לחתום על הסמפון:

קידושין. ודאי החתן חתם השטר לשם קידושין שכן היה מנהגם שהחתן חותם שטר קידושין והא דבירר עד אחד משלו ועד אחד משל הכלה אני אומר שסבר הי' שמותר באחותה עד שיהיו השטר קידושין נכתב מדעתו ומדעתה לכך בירר אלו שני עדים:

היו מדעתו. שכותבין השטר לשם סמפון והוא כמו שאנו כותבין תנאי':

ומדעתה. שכותבין השטר לשם קידושין:

סמפון. ואם לא נתקיים התנאי שבסמפון אין הקידושין כלום:

קידושין. כיון שלדעתה קידושין הם אין הסמפון כלום:

מתרס כליו. כלומר העמיד מגן דמתרגמי' תריס נגד ר' חגיי והשיב על דבריו דכיון שהבעל אומר שלא כיון לשם קידושין למה לא יהא הסמפון קיים:
קבל חגיי. נגד חגיי דחגיי אינשא שמרקדין בני אדם היש תקוה לקיים דבריו ודרך מליצה אמר הכי כלומר שאין הלכה כר' חגיי. חגיי מלשון ויחוגו וינועו. וסבירא כמו שברו על ה':
ה"ג ומר ר"ז. וה"פ ואמר ר"ז באדר הראשון מת רבי הילא ובאדר שני בא מעשה לפני ר"ח בסמפון מדעתו וקידושין מדעתה ורצה לעשות הלכה למעשה כרבי חגיי דהוי קידושין ודאי:
לא יאות. לא יפה א"ר הילא שאין תקוה לקיים דברי רבי חגיי ולית לן למפסק הלכתא כוותי':
מתניתא. לקמן בפירקין:
מסייעא ליה. לר' זעירא:
קידשתני. היא אומרת קידשתני והוא מכחישה ואומר לא קידשתיך:
והיא אסורה בקרוביו. דשויא אנפשה חתיכא דאיסורא ה"נ דמדעתה קידושין אסורה בקרוביו דלדידה הוי קידושין:
ואם אף בסמפון כן. שהוא מותר בקרובותיה או דלמא סמפון ספק קידושין דחיישינן שמא מחלה לתנאי ומספיקא אסור בקרובותיה:
א"ל לית סמפון ספק. אין בסמפון שום ספק אלא כשמקיים התנאי הן קידושין גמורים וכשאינו מקיים התנאי שבסמפון הרי זו כאלו לא נתקדשה מעולם:
קידש בתוך סמפון. בתוך ימי הסמפון נתן לה קידושין אחרים בלא תנאי:
הרי אלו קידושין גמורים. דלא גרע מאלו חזרו מהקידושין בתוך זמן הסמפון דאמרי' לעיל שהקידושין ראשונים בטלים כ"ש הכא שנתרצו שניהם לקידושין גמורים שהתנאי הראשון בטל:
גירש. בתוך זמן שקבע בסמפון מהו שיהיו גירושין ואסורה לכהן וקרוביו אע"פ שלא קיים התנאי לזמן שקבע או לא הוי גט:
נגעו בה גירושין. יש בסמפון חשש ספק גירושין וכדס"ד דר' בורקי בסמוך:
לא נגעו וכו'. דאפי' ריח הגט אין בה וכדמסיק:
כד דמך. כשמת ר"י חזרו תלמידיו מדבריהן ועשו כר"י:
אמרין. אמרו כיון דלאחר ל' יום כלומר הזמן שקבע בסמפון אם לא קיים תנאו הרי היא יוצאת בלא גט שכך כתוב בסמפון לא יהוי לי כלום כדאמרי' לעיל ואיך נאמר אם גירשה

תוך זמן הסמפון שיהא בו ריח הגט שהרי כשלא קיים תנאו ה"ל כאלו גירשה איש זר אלא אין כאן חשש גירושין:

מת מתוך הסמפון. בתוך הימים שקבע לקיום התנאי מת החתן מהו שתהא אסורה להנשא עד לאחר זמן שקבע דאולי יקויים התנאי ע"י אחרים א"נ משום חשש השומעים שהיא אסורה להנשא עד זמן פלוני והם לא ידעו שמת החתן:

מותרת לינשא. שהרי א"א לקיים התנאי ולית ליה הא דארשב"ג אביו או אחיו נותנין לה והיא זקוקה ליבם אלא כרבנן דפליגי ארשב"ג קיי"ל וגם לחשש השומעים לא חיישי':

ר' מנא שאל. לבית. אביו של ר"י האיך נהיג ר"י למיעבד עובדא בכה"ג שמת החתן תוך ימי הסמפון:

א"ל. אם היה התנאי לזמן מרובה כגון שאמר לקיים התנאי תוך י"ב חדש ועדיין לא עבר אלא מקצתן:

ה"ג הוה אמר תלך ותינשא מיד.. ואינה צריכה להמתין שכבר נתבטלו הקידושין שהרי א"א לו לקיים תנאו:

כדו. כשהוא התנאי לזמן מועט היה אומר שתמתין עד שיעבור הזמן דמה בכך אם נחוש לדברי רשב"ג:

שליח דברים בתוך סמפון. אם שלח בעל פה וביטל הסמפון:

ר"מ אמר סמפון. דלאו כל כמיניה של א' מהם לבטל הסמפון:

קידושין. לאותו שביטל הסמפון ואם בטלו שניהם כבר אמרנו דהוה ביטול:

שליח דברים בתוך סמפון. אם ביטל הסמפון בדברים בתוך הזמן מי הוה ביטול או דלמא לא אתי דבור ומבטל הכתב:

וחששין להדא דר' מנא. כלומר אפי' לדברי ר' מנא והצריכוה קידושין אחרים דקידושין ראשונים בטלים:

הלכה ג

מתנ' בית כור. מקום הראוי לזרוע עליו כור שהוא שלשים סאין:

ויש לו. אם יש לו עדים מקודשת ודאי ואם לאו מקודשת מספק:

ואם הראה בבקעה. שאינו שלו אע"ג דנחית בה לחכירות או לקבלנות אינם מקודשת:

כל תנאי שאינו כפול וכו'. אינו תנאי ואע"פ שלא נתקיים התנאי נתקיימו הדברים:

אם יעברו ואם לא יעברו. ואי לא כפל הדברים היתה מתנתו קיימ' והיו נוחלי' את ארץ הגלעד אע"פ שלא היו עוברים ואע"ג דאמ' אם יעברו אתכם לא אמרי' הכא מכלל הן אתה שומע לאו כדמפרש טעמא בגמ' ושמעינן נמי דבעינן תנאי קודם למעשה מדלא אמר

תני להם אם יעברו אלא דאי הוה אמר הכי לא אתי תנאי ומבטל מעשה דהמתנ' דקדמי' ושמעינן נמי דבעינן הן קודם ללאו דלא אמר אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם:

ר"ח וכו'. פלי"ג אתנאי כפול דקסבר דמכלל הן שמעינן לאו אפי' בתנאי וזה שכפלו משה צריך הי' הדבר וכדמסיק:

גמ' **בעא**. לר' תנניה בן גמליאל דאמר שאלמלא כן הוא משמע שאפי' בארץ כנען לא ינחלו מ"ט:

ה"ג ויטול חפץ פלוני אין עבד הוא נסיב וכו'. ה"פ אע"ג דאיכא במשמע הלאו מכלל הן שלא יטלו בארץ גלעד אם לא יעברו הא ודאי לא משמע שאף בארץ כנען לא יטלו אם לא יעברו שהרי לא אמר שארץ כנען יטלו שאר שבטי':

ומשני או שנייא היא. שאני הכא דכתיב בפ' מסעי ויצו משה זאת הארץ אשר צוה ה' לתת לתשעת המטות וחצי המטה והוי כמי שאומר בני פלוני וכו' ושאר בני יירשו שאר נכסי' שאם לא יעשה דבר פלוני לא יטול חפץ פלוני וגם לא שאר נכסי' וה"נ היה במשמע אם לא יעברו לא יטלו לא מכאן ולא מכאן:

תמן תנינן. בעירובין פ"ג:

מתנה אדם על עירובין. מניח שני עירובין אחד לסוף אלפי' למזרח ביתו ואחד לסוף אלפי' למערב ביתו ואומר אם באו עכו"ם למזרח וצריך אני לברוח מפניהם יקנה לי עירובי שבמערב ויהי' לי למערב ביתי ד' אלפי' אמה ואם באו למערב יהי' לי במזרח ד' אלפי' אמה ואם לא באו לא לכאן ולא לכאן הריני כבני עירי שיהיה מותרים לילך לכל צדדי העיר שני אלפי' אמה:

ה"ג כיני מתני' מתנה אדם על עירוביו וכ"ה בעירובין. וה"פ כן היא פרושא דמתני' שמתנה על שני עירובין שהניח וכדפרישת:

מאן תנא. דצריך להתנות אם באו ואם לא באו מכאן ומכאן הריני כבני עירי ולא אמרי' שמכלל לאו שומע הן:

ר"מ. היא:

היידין ר"מ. איזהו ר"מ:

עד שיכפול תנאו. ואם לא כפלו אע"פ שלא נתקיים התנאי נתקיימו הדברים ומקדשת וה"נ במתנה על עירוביו צריך לכפול תנאו ואם לא כפלו עירובו קיים ואינו כבני עירו:

הכל מודי'. אפילו ר"מ:

שאם אמר וכו'. שאינה מקודשת עד שירדו גשמים דאינו תנאי אלא שאין הקידושין חלין אלא לאחר שירדו גשמי' ואם קידשה אחר קודם שירדו גשמים מקודשת לשני וכדתנן לעיל בריש פרקין:

דתנינן תמן. פ"ג דעירובין:

אם ספק. רישא דמתני' נתגלגל העירוב חוץ לתחום מבעוד יום אינו עירוב משחשיכה ה"ז עירוב אם ספק אם נתגלגל מבע"י או משחשיכה:

ה"ז חמר גמל. דמספקא לן אי קני ליה עירוב זה וביתו הוא כאן במקום עירובו ומכאן יש לו אלפים אמה שמעבר ביתו לצד השני או שמא לא קני עירובו דהמניח עירובו חוץ לתחום לא עשה כלום ומביתו יש לו אלפים אמה לכל רוח ולא קני לעבר עירובו כלום ומספק זה נאסר לילך מביתו חוץ מאותן אלפים אמה שבין ביתו לעירובו דממ"נ מותר בהן אבל מעירובו ואילך לא דלמא לא קני עירובו ומביתו לצד אחר נמי לא דלמא קני עירובו נמצא זה מושכו לכאן וזה לכאן והוא כאדם שמנהיג חמר וגמל שהחמר הולך לפניו וזה מנהיגו והגמל לאחריו והוא מושכו וצריך לפנות לפניו ולאחריו והכא כיון שהניח עירובו ה"ל כאלו התנה בפירוש ע"מ שילך ממקום עירובו ב' אלפים אמה ומכלל לאו אתה שומע הן שאם לא יקנה לו עירובו שיהיה כבני עירו אלא ודאי כיון שלא כפל התנאי אינו כלום:

לא אר"מ. דבעינן תנאי כפול בקידושין אלא לחומרא כלומר משום חומרא דעריות אבל בעירובין לית ליה דבעינן תנאי כפול:

ויאות. שפיר קאמר ר"י דבעירובין היינו טעמ' דהוה חמר גמל דבעירובו אינו קונה דשמא נתגלגל חוץ לתחום מבעוד יום וכבני עירו נמי לא הוי משום דבבין השמשות עקר דעתו מבני עירו שסבר היה שעירובו במקומו הוא מונח ומהאי טעמא צריך נמי לומר אם באו או אם לא באו:

והכא. אבל הכא בקידושין אם בא אחר וקדשה עד שלא ירדו גשמים אינה מקודשת לשניהם לראשון אינה מקודשת שהרי לא ירדו גשמים ולשני אינה מקודשת שלא כפל הראשון התנאי ואזלינן לחומרא שמא לא תנאי הוה א"כ קידושי הראשון חלין אע"פ שלא ירדו הגשמים:

ה"ג והן אם לא אם לא אחד הוא. וה"פ מ"ש אם לא יעברו היה צריך לכפול התנאי ומ"ש אם לא בא דעירובין קאמרת דאינו צריך לכפול תנאו אלא משום דעקר רגליו מבני עירו:

א"ל. שאני התם שהיתה ארץ גלעד בידיהם של בני ראובן ובני גד ומשה בא להוציא מידם לכך צריך לכפול תנאו:

ירדו לסמפון. תקנו לכתוב הסמפון בתנאי כפול כסברת ר"מ בקידושין דמצריך תנאי כפול:

למה. קאמרת דאתיא כר"מ הא אפי' כרבנן נמי אתיא:

ופריך לא כן אר"א וכו' ויאמר ע"מ וכו'. כלומר ואי כרבנן בעל מנת לחודא סגי ואין צורך לכפול התנאי:

ומשני אלו לא כפל לתנאו מי עקר לקידושין וכ"ה בעירובין. וה"פ שאני הכא שכבר קדשה והרי היא שלו וע"י הסמפון אתה בא לבטל הקידושין הלכך בעינן תנאי כפול דאי לא כפליה לתנאו א"א להוציא מידו את שלו:

בכל אתר וכו'. קשיא מ"ש דבכל מקום קסבר ר"מ מכלל לאו אתה שומע הן כדתנן בשבועות אל יככה ויברכך וייטיב לך ר"מ מחייב אלמא דלא בעי באיסורא תנאי כפול:

והכא לית ליה. כדתנן במתני' ובברייתא:

חומר הוא בעריות. משום חומר דעריות קסבר דבעי' תנאי כפול ואם לאו מקודשת לראשון הלכך בממונא אי לא כפלי' לתנאו המעשה קיים ותנאי בטל בעריות אם לא כפל לתנאו אזלינן לחומר' ובאיסור שאינו איסו' ערוה אין המעש' קיים עד שיקיי' התנאי דלית לי' מכלל לאו אתה שומע הן כ"כ בעה"ע:

הלכה ד

מתני' **מפני שלא הטעתו**. אלא הוא הטעה את עצמו וכיון דלא פירש לאו כל כמיני' דה"ל דברים שבלב:

גמ' **אפי' בעדי'**. אע"פ שיש עדי' שיודעין שכך היתי' דעתו כגון שאמ' להם קודם הקידושין אני רוצה לקדש אשה זו להיותה כהנת מ"מ כיון שקדשה סתם ה"ל דברים שבלב ומקודשת אע"פ שהיא לויה:

מקודשת לחומרין. אם יש עדי' אינן אלא קידושי ספק ואם בא אחר וקידשה צריכה גט משניהם ל"א אמתני' קאי הא דתנן ה"ז מקודשת היינו מחומר' והראשון נראה עיקר:

סמכי' גבי לוי. העמידו אצל לוי שהוא ישלם לו עבורו:

איפרסין לוי. העני א"נ נשתגע כ"פ בעה"ה בהמחה. ול"נ שפירשו בריחה שברח לוי ומצינו לשון זה בב"ר ולא מן הרגל שלא תהא פרסנית ופירושו יצאנית:

לית ראובן חייב לשמעון. כלום דכיון שקיבל שמעון מלוי שיהא בעל חוב פטור ראובן אע"ג דקסבר שמעון שלוי איש אמיד מ"מ פטור ראובן דדברים שבלב הוא וסייעתא הוא לרבי לעזר דה"נ אנן סהדי דסבר שמעון שלוי איש אמיד הוא ואפ"ה פטו' ראובן:

אבל עשו בהרמה. שהיה יודע שלוי עני או שיברח והמחוהו אצלו חייב ראובן לשלם לשמעון. כהדא חזרייא. כהא סוחרים החוזרים בעיירות לסחור שהיו חייבין מעות לבעלי מקרא:

סמכון. העמידו לבעלי משנה ומקרא א"נ למלמדי מקרא אצל מוכר אחד:

קרן זבונה וייזל לי'. נקל המוכר והלך לו קרן כמו קרונת של צפורי כל דבר הנד והולך לו נקרא על שם הקרון א"נ קרץ גרסי' ופירושו השכים וכ"ה גירס' בעה"ת:

אמר אין פריטין אינון. אם תשלומי החוב הי' בפרוטו' הם פשעו שלא לקחו מיד התשלומי' מן זבונה שמצויין לו פרוטו':

אין דינרין אינון. אם היו התשלומין בדינרין:

ה"ג כיני אורח' דזבונה מדדיי'. כן היא סדר הזבונה להיות מדדד למצוא דינרין ועלי' דמחזריי' רמיא להשגיח על הזבונה שלא ילך לו א"נ להערמה דמיא:

חד בר נש. אדם אחד עמד עם חבירו בשוק א"ל תן לי הקיתון שיש לי אצלך א"ל אידך תן לי הדינר שיש לי אצלך א"ל תן לי הקיתון וקח לך הדינר והלה אומר שאין לו קיתון ממנו בידו:

א"ל את. הודית לי' שיש לו דינרין אצלך והוא לא הודה לך שיש לך קיתון אצלו לכך חייב אתה ליתן לו דינרין שהודית לו:

מודה רבי אימי. דהוא אמר כן בפני סהדי שהוא חייב לו דינר והשני אמר אתם עדי אז הוי הודא' אבל לא אמר כן בפני עדים:

לא כן. אין הדין כן אלא פטור מליתן לו דינר דמצי למימר משטה אני בך ולא אמרתי כן אלא שלא תכחש בקיתון שלי לפיכך אינו חייב בדינר:

בקרטיס. בשטר בחתימת ידו והוא לשון לע"ז קרט"א:

שלח חמשין. דינרין ע"י שליח וצוה עליו שלא יתן לבעל חובו אותן חמשים דינרין עד שיתן לו את הקרטיס:

אמר. לשליח זיל והב ליה המעות דכיון שהב"ד יודעין שנתת לו פטור אתה משליחותך דאלו הוה קמן לא הוה צריך להחזיר לו שטרו דה"ל כפורע מקצת חובו דתנן בפ' גט פשוט דיכתוב שובר ואם יש לו לטעון על החמשים הנותרים יכול לטעון אח"כ:

עושין לו. מעשה ב"ד שכבר זכה השליח בעד המשלח אותן חמשים דינרים ואינו יכול להחזירם:

דזכה זכה. כלומר כיון שלא זכה בהם אלא על מנת שימסור לו הקרטיס הלכך כל זמן שלא מסר לו הקרטיס אין השליח חייב ליתן לו שע"מ כן נמסר לידו:

דלמא. מעשה בר' דוסתאי בר' ינאי ור"י בן כיפר שירדו מא"י לנהרדעא לגבות חובות שהיה לחכמים שם:
איתאמר. לאחר שגבו המעות נאמר עלייהו לשון הרע שרוצים ר' דוסתאי ור"י שלא יהיה להם עליהם שום תביעה אם יאבד מהם:
אתון. באו הנותנים ורצו להוציא מידם מה שנתנו להם:
אמרין. ר"ד ור"י להם כבר זכינו בממון לבעלים ואין אנו יכולים להחזיר לכם:
אמרין לון ומנן ל"ג וכ"ה בגיטין א"נ ה"פ ר"ד ור"י אמרו להם ולמה אתם רוצים לחזור ולהוציא המעות מידינו:
אמרין לון מנן א"ל אנחנו רוצים שתשמרם כראוי בלומר שיתחייבו בשמירתם אם יאבדו:
שומרי חנם אנחנו. ואין אנו חייבים בגניבה ואבדה:
אהן הוא כולא. הראה על ר"י שהכל בידו:
נסבון. לקחו לר"י בן כיפר וכפתו והוציאו ממנו בע"כ:
כד סלקון. כשעלו לא"י בא ר' יוסי לר' ינאי וא"ל ראה מה עבד לי בנך:
א"ל מה עבד לך. כשם שכפו אותך כך היו כופין אותו:
א"ל אלו. השוה עמי לדעת אחת לא היו מוציאין מאתנו כלום:
א"ל. לבנו למה עשית כן:
א"ל. ר' דוסתאי ראיתי אותן ב"ד שוה כלומר הדיינים אשר היו שם אין מוחה בידם כל אשר יזמו לעשות ובני אדם שנתנו להן המעות בעלי אימה:
וכובעיהן אמה. מלבושיהן מאוימים ומשונים משאר בני אדם:
ומדברין מחציין. כלומר קולן עבה ונראה כאלו הדבור יוצא מטבורן:
ויוסי אחי היה. כפות על העמוד ורצועה עולה ויורדת עליו שהיו מלקין אותו ואמרתי שמא דוסתאי אחר יש לאבי אם ימות בידן כלומר שאינו מחוייב למסור נפשו על ממון זה:
הדא דאת אמר. לא אמרן שאם החזר זה שזכה בו שאינו חייב לשלם למשלחו אלא במי שאין בכחו לעמוד נגד הנותן כמעשה דר' דוסתאי א"נ שאינו יכול לקבל עליו אחריות הדרך כגון שהדרך בחזקת סכנה אבל מי שיכול לעמוד נגד המשלח או שאין הדרך בחזקת סכנה מוציאין מן השליח ונותנין למי שזכה בשבילו:
ה"ג דין דמחל שטר לחבריה וכ"ה בגיטין. וה"פ האי מאן דמחל חובו לחבירו כגון שא"ל חובי מחול לך ויש בידו מחבירו שטר על חובו ולא אמר שהשטר מחול לו:
עד דחזר ליה שטרא. עד שיחזור לו השטר שעדיין שעבודו קם:

הלכה ה

מתני' **לאחר שיחלוץ ליך יבמיך**. קסבר האי תנא איך קידושין תופסין ביבמה לשוק:

אינה מקודשת. דה"ל דברים שלא באו לעולם ועכשיו אין בידו לקדשה:

גמ' **בעון**. בעי לפני ר' יוחנן מה בין אותן השנויים במשנתינו דאמרי' אינה מקודשת ובין האומר פירות תלושים אלו תרומה על פירות מחוברים אלו כשיתלשו דקיי"ל דהוי תרומה אע"ג דכל זמן שהן מחוברין לא חל שם תרומה עליה דמחובר אינו חייב בתרומה דכתיב ראשית דגנך מידי דמדגן שנאסף בכרי א"נ מדכתיב ממנו ולא מן המחובר ואפ"ה משנתלשו הרי הוא למפרע תרומה:

א"ל תמן יש בידו לתלוש. וכל שבידו לא הוה כמחוסר מעשה אבל הכא במשנתינו אין בידו לשחרר וקס"ד דאיירי בשפחת חבירו:

ר' פס. כך שמו ובלשון בבלי נקרא ר' אפס:

הגע עצמך. אמור לנפשך בשאמר לשפחתו הרי את מקודשת לי לאחר שתשתחררי שבידו לשחרר מי מקודשת דהא מתני' סתמא תנן:

נתלית בדעת אחרת. הרי היא כדעת אחרת דמעיקרא בהמה היתה ואין לך מחוסר מעשה גדול מזה:

דלמא. מעשה בר' הושעיא הגדול ור"י נשיאה היו יושבין ואמרו התלמודים נאמר דבר אחד בהלכות קידושין ובעי להו האומר לאשתו הא ליך פרוטה זו שתתקדשי לי לאחר שאגרשיך מהו מי אמרי' כיון דבידו לגרשה לא הוה כמחוסר מעשה או דלמא כיון שאין בידו לקדשה לאחר הגירושין שמא לא תתרצה לקידושיו. נחכון. שחקו ועמדו והלכו להן:

אר"י ולמה. שחקו הא לא דמיא הך להנך דתנן במתני' שהרי בידו לגרשה אלא לכך שחקו דמי לא א"ר בא וכו'. בסמוך גבי שפחה:

והכא. נמי לכשתתגרש נתלית בדעת אחרת שעתה דעת בעלה עליה דאינה יכולה להתקדש לשום אדם אבל משגירשה אין בידו לקדשה אלא מדעתה:

אין וכו'. אם רצו למבעי בעיי הכי ה"ל למבעי:

חד. אדם אחד אזיל לקדש אשה קדם חבירו אצל האשה וא"ל הוי יודע דהאי גברא שהולך לקדשך חורש רע הוא סוף שיגרשך אלא הא לך פרוטה שתתקדש לי כשיגרשך מהו מי אמרי' מגו דאי בעי לקדושה השתא מקדשי מהשתא ה"נ תפסי בה קידושין לאחר זמן או דלמא כיון דאין בידו לקדשה משיגרשנ' לא חולין בקידושין השתא:

תמן תנינן. נדרים פ"ג:

ה"ג אם אינה נשרפת יש להן פדיון ראה קציעות המלך ממשמשין ובאין ראה דליקה נופלת ואמר נטיעות אלו קרבן אם אינם נקצצות ונקצצו טלית זה קרבן אם אינה נשרפת ונשרפה למפרען קדשו או מכאן ולהבא מה נפיק מביניהון אם נהנה מהן אין תימר למפרע קדשו מעל וכו' וכ"ה בנדרים פ"ג וה"פ יש להן פדיון כשאר הקדשות ויפדו ויקנו בדמיהן קרבן דכיון דלא אמר הרי הן עלי כקרבן לאו למסרנו עליה כקרבן איכווין אלא שיהיו לקנות בדמיהן קרבן וקאמר אם נשרפה או נקצצו מי הוו הקדש למפרע דמאי דקאמר אם אינה נשרפת היינו שיהיו הקדש מיד ואם אינה נשרפת יפדה אותה או דלמא ה"ק אם אינה נשרפת אז תהא קרבן אבל אם נשרפת אינה קרבן ופריך מאי בינייהו השתא מיהת נשרפת ומשני דאיכא בינייהו אם נהנה ממנה עד שלא בא האש לשם אם נאמר מיד היא קדשה מעל כנהנה מן ההקדש וחייב בקרבן מעילות ואי אמרי' משלא נשרפה קדשה עכשיו שנשרפה לא מעל הנהנה:

פדיין חזרו לקדושתן. אסיפא דמתני' דנדרים קאי דתנן התם הרי נטועות אלו קרבן עד שיקצצו טלית זה קרבן עד שתשרף אין להם פדיון וקאמר חזקיה הא דתנן אין להם פדיון היינו להוציאן מקדושתן לגמרי דה"ל כאומר בפירש הרי נטיעות אלו קרבן מעתה וקרבן לכשיפדו כל זמן שלא יקצצו ונמצא פדיונם קדוש כל שעה לפי שיוצאות הן לחולין אלא שחוזרות וקדושות:

פדיין פדוין. והא דאמר עד שיקצצו לא בא לומר שאף כשיפדם יחזרו לקדושתן עד שיקצצו אלא שיהיו קדושות עד אותו זמן ומאותו זמן ואילך תפקע קדושתן כדמסיק:

ופריך מתני' קשיא לר"י דתנן אין להן פדיון:

ומשני פתר לה. תפרש למשנתינו אין להן פדיון היינו שא"צ פדיון כשנקצצו דאז פקעה קדושתן בכדי:

ה"ג אר"י מה דאמר חזקיה וכ"ה בנדרים:

בשפדיין הוא. המקדיש עצמו דלעולם לא יצאו מרשותו או מרשות הקדש אבל אם פדאן אחר אפילו קנאם ההקדש אח"כ אינן חוזרות וקדושות דנסתלק רשות בעלים הראשונים מהם וכיון דהאי שעתא לא חייל עליהן הקדשו שוב אינן חוזרות וקדושות:

ופריך מחלפא שיטתיה דר"י. קשיא דר"י אדר"י:

תמן. בנטיעות הוא אומר שאם פדאן אחר פקעה מהן קדושתן:

והכא. בקידושי אשה אמר לעיל דמיבעיא ליה אם אמר הא לך פרוטה שתתקדשי לי בה לכשיגרשיך מהו הא כשנישאת לאחר נמי נימא דפקעו קדושי הראשון מיני':

לא צריכא. אלא כי קמיבעי' לי' לר"י בנותן לאשה שתי פרוטות וא"ל באחת תתקדש לי היום ובאחת התקדשי לי לאחר שאגרשיך דלא דמי לפדאן הוא דמשנתגרשה יוצאת מרשות הבעל לרשותה לפדאן אחר נמי לא דמי' שהאשה מכנסת עצמה לרשותו במקצת ולא יצאה מרשו' הבעל או מרשו' עצמה אפי' שעה אחת א"נ כיון דהוא המגרש והמקדש לפדאן הוא דמיא:

מניין. ליבמה שלא חלצה ונתקדשה לשוק אע"ג דחייבי לאוין היא אפ"ה אין קידושין תופסין בה:

שלא יהא בה הויה. שהן קידושין אצל זר שאינן תופסין בה:

אינה מקודשת. דכיון דהשתא לא תפסי בה קידושין לקמי' נמי לא תפסי בה דאין אדם מקנה או מוכר דבר שלא בא לעולם ש"מ דהשתא אין הקידושין תופסין בה:

מקלס לי'. משבח לי' לר"י כלומר עליו נאמרו כל הני קראי דמייתי':

הזליס זהב מכיס. וכל הנך קראי איירי בדברי תורה:

יכיל הוא פתר לה. אפשר לי לפרש משנתינו דאתיא כר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ויש ממזר אפי' ביבמ' לשוק אבל לרבנן דאמרי קידושין תופסין בחייבי לאוין יכולין לומר דסברי אף ביבמ' לשוק קידושין תופסין אי לאו דרבי ינאי':

בעניותינו. בעניות דעתינו שאין אנו יודעי' פירוש המקרא אי ללאו גרידא הוא דאתי קרא דלא תהי' אשת המת החוצה והרי היא כשאר חייבי לאוין שקידושין תופסין בהן ומתני' כר"ע כדמוקי לה רשב"ל או לאשמועינן נמי דלא יהי' בה הוי' שאין הקידושין תופסין בה הלכך מספיקא צריכה נמי גט מזה שקידשה קודם שחלצה:

מתניתא אחר שיחלוץ ליך יבמיך. תנן משמע אם אמר לאחר שימות יבמיך מקודשת ש"מ דמן הדין קידושין תופסין ביבמה לשוק ומתני' אתי' אפי' כרבנן אלא כיון דמחוסר' מעשה חליצה ה"ל כדבר שלא בא לעולם ואין קידושין תופסין אבל לאחר שימות יבמיך כיון דאיהו לאו מחוסר' מעשה הויא לה כשאר חייבי לאווין דקידושין תופסין בה והא דתנן לאחר שימו' בעליך אינה מקודשת' היינו טעמ' משום דאין קידושין תופסין באשת איש מקרא יליף ליה:

בת יומה מתקדשת בכסף. ע"י אביה שמקבל קידושיה:

מתקדשת בביאה. ע"י אביה שמסרה להתקד' בביאה זו:

מתני' אמרה כן. כלומר מתני' נמי דייקא דבת יומ' מתקדשת בכסף ולא אמרי' כיון דהוקשו הויות להדדי כל שאינה מתקדשת בביאה כגון זו שאין ביאתה ביאה אף בכסף אינה מתקדשת:

הא אם היתה בעולם. אפי' שעה אחת ה"ז מקודשת:

הלכה ו

מתני' **ואעשה עמך כפועל**. בפעולה יום אחד:

ע"מ שירצה אבא. אביו של חתן:

רצה האב. בגמ' מפרש:

מלמדין וכו'. כדי לעקור הקידושין למפרע ולא תיזקק ליבם:

גמ' **והוא שנתן לה פרוטה**. הא דתנן ע"מ שאדבר עליך וכו' אייר בשנתן לה פרוטה וא"ל התקדשי לי בפרוטה ע"מ שאדבר עליך וכו':

וכל הדברים וכו'. לרב ע"מ שאדבר עליך וכו' תנאי הוא מאי קמ"ל מתני' דאם קיים תנאו מקודש' ואם לאו אינה מקודש' פשיטא מ"ש מכל התנאים השנויים בפרקין שמתנה בשעה שנותן הקידושין שאם לא קיימם הקידושין בטלים:

אלא כיני. כן היא פירושא דמתני' שקדשה בשכר שדיבר עליה לשלטון השוה פרוטה וקמ"ל תנא דמתני' דאינה לשכירות אלא לבסוף ולא הוה מלוה ומקודשת:

והוא שייחדה לו סלע במגדל. לשכרו דקסבר ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף ומלוה היא אבל היא כשיחדה לו לא הוה מלוה דה"ל כאלו הקדימה ליתן לו השכר והלך וקדשה בו דמקודשת לכ"ע:

במה קידשה. דהא לא יהיב לה מידי וקיחה משדה עפרון גמרינן דיהיב מידי בשעת קידושין והך סלע שבמגדל כיון שלא בא לידו ולא זכה בו לאו נתינה היא:

ומשני כהאי דתנינן תמן. פ"ק דמכילתין:

כיון שזכה זה וכו'. ה"נ כיון שדיבר לשלטון הרי סלע שבמגדל שלו ומיקדשת בו:

סתמו אינו רוצה. קשיא ליה רישא דמתני' תנן על מנת שירצה אבא רצה האב מקודשת דמשמע דמן הסתם כלומר אם שתק ה"ל כאינו רוצה ועל מנת שירצה אבא היינו שיאמר אין אימא מציעתא מת האב הרי זה מקודשת והא לא אמר אין אלא ש"מ סתמו ה"ל כרוצה אימא סיפא מת הבן מלמדין את האב לומר איני רוצה הא שתיק הוה קידושין:

ואית מתני' אמרה כן. בתמיה וכי מצינו משניות שיאמרו כן רישא בחד טעמא ומציעתא וסיפא בחד טעמא:

ולינאי עלובא. על עצמו אמר כן לינאי השפל אתה שואל דבר בקידושין כלומר שאין לו מה להשיב ורישא בחד טעמא ומציעתא וסיפא בחד טעמא וה"פ ע"מ שישתוק אבא שתק הרי זו מקודשת לא שתק אלא מיחה לאלתר אינה מקודשת ואם אמר ע"מ שלא ימחה אבא מת האב עד שלא מיחה ה"ז מקודשת אבל כל ימי חייו אינן קידושין:

מת הבן מלמדין וכו' באומר ע"מ דו אמר והוא לא אמר. בין שאמר רוצה אני בין שלא אמר רוצה אני ה"ז מקודשת. רק שלא ימחה ורצה האב דקתני היינו שלא יאמר אוני רוצה אלא שותק:

מת האב הרי זו מקודשת כמאן דאמר. כאלו אמר רוצה אני שהרי השותק כאלו אומר רוצה אני:

ה"ג מת הבן מלמדין את האב לומר איני רוצה דהוי כמ"ד. וה"פ כיון דשתק עד השתא ה"ל כמ"ד רוצה אני הלכך מלמדין אותו לומר בפירוש איני רוצה:

יכיל ר"י לפרש מתני' כמו שהוא רוצה לא מיתמנע ר' בא לתרץ קושית ר' יוחנן דיש מתני' כן ולא נמנע ר' מלשנות ברישא דמתני' סתם שאמר דרך כלל ופרט בסיפא כמו הכא שברישא תנא שאמר סתם ע"מ שירצה אבא ומפרשי' שכוונתו שיאמר הן ובסיפא איירי שאמר פרט ע"מ שלא ימחה אבא:

מתני' אמרה כן. משנתינו דריש פרקין נמי דייקא דתנן ע"מ שיש לי בית כור עפר דרך כלל ה"ז מקודשת על מנת שיש לי במקום פלוני היינו פרט אינה מקודשת:

הלכה ז

מתני' **ושניהם נותנים גט**. להתירה לאחרים:

גמ' **נאמן ליתן גט**. הא דתנן בא א' ואמר אני קידשתיה נאמן ליתן גט קאמר דנאמן וסמכינן עליו שהוא קידשה וגיטו גט לענין זה שמותרת להנשא לאחר אחרי שקבלה ממנו הגט דאין אדם חוטא בדבר שאינו נהנה ממנו להתיר אשת איש חנם אבל לכנסה אינו נאמן דאימא יצרו תוקפו:

רב אסי אמר אף נאמן לכנוס. דלא חציף למימר לפני האב שקבל הקידושין אני הוא דמירתת דלמא מכחיש לי' האב ואמרי ידענא דלא את יהבת לי הקידושין:

ואין למדין ממנו דבר אחר. דדוקא בעגונה הקילו חכמים והאמינו אבל לא בדבר אחר:

ולא הכל ממנו. לאו כל כמיני' שירד לתוך השדה דדלמא לאו דידי' הוא ויתלוש ויאכל:

ה"ג אף בקידושין כן האשה שאמרה נתקדשתי ואיני יודע למי נתקדשתי ובא אחד ואמר אני קידשתיך לא הכל ממנו וכ"ה בבבלי בפרקין. וה"פ אינו נאמן לכנוס דלא מירתת דיודע הוא שתהא מחפה עליו ותתרצה בו ותכחיש את כל הבא לומר עוד אני הוא משא"כ באב שאינו חשוד לחפות עליו:

מתני' דפ"ב דיבמות קשיא לרב ולאו דוק' לרב ה"ה לכל הנך אמוראי דאמרי דנאמן לכנוס:

לא ישא את אשתו. משום דאדבורי' סמכינן וחיישינן שמא משקר משו' דיצרו תקפו:

ומשני תמן. המביא גט כיון דהוחזקה אשת איש לכל שהרי הכל יודעין שנשואה היתה וע"י גט זה באנו להוציאה מחזקתה הלכך לא ישאנה משום לזות שפתים וחשדא:
ברם הכא. אבל כאן בקידושין לא הוחזקה לאשת איש אלא בפני שנים שראו שנתקדשה שהרי לא נודע הדבר רק ע"פ דבורו דאביה אמרינן כשיבואו אלו עדי' יאמרו נמי שלזה נתקדשה ולא מרעינן לחזקה שהרי מעולם לא הוחזק' לאשת אחר הלכך נאמן אפי'. לכנוס:
מתני'. משנתינו קשיא לשמואל:
ואם רצו אחד נותן גט וא' כונס. שמעינן מיהת דניסת ע"פ דבורו:
ומשני פתר לה. שמואל מפרש למתני' בשאומר האב לאחד משני אלו קדשתיה ואיני יודע איזהו הלכך כשאחד נותן גט השני מותר לכונס' ממה נפשך:
קדם אחד מהן וכנס וכו'. אהא דתנן אס רצו א' נותן גט וא' כונס קאי שאם קדם אחד מהן וכנס קודם שנתן השני גט מוציאין מידו דבאיסורא נשאה ועברו על רצון חכמים וצריכ' גט משניהם:
הדא דאת אמר. לא אמרן אלא כשבאו שניהם בבת אחת או אפי' בזה אחר זה קודם שהתירוה להנשא לאחד מהם הוא דאמרי' אם קדם וכנס מוציאין מידו:
לא כל הימנו. לאסרה על הראשון שכבר כנסה:
ותני כן. ותניא נמי הכי:

הלכה ח

מתני' **וגרשתיה**. קבלתי את גיטה:
והרי היא קטנה. עכשיו כשאומר עליה כך:
נאמן. לפוסלה מן הכהונה שאב נאמן על בתו כשהיא קטנה שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה כשאמר לאיש אסרה על הכל שאין אנו יודעין למי כשחוזר ואומר לזה התירה לו:
והרי היא גדול'. משגדל' אמר כן ובקטנות' לא אמר אינו נאמן:
נשבית. והרי היא פסולה לכהונה משום ספק זונה:
אינו נאמן. דבנישואין הימני' רחמנא לאב לשבוי' לא הימני':
יש לי בנים. ואין אשתי זקוקה ליבם:
יש לי אחי'. ואשתי זקוקה ליבם ועד השתא היתה בחזקת שאינה זקוקה:
גמ' **האומר קדשתי את בתי וכו' הגדולים אינן בכלל**. שהרי אין בידו לקדשן:
נתקדשה בתי. משמע שנתקדשה שלא ברצונו אפי' הקטנות אינן מקודשת שהרי אין להן יד לקדש עצמן ועל הגדולות אינו נאמן לאסרן:
נתגרשה בתי אפי' הקטנות אינן בכלל. שאין להן יד לקבל גט:

אינו נאמן. דבקידושי ביאת איסור לא הימני' רחמנא:
כיני מתני'. כן היא מתני' מי שאמר בשעת מיתתו אע"ג דקודם לכן אמר בהיפך אפ"ה בבנים נאמן ובאחים אינו נאמן:
מאחר שבידו לגרשה. אע"פ שמוחזק' לן בהאי שיש לו. אחים אפ"ה נאמן לומר שיש לו בנים ולפטרו מיבום משום שבידו לגרשה ולפטרה מיבום משא"כ באחי':
מילתיה דשמואל. מדברי שמואל דמייתי שמעינן דסבר כרב:
חד. יהודי א' ממדינת פרס נטה למות:
א"ל. תנו לאשתו דהאי גברא גיטא ועל עצמו אמר כן שיתנו גט לאשתו:
אמרו ליה ולמה. לה גט הלא כשמת ממילא תשתרי לעלמא וכי בשביל שלא תזקק ליבם לאחיך הנעלב כלומר אחיך שאמרת שכבר מת בתמיה:
כד דמך. כשמת בא מעשה לפני שמואל אם הוא נאמן לומר שיש לו אחים או לא דלאו כל כמיניה לאסרה לעלמא:
אמר. שמואל טעמא דמתני' דנאמן באומר יש לי בנים דאמרי' מה לי לשקר דמאי קאמר למיפטרא מיבם מצי אמר פטרינא לך בגיטא הלכך הכא נמי כיון דקאמר ליתן לה גט ש"מ דקושטא שהרי לא כיון לאסרה ל"א כיון דא"ל בגין אחיך הנעלב ושתיק ה"ל כאלו הודה שאין לו אחים וכי היכי דנאמן לומר שיש לו בנים אע"ג דמוחזק באחים משום שבידו לגרשה ה"נ נאמן לומר שאין לו אחים משום דבידו לגרשה וכ"נ עיקר אינו נאמן. דטעמא דמתני' כיון שהיתה בחזקת שאינה זקוקה ליבם לכך נאמן בבנים ואינו נאמן באחים אבל במוחזק באחים ולא בבנים אינו נאמן לומר בשעת מיתה שיש לו בנים דלא אמרי' מגו:
נחת. ירד עולא לבבל ואמר בשם ר"י דאינו נאמן:
וחברין עלוי. ונתחברו עליו תלמידי שמואל והקשו לו למה אינו נאמן הא אית ליה מגו:
הגע עצמך. השיב להם עולא אמור לנפשך שהיה כהן ואין בידו לגרשה דשמא לא ימות ותהא אסורה לחזור לו:
והא מתניתא פליגא. על רב ושמואל:
והיא אסורה בקרוביו. אמאי נימא מאחר שבידו לגרשה נאמן:
אמרין. הכי הוה מעשה דאייתי עולא לבבל בשם ר"י ולא פליג ארב ושמואל:
ונתנו לה. בפני עד אחד:
אין עד אחד באשת איש כלום. לפיכך צריך ליתן לה בפני שנים כדי להחזיקה גרושה:
ה"ג בא"א כלום ר' חיי' בר אסי וכו':
לא עשה כלום ואפי' שניהם מודי' אינה צריכה גט:

לוקה. מכת מרדות משום פריצותא:
ותופסין קידושין. קידושיו מיהו הוו קידושין ואסורה לעלמא בלא גט:
והבא על ארוסתו בבית חמיו. משום פריצותא א"כ כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כדתני' במסכת כלה. משתי נשים. שנשא שניי' לאחר מיתת הראשונה:

הלכה ט

מתני' **גדול**'. כת הראשונה:
קטנות. כת שניי':
כולן מותרו'. דלא מחית איניש למימר מלתא דליתיביה לידי שאילה לחכמים וכי אמר גדולה ודאי גדולה שבגדולה קאמר:
גמ' **דאית לי' תריי מן תריי**. שיש לו שתי בנות מן שתי נשים כלומר מכל אחת מנשיו יש לו שתי בנות שאין כת פחותה משתים:
מתניתא בשיש לו שתי כיתי בנות משתי נשים. הוא דפליגי ר"מ ור"י דאיכא למימר כל כת ראשונה עביד איניש דקרי גדולה לגבי כת שני' וכל כת שני' עביד איניש דקרי קטנה לגבי כת ראשונה:
אבל אין לו אלא כת א'. שנולדו מאשה אחת:
ואם אמר קטנה לא קידש אלא קטנה. אבל אמצעי' בשמה קרי לה ואומר פלונית בתי ואין קורא לה לא גדולה ולא קטנה:
תמן תנינן. נדרים פ"ח:
עד לפני הפסח. אמר קונם יין שאיני טועם עד לפני פסח:
רמ"א עד שיגיע. ומשיגיע אין כאן פני פסח ואע"פ שכל יום ויום של פסח פני הוא לחבירו לא מחית איניש נפשי' לספיקא שיהא צריך לשאול איזה הוא וכי קאמר פני קמא דכולא קאמר שהוא פני שבכולן:
רבי יוסי אומר עד שיצא. דכל חד וחד הוי פני לחבירו ולא ידעי הי נינהו ואפי' אחרון הרי תחלתו פני לסופו:
מחלפה שיטתיה דר"מ וכו'. קשיא דר"מ אדר"מ ודר"י אדר"י ולא מפרש הש"ס רק קושיא דר"י אדר"י:
תמן. בנדרים הוא אומר עד שיצא שמע מנה דקסבר מחית איניש נפשיה לספיקא א"כ ה"נ כולן נכנסות בספק גדולה חוץ מן הקטנה שבקטנות ובסיפא כולן נכנסות בספק קטנה:

והכא אמר הכין. דגדולה שבגדולות וקטנה שבקטנות אסורות והשאר כולן מותרות דלא מחית איניש לספיקא וה"נ קשיא לר"מ דהכא סבר מחית איניש נפשיה לספיקא והתם קסבר איפכא:

אמר ליה. תנן סוף סוטה משמת בן עזאי וכו':

בטלו השקדנים. אנשים השוקדים על דלתי בית המדרש לילה ויום:

לא עמד שוקד. לא היה אדם שיודע להקשות כך מתנייתא אהדדי עד שעמד ר' ירמיה ובדרך קנתור אמר כן שודאי כבר עמדו על קושיתו וראו שאין בה ממש:

והוא וכו'. ולמה הוא מקנתר לי' וכי לא הקשו קושיא זו הרי עולם כלומר גדולי ישראל וכדמסיק שריש לקיש הקשה כן לר"י ושני ליה ר' יוחנן דלא קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר ורבי יוסי אדר"י אלא מתני' דנדרים בטעות נשנית והכי קתני רבי מאיר אומר עד שיצא ורבי יוסי אומר עד שיגיע:

ותני דבי ר' כן. בברייתא דנדרים נמי תני הכי:

א"ל. ר' זעירא אנן בעיי עד לפני במתני' תנן נדר עד לפני רי"א עד שיצא למה נדחוק לפרש כן אלא אר"ז לשון ניותי היא אנשי ניות כשרוצין לומר עד לאחר הפסח קאמרו עד לפני פסח והיינו עד דמיפני פיסחא כלומר שיהא הפסח פונה ועובר מלשון כי פנה היום והשתא לא צריכין להחליף מתני' דנדרים דהתם בלישנא דעלמא קמיפלגי מ"ס לשון בני אדם עד קמי פיסחא ומ"ס עד דמפני פיסחא ולכך הייתי מקנתר לר' ירמיה:

הכל מודין בפסח. אם אמר קונם יין עד לפני פסח שהוא מותר ביין שודאי לא היתה כוונתו אלא עד שיגיע שבפסח חייב בשתיית יין ד' כוסות:

מה פליגי. כי פליגי כשאמר עד לפני פרוס הפסח דהיינו ט"ו יום קודם פסח דר"מ סובר שאסור ביין עד שיגיע פרוס הפסח ור"י סובר עד שיצא פרוס הפסח והיינו עד ליל פסח:

הלכה י

מתני' **הוא אסור בקרובותיה**. דשוינהו עליה תתיכה דאיסורא בהודאתו:

ומותר בקרובות הקטנה וכו'. שאין אמה נאמנת עליה ואף היא אינה צריכה גט דאי בעית גט הויא לה גרושתו ונאסר בקרובותיה:

קטנה. הבת:

גדולה. האם:

גמ' **מסתברא דלא יהוי ר"מ פליג הכא**. האומר על אשה ובנותיה קדשתי את הגדולה מהם ואיני יודע אם קדשתי את האם שהיא גדולה מבנותיה או את הבת הגדולה שהיא

גדולה מאחותה הקטנה אע"ג דפליג ר"מ ברישא בקידשתי את בתי הגדולה מסתברא דמודה הכא דלא קידש אלא האם שהיא הגדולה שבהן ולא מחית נפשיה לספיקא:

כל גרמיה וכו'. כל עצמו הוא אומר דפליג ר"מ נמי בהא כלומר וכ"ש הוא:

מה אין תמן. ומה התם ברישא שיש בשתי הכתות גדולו' וקטנות ויש להסתפק בגדולה שבכל כת אבל לא בשאר שהרי הם קטנות לגבי הגדולה שבהן ואפ"ה פליג ר"מ ואומר כולן אסורות הכא באשה ובתה ששניהם גדולות אצל הקטנות והקטנות ודאי קטנות נגד האם ובתה הגדולה לא כ"ש דפליג ר"מ וקסבר דשניהם אסורות אע"ג דהאם גדולה מבתה מ"מ דרך בני אדם לומר גדולה על הגדולה שבבנות:

הלכה יא

ומפתים אותו ליתן גט. כשאומרת קדשתני והוא אומר לא קידשתיך וכן בסיפא באומרת לא קידשת אלא אותי מבקשים הימנו שיתן לה גט ולא אמרי' בכגון זו כופין על מדת סדום שהרי אוסר עצמו בקרובותיה לפיכך מבקשים אותו ליתן גט שתהא מותרת להנשא:

וכופין אותו ליתן קנס. כלומר כתובה דלאחר שנתפתה לתת גט הוי ליה כאלו הודה שנתקדשה לו וכופין אותו ליתן לה כתובה:

ופריך הגע עצמך. לדבריך אם הוא חבר ויודע שאם יתפתה צריך ליתן כתובה לא יתפתה לעולם וכדי להנצל מהפיתוי יקח אחותה והא ודאי שאין מוציאין אשתו ממנו בשביל אמירתה של זו ולא יתן גט לעולם שלא תיאסר אשתו עליו משום אחות גרושתו:

הלכה יב

מתני' **כל מקום שיש קידושין ואין עברה**. שקידושין תופסין בה ואין עברה בנישואיה שלא אסרתה התורה עליו:

כהנת לויה וישראלית וכו'. לוי שנשא כהנת או ישראלית בנה לוי וכהן שנשא לויה או ישראלית בנה כהן וישראל שנשא כהנת או לויה בנה ישראל דלמשפחותם לבית אבותם כתיב:

אלמנה לכה"ג. יש קידושין ויש עברה דקסבר קידושין תופסין בחייבי לאוין:

אחר הפגום שבשניהם. שנולד מפסולי כהונה הולד פסול בן ממזרת מישראל ממזר וכן בן ממזר מישראלית ממזר וכן בת נתינה מישראל נתינה ובן נתין מכשרה נתין:

מכל עריות שבתורה. של חייבי כריתות:

הולד כמותה. וולד נכרית נכרי ואם גיירוהו הוי גר כשר ואינו ממזר:

וולד שפחה. עבד ואם שחררו בעליו כשר ומותר בישראלית:

גמ' **הרי גר שנשא ממזרת דיש קידושין ואין עברה**. דגר מותר בממזרת לר' יוסי דאמר קהל גרים לא מקרי קהל לקמן בפ' בתרא:

והולד הולך אחר פגום שבשניהם. דתניא גר נושא ממזרת והולד ממזר דברי ר' יוסי: **בכל מקום ששנה ר'**. ברישא פירש בסיפא תנא ואיזהו לומר דוקא הנך הוא דהולד הולך אחר הזכר אבל יש אחרים אע"פ שיש קידושין ואין עברה הולד הולך אחר הפגום:

שמע לה מן דבתרה. מסיפא פשיט ליה ר' יוחנן כדמסיק:

ה"ג מן דבתרה כל מקום שיש קידושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום:

הרי גר וכו' הרי יש קידושין ואין עברה. דקסבר מתני' ר' יוסי דאמר קהל גרים לא איקרי קהל וגר מותר בממזרת:

ה"ג כל מקום שנה ר' ופירש ואיזהו אלמנה וכו'. וה"פ מתני' דלא כר' יוסי אלא כר' יהודה דאמר גר לא ישא ממזרת ויש קידושין ויש עברה והולד הולך אחר הפגום ודקשיא א"כ נתניי' בסיפא בהדי אלמנה לכה"ג הא דתנן בסיפא כל מקום ופירש איזהו אלמנה לכה"ג וכו' וקשיא א"כ כללא למה ליה אלא לאתויי הך גר שנשא ממזרת שהולד הולך אחר הפגום:

ויתיביניה. סתמא דש"ס פריך אר' אבין דקאמר דשני ר"י דאיזהו לאו דוקא וכל מקום דוקא א"כ למה לא אותיב רשב"ל לר"י מחלל שנשא בת ישראל דיש קידושין ואין עברה והולד הולך אחר הפגום דתנן לקמן בת חלל זכר פסולה לכהונה:

ה"ג הרי המחזיר וכו' הרי קידושין ויש עברה וכו'. וה"פ ועוד תיקשי ליה נמי אכל מקום דסיפא דע"כ לאו דוקא הוא שהרי המחזיר גרושתו שיש קידושין ויש עברה ואפ"ה אין הולד הולך אחר הפגום דהיינו האם שהיא פסולה לכהונה אלא הולד כשר לכהונה כדאר"ח בשם ר"י:

כשרים. כגון כהן מוזהר על הגרושה וישראל מוזהר על הממזרת ושאר פסולי קהל וכן הפסולות מוזהרות שלא להנשא לכשרים דכל היכא דהוא מוזהר היא מוזהרת שלא תשאנו:

אבל לא כשרות על הפסולות. כגון חלל שמותר בכהנת אע"ג דכהן מוזהר בחללה כיון דחלל אינו מוזהר בכהנת אף הכהנות אינן מוזהרות מלהנשא לחלל:

ופריך והא תני לא יקחו. שנאמר אשה זונה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאישה לא יקחו ותרי זימני לא יקחו למה לי אלא ללמד שהאשה מוזהרת ע"י האיש וכל שהוא לוקה היא לוקה:

סברין מימר. וקס"ד דקרא אתי להזהיר הכשרות על הפסולין וקשיא לר' יוסי:

ומשני ואינן. ואין הדבר כן דקרא לא אתי אלא להזהיר הפסולות על הכשרים שכשר שהכהן מוזהר שלא ליקח זונה גרושה וחללה כך היא מוזהרת שלא תשאנו אבל היכא שהוא אינו מוזהר אף היא אינה מוזהרת:

חד גיור. גר אחד בא לפני ר"י וא"ל אדוני מי שרי לי ליקח ממזרת:

אלא הוי. יידע שהבנים אשר יהיו לך ממנה הן ממזרים לפני המקום כלומר אפי' תאמר שילכו הבנים למקום שאין מכירין אותן מ"מ קמי שמיא גליא שהן ממזרים:

חזר ואתא לפני רבי יוסי וא"ל מאחר שהיית יודע שהוא כן שהבנים ממנה. ממזרים למה התרת לי מתחלה:

א"ל מה ששאלת ממני. השבתי לך שלא שאלתני אלא אם היא מותרת לך ולא שאלתני על הבנים:

א"ר יוסי האי גר דמיא לצמר גפן אם רוצה לחברו עם צמר מותר ואין בו משום כלאי' כך הגר מותר לישא כשרות ופסולות:

ה"ג ניחא בת ישראל לממזר דכתיב לא יבא ממזר בקהל ה' אלא ממזר' לישראל מנ"ל ת"ל לא יבא לו לפסול. וה"פ אמתני' פריך דתנן יש קידושין ויש עברה הולד הולך אחר הפגום ואיזהו ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר ופריך הניחא בת ישראל לממזר הולד פגום כדכתיב לא יבא ממזר גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה' אלא ישראל שנשא ממזרת הולד פגום מנ"ל דהא כתיב למשפחותם לבית אבותם ואין הולד הולך אלא אחר הזכר וקמשני דכתיב לו דמיותר הוא ללמד שהולכין אחר פסולו' ואפי' מצד האם ושאר פסולי קהל ילפינן ממזר:

מום זר. כל שיש בו מום זר בין שנולדו אביו או אמו מזר כלומר שנולדו ממי שהיתה אמו זרה לו הרי זה פסול מלבוא בקהל דקסבר רבי אבהו דליכא למשמע מלו דהלך אחר פסולו של הולד שהרי לו קאי אאב ולא אבן:

ופליג. הא דאמרו ר"י ור"י לעיל דגר מותר בממזרת פליגא על הא דאר"י בר פזי:

אלקים מושיב יחידים. המיוחדי' לבית אחד:

הקב"ה מביאן ומזווגן. הרי שאין ממזרת נשואה אלא לממזר ולא לגר. ביומו. בימי ר' ברכי' עלה אדם אחד מבבל לא"י. וידע בו רבי ברכי' דהוא ממזר:

א"ל. האי ממזירא לרבי ברכי' זכה עמי. כלומר שיתן לו צדקה:

א"ל למחר. אתה עומד בציבור כשאדרוש ואני עושה לך קצבה כמה יתנו לך:

אתא. בא הממזר ורבי ברכי' יתיב ודרש:

מן דחסיל מידרש. לאחר שסיים הדרשה אמר להשומעי' בואו וזכו עם הממזר הזה ותנו לו צדקה:

מן דאזיל. לאחר שיצא הקהל אמר הממזר לר"ב רבי חיי שעה כלומר פרנסה בקשתי ממך ואיבדתה ממני חיי עולם שלא יתנו לו אשה אפי' גיורת ומשוחררת שיהיה לבז בעיניהם:

א"ל חייך. חיי העולם הזה נתתי לך דאילו לא פרסמתי שאתה ממזר לא הי' לך חיים כדרב הונא וכדמסיק:

אין ממזר חי יותר משלשים יום. שלא יטמעו בהו כשרים:

ר"ז. כשעלה לא"י שמע שאמרו זהו ממזר זו היא ממזרת:

א"ל מהו. זה א"כ ליתא להא דאר"ה שאין ממזר חי יותר משלשי' יום דהנך זקני' היו:

עמו הייתי. כשאמר רבי בא דבר זה בשם ר"ה וסיים בו אימתי בזמן וכו' והנך שבא"י מפורסמי היו ולפיכך חיו:

עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. דכיון דאין לה עליהן קידושין כדתנן במתני' הלכך הולד ממזר. דכתיב לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו וסמיך לי' לא יבא ממזר:

ה"ג ר"מ דריש מה אשת אביו מיוחדת שאין לה עליו קידושין אף כל שאין לה עליו קידושין וכו' רשב"י דרש וכו' אבל יש לו קידושין על אחרי' יצא גוי ועבד שאין לו עלי' וכו'. וה"פ ר"מ דריש מה אשת אב דלא תפסי בה קידושין והולד ממזר אף כל דלא תפסי בה קידושין הולד ממזר ורשב"ל דרש דבעינן דומי' לאשת אב בכל צד:

על האי תנייא קדמיה. על הת"ק דפליג ארשב"י והיינו ר"מ:

הרי אין לה עליו וכו'. דהכל מודי' שאין קידושין תופסין ביבמ' לשוק שנאמ' לא תהי' אשת המת החוצ' ותהי' הוי' משמע אלא ודאי בעינן דומי' דאש' אב דיש לה על אחרים קידושין וכדרשב"י:

ה"ג ריב"ל בשם ר"ג ברבי וכ"ה לקמן בסוגיין:

אלא מזוהם. דאם ילדה בת פסולה לכהונה:

לחמתא דגרר. לעיר ששמה חמת והיא במדינת גרר שהיה עוד חמת אחר:

הורי תמן. בעכו"ם ועבד שבא על בת ישראל שהולד כשר:

ההן ולד. הולד הזה של עכו"ם ועבד כל מה שהדור הולך הוא מתעלה ונעשה חשוב דר' אמר שהולד ממזר כדאיתא בבבלי פ' החולץ ור"ג בנו אמר שהוא מזוהם ור"י הנשיא בן בנו אמר שהוא כשר:

ה"ג ר' עבד אותו ממזר ר"ג בריה עבדי' מזוהם וכו':

במקום כל רבנין. בפני כל החכמים:

אין מן הדא. אם מן זה ליכא למילף הלכה למעשה שלא היה אלא קול הברה שנשמע שהורה כך אבל לא היה דבר ברור שהורה ר"ח שהולד כשר:
אנא ידע. אני יודע המעשה מתחלה ועד סוף רחב"ח היה הולך לחמתא דגרר ובא אצל אביו וא"ל תן דעתך שישנו שם מהנך פסולים דעכו"ם ועבד שבאו על בנות ישראל שלא תגע בהן להורות בהן איסור או היתר:
אע"ג דרי"א הבא על אחותו הולד כשר. דקסבר אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד וכדתנן ס"פ החולץ לאפוקי אחותו דבכרת:
חד וכו'. אדם אחד בא לפני רב ואמר בשביל שהולידו אמו מן ארמאי מהו שיהא כשר לבוא בקהל:
ה"ג הן דעימך רגליך. וה"פ כל שרגליך עמך לך מכאן שתשאר בכשרותך עד דלא יבא שמואל ויפסילינך דקסבר הולד ממזר:
הפוסל. בעבד הבא על בת ישראל והיינו ת"ק דרשב"י דלעיל פוסל אפי' בא על הפנוי' דהא דמיא לאשת אב שאין הקידושין תופסין בו:
והמכשיר. היינו רשב"י מכשיר אפי' בא"א דהא לא דמיא לאשת אב:
תרין עובדין. שני מעשות מן אלכסנדריאה אחד בעבד שבא על הפנויה וא' בעבד שבא על אשת איש אם בניהם כשרים או פסולים:
ה"ג מכריז אתם מוזהרים וכו'. כלומר כיון שאנו מוזהרים שלא לפסול בנות ישראל הכשרות הלכך לא פסלינן לזו ובניה:
סב. קח התשובה הזו וחתום עליה שגם דעתך להכשיר ועשה ר' מנא כן וחתם עצמו:
ולא קיבל עלוי. ולא רצה לחתום:
מן דקמון. לאחר שעמדו מבית המדרש אמר ר' מנא לר' ברכיה למה לא חתמת:
הפוסל וכו'. א"כ ממ"נ אין הלכה כמו שכתב ר' יוסי:
א"ל. ר' מנא בריך רחמנא שלא שמעתי מימרא זו מקדמית שאלו שמעתיה לא הייתי חותם והיו אומרים שהתלמיד חולק על רבו שר' יוסי היה רבו דר' מנא:
הכא אתאמרת. משמיה דרב אחא בר יעקב ודלא כמו ששמע ר' ברכיה אלא דהמכשיר מכשיר בפנויה אבל באשת איש לא נאמר כלום ויפה הורה ר' יוסי:
ברומשא. לערב לאחר ששמע ר' ברכיה ממר עוקבא המימרא בסגנון אחר עלה לבית המדרש ורצה לחתום א"ל שאין ר"י כאן או שהתשובה כבר נשתלחה למקומה:
ה"ג לית הכא ר"ח וכו':
א"ל ולמה לא פגעת ביה. כלומר ולמה לא הכרזת על בניו שהן ממזרים דכיון דגר שמל ולא טבל אינו גר ה"ל נכרי ועבד שבא על בת ישראל הולד ממזר:

ריב"ל ארפי ליה. הקיל בדבר:
יאות. א"ל ר"י לר"ח שפיר עבדת שלא פגעת ביה שלא לחלוק על ריב"ל במקומו:
ופריך מחלפא שיטתיה וכו'. קשיא דריב"ל אדריב"ל:
והכא הוא אמר הכין. שהולד כשר לגמרי:
ולא כן תני. דליכא למימר דקסבר גר שמל ולא טבל גר מעליא הוא לכך לא פסלו לזה דהא תני רי"א אף הטבילה מעכבת ור"א ור"י הלכה כר"י:
הכל הולך אחר המילה. שכן מצינו באבותינו כשיצאו ממצרים שמלו ולא טבלו:
אף הטבילה. מעכבת. שגם באבותינו היה טבילה בסיני:
שאין גר שלא טבל לקירויו. דקסבר בעל קרי אסור בדברי תורה עד שיטבול ואי אפשר שלא טבל כל ימי היותו גר:
וקשיא עלת לו. טבילה שטבל לטומאה קלה לקרי שהיא תקנת עזרא איך תעלה לו טבילה זו לטומאה חמורה לפרישתו מע"ז:
כיון שזו וזו וכו'. שאף טבילת קרי לשם קדושת ישראל היא לפיכך עלתה לו טבילה לשניהם שהרי בטבילה זו הוא מורה שמקבל עליו דת ישראל:
תמן תנינן. יבמות פ' כיצד מי שיש לו בן מ"מ פוטר אשת אביו מן היבום וכו' חוץ ממי שיש לו בן מן השפחה ומן הנכרית דלאו בנו הוא:
האשה וילדיה וגו'. בשפחה כנענית שייחד לעבד עברי ואמר קרא דלא יצא בן חפשי עם אביו:
וכתיב כי יסיר את בנך. מדלא כתיב כי תסיר ש"מ דה"ק בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך שתלד לו בתך מאחרי אבל אבתו לא תקח לבנך לא קמהדר ולא קרינן ביה כי תסיר בת העכו"ם את בנך שתלד מאחרי אלמא בנך מן העכו"ם שילדה לו בתך קרוי בנך ואין בנך שילדה בת העכו"ם לבנך קרוי בנך אלא בנה:
מהו. למול בשבת בן שילדה עכו"ם מישראל:
סבר. להתיר להם למולו בשבת מהאי קרא דכתיב ויתיילדו למשפחותם לבית אבותם וכיון דאביו מישראל הולד הולך אחריו והולד ישראל גמור הוא ומילתו דוחה שבת:
ייתי. יבוא וילקו אותו שטעה בהוראתו דויתילדו לא קאי אלא אחלוקת ארץ או ביוחסין במקום שיש קידושין וזו אין קידושין תופסין בה:
מהיכן את מלקני. מנ"ל לחלק ואי משום דלא כתיב כי תסיר י"ל דהא דבנך ל"צ קרא דמויתילדו שמעינן ליה:
א"ל מן הדין. מהאי קרא דכתיב ועתה וכו' והנולד מהן ש"מ דאף הנולדים לאו ישראלים נינהו:

א"ל מן הקבלה את מלקני. בתמיה מדברי הנביאים אין ראיה דלמא הוראת שעה או ע"פ הדבור היה:
א"ל. דכתיב שם בעזרא בסיפא דהאי קרא וכתורה יעשה ש"מ שע"פ הדין עשו:
א"ל מן הדין אורייתא. כלומר מהיכן שמעי' דבר זה מקרא שהולד כמותה:
א"ל חבוט חבטך וכו'. הכה הכאתך שהוא טוב לקבל המכות ממה שהייתי מביאן לידי חילול שבת והערוך פי' שר' חגיי אמר ליעקב רמי ואחבטך שיפה להלקותך בשביל פעם אחרת והראשון נ"ל:

הלכה יג

מתני' **יכולין ממזרים לטהר**. מפסול זרעם שלא יהו בניהם ממזרים:
בנה עבד. ולא ממזר דהא וולדה כמוה:
בן חורין. ומותר בישראלית:
גמ' **כיני מתני'**. כן צריך להיות מתני' ממזר נושא שפחה דבמתני' תנן ממזר שנשא שפחה משמע בדיעבד:
ה"ג בתוספת' דפרקין כיצד גוי שיש לו עבד ושפחה והולידו בנים. פי' העבד ושפחה הולידו בנים:
נתגייר רבן וגיירן לשני עבדים. שיחרר שפחה ובא עליה אותו העבד והוליד' בן הוולד ממזר כ"ה בתוספת'. וה"פ הולד ממזר דקסבר ר"מ עכו"ם ועבד שבא על בת ישראל הולד ממזר ומשוחררת כבת ישראל היא לכל דבריה:
ואח"כ שיחרר העבד. ובא על שפחה המשוחררת והוליד בן ה"ז בן עבד משוחרר כלומ' ישראל גמור הרי אלו חמשה גר ועכו"ם ועבד וממזר ומשוחרר:
וכתב כל נכסיו לבנה. מן העבד וקונה עצמו בן חורין כדתנן פ"ג דפאה וה"ז צריך לפרוע כתובת אמו מן הנכסי' שהניח בעל אמו ואביו שהוא עדיין עבד בכלל הנכסי':
טינה אצל טינה. תרגום רפש וטיט סין וטין כלומר דבר שפל אצל דבר שפל ונרא' דאשדוד גבול עמון ומואב שהן ממזרים לכך יושבי' שם ממזרים. ודלא כי"מ. וסריות לשון שררה כלומ' שררה אצל שררה ל"א סריות הוא דבר מוסרח ויבאש מתרגמי' וסרי:
והלא אינו אומר אלא מכל טמאותיכם וגו' אטהר אתכם. ולא כתיב שם פסול ממזרות:
הא אינו אומר אטהר אתכם. שהוא מיותר דהא כבר כתיב וטהרתם אלא ללמוד שאף מן הממזרות מטהרם:
הדרן עלך פרק האומר

פרק ד

הלכה א

מתני' **עשרה יוחסין עלו מבבל**. שהפריש עזרא כל הפסולין שהיו בבבל והוליכן עמו כדי שלא יתערבו עם המיוחסין לפי שאין שם ב"ד:

חללי. כהני' שנולדו מן הפסולו' לכהונה כגון אלמנה לכה"ג גרושה וחללה וזונה לכהן הדיוט:

וחרורי. עבדי' משוחררי':

ונתיני. גבעוני' שמלו בימי יהושע ונאסרו לבא בקהל כדמפרש בגמרא:

שתוקי ואסופי. מפרש להו ואזיל. גירי וחרורי וממזירי וכו'. כולם מותרין לבוא זה בזה דקהל גרים לא אקרי קהל ולא הוזהרו ממזרי' לבוא בקהל גרים אבל לויי וישראלי בממזרי לא ושתוקי ואסופי ספק ממזרים הם ומותרי' להתערב בממזר ודאי דאמרי' בקהל ודאי הוא דלא יבא בקהל ספק יבא:

גמ' **על שם**. כלומר פשיטא דכהנים ולויים וישראלים עלו מבבל אלא דתנן להו במתני' על שם המקרא דכתיב ביה נמי הכי ויעלו וגו' א"נ ה"פ מנ"ל דסליקו וקאמר דמקרא יליף:

בקשו כתבם המתיחסים. כתב יחוסם:

ולמה נקרא שמו התרשתא. נחמיה בן חכליה קרוי כן בספר עזרא:

שהתירו לו לשתות ביין. לפי שהיה משקה למלך היה צריך לשתות מן הכוס מקודם שלא יחשדוהו שהטיל סם המות במשקה המלך לפיכך התירו לו יין של עכו"ם לשתות:

הא בקדשי הגבול יאכלו. דהיינו תרומה שנאכלת בכל מקום יאכלו שכבר הוחזקו לאכול תרומה בגולה:

גדולה היא החזקה. יפה הוא לסמוך עליה. ופריך ניחא. הניחא התם בבבל אכלו תרומה שאינו אלא מדרבנן כדכתוב הציבי לך ציונים עשה זכר לארץ ישראל אבל מדאורייתא אין תרומה נוהגת אלא בא"י:

הכא בא"י מה אית לך למימר איך יאכלו על חזקה זו:

ומשני כמ"ד מאליהן קבלו. ליתן מעשרות כשעלו בימי עזרא שאף בא"י לא נתחייבו אז מדאורייתא בתרומות ומעשרות. וכי אורים ותומים היו בבית שני. דהא תנן בסוטה פ"ב משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים:

איליין בנות ברזילי. דכתיב ומבני הכהנים בני חביה בני הקוץ בני ברזילי אשר לקח מבנות ברזילי הגלעדי אשה ויקרא על שמם אלה בקשו כתבם המתיחסים וגו' ומיבעיא ליה מאי פסולייהו דבנות ברזילי:

אפילו תימר וכו'. כלומר ותו אפילו נאמר שנתגיירו לשם שמי' נמי קשיא אמאי יאכלו בניהם בקדשי גבול הא גיורת כזונה היא:

ומשני פתר לה. מפרש שאלו שנשאו לכהנים לא היו בנות ברזילי אלא הן נשאו לישראלית ובנותיהן נישאו לכהנים:

ופריך ואין. ואם מבנות בנות היו כישראלים הם כשרים לכהונה:

ומשני וכרבי שמעון. אליבא דרבי שמעון הוא דקשיא:

ה"ג דרבי שמעון אמר גיורת פחותה מבת ג' שנים ויום אחד כשרה לכהונה. וה"פ וכ"ש הנך הנולדים מגיורת דכשרים לכהונה:

ה"ג לא היה בה דעת לטבול אז משהטבילו אותה. אבל לחכמים כיון שלא היה בה דעת לטבול אז כשהיתה פחותה מבת ג' לא עלתה לה הטבילה ההיא וכשתגדיל צריכה טבילה שנית מאז נחשבת כגיורת וה"ל כזונה מיהו לא הויא זונה אלא מדרבנן דכיון שהוטבלו פחות משלש שנים ה"ל גיורת מדאורייתא והנך בנות ברזילי בנותיו ממש היו ולא בנות בנותיו אלא שנתגיירו פחות מבנות שלש שנים:

המתגייר לשם אהבה. לאהבת אדם שא"ל להתגייר שאינו רוצה להמרות פיו:

וכן גירי שלחן מלכים. שלא נתגיירו אלא כדי לאכול עם ישראל משלחן מלכים כגון בימי שלמה:

וכן גירי אריות. שנתגיירו שלא יאכלו אותן אריות כאותן שנתגיירו בימי סנחריב וכן גירי מרדכי ואסתר כדכתיב ורבים מעמי הארן מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם:

כדרך שדוחין את הגרים תחלה. שאומרין להם חומר המצות ועונשם:

גירי. מנ"ל שעלו עמהם בימי עזרא:

על שם. דכתיב שעלו עמהם כל הנבדל וגו' ש"מ שגרים עלו עמהם:

ואלה העולים מתל מלח תל חרשא כרוב אדן. ואמר ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם:

תל חרשא אלו שתוקי ואסופי. שכששואלין להם על אביהם ואמם הן כחרשין שאינן יכולים להשיב מי הם:

רובין אלו. בחורים העושים מעשה נערות והולכין אחר עיניהם ודריש כרוב מלשון רביא תרגום נער:

אין דין. בעולם הזה ואין אדון בעולם הבא:

מפיק לישניה. מאריך וסיים בדבר:

שהמרו לאל במעשיהן הרעים. שעשו מעשים רעים בלי הנאה רק להכעיס בוראם:

פרסמו עצמן. בתזונותיהם כאימרא והוא השפה שניכר בחלוק:

ראויים היו ליעשות תל מלח. כסדום אלא ששתקה להם מדת הדין מפני שעלו לארץ ישראל ונשתנה שמו לתל חרשא כלומר שמדה"ד נעשה כחרש שאינו משיב כלום:

הכי גרסינן נתינים תני ר' אמי וכו':

על שם וכו'. כלומר לכך נקראו נתיני' על שם דכתיב בהו ויתנם וגו':

לעדה. ולמזבח ה'. ופריך הניחא שענש אותם ונתת לעדה לחוטבי עצים אלא שנתנם למזבח ה' אין זה עונש אלא טובה גדולה שזוכי' להיות משרתי ה':

אלא תליין יהושע בדופן וכו'. כמי שיש לו בגד שאינו חשוב בעיניו כל כך שאינו מניחו בארגז ואינו זורקו לאשפ' אלא תולהו בדופן כך עשה יהושע לא קירבן ולא ריחקן עד שיבא דוד שהוא מוכן לבנות בית הבחיר' שבימיו יתגלה הדבר שאינן ראויי' לקרב כדמסיק ואמר דבר זה בנבוא' (ודלא כי"מ) וה"פ דקרא ויתנם יהושע ביום ההוא וגו' ולמזבח ה' אל המקום אשר יבחר ה' מי שיבחר מקום בית ה' והיינו דוד כדדרשי' מוישבו בנויות ברמה שהיו עוסקין שמואל ודוד איזה מקו' הוא ראוי לבנין בית ה':

מי שהוא עתיד לבנות בית הבחירה. לאו דוקא לבנות אלא מי שיבחר מקום הבנין וכדפרישית (ודלא כי"מ):

בעון ע"ז. מדה כנגד מדה הם מכחישי' בה' אף הוא מסתיר פניו מהם:

ומגלי עריות. כדכתיב בעד אשה זוכה עד ככר לחם שהאשה קרוי' לחם כדכתיב כי אם הלחם אשר הוא אוכל:

ושופכי דמים. כי מונעים הארץ שתהי' נושבת לפיכך הגשמים נעצרים והארץ שממה:

ופוסקין צדקה ברבים וכו'. אומרים הרבה ואפי' מעט אינן עושים אף הם יתנו זרע רב בארץ ואפי' מעט לא תצמיח:

כי הדם הוא יחניף את הארץ. דרשינן נוטרייקון כי הדם הוא יחן אף על הארץ שלא ירדו הגשמים וכן מפורש במס' תענית:

את פני ה'. היינו באורים ותומים דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו וגו' ודרש פני פני בגזרה שוה:

מהו אשר משפטו פעלו. דהל"ל אשר פעלו משפט כדכתיב הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט:

שהוא עושה משפט. באדם ודורש פעלו ומעשיו הטובים ומענש הבוזים אותו כהאי דשאול דמייתי בסמוך שדרש משפטן של גבעונים ממנו ומענש לישראל על שלא ספדוהו כהלכה מיהו דוקא לענוים כשאול כדכתיב ובני בליעל אמרו מה יושיענו זה

ויבזוהו ויהי כמחריש הוא שנדרש משפטו ופעלו והיינו דכתיב בקשו את ה' כל ענוי ארץ וגו':

שלא עשיתם עמו חסד. שלא נספד כהלכה:

מה לכם ולבית שאול. שלא ידע דוד שהומתו גם הגבעונים אשר היו בנוב עיר הכהנים ביום שנהרגו הכהנים שבתוכה ע"י שאול:

אמר להו מה אתם רוצים כעת אחרי שכבר מת שאול. ומה הנאה יש לכם שאלו נהרגין קחו לכם כסף וזהב:

אמר. שמא הם מתביישים קצתן מפני קצתן:

נסב. לקח כל אחד מהם והיה מפייס אותו בפני עצמו וא"ל מה הנאה וכו':

אין לי כתיב. וקרי אין לנו ש"מ שמעיקרא אמר כן לכולם בבת אחת ואח"כ אמר לכל אחד בפני עצמו:

שלש מתנות טובות. מדות טובות שיהיו בישראל בטבע משא"כ שאר מדות טובות צריך שירגיל אדם את עצמו בהן לקנותן:

רחמנים. וכי ימצא את אויבו ישלחנו בדרך טובה:

ונתן לך רחמים. לך דייקא שהוא בעצמו יהיה רחמן:

ואלו אין בהן אחד מהן. שלא רחמו על בני שאול ולא נתביישו מדוד ולא גמלו חסד עם בני שאול שאלולי שהן שאלו שלא לקברן לבני שאול מיד אחר מיתתן לא היה דוד דוחה מצות עשה דקרא לא תלין וגו' (דלא כי"מ):

והגבעונים לא מבני ישראל המה. אינם ראוים שיתערבו עם בני ישראל אע"פ שהם גרים:

והנתינים יושבים בעופל. במקום מיוחד שלא יתערבו עם ישראל:

והעובד את העיר יעבדוהו. היינו הגבעונים דבישראל לא שייך עבדות והא דכתיב בסיפא דקרא מכל שבטי ישראל היינו שהנתינים יבואו מכל שבטי ישראל לעבדהו (ודלא כי"מ):

ואת מפיבושת. ואת חמשת בני מיכל בת שאול:

ופריך כתיב ולמיכל וכו' ואת אמר אכין. ואיך קאמרת הכי שהיו חמשה בנים למיכל:

חסר יוד. כתיב שבעתים וקרי שבעתם אלא ללמד שנחסר אחד מהם שעלה בדעתם להמיתו והיינו מפיבושת בן שאול וכדמסיק:

מעבירן לפני המזבח. מדכתיב ויקיעם בהר לפני ה' קדריש ליה דוכי ההר לפני ה' הוא אלא קודם שהוקיעם העבירם לפני המזבח דכתיב על ירך המזבח צפונה לפני ה':

ונתפלל עליו וכו'. דאל"כ מאי ויחמול המלך הלא קליטתו הצילתו אלא שדוד בתפלתו הצילו:

ה"ג בראשונים כתיב תחלת קציר שעורים. וה"פ כתיב תחלת קציר שעורים וקרי בתחלת וקשיא ליה תרי זימני קציר שעורים וכו' למה לי אלא אי הוה כתיב בקציר שעורים בראשונים לא היינו יודעים באיזה יום שימי הקציר רבים הם ואי הוה כתי' תחלת קציר שעורים ה"א שהיה בליל ט"ז בניסן שאז הוא קציר העומר לכך קאמר שהיה בימי קציר הראשונים שלאחר תחלת הקציר והיינו ביום ט"ז בניסן (ודלא כי"מ):

מהו על הצור. על ההר מיבעיא לי':

שהיתה אומרת הצור תמים פעלו. שהצדיקה עליה את הדין:

גדול הוא קד"ה וכו'. בדבר שיש בו קד"ה וחילול השם כהא דמייתי בסמוך לא דחינן מצוה דקידוש השם מפני חילול השם:

לא תלין נבלתו על העץ. כי קללת אלקי' תלוי הרי שיש חילול השם בהלנתם אפ"ה הניחם דוד מפני קידש השם שהיו עוברים ושבים אומרי' וכו' כדמסיק:

שנשתנו עליהן מדה"ד. דכתיב לא ילין נבלתו על העץ:

בגרים גרורים. שגררו עצמן בע"כ אחרי בני ישראל כדמסיק (ודלא כי"מ):

שלא נתגיירו לשם שמים. אלא שלא יהרגו עם ז' עממים:

בקשו לקרבן. דקסבר לא גזרו עליהן חתנות אלא משום דגזרו עליהן עבדות והם בכלל עבד וקסבר דלא גזרו עליהן עבדות אלא בזמן שבה"מ קיים ועכשיו שחרב המקדש מותרים א"נ קסבר דוד גזר עליה' לפי שלא מצא בהם ג' סימני' האמורי' למעלה מיהו לא גזר אלא על אותו הדור אבל בניהם כשרים:

מפיך לישנא. אמר בהיפך דקודם ר' לעזר בקשו לקרבן ור"א אסרן:

מי מטהר חלקו של מזבח. דקסבר יהושע גזר עליהן עבדות לעדה ולמזבח לעולם ומש"ה אסורי' בחתנות וא"כ אף אם נאמר להפקיר חלק העדה דהפקר ב"ד הפקר חלק מזבח מי יכול להתיר ולעולם באיסורן עומדים:

הדא אמרה יהושע ריחקן. דאס"ד דוד ריחקן ומעולם לא הופרשו למזבח אלא שתלאן בדוד וכדאמר לעיל לא שייך כאן כלל חלק מזבח:

ופריך אפי' תימא יהושע ריחקן. לא ריחקן אלא משום פסול משפחה שנמצאו בהם פסול שאינן ראויי' לדבק בהן או שהן אכזריים:

אין תימר. דאי ס"ד דמשום פסולי עבירות הרחיקן שיש איסור בחתנותם כעבדים קשי' א"כ הבא על הנתינה לא יהא לה קנס ואנן תנן ר"פ אלו נערות דנתינה יש לה קנס ושפחה אין לה קנס וגירס' תוס' א"ת משו' פסול עבדות:

איררן כנחש. דכתיב ביה ארור אתה מכל הבהמה:

וכי חוי היה. והלא אמוריי היו דכתיב והגבעונים לא מבני ישראל המה כי אם מיתר האמורי:

מעשה חוי. מעשה הנחש דנחש מתרגמינן חויא ואנו יורשין את הארץ. כלומר האמוריי שלא באו עמהם ליהושע ויש גורסין ואין יורשין את הארץ ואישראל קאי שלא ירשו את הארץ:

מקבלי' גרים מן הקרדויי' וכו'. ולא אמרי' ממזרי' הם מבנות ישראל שבאו עליהן עכו"ם דאיכא רבנין דפסל וה"א שאין מקבלין אותן כדי שלא יתערבו בישראל:

מתני' אמרה כן. מתני' כמי דייקא:

תמן תנינן. נדה פ' בא סימן:

כל הכתמים. שנמצאו בבגדים הבאים מרקם טהורין. לפי שלא גזרו על כתמי העכו"ם ותנן בסיפא דהך מתני' ור' יהודה מטמא לפי שהן גרים ודמם מטמא וטועים שהמירו דתם וגזרו על כתמיהם שאע"פ שחטאו ישראלים הם ומדקפסק ותני מבין העכו"ם טהורים משמע אפי' מתרמוד ש"מ דלאו בספק ישראל הן ומקבלים מהן גרים:

אמר שמועתא. אמר שמעתתא דבסמוך דפליגי ר"ח וריב"ל בגירי תרמוד:

חד מכשיר. לבוא בקהל:

וחד מקבל. וחד אמר שמקבלין מהן גרים אבל מ"מ אינן כשרים לבוא בקהל משום חשש ממזרות שביניהן:

מאן דמכשר. גירי תרמוד לבוא בקהל כ"ש דקסבר דקבלין מהן גרים:

ומאן. דאמר דמקבל אבל מכשיר לא:

חד אמר עד נהר יזק וכו'. שבבל בין שני נהרות גדולים חדקל ופרת מציעי' אותה ביניהם זה מן המזרח וזה מן המערב ובאין ומושכין מן הדרום לצפון וסופו של פרת שופך בחדקל ומה שבין שתי נהרות ודאי בבל אלא דפליגי משפת חדקל ולחוץ עד היכן מתפשט רחבה של בבל:

בין הנהרות. הרי הוא כפומבדיתא שנקרא גולה והן מיוחסין:

בני מישא. עיר בבבל ששמה מישא:

לא חשו להו. לא פסלו אותן משום פסול ממזרות אלא משום פסול חללים שכהנים שהיו שם נשאו גרושות ובניהם חללים:

תמן. בבבל קורין למישא מיתה לשון נופל על לשון כלומר שהן כמתים שאסורים לבוא בקהל שכולם ממזרים גמורים הן:

למדי חולה. שספיקות הן כחולים שרובן לחיים ומיעוטן למיתה כך אלו רובן כשרים ומיעוטן פסולי':

עילם וגבבאי גוססות. שרובם פסולים ומיעוטן כשרים כמו הגוססין שרובן למיתה ומיעוטן לחיים:
תכילתא דבבל. כמו שתכלת מובחר שבצבעים כך מדינת חביל ימא המובחר שבבבל שאין בהן פסול ל"א מכלילה ותפארתה של בבל ליוחסין:
שנייה וכו'. שמות עיירות הם וקאמר שהם המובחרים שבמדינת חביל ימא:
דלא דריש. גז"ש דעשירי עשירי דבממזר נאמר גם דור עשירי לא יבא להם בקהל ה' ולא נאמר עד עולם ובעמוני ובמואבי כתיב גם דור וגו' עד עולם וכיון דלא יליף גז"ש א"כ עשירי שנאמר בממזר דוקא אבל דור אחד עשר שרי:
גזרה שוה במקום שבאת. כל היכא דגמרינן מילתא ממילתא בגז"ש גמרינן כולא מילתא מינה א"כ דור אחד עשר בממזר דאסור מגז"ש דעשירי עשירי מעמון ומואב ילפי' דהתם כתיב עד עולם אמרי' דומיא דעמון מה התם נקבות מותרות אף ממזר דור אחד עשר נקבות מותרות:
ופריך מעתה אפי' מיד. כיון דילפי' ממזר מעמון בגז"ש וכולא מילתא ילפי' נימא נמי דממזרת מותרת מיד דומיא דעמונית:
ומשני ובלבד מעשירי ולמעלה. דעד עשרה דורות דאיסורא בגופיה כתיב ליכא למגמר מעמוני דנקבות מותרות דהא ממזר מום זר משמע ואפי' נקבות אבל מעשירי ואילך דגמרי' איסורו בגז"ש מעמון היתירא לנקבות נמי יליף:
הביאו לי דור שלישי וכו' כלומר דבר שאי אפשר הוא:
דלא חיי. שלא יטמעו כשרים בדורותיו:
אחת לששים. או לשבעים שנה:
שלא לפרסם את החטאים. לפיכך לא קבע לשחיטת חטאת מקום לעצמו שלא יבינו שהוא חטאת ומתבייש שהרי בעולה עומדים על גבה וגם סמוך לשחיטה סמיכה:
לא מסתברא. אלא ה"ל למכתב ויבא טוב דחכמה להרע אינה אלא גנות ולאו חכמה היא:
ואת דברו לא הסיר. דכתיב וגם הוא חכם ויבא רע וא דברו וגו' ודריש דברו לשון דבר ומגפה וה"ק והדבר לא הסיר מהעולם כדי לכלות בית מרעים והם הממזרי' כדכתיב זרע מרעים:
ועל עזרת פועלי און. כלומר אותן הכשרי' שמתים עמהם בדבר הם אותן שלא עשה הרע בעצמן אבל סייעו לדבר עברה א"נ כשרים מתים להיות לעזרת פועלי און שלא יתפרסמו:
אין ממזר חי יותר משלשים יום. כדי שלא יטמעו בו כשרים ובאינו מפורסם איירי כדמסיק:
ר"ז כשעלה מא"י לבבל שמע שאמרו זהו ממזר וזו היא ממזרת:

א"ל מהו. זה לפ"ז ליתא לדר"ה דאמר ממזר לא חי ל' יום:
עמך הייתי כשאמר ר"א בשם ר"ה וכו' וסיימו בה אימתי בזמן וכו' והנך שבא"י מפורסמים היו לפיכך הם חיים:
אין הקב"ה נזקק לטהר הפסולים אלא לשבט לוי. כאדם שהוא שותה בכוס נקי. כך הלוים שמשמשים לפני הקב"ה צריך לטהרן אבל שאר שבטי ישראל מניחן כמות שהן:
ה"ג בגין דאנן לויים נפסיד וכ"ה ביבמות. וה"פ רב הושעיה לוי הוה ואמר למה יפסידו הלוים להוציא לעז עליהם לפרסם הממזרים שבתוכם:
אף לעתיד הקב"ה עושה עמהן צדקה. ואינו מגלה שהן ממזרים אלא יאמר עליהן שהן ישראלים וזהו מפני כבודן של בני לוי. והיינו דכתיב והיו לה' מגישי מנחה בצדקה שהקב"ה עושה צדקה עם מגישי מנחה שלא לפרסם חטאיהן:
שנשתקע בה פסול. ולא נודע לרבים אין מדקדקין אחריה לגלותו:
מתני'. דסוף עדיות נמי דייקא:
בן ציון. אדם חשוב ואיש זרוע וריחקה שהכריז עליהן שהן פסולים:
בשבוע. בשמיטה:
העבודה. לשון שבועה:
לפשחור בן אימר. הי' כה"ג בימי ירמיה:
וכולם נשתקעו בכהונה. ול"ג גדולה:
נשתקעו. שהיו מחזיקים עצמן בכהנים לפי שאכלו תרומה ובאמת אכלו לפי שהיו עבדי כהנים:
עיקר טירונייא שלהן. עיקר יחוסין של הכהנים תמצא במעזים ומריבים שבהם שכן דרך הכהנים להיות עזים וקנטרנים כדכתיב ועמך כמריבי כהן:
נשתקעו. נתערבו בכותים בימי השמד:
ה"ג הדא עירו דמישבן מינהון וכ"ה ביבמות. וה"פ עיר ששמה מישן הנזכר לעיל שכולם פסולים היא אחת מי"ג עיירות אלו:
ד' קהלות הן. דארבע פעמים כתיב קהל גבי פסולי יוחסין לא יבא ממזר בקהל לא יבא לו בקהל לא יבא עמוני ומואבי בקהל לא יבא להם בקהל וה"מ למכתבינהו כולהו בחד קהל לא יבא ממזר עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא להם עד עולם אלא ללמד דארבע קהלי נינהו ואי לא כתיב אלא חדא ה"א דוקא בקהל כהנים הן בבל יבא:
קהל גרים. דגר לא ישא ממזרת ובמתני' תנן דגר מותר בממזר והיינו דקאמר מתני' דלא כר"י:
מתיבין. מקשים על ר' יודן והא כתיב לא יבא פצוע דכא וכו' בקהל ה' הרי חמשה הן:

ומשני פסולי גוף אינון. פצוע דכא וכרות שפכה הן פסולי הגוף ולא קחשיב אלא הנך קהל דכתיבי בפסולי יוחסין:
ופריך והכתיב. גבי מצרי ואדומי בנים וכו' יבא להם. בקהל ה' הרי דפסולי יוחסין חמשה הן:
ומשני בעשה אינון. ולא קחשיב אלא הנך דכתיבי גבי לאוין:
שלשה קהלות הן. דלא קחשבו אלא הנך דלא יבא דכתיב בפסולי יוחסין וכר"י מיהו רבנן אצטריכו חד לגופיה ולא מרבינן אלא כהנים ולויים וישראלים אבל קהל גרים לא איקרי קהל:

הלכה ב

מתני' **כל שהוא מכיר את אמו**. שקורא אבא פלוני ואמו משתקו:
בדוקי. שבודקין את אמו אם אמרה לכשר נבעלתי הולד כשר:
גמ' **בדוק אחריו**. את אמו וכדפרישי' במתני' מעידין עליו. לומר בנינו הוא:
ואביו ואמו כשני עדים הן. ואם שניהם אומרים שהוא בנם נאמנין:
שאינו מרגיע. שאינו יכול לזוז ממקומו ונ"ל שהגרסא מהופכת הדא דאת אמר בתינוק שהוא מרגיע אבל בתינוק שאינו מרגיע צריך שני עדי' ומרגיע פירושו השקט ומנוחה כדכתיב וזאת המרגעה וכיון שאינו מרגיע אפילו כשהוא מושך לשוק צריך שני עדים:
המקפצין. כלומר שיכולין לקפוץ ולהלך אנה ואנה:
אין להן חזקה. המחזיק בהן בביתו וטוען לקוחין הן בידי בלא עדי' ובלא ראי' כשאר מטלטלין שאין יכולין להלוך דבאלו אמרי' שמעצמן נכנסו לביתו:
על אתר. לאלתר אבל לא לאחר זמן וכל השאר הנאמני' נאמני' אפי' לאחר זמן:
חיה. לומר זה יצא ראשונה ובכור הוא:
ושיירא. היינו אסופי:
והמטהר חברותיה. מן הטומאה וכדמסיק:
כההיא דתנינן תמן. נדה פרק התינוקת:
ישנות במטה. משולבות ודבוקות זו בזו:
בלבד. שבדקה עצמה תוך מעת לעת לאחר מציאה:

הלכה ג

מתני' **כל האסורין לבא בקהל**. אע"ג דתני לה רישא ממזרי ונתיני וכו' מותרין לבא זה בזה קמ"ל דגר עמוני ומואבי מותר בממזר שתוקי ואסופי:
ר"י אוסר. גר בממזרת אבל גר עמוני ומואבי שאסור לבוא בקהל מודה ר"י שמותר בממזרת:

ודאין בודאין. כגון ממזרי' בנתיני':
ודאן בספיקן. ממזרי ונתיני בשתוקי ואסופי:
ספיקן בספיקן. שתוקי בשתוקי ואסופי באסופי ואסופי בשתוקי אע"פ שזה ספק וזה ספק אסור שמא זה כשר וזה פסול:
כותי. ספק הוא לפי שאינן בתורת גיטין וקידושין:
גמ' **כללא**. הא דתנן במתני' כל האסורי' וכו' כללא הוא ושמעינן מינה פצוע דכא שאסור לבא בקהל מותר בממזרת:
ובלבד פסול משפחה. הא דתנן כל האסורי' וכו' לא איירי אלא כל האסורי' לבא זה בזה משו' פסול משפחה מותרין לבא זה בזה אבל פסול הגוף כגון פצוע דכא וכרות שפכה אינן בכלל הזה ואסורי' בפסולי משפחה כגון ממזרת ונתינ' ופליג אר' ירמי':
חיילי' דר"י. כלומר כחו וראייתו מהא דאר"ח וכו' בשם ריב"ל:
לא שנו. הא דתנן ביבמו' פ' הערל פצוע דכא וכרו' שפכה מותרין בגיורת ומשוחררת וכו' ל"ש אלא פצוע דכא ישראל שישראל כשר מותר בגיורת:
ה"ג אבל פצוע דכא כהן לא. וה"פ קסבר פצוע דכא כהן בקדושתי' קאי וכהן אסור בגיורת שהיא כזונה:
כמה דאת אמר תמן. כי היכי דאריב"ל התם כיון שהוא ודאי כהן אף שפסול בגופו בקדושתי' קאי ואסור בזונה אף הכא ישראל ודאי הוא ובקדושתי' קאי ואסור בממזרת:
ה"ג ע"ד דר"י ממזר לא ישא ממזרת נשמעינ' וכו' וכ"ה ביבמות. וה"פ לרבי יהודה דאוסר גר בממזרת אם הוא אוסר גם ממזר בממזרת מי אמרינן טעמא דר"י משום דקהל גרים איקרי קהל א"כ בממזרת מותר או דלמא טעמו שלא יתרבו ממזרי' בישראל:
כדי שיתכלו ממזרים מן העולם. דבניו ממזרים עד סוף כל הדורות שבממזרים הולכין אחר הפגום וכדתנן לעיל ס"פ האומר:
ודכוותה. מיבעי' לן לרבי יהודה דאוסר גר בממזרת ש"מ דקסבר קהל גרים איקרי קהל אם אוסר גם עמוני בעמוני':
על דרבנן. לר"י ולרשב"ל דאמרי דסבר רבי יהודה ממזר אסור בממזרת:
צריכה. בתמיה מי קמיבעי' לן הא ודאי לדבריהם מותר בעמוני דאל"כ אתה אוסר גר עמוני מלישא אשה:
אין יסבו ר"י גרים. אסורים בפסולי' א"כ אסור בגיורת דבכלל קהל ה' אינון גם עמונית גיורת אסורה לישא גר עמוני שהרי עמוני אסור לבא בקהל ה' וגיורת עמונית בכלל קהל ה' היא גם לישא מצרית אינו יכול שהרי היא בכלל קהל ה' אבל למ"ד דר"י מתיר ממזר בממזרת שפיר קמיבעי' דאיכא למימר שגר עמוני ישא ממזרת:

משחררין שפח' ומשיאין לו. לעולם שאסו' עמוני בעמוני' שבכלל קהל ה' היא ואסור בממזרת כדי לכלות ממזרים בישראל והאשה אשר כשרה לו היא שפחה משוחררת דלאו בכלל קהל ה' היא ומותרת לו:

ודכוותה. מיבעי' לן אם גר מצרי מותר בגיורת מצרית דשניהם אסורי' מלבא בקהל ואין בהם איסור דלא יבא או דלמא כיון שהם בכלל האסורין לבא בקהל אוסר ר"י א"כ מיבעיא ליה אי קסבר ר"י כר"ש דמצריות מותרות:

נישמעינה מן הדא. תא שמע:

ואני משיאו לגיורת מצרית. ראשונה דקסבר בתר דידיה שדינן ליה א"נ קסבר כר"ש דנקבות מותרות מיד:

אלא אף אתה השיאו. לבנך בת גיורת מצרית שניי' דקיי"ל הלך אחר הפסולים וקסבר אף הנקבות מצרית אסורות עד ג' דורות:

כדי שיהיו ג' דורות. מן האב ומן האם שמעינן מהכא דמצרי מותר במצרית:

הלכה כרבי לעזר. דמתניתין:

דברי חכמים. כלומר מ"ט דחכמים דפליגי עליה דר"א ומתירין ספק דאורייתא:

לא יבא ממזר בקהל ה'. דמיותר ללמד דבקהל ודאי הוא דלא יבא אבל בקהל ספק כגון שתוקי יבא:

תמן תנינן. יבמות פ' החולץ:

ספק וכו'. הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת ספק בן ט' והולד מן הראשון שמת וספק אם הולד בן ז' והרי הוא בן האחרון מן היבם:

יוציא. מספק:

והולד כשר. ממה נפשך:

וחייבין באשם תלוי. שמא בעל אשת אח שלא במקום מצוה:

תני הראשון. אם לא הוציא היבם את היבמה וילדה לו בנים הולד הנולד לו ראשון והוא הספק דתנן במתניתין:

כשר להיות כהן. דממ"נ כשר הוא:

והשני. שנולד מהיבם והיבמה לאחר מכאן:

ממזר בספק. שאם היה הראשון בן המת הרי היבמה אסורה ליבם כאשת אח שיש לו בנים שהיא בכרת והולד השני הוא ממזר ודאי ואם היה הראשון בן היבם ולד השני הוא כשר שהרי היבמה מותרת לו כאשת אח שאין לו בנים:

אין ממזר בספק. דדריש בקהל ודאי הוא דלא יבא אבל בקהל ספק יבא כדאמרינן בסמוך:

מודה ראב"י בספק כותים ובספק חללי'. דאסורין לבוא בקהל או בכהונה דדוקא ממזר דרביי' קרא דחד קהל מיות' למדרש מיניה היתר הספק אבל חללי' וכותים לא:
כההוא דתנינן תמן. כהא דתנן בפרקין עשרה יוחסין עלו מבבל כהני וכו' שתוקי ואסופי וכותי:
ע"ד דראב"י שמנה. יוחסין הן דשתוקי ואסופי מותרין לבא בקהל:
ע"ד דר"ג ור"ל. דאמרי פ"ק דכתובו' דנאמנת אשה לומר לכשר נבעלתי והולד שבמעיה מכשר הוא דקסברי כאבא שאול דמתניתין דשתוקי בדוקי הוא א"כ אינן אלא תשעה יוחסין דלית' לשתוקי:

הלכה ד

מתני' **ארבע אמהות שהן שמונה**. בודקין בדורותיה ארבע אמהות שתים מצד האב ושתים מצד האם שהן שמנה כל אחת מהם:
אמה ואם אמה. בודקין שלא היו ממזרות או אחת מהפסולות לבוא בקהל:
ואם אבי אמה. של אשה זו שהוא נושא:
ואמה. של אם אבי אמה:
ואם אביה. של זו שהוא נושא:
ואמה. של אם אביה:
ואם אבי אביה. של זו שהוא נושא ואמה:
לוי' וישראלית. בגמ' מפרש:
מוסיפין עליהן עוד אחת. אם אחת בכל זוג וזוג כגון אמה ואם אמה ואמה וכן כולם:
גמ' **דר' מאיר היא**. מתניתין אתיא כר"מ:
איזו היא עיסה כשרה. אמתני' דעדיות קאי דתנן התם פ"ח שהעידו ר"י וריב"ב על אלמנת עיסה שהיא כשרה וקאמר איזו היא עיסה:
עיסה. לשון דבר המעורבב כמו העיסה שהיא מבוללת:
ה"ג כל שאין בה לא ממזר ולא נתין ולא עבדי מלכים וכ"ה בתוס' בכתובו' פ"ק. וה"פ כל שאין בעירובי ספיקותיה אחד מאלו ספיקות אלא ספק חלל ועבדי מלכי' לפי שהיו בעלי זרוע נתערבו ונשאו בנות ישראל:
כל שאין בה אחת מכל אלו. ספיקות רק ספק חלל אף בתה כשרה לכהונה אע"ג דלא הי' לה חזקת כשרות דמ"מ ספק ספיקא הוא אם הי' אביה הספק ואת"ל שהוא הספק שמא לא היה בו פסול ות"ק סובר מעלה עשו ביוחסין. אבל משפחה שנשתקע בה פסול. ודאי:

בודק עד ד' אמהות. שהן שמונה וכדתנן במתני' בודק לעולם. אפי' לא יצא שם פסול על המשפחה א"נ לעולם הוא בודק עד שמגיע לאותן נשים שהיו בזמן שנשתקע הפסול במשפחתן:

זו דברי ר"מ. מתני' דתנן דצריך לבדוק ד' אמהות אתיא כר"מ:

בודק מאיזו משפחה. שנשאו כהנים אף הוא נושא ממנה ואינו צריך בדיקה אחרת:

ר"ח. אמר בשם ר"י שבודק ע"י קרובותיו כלומר אפי' אשה נאמנת על בדיקה זו דמתני' או דחכמי':

ר' חמא. בא אצל זקן אחד וא"ל נושאין לכהונה מן זרע משפחה זו וא"ל הן ונשא על פיו ש"מ דהלכה כחכמים:

נחית דרג. רד למטה מכבודך וקח אשה כלומר תקח אשה ממשפחה שהיא למטה ממשפחתך כדי שלא תשתרר עליך:

ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא. דקשיא ל"ל וטהורה היא דפשיטא הוא אם לא נטמאה שהיא טהורה אלא ללמד כל שלא ידעינן שהיא טמאה הרי היא בחזקת טהורה ולא חיישי' לשום דבר:

שנעל דלת בפני אשתו. שלא תדבר עם שום אדם שלא נחשדו בנות ישראל על כך:

א"ל לרב אידי נוהגין היו אבותיך לעשות כן כפפוס א"כ נוהגין היו שלא להקפיד:

עבדית מתני'. עשיתי כמשנתינו ובדקתי ד' אמהות שהן ח':

ה"ג א"ל אין הוא עיקרא לקמן מאן מודע לך. וה"פ אס הוא עיקר כמתני' שצריך בדיקה למעל' מד' אמהות מי מודיע לך שלא היה בה פסול אלא הלכתא כחכמים שא"צ בדיקה זו:

ופריך ולא נמצאת מחמיר בישראל יותר מן הכהנים דהא דתנן לוים וישראלים מוסיפין עוד א' היינו כשבא לוי או ישראל לישא אשה כהנת צריך לבדוק עוד א' ורישא בכהן נושא כהנת איירי וקשי' לי' א"כ מחמירי' בישראל מבכהנים א"נ סיפא בין לוי וישראל שבא לישא כהנת בין כהן שבא לישא לוי' וישראלי' איירי:

אחת זו ואחת זו. בין כהן שנושא כהנת בין ישראל שנושא כהנ' אין הבדיקה אלא משוס קנס והחמירו בכהנת לישראל שהרי אינו מתדבק בשבטו ובמשפחתו וכהן צריך בדיקה שהי' לו להדבק במשפחתו שידועי' לו ולא הי' צריך לבדיקה וללשון השני שפירשתי ה"פ אחת זו וכו' בין כהנת ללוי ולישראל ובין כהן ללוי' וישראלי' קנסו תכמים שיוסיפו עוד אחד כדי שידבקו בשבטם ובמשפחתם אבל מה שהכהן בודק ד' אמהו' אינו משוס קנס:

הלכה ה

מתני' **אין בודקין מן המזבח ולמעל**'. התחיל לבדוק באמהות ומצא שאבי אמה שימש ע"ג המזבח בידוע שמיוחס הוא:

ולא מן הדוכן ולמעלה. אם מצא שהיה משורר על הדוכן:

ולא מן הסנהדרין ולמעלה. אם נמנה בסנהדרין א"צ לבדוק אמו וכן שוטרי הרבים וגבאי צדקה משיאין בנותיהם לכהנים וא"צ בדיקה וטעמייהו דכולהו מפרש בגמר':

אף מי שהיה חתום. בסנהדראות של עיר ששמה ישנה הסמוכה לציפורי:

ערכי. סנהדרין שעורכין ומסדרין את הדינים:

באסטרטי' של מלך. בחלוקת חדש בחדש לצאת למלחמת בית דוד משפחה פלונית בחדש פלוני ולא היו יוצאין אלא מיוחסין:

גמ' **מנין לרבות שוטרי הרבים וכו**'. שאין ממנין אלא מיוחסים:

ת"ל מקרב אחיך וכו'. א"כ שום תשים למה לי אלא כל משימות שאתה משים דהיינו כל מינויים שאתה ממנה יהיו דומים למלך שהוא מן המבוררין שבאחיך:

זכות יחוסיהם. זכות אבותם יעמדו להם במלחמה לכך צריך שיהיו מיוחסים:

עד כדון מן הקבלה. שמקרא זה והתיחסם בצבא הוא בכתובים שנקראו דברי קבלה מדברי תורה מנ"ל דבעינן מיוחסים במלחמה:

וכתיב בתריה כי תצא מחנה וכו'. ש"מ שהעם שבמחנה צריכין להיות מיוחסים:

הלכה ו

מתני' **בת חלל זכר**. דוקא נקט כדקתני ואזיל דבת חללה שנשאת לישראל כשרה לכהונה:

לעולם. בגמרא מפרש:

ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה. ומקרא יליף בגמרא ודוקא ישראל אבל כהן שנשא חללה בתו חללה דכל ולד הנולד בביאת איסור כהונה הוי חלל:

בת גר זכר וכו'. בגמרא מפרש:

גמ' **בת**. הא דתנן במתני' לעולם ה"ק בת חלל זכר ובת הבת של חלל זכר אפי' נשואה הבת לישראל אפ"ה בתה אסורה:

בעמיו. לגזרה שוה נאמר להלן בטומאה לא יטמא בעל בעמיו ונאמר כאן בחללים ולא יחלל זרעו בעמיו:

זכרים אסורים ונקבות מותרות. דבטומאה כתיב בני אהרן ולא בנות אהרן:

מה נפיק מביניהון. מאי איכא בין רב לר"י דודאי לא פליג ר"י אמתני' דתנן בת חלל זכר פסולה ש"מ דדריש נמי ולא יחלל זרעו דמשמע אפי' נקבות א"כ מאי בינייהו דהא הבת ר"י נמי אוסר:

ה"ג והוליד בן ובת והנך הבן והוליד בת והבת הולידה בת ע"ד דרב בן ובת בן ובת הבת אסורה ע"ד דר"י וכו'. וה"פ לרב אף בת הבת חלל זכר פסולה לכהונה דדריש נמי זרעו ואית ליה נמי גז"ש דמעמיו אלא דמוקי לה לחללה מכנה וכדמסיק ור"י סובר דאהני גז"ש להכשיר בת הבת דהיינו אם נשאת הבת לישראל שבתה כשרה ואהני זרעו לפסול הבת עצמה:

ופריך מתני'. קשיא לרב דתנן ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה:

ומשני פתר לה. תפרש למשנתינו:

ה"ג חללה מכנה. ממכונה כלומר שהיא נולדה בקדושה אלא שנעשה חללה ע"י ביאת איסור אבל בת חלל שלא היה לה מעולם שעת הכושר אף בתה מישראל אסורה:

ופריך מתני'. קשיא לר"י:

ר"א בת גר זכר כבת חלל זכר. וקס"ד דר"י פליג את"ק דאוסר בבת חלל זכר לעולם ואפי' בת הבת וקאר"י שבת חלל זכר היא כבת גר זכר שבתה מותרת:

ומשני פתר לה. תפרש למשנתינו שלא בא ר"י אלא להוסיף על התנא קמא ולאסור אף בת הגר דת"ק מתיר בת הגר אבל בבת הבת חלל אף ת"ק מתיר:

אלו אמר. ר"י בת חלל כבת הגר שפיר הוה שמעינן דפליג להתיר בת הבת חלל אבל השתא דקאמר בת גר זכר וכו' משמע דבא להוסיף וכדפרישית:

דלמא. מעשה בר"ה הגדול ור"י הנשיא היו יושבין ורץ ר' יוחנן ולחיש לר"ה באזנו פצוע דכא כהן מהו שישא בת גרים ויאכילנה בתרומה:

א"ל. ר"י הנשי' לר"ה מה אמר לך ר"י:

א"ל. ר"ה אמר דבר שגם ת"ח ובן ת"ח לא יכול להשיב לו תשובה על בעייתו:

לא א"ל גיורת. לא שאל מהו שישא גיורת להאכילה בתרומה שגיורת עצמה כזונה היא אצלו דגיורת פסולה לכהונה וכזונה דמיא:

ולא. שאל על בת ישראל כשרה שודאי אינה מאכילה בתרומה שהרי נעשית חללה בביאתו ואיך אוכלת בתרומה:

לא א"ל. לא שאלני אלא על בת גרים אם מתחללת בביאתו או לא:

ופריך ובת גרים לאו כישראלית היא. בתמיה ופשיטא דמשויה לה חללה:

ומשני פתר לה כר"י וכו'. וקמיבעי' ליה מי אמרינן אע"ג דבת גר זכר אסורה לכהן מ"מ לאו זונה היא ואיהי נמי אינה מחוללת שהרי בלא"ה אסור' לכהן או דלמא הא מיהת לכהן אסור' אף פצוע דכא כהן אסור בה:

והוליד בת בת הבת מה היא. אבתו לא קמיבעי' לי' דהא תנן במתני' בת חלל זכר פסולה לכהונה אלא אם נשאת הבת לישראל והוליד' בת קמיבעי' לי' אם היא כשרה לכהן או לא:

חד אמר כשרה. כרבי יוחנן דאמר לעיל בת הבת כשרה:

וחד אמר פסולה. כרב דאמר אף בת הבת פסולה:

ה"ג בת חלל זכר פסולה. וה"פ מדתנן במתני' בת חלל זכר פסולה לכהונה משמע בת הבת חללי כשרה לכהונה:

ומשני וחללה מכנה אינה פסולה וכו'. כלומר לא תידוק הא בת הבת חללי כשרה לכהונה אלא בת חללה מכנה כשהיא עצמה נעשית חללה בביאת איסור ונשאת לישראל בתה כשרה לכהונה הואיל והי' לאמה חזקת כשרות ומשום מה תהי' הבת פסולה הלא לא הית' יצירתה בעבירה אבל בת חלל זכר שלא הי' לאמה שעת הכושר אף הבת פסול' לכהונה:

תמן תנינן. ביכורי' פ"ק:

וכולהו מקרא אחד דרשו. דר"י דמתני' סובר דבת גר זכר פסולה ואפי' נשא ישראלית וראב"י סובר אי איכ' צד אחד ישראל מכשי' מיה' גר וגיורת בתו פסולה ורבי יוסי אפילו בגר וגיורת מכשיר ומיהו הורת' ולידתה בקדושה בעי ור' שמעון אפילו גיורת עצמה מכשיר ובלבד שלא תהא ראוי' לביאה בנכריותה דתיפוק לה מכלל זונה:

כי אם בתולה מזרע בית ישראל. יקחו להם הכהני' לנשים:

עד שיהא אביה מישראל. דדריש מזרע ישראל דהיינו האב שהוא עיקר הזרע לאפוקי בת גר זכר:

עד שיהא או אביה וכו'. דדריש מזרע אפי' זרע כחוש כגון גר שנשא ישראלית:

עד שיוולדו בקדושת ישראל. דדריש מי שנזרע בישראל דהיינו הורתה בקדושה:

עד. שיבואו בתולים וכו'. דדריש מי שנזרעו בישראל שצמחו וגמרו בתוליה משבאה לכלל ישראל דהיינו כשנעשית בת שלש גמרו בתוליה לביאה שאם תבעל מכאן ואילך אינן חוזרין אבל קודם שלש כל שעה הם חוזרין וצומחים ובאין והכי דריש לקרא בתולות מזרע בית ישראל בתולים שלה יהו מזרע גדולי יהודי:

ופנחס עמהן. עם היוצאים למלחמת מדין שנאמר להם המקרא הזה:

ופריך מה עבדין ליה רבנן. בקרא דר"ש:

והכהנים נהגו. מעלה בעצמן כראב"י נסב בת גרים. בת גר וגיורת:
אתא. בא המעשה לפני ר' אבהו והניחו על הספסל להלקותו:
על המנהג לוקין. בתמיה הא לא עבר על דברי חכמים רק על המנהג:
א"ל. אם כן אתה רואה לפייסני שלא להלקותו אף אני מעמידו מן הספסל שלא להלקותו:
מן דקיימה. לאחר שהקימוהו מן הספסל א"ל האי כהן הואיל והותרה הרצועה אף אני מותר בה מכאן ולהבא ואינו צריך להוציאה:
ה"ג מעשה במשפחה בדרום:
ערר. ערר לפסלה מכהונה:
ומצא שנתגיירה זקינתה פחותה וכו'. ונישאת לכהן ובני המשפחה בני בניה היו:
והכשירה. למשפחה ההיא לכהונה:
כר"ש הכשירוה. דאמר גיורת פחותה מבת ג' כשרה לכהונה:
ד"ה היא. כדברי הכל הכשירה דאפי' לרבנן דפליגי עליה דר"ש משפחה זו כשרה וכדמסיק:
ה"ג הדא דאר"ז וכו':
וולד בוגרת. כה"ג שנשא בוגרת והולד בת כשרה:
עשה היא. ואין חלל אלא מחייבי לאוין ולא מחייבי עשה:
ה"ג. ודכוותה כי אם בתולה מזרע בית ישראל ולא גיורת. וה"פ מהאי קרא כי אם בתולה וגו' ממעטינן לעיל לכולהו תנאי דגיורת פסולה לכהונה א"כ גיורת שנישאת לכהן אינה אלא עשה בניה כשרים:
הרי דור שני של מצרי שאינו אלא עשה. דור שלישי דוקא אבל לא שני ולאו הבא מכלל עשה עשה ואפ"ה אם ניסת לכהן בניה חללים:
לא דומה עשה. השוה בכל ישראל כגון מצרית שני שאסורה אף לישראל חמירא לפיכך בניה חללים אם ניסת לכהן א"נ בניה מישראל נמי אסורים לכהן משא"כ עשה שאינה נוהגת אלא בכהנים חיל ואין בניה חללים:

הלכה ז

מתני' **ממזר הוא**. שנולד מחייבי כריתות:
אינו נאמן. דקרוב הוא אצלו ואין קרוב כשר להעיד:
ואפי' שניהם. האב והאם אומרים על עובר שבמעיה ממזר הוא שאינו מן הבעל אלא מאיש אחר אינן נאמנים אע"פ שלא היה לו חזקת כשרות:
גמ' **תמן תנינן**. ב"ב פ' יש נוחלין:

לתת לו. ליתן לו ירושה. אבל לא ליקח ממנו. לפסלו ע"פ דיבורו א"נ לירשו אם מת זה שאמר עליו שהוא בנו:

ולא מתני' היא. בתמיה ומאי קמ"ל ר' אבהו:

אינן נאמנין. דקרוב הוא אצלו וכ"ש בדבר דאית ליה זכות בעדותו וללשון הראשון הקושיא כפשטה:

דלמא. שמא על ר"י נאמרה שמעתתא דר' יוחנן דאע"ג דא"ר יהודה שנאמנים ה"מ לענין לזכות לבנו אבל לזכות עצמו אינו נאמן:

עוד היא מתני'. אף זה שמעינן מברייתא דתניא כי את הבכור בן השנואה יכיר יכירנו לאחרי' מכאן א"ר יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור וכשם שנאמן לומר זה בני בכור כך נאמן לומר בני זה ממזר וכיון דמיכיר יליף בעינן דומי' דבכור לתת אבל לא ליקח:

אמר אינו בני אינו נאמן. דכיון שכבר הוחזק לבנו אינו נאמן להוציאו מחזקתו וכי קאר"י דנאמן היינו בדלית לי' חזקה:

אמר בני הוא נאמן. דמגו דאי בעי יהיב לי' במתנה:

אית. איכא דתני גם ברישא במוחזקין שהו' בנו שנאמן לומר שאינו בנו. רבי חזקי' ר"ז בשם ר"ה. אמר הא דתנו היו מחזיקין בו שהוא בנו ובשעת מיתתו אמר אינו בנו אינו נאמן דוקא בשהיה מוחזק שהוא בנו מאשתו אבל היו מחזיקין בו שהוא בנו משפחתו וסברו שמסתמא שחררה קודם הבעילה והרי הוא בנו ואומ' קודם מיתתו שאינו בנו אלא עבדו שלא שחרר השפחה נאמן:

וחזר ואמר עבדי הוא נאמן. שלא אמר מתחילה שהוא בנו אלא לפטרו מן המכס:

וחזר ואמר בני הוא אינו נאמן. אלא ודאי עבדו הוא כדאמר מעיקרא דאלו הי' בנו לא הי' אומר למוכסי' שהוא עבדו:

אית וכו'. איכא תנא דתני אם אמר עבדי היא וחזר ואמר בנו הוא נאמן:

א"ר מנא. לכך הוא נאמן בשביל הנך כותי' שהן משתמשין בבניהן יותר ממה שהן משתמשין בעבדים וצריכין ליתן מכס מבניהן יותר ממה שנותנין מעבדיהן:

ה"ג תני נאמן על הקטן ואינו נאמן על הגדול. וה"ה דאר"י דנאמן דוק' על הקטן וכו':

כל שיש לו אשה ובנים. מתוך שאינו נאמן על בני בניו לומר שהן בני ממז' וממילא אף הם ממזרים דולד ממזר כמוהו שהרי לא המינו התורה אלא על בנו אף על בנו אינו נאמן לומר שאינו בנו:

כל שיש לו אשה. דכשאומר על הבן שהוא ממזר אוסרו על אשתו וכל שנוגע העדות לאדם אחר לא האמינו התור' אפי' על בנו:

ופריך מתני'. הך ברייתא קשי' לר' אבהו:

נאמן. לפסול את עצמו:
משום מה. קס"ד דנאמן דמשום מה לא יהי' נאמן דהא שויא אנפשי' חתיכה דאסור' וקשיא לרבי אבהו דהא מ"מ לא יהא נאמן בשביל הבנים:
ה"ג משום מה דברי ר' יהודה וכ"מ בבבלי ביבמו' פ' החולץ:
ופריך מה עבד בה ר' אבהו. כלומר איך מתרץ רבי אבהו להך ברייתא:
ומשני פתר לה משום מה בכך. וה"ק לכך מטבילין אותו בשבת דבמיל' סגי לי'. ולא מתקני גברא בטבילה זו:

הלכה ח

מתני' **אם שלו קדמו קידושיו קידושין**. דבטליה לשליחותיה דשליח:
ואם אינו ידוע. אין יודע איזו קדם:
שניהם נותנין גבי. אם באת לינשא לאחר:
ולית הדא. הא דתנן במתני' והלך הוא וקדשה וכי לא פליג על הא דאר"י אדם מבטל שליחותו בדברים שאומר שמבטל שליחותו ובמתני' משמע דוקא כשעשה מעשה הוא דמבטל שליחותו אבל בדיבור בעלמא אינו מבטלו:
ומשני פתר לה. תפרש למשנתינו משום חומרא דעריות אמרו שאינו מבטל שליחותו בדברים ואם לא עשה מעשה אלא שביטלו בדברים מקודשת לזה שקדשה השליח:
שמע לה מן דבתרה. דייק ליה מסיפא:

הלכה ט

מתני' **אינו צריך להביא ראיה על האשה**. שהיא מיוחסת שכבר בדקה כשנשאה:
ולא על הבנים. שמא של אשה אחרת הם:
מביא ראיה על הבנים. שהיו בני אותה אשה:
מביא ראיה על האשה. שהיתה מיוחסת ואינו מביא ראיה על הבנים כדמפרש טעמא בגמרא:
גמ' **חזקה וכו'**. כלומר לכך א"צ להביא ראיה על הבנים ואיש ואשה נאמנו' עליהן לפי שיש חזקה שאין האשה שותקת על בני חברתה ומסתמא בניה הן ועדותן של האיש ואשתו מהני דלא נימא שלקח אשה אחר' במדינת הים ואלו בניה מאיש אחר הם:
שמע לה מן דבתרא. יליף לה לשמעתתא דר"י מסיפא ולא יליף לה מרישא דאיכא לאוקמי בכרוכי' אחרי' לכך אינו מביא ראי' על הבני' אבל ממשנה יתירא דסיפא יליף שפיר:

הלכה י

גמ' **אין הורגין עליהן משום אשת איש**. אם זינה עם אחר. דאין אדם נהרג ע"פ עצמו ובעלה אינו נאמן עליה דהא לדבריו שהוא בעלה פסול להעידה וה"ה הבועל אינו נהרג ע"פ דיבורן:

עד שלשים יום. כל שהוחזקו בעיר שלשים יום שזו היא אשתו של פלוני אם בא עליה אחר הורגין אותו משום אשת איש:

תמן תנינן. טהרות פ"ג:

ובצק בידו. בידוע שנטל מן העיסה:

לטפח. ול"ג בעיסה וה"פ שדרך התינוק לטפח בשרצים ובנבלות שבאשפה:

ושורפין על החזקות. אי שורפין תרומה על החזקה או לא:

אר"י בשם ר"ז דפליגי בה ר"י ורשב"ל:

כל עמא מודיי. הכל מודים ר"י ורשב"ל שהורגין על החזקות כי פליגי בשורפין תרומה על החזקה כגון שלא ראה שנוגע תרומה בתרומה אלא שהוא טמא מתוך חזקה כגון שנגע תינוק בתרומה שהוא סתמא מוחזק טמא שמחפש באשפה שיש בו נבילות ושרצים:

ואין שורפין על החזקות. דקסבר רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה בחזקת טהרה עומד וסמוך מיעוטא לחזקה איתרע ליה רובא לכך תולין ואין שורפין:

והלא אינו אלא חזקה. היא שזה הוא אביו ולא זינתה אמו דמעמידין אותה על חזקת כשרות ואפ"ה אמר קרא שהורגין אותו ה"ה על כל חזקות הורגין:

ליידא מילה לאיזה דבר צריך ראיה על הקטני' כיון דידעי' שאשה כשרה לקח שם למאי ניחוש:

שמא נתגרשה בינתיים. והרי בניה הקטני' בני גרוש' ואיירי בשבעלה כהן דבלא"ה א"צ ראי' דכל משפחו' ישראל בחזקת כשרות הן:

הלכה יא

מתני' **עם שתי נשים**. מפני שדעתן קלה ושתיהן נוחו' להתפתות ולא תירא זו מחברתה שאומרת אף היא תעשה כמותה:

עם ב' אנשים. שהאחד בוש מחבירו:

וישן עמהם. האב עם בתו הקטנה והאם עם הבן הקטן כדמפרש בגמרא:

גמ' **בד"א**. דאשה מתיחדת עם שני אנשים דוקא בכשרים:

ה"ג אפי' במאה אנשים:

כחתן שלם. כבנו גמור ליורשו וליטמא לו ולפטור את אמו מן היבום:

ויוצא בחיק. וא"צ לכבדו במותו להוציא לקברו במטה או בכליבה אלא מוציאו בחיק:

ונקבר באשה אחת ובב' אנשים. וא"צ רבים ללוותו אלא ג':
מסתברא ר"ש. דמתני' דאמר אף איש אחד וכו' מודה לאבא שאול בקבורה דכ"ש הוא וכדמסיק. אבא שאול לא מודה לר"ש. דדוקא בקבורה מתיר אבא שאול שאין יצה"ר מצוי בבה"ק דלבו נשבר:
אמך בסתר. משו' דקשי' לי' וכי בן אם מסית בן אב אינו מסית אלא ה"ק קרא בן מצוי אצל האם בסתר וכן הבת מצוי אצל האב בסתר אבל שאר כל האדם אסור לייחד ודר עמה. בתמידות:
ואינו דר עמה. בתמידות אבל מותר להתייחד עמה באקראי:
בת שלש שנים ויום אחד. שאז ביאתה ביאה וכן הבן קודם ט' שנים ויום א' אין ביאתו ביאה כדתנן ביבמות:
זה מתכסה בכסות עצמו. שלא יהא לבו רואה את הערוה ושלא יגע באיברי התשמיש בחבירו:
וקורא. ק"ש אבל אם נוגע בחבירו אסור:
תמן. בבבל אומרים איש ואשתו מותרים לקרות ק"ש אף על פי שנוגעים זה בזה דאשתו כגופו דמיא:
לאיש ואשתו נצרכה. מיבעיא לן אי שריא או לא ולא איפשטא:
מתני' **רווק**. פנוי בלא אשה:
סופרים. מלמדי תינוקות כלומר לא ירגיל רווק עצמו להיות מלמד תינוקו' מצויות להביא את בניהן אצלו לבית הספר:
אף מי שאין לו אשה. בגמרא מפרש מאי היא:
גמ' **עבד חד**. מלמד תינוקו' שהיה לו אשה ובנים במקום אחר ולא חש להא דר"א:
ופריך יאות אר"י. שפיר קאר"י כי היכי דחששו לאשת איש ניחוש נמי לבהמה וזכור ומ"ט דרבנן דמתירין:
ומשני ח"ו וכו':
ופריך והתנינן לא ילמד רווק סופרים. וקס"ד משום חשש התינוקות:
ומשני משום שאמו או אחותו של התינוק באה עמו לבית הספר ואיכא חשש יחוד דאשה:
מתני' **לא יתייחד עם הנשים לעולם**. ואפי' עם הרבה נשים לפי שלבן גס בו ומחפו' עליו ואלו אינש אחרינא עם שתי נשים תנן לעיל דלא יתייחד אבל עם ג' וד' שרי:
אומנות בין הנשים. שמלאכת אומנותו נעשית לנשים והנשים צריכות לו:

אומנות נקייה. תופר בגדים קרועים שאין בהן גזל ואל יאמר בלבו אומנות זו אינה מעשרת אלא יבקש רחמים למי שהעושר שלו:
אומנות ליסטים. כשלנים בדרכי' לוקטין פירות ועצים משדה אחרי' ועוד שנשכרין לבני אדם וע"פ רוב עוברי' על תנאם:
קדר. עושה קדרו' אף הוא שוכן בשדה לחפור עפר וליבשם:
רועה. בהמות שלו שמעביר הבהמות לרעות בשדה אחרי':
חנווני. מלומד באונאה להטיל מים ביין וצרורות בחטין ולגנוב דעת הבריות:
רובן רשעי'. מפני לסטיות:
הגמלי' רובן כשרים. שפורשין למדברו' למקו' גדודי חיו' ולסטי' ויראי' לנפשם ומשברי' לבם למקום:
הספני' רובן חסידים. שפורשין למקום הסכנה ותמיד הן ברעדה יותר מן הגמלים:
לגיהנם. אינו ירא מן החולי ומאכלו מאכל בריאים ואינו משבר לבו למקום ופעמים שהורג נפשות שיש בידו לרפאות העני ואינו מרפא:
כשר שבטבחים. ספיקי טרפות באות לידו וחס על ממונו ומאכילן לישראל:
גמ' **קרר**. המוליך קרנות:
רוב ממזרים פקחי. שדומין לאביהן שהם בעלי ערמה לפתות הנשים ולהסתיר מעשיהם מבני האדם ונ"מ להזהר מהם:
ה"ג רוב עבדים גאים. דע"פ הרוב בזויין משפחה גאים הם ונ"מ שלא לבזותם כי יותר מקפידים מחשובים:
בני אבות. מיוחסים:
ביישני'. יותר משאר העם ונ"מ לתת להם בצנעא ושלא לחרפם בשום דבר:
דומין לאחי האם. לפי שאוהבת אותם ומחשבת' תמיד עליה' ונ"מ שהנושא אשה צריך לבדוק באחיה:
הכשירה שבנשי'. שמראות עצמה כשרה וחסידה יותר מדאי:
אשרי מי שעושה רצון המקום. שאין מעשיו חוץ מגדר העולם רק כל מעשיו לעשות רצון המקום:
מ"מ אדם מתפרנס. שהקב"ה נותן לחם לכל בשר:
הוריו. יולדיו וילדיו:
קטנה. קלה:
ארי סבל. נושא משאות כלו' אע"פ שכחו רב א"צ לסגף עצמו להיו' נושא סבל:
קייץ. קציעות תאנים בשדה:

והן מתפרנסין שלא בצער. שאין מזונותיהן תלויין בידי אחר כבני אדם שזה סבל וזה חנוני ודומיהן:

הלכה יב

מתני' **אבל התורה אינה כן**. שאף הבא לידי זקנה או ייסורין ואינו יכול לעסוק בה אוכל ממתן שכרה דכתיב עוד ינובון בשיבה יצמחו צמח ויתייחד שכרן לעת שיבתן דשנים ורעננים יהיו וגו':

גמ' **לא רופא**. שמא יחלה ויסתכן לישנא אחרינא מוהל למול התינוקות:

ולא מרחץ. שצריך לחיי הגוף:

ולא ב"ד מכין וחובשין. שאלמלא מורא מעונש בשר ודם איש את רעהו חיים בלעו:

שאין בה. גן של ירק שצריך למזונות האדם:

ולא אכל. שחטא על כפשו שסגפה חנם:

חושש להדא שמועתא. היה חושש להלכה זו והיה מקבץ פרוטות לקנות בהן מכל דבר המתחדש פעם אחת בשנה ל"א עשה כן לברך שהחיינו וליתן שבח והודיה לה' על שברא בריות טובות ליהנות בהן בני אדם ברוך אל ההודאות:

הדרן עלך פרק עשרה יוחסין וסליקא לה מסכת קידושין וכולא סידרא דנשים